

C a z n a m e I

Bizim İnsanlarımız

Tunçel Gülsoy

0-deneme

C a z n a m e I

Bizim İnsanlarımız

Tunçel Gülsoy

altkitap - deneme 3

Cazname I
Bizim İnsanlarımız

Tunçel Gülsoy

Şubat 2001

Yayına Hazırlayan: Özge Baykan

Düzeltilen: Özge Baykan

Tasarım: Faruk Ulay

Tasarım Uygulama: Murat Gülsoy

© 2001 altkitap ve Tunçel Gülsoy

Yapıtın tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

www.altkitap.com

editor@altkitap.com

Yazar Hakkında

O da herkes gibi doğdu. Bir farkla; büyük bir adam olacağı belli idi. Vakit kaybetmemek için doğduğu hastaneye onun adını verdiler: Kamil.

Kız doğuran analar isyan edince Kamil onlar için de bir isim seçti ve hastahanenin adı "Zeynep Kamil" oldu. O hastahane de oğlan doğuran herkes çocuğuna Kamil ismini vermek isteyince ailesi küçük Kamil'in ek bir isme gereksinimi olduğunu farkettiler ve adı Kamil Tunçel Gülsoy oldu. Yıl galiba 1951 idi.

İyi bir burç olduğu için Terazi olmayı seçti ama hayatı boyunca Koç burçları ile itişti.

Okumayı kendi kendine öğrendi çünkü "Aslan Prens" çizgi romanının sadece resimlerine bakmaktan sıkılmıştı. Bağımsız bir karakteri vardı, okuyabilmek için annesini veya babasını bekleyemezdi, onlar okurken duyduklarını ezberledi, kitaba bakarken şekilleri sesler ile bağdaştırdı ve sonunda okumayı başardı.

Yazmayı ise gerçek anlamda 45 yaşından sonra bilgisayar kullanmaya başlayınca öğrendi. Önce "Jazz" dergisinde, sonra "Yenibinyıl" gazetesinin hafta sonu ekinde ve en sonunda da "Boğaziçi Mezunlar Derneği"nin dergisinde yazdı. "Açık Radyo"nun kapatılması hakkında kaleme aldığı yazıda Sabah Grubu yazarlarından birisine dokundurunca gazete yazarlığı kısa sürdü. O da kızdı, gazeteyi kapattı. İşsiz kalınca radyo programcılığına başladı ve Açık Radyo'da "Cazname" adlı bir programı kaptı. Halen bu işlerle meşgul olurken, part-time olarak bir fabrikanın yöneticiliğini yapıyor.

Bu ikisi arasında ise...

Kadıköy Maarif Koleji, Robert Academy, birazcık ODTÜ, sonra Boğaziçi Üniversitesi'nin iki ayrı bölümünde okudu. Yanlılıkla Mühendis oldu. Bir çok değişik işte çalıştı, ayrıldı, zaman zaman kovuldu, ama yılmadı. Hâlâ çok iyi bir iş arıyor...

Evlendi ama evden kovulmamayı başardı, çok sevdiği bir eşi ve kızı var. Ama hâlâ spor bir BMW otomobil istiyor. (Şimdilik eski bir Toyota'ya, sürüşü ile ruh veriyor.)

Yemeklerden patlıcanın her çeşidini, dolmanın her çeşidini, köftenin her çeşidini sever. Kerevizin ise hiç bir çeşidini sevmez.

Hi Fi aletlerine -özellikle CD Player'lara- ilgisi var.

Spor yapmayı, tanrının kendisine verdiği yaratıcı enerjinin israfı olarak görüyor. Boyuna göre en az 20 kilo fazlası olduğunu, sabrını kaybetmiş bir diyetisyenden öğrenmişti.

Büyüyünce yazar olmak istiyor ama içindeki çocuk onu hiç terketmiyor. Bu yüzden de çocuklara yakın olabileceği bir yerde, güzel bir eğitim projesinde iş bulmak istiyor. Şimdilik Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfına bir takım katkılar yapmaya çalışıyor.

Hayattaki en büyük beklentisi mezar taşına şöyle yazılması:

"Kamil Bir insandı, yazdı, okundu, anlaşıldı ve sevildi,

Arkası yarın sevgili dostlar, bir varmış bir yokmuş..!"

Türkiye'den Caz Mektupları

Özge Baykan

"Peki siz bir insanı anlamak için onun ilk olarak hangi yönünü merak edersiniz? Bizim ülkemizde doğum tarihi ve okul önemlidir, çoğu insan kendini anlatmaya böyle başlar.

Falan yılda filan yerde doğdu, şu okula gitti falanca görevlerde bulundu. Eğer ölmedi ise kişi hakkında, biraz da varsa eserleri liste halinde sayılır.

Ben bu bilgileri monoton bulur ve hep doğum gününün ardındaki insanı merak ederim."

Tunçel Gülsoy'un Osman İşmen'i anlatmaya başlamadan önce yazdığı bu satırlar Cazname'nin olağanüstü bir özeti. Fazla söze ne hacet. Gülsoy hedeflediğine tam anlamıyla ulaşmış. Yalnızca müziğiyle var olan, dinleyiciye yabancılaşmış, ona uzakta bir yerlerden bakan bir müzisyen imajı tamamen eriyor; yerini "herkes gibi" olan insanlara bırakıyor Cazname'nin röportajlarında. Okuyucu potansiyel dinleyici olarak müzisyenin kariyerine hızlı bir bakış atarken, caza kattıklarına, ürettiklerine saygısını asla yitirmiyor. Bununla birlikte meraklı bir yaklaşma, özel hayata bir tür topluca burun sokma durumuyla karşı karşıyayız. Ama asla paparazzi merakına dönüştürmeden. Her bir cazcuyu biraz daha iyi anlamaya çalışmak için yalnızca. Sibel Köse'nin evinde geziniyoruz, o da bir yandan Tunçel Gülsoy'a kek yapıyor. Terazi burcuymuş, bir de kedisi var: Encük. Yahya Dai'nin kedisinin adı ise Şobe. Can Kozlu'nun denize büyük merakı var, "denizin, toprağın kokusunu" nasıl özlediğini dinliyoruz ondan. Birkaç satır aşağıda Erol Pekcan'ın kızı da babasının deniz tutkusunu anlatacak.

Tunçel Gülsoy takıldığı ayrıntıları yazması nedeniyle zaman zaman kimi eleştiriler aldığı söyleniyor. Ama ona göre, her ayrıntının bir kişiyi anlamakta büyük önemi vardır. Bir insanın kek, börek yapışına bakarak onun müziğe ve hayata getirdiği yaklaşımla çeşitli paralellikler kurulabilir. Bu tür ayrıntıların kişilerin psikolojisini anlamakta temel işlev taşıdığını düşünüyor Gülsoy.

Röportajı yapılanları birleştiren en belirgin ortak payda elbette "caz"; ama koskoca bir yaşam hemen fark ediliyor ardında. Her müzisyen farklı bir duyarlılık, farklı bir birikim sunuyor. Özellikle okuyucuyu kazançlı çıkaran ise, yapılan müziğin arkasında ne denli

geniş bir altyapının, ne büyük bir donanımın yattığına tanıklık etmektir. Türkiye'de cazın gelişimine büyük katkı sağlamış bu insanlar ülkemizde cazın konumu ve geleceği adına da son derece ufuk açıcı tesbitlerde bulunuyor; kaydedilen gelişmeleri şimdiye dek yapılmış olan ve hali hazırda süregelen sorunlarla birlikte ele alarak yeni yetişen caz müzisyenlerine de yol gösterici oluyorlar. Tunçel Gülsoy'un, kitapta toplanan yazıları ileride yazılacak bir Türk Caz Tarihi için çok önemli görmesi boşuna değil. Her biri son derece büyük bir belge, her biri derin bir öykü. Bu öyküler içinde de en can alıcı olanları Ayten Alpman, Erol Pekcan gibi duayenlerin biyografileri gibi görünüyor. Özellikle bu kuşağa ait biyografiler Türkiye'nin yakın tarihinin de büyük tanıkları. Daha genç olmaları açısından yeni diyebileceğimiz kuşağın röportajları ise, ülkemizde cazın yeni oluşumlarını görmek açısından heyecan verici. Caz müzisyenleri "caz"la özdeşleşen bir yaşama biçiminden kaynaklanan ne gibi ortak özelliklere sahipler? Müzisyenlere içkin bir "cazçı" kimliğinden söz edilebilir mi? Caz nasıl tanımlanabilir? Sınırları nerelere uzanır? Bu soruların yanıtları da satır aralarında keşfedilmeyi bekliyor.

Cazın binbir renkten müzikle kesiştiği bu coğrafyadan yetişmiş müzisyenlerin, içtenlikle, Tunçel Gülsoy'un sözleriyle "büyük bir sevgi ve saygı"yla kendilerini anlattıkları "Cazname" portreleri, hepimize yaşam yolunda son derece sağlam pusulalar sunuyor.

İçindekiler

Arto Boyacıyan	8
Aşkın Ersunan	17
Ayten Alpman	23
Can Kozlu	37
Çağlayan Yıldız/ Oğuz Büyükberber	51
Erol Pekcan	56
İmer Demirer	63
Kamil Erdem	74
Kent Mete	79
Kerem Görsev	85
Mehmet Sanlıkol	95
Meral Güneyman	97
Neşet Ruacan	107
Okay Temiz	118
Osman İşmen	131
Sibel Köse	135
Ümit Aksu	145
Yahya Dai	149
Yıldız İbrahimova	162

SUŞEHİRLİ BİZİM ARTO

Bazı insanlarla hiç tanışmamış olsanız da onları çok iyi tanırırsınız. Mesele fiziksel olarak tanışmanın da tanıştırılmanın da çok ötesindedir. O insan zaten sizinledir, fiziksel tanışmanız ancak iç birikiminizin daha yoğun olarak ortaya çıkmasına sebep olur.

İşte, Arto da böyle bir insan.

Kamil Erdem ile yapmış olduğum tatlı bir söyleşi sırasında bana söylemiş olduğu sözler aklıma geliyor. "Jazz uluslararası bir sanat ise beğenilme platformu da tüm dünya olmalıdır." Tabii o zaman beğenilme kriteri de yerelden küresele doğru hem genişler hem de zorlaşır. Bu platforma çıkmak da zordur, orada kalmak da zordur; yürek ister, inanç ve sabır ister.

İşte, Arto böyle bir sanatçı.

Onu dinlemiştim ama konserine gidememişim. Geçtiğimiz Ekim ayında yapılan Akbank Jazz Festivali aradığım fırsatı bana verdi. Arto sahneye yalnız çıkmadı tabii. Yanındaki grubu dünyaca tanınmış basçı Marc Johnson ve gitarist Wolfgang Muthspiel ile sahneye çıktıkları zaman tüm salon çöşku ile onu alkışladı. Tabii "Arto'nun Grubu" ifadesi aslında hem doğru hem de yanlış. Şöyle ki: Grup aslında "Right Brain Patrol" olarak anılıyor ve ille de öyle bir tanımlama gerekirse grubun lideri Marc. Ancak İstanbul'da durum değişti. Arto ev sahibi olarak sahneye çıkmadan önce dostu Uğur Yücel onu biz dinleyicilere "bizim Suşehirli Arto" diye takdim etti. Hoş bir durum oldu; Arto, bizim Feriköylü oğlumuz Arto, Amerika'ya üniversiteye gitmiş de yaz tatilinde ailesini görmeye gelmiş bir Türk çocuğu: Onu evladımız olarak bağrımıza basıyoruz. Marc ve Wolfgang da oğlumuz Arto'nun sınıf arkadaşları, Arto onları memleketine tatil yapmaya çağırılmış.

O geceyi en güzel Sadettin Davran Yeni Yüzyıl'daki köşesinde anlattı: "Arto müzikte çok yol aldı. Arkadaşları ile sahnede kocaman bir

ateş yaktılar. Herkes ısındı. Anadolu ninnileri söyledi Arto. CRR'deki tek konserlerine gelenlere kendi elleriyle yaptığı müziği ikram etti. Ilık, yeni sağılmış süt gibi taze bir müzikti. Duygusal gerilimini büyük bir ustalıkla korudu."

Konserden sonra kuliste de durum aynı oldu. Arto'nun odasının içi ve dışı adam doluydu. Bir ara Marc Johnson odanın önünden kontrabası ile geçmeye çalışırken Arto ile bir iki söz ettiler. Kimse onunla ilgilenmedi. Wolfgang ile ortalarda yoktu. Tüm ilgi Arto üzerineydi. Sevgili Hülya Tunçağ sayesinde Arto ile tanışma ve bir randevu almayı başardım. O gece nasıl geçti hatırlamıyorum.

Taksim'in Talimhane semtinde Feronya Otelinin 715 numaralı odasında görüştük. Odaya ilk girdiğimde benden önce onunla görüşenler henüz çıkmamıştı. Arto onlara son sözlerini söylerken ben dikkatle odayı inceledim. Bildiğimiz bir otel odasıydı, sıradan; her şey olması gerektiği gibi, hiçbir ilgi çekici şey yok. Arto sabahtan beri kapalı gişe oynadığından yatağı henüz yapılmamış. Aslan ininden belli olur derler. Bir insanın odası bir gecelik kaldığı bir otel odası olsa bile kişiliğinden birşeyler yansıtır. Yatağın üzerinde kavala benzeyen bir alet ve kemençeye benzeyen ikinci bir alet dikkatimi çekti. Baş ucunda öylesine atılmış paralar gördüm. Kredi kartları ile çok barışık olmadığını düşündüm. Odasındaki küçük masanın üstünde ise bir dolu kaset ve Almanya'da yaşayan bir başka Türk çocuğunun yapmış olduğu CD vardı. Ayakkabıları yoktu. Odanın bir köşesinde konserde de giydiği bağcıkları boncuklu Adidas spor ayakkabılarını gördüm. İçimden gülmek geldi, acaba bizim kız bu modeli beğenir miydi diye aklımdan geçirdim. Onno Tunç'un anısı ve havası odaya sinmişti. Arto'nun ağabeyi için yazmış olduğu bir yazı aynaya iliştilmişti. Üzerindeki tişörtün üstünde ONNO yazıyordu.

Kendime yakın bir koltuk bulup oturdum ve bir futbol maçı kadar süren ancak devre arası olmayan konuşmamızı yaptık.

Sıcacık bir insan bu Arto. Tıpkı sahnede olduğu gibi, açık, içten ve mütevazı. Dünyanın önde gelen perküsyonistlerinden biri ama tüm davranışları ve konuşmaları ile bizim insanımız, İstanbul'un Feriköy mahallesinden kardeşim Arto.

Ona "siz" demenin çok garip kaçacağını hissettim ve doğrudan "sen" diye hitap ettim. Hiç yanılmadığımı hemen anladım. Konuşmamızda birçok konuya orasından burasından değindik dokunduk. İçeri girmeden önce hazırlamış olduğum sorular vardı ama konuşma başlayınca uçup gittiler. Ne bir programımız oldu ne de bir planımız, tıpkı jazz gibi doğaçlama. Zaten Arto gibi bir jazz sanatçısına da bu yakışmaz mı?

Ondan bir gece evvelki konserini tartıştık. Kendisini Amerika'da okuyan oğlumuzun eve gelişine benzetmemi gülerken karşıladı. Teşbihte hata olmaz, hatasız da teşbih olmaz ama hissettim ki benzetmemi aynen kabul etti. Kendi konserlerinin güzel olmasını biz dinleyicilerin güzel olmasına bağladı. "Dinleyicinin güzelliğinden biz güzel olduk, bizim bu güzellikten yarattığımız enerji de dinleyiciye geçti" dedi. Ev sahibi gibi davranmasından bahsettim, güldü. "Amerika'da konser verseydik Mark konuşacaktı, Viyana olsaydı söz Wolfgang'a düşerdi" dedi. Tabii ki grubun diğer elemanlarının da aynen onun gibi düşündüklerini söylemeye gerek yok, bunu zaten hissediyorsunuz. Aralarında sevgi ve kabulden kaynaklanan sınıksız bir dayanışma var.

Marc Johnson Jazziz dergisinde kendisi ile yapılan bir söyleşide bu olayı şöyle anlatıyor: "Üçümüzün çalışmasında demokrasi esas girdimizi teşkil eder. Her birimiz müziğe kendi öz katkısını yapar. Arto'nun İstanbul'dan gelmesi ve etnik geçmişi bir girdidir. Wolfgang Avusturya'nın zengin klasik müzik geleneğinden gelen birikimini katar. Ben de hem 1960'ların rock, fusion dünyasından hem de klasik jazz geleneğinden gelen bir birikim ile müziğimize katılırım. Evet biz bir jazz grubuyuz ama kavram olarak bunun da ötesine geçiyoruz. Bizler aslında jazz lisanı konuşan, jazz'dan gelen emprovizörleriz."

Arto dergiden kendisine okuduğum bu sözleri kabul etti ve konuşmaya devam ettik. Jazz nedir? Arto bir an düşündü ve: "İşte en zor soru bu, çünkü cevabı hem yok hem de çok." dedi. Arto öncelikle jazz'ı Amerika'nın etnik müziği olarak görüyor. Bu tanımlamadan bakınca AşıkVeysel'i de jazz olarak görebiliyor ama bunun ötesinde özel bir ifadesi de var. Jazz'ı bir insanın yaşadığı hayatı ses haline getirmesi olarak tanımlıyor. Kendi müziğini de yirmi sekiz yıllık

tecrübesinin ses halinde ifadesi olarak görüyor. Ancak bu noktada bir şeye dikkatimi çekiyor. "Bugün jazz bir pazar ürünü haline geldi. Madem jazz yaşanan hayatın ses getirmesidir, o zaman 1996 yılında 1950'lerin yaşanmış ve ses haline gelmiş şeylerin bugün tekrar ses haline getirilmesi mümkün değildir, John Coltrane bugün yaşasaydı başka türlü çalardı." diye devam ediyor. Klasik müzikte durumun daha farklı olduğunu vurguluyor. Onların kalıplar içinde kalmasını yaptıkları işin tabiatı olarak görüyor. Ancak şunu da söylüyor. "Klasikçiler ile çalacaksan onları böyle kabul etmelisin ve onları değiştirmek yerine kendini değiştirmelisin." Bu noktada bence ilginç bir tartışma konusu ortaya çıkıyor. Ancak bu tartışmayı ülkemizin jazz müzisyenlerine bırakıyorum. Şunu söyleyebilirim: Arto müziği hep ileriye giden bir süreç olarak görüyor (Miles Davis'i anmamak mümkün mü?). Kalıplaşmanın gelişmeyi durdurduğunu ve müziği öldürdüğünü düşünüyor.

Devam ediyoruz: "Müziğin güzelliği ve esası saygı, sevgi ve dürüstlüktür." diyor. Kendisinin dünya jazz'ında kabul edilmesini de yaptığı işi saygı, sevgi ve dürüstlük ile yapmasına bağlıyor. İstanbul'daki konserde kendisine gösterilen ilginin sebebinin bir de böyle yorumluyor.

Gene hayata ve müzik ile bağlantısına dönüyoruz. "Müzik hayatımın sesi ama hayatım değil." diye devam ediyor. Ancak müziğin içine girdikçe hayatının müzik olduğunu da ilave ediyor. "Jazz bir yaşam biçimidir" sözlerime yürekten katılıyor. Arto'ya göre "her şeyin başlangıcı insan olmak". "Önce insan sonra Türk olursun, önce insan sonra Ermeni." diye ilave ediyor.

"Enstrüman değil, onun arkasındaki yaratıcı beyin esastır." diyor. "Bak işte adı üzerinde enstrüman. Ne ifade eder ki tek başına; bir insan onu eline almadıkça". Bu arada yatağın üzerindeki kavalı gösteriyor. Kendisine hediye edilen bu kavalı akşam çalışı aklıma geliyor. Arto'nun nefesi ile canlanan o kavalı düşünüyorum. Sonra aklıma konserde Arto'nun sahnede davul niyetine çaldığı düz masa geliyor. Haydi, masayı ben de diğer davul heveslileri gibi iyi kötü çalarım, diye düşünürken Arto sahnede anamın tenceresine su doldurup çalınca pes etmiştim. Arto o içten gelen sıcaklığı ile devam

ediyor: "Enstrüman ancak bir araçtır, amaç müzik yapmak ise esas olan enstrümana hayat ve anlam veren arkasındaki beyindir. Yoksa, diyor, ayıya ceket giydiren gene ayı olarak kalır." Bir Rus atasözünü hatırlıyorum: "sizi ceketinize göre karşılarlar, bilginize göre ağırılarlar". "Zaman insanın sahip olduğu en kıymetli şeydir" diyor. "Zaman en modern, en taze şeydir" diye devam ediyor. "Ama zaman aynı zamanda en hızlı kaybettiğimiz ve sürekli akıp giden bir şey. Zamanı yaşamasını biliyorsan yavaşlatabilirsin, mümkün olan ancak budur. Ama durdurmak mümkün değil. Yaşama ise yürekte olmalı. Nasıl ki beyin cansız enstrümana hayat verebiliyor aynı şekilde de yaşayan yürek de beyne ruh veriyor ve anlam kazandırıyor. Sonuçta insan yaşamdan kaynaklanan bir yürek, bir beyin ve enstrüman ile birlikte birikimini dışa vuran bir varlık. Hepsi iç içe ve hepsi birbirinden kaynaklanıyor. Peki bu çarkın ateşi nereden geliyor. O da insanın umudu. "Umut yoksa hiçbir şey yoktur." diyor. Konuşmaya devam ediyoruz, ben de en az onun kadar konuşuyorum, sanki o benim ile röportaj yapıyor. İşte, diyor, jazz budur, bir sohbet, bir duygu, bir paylaşım. İşte şuracıkta konuşuyoruz, bir hazırlık yaptık mı bunun için, yapmadık ama konuşabiliyoruz. "Jazz insanın içindedir, enstrüman çalmak ise onun fiziksel olarak bir ifadesidir." (Tabii hayatımda bu kadar heveslendiğim halde jazz çalamayacağımı düşünürken birden ben de kıyısından köşesinden jazz'cı olunca çok mutlu oluyorum. Büyük bir insan bu Arto, Mevlana gibi bir yüreği var, herkese açık, herkesi seven ve herkesi yüreklendiren). O konuşuyor ben soluk almadan dinliyorum. "Jazz, müzik denen ummanda küçük bir parça, müzik jazz'dan büyük, tıpkı insanlığın her şeyin üstünde olması gibi. Saygılı düşünce önemli, karşısındakini saygı ve sevgi ile kabul eden herkes sanatçıdır. Enstrüman da insan dili gibi sanat için bir araç, çalmak ve söylemek de insanın içinde olan sanatın fiziksel olarak performansıdır. Sanatçı olan insan nereden hangi etnik kökenden olursa olsun anlaşılabilir çünkü karşısındakine saygı ve sevgi ile yaklaşır". Şaşıyorum. Karşımda kendi hayat felsefesini çok güzel ifade eden bir insan olduğunu görüyorum. Durmuyor, devam ediyor. "Yön vermek en tehlikeli şeydir. Ben yön göstermem. Herkes kendi istediği yönü görsün ve gitsin. Bir insana en çok verebileceğiniz şey sevgi ve saygıdır. Bir insanın sizden isteyebileceği en çok şey de

saygı, sevgi ve dürüstlükte yardım istemektedir. Kalanı insanın kendisinin başarması gereken şeyler".

İnsana nelerin yön verebileceğini irdeliyoruz, konu kitaplara ve okumaya geliyor. Bu konuda da şunları söylüyor: "Kitap da müzik gibi insanın kendini tanıma ve geliştirme serüveninde bir araç. Ancak tüm medya araçları gibi kitabın da arkasında kim var tanımak lazım. İnsanlar medya araçlarını şahsi komplekslerini ve fikirlerini empoze etmek için araç olarak kullanabilirler. Yazılan ve okunan kitaptan insanı tanımak mümkündür." Tüm bu fikirleri hangi okulda öğrendiğini merak ediyorum. Feriköylü bir ayakkabı tamircisi olan babası bilge bir kişiliğe sahipmiş. Babası onu okula göndermemiş ama birgün çocuklarını okula göndermesi için kendisine baskı yapılırken kızmış ve dükkanın açık olan kapısını göstererek bağırması: "İşte okul!" Küçük Arto sokağa bakmış ve okulu görememiş. O an babasının ne kastettiğini anlamış, gerçek okul sokaktır, gerçek okul sokak ile simgeleşen, yaşanan hayattır.

En ağır şey kendine karşı dürüst olmak, kendi gerçeğini kabul etmek. Hepimiz insan olarak gerçeklerden, onlarla yüzyüze gelmekten korkuyoruz. Yanlış yapmaktan korkmuyorum, yanlışlıklar bizim tecrübelerimizdir ve bizleri diğer insanlara yaklaştırır. İnsan ancak yanlışları ile doğruları öğrenebiliyor. İnsanlar kendileri ile ilgili birçok şeyi kendileri seçmiyorlar, doğdukları yer, milliyetleri, dinleri, anneleri, babaları. Ama seçebildikleri şeyler de var. İnsan dostlarını seçebilir. Sahip olduğumuz şeylerin kıymetini bilmek de çok önemli." Bu noktada kendi geçmişi ile ilgili bir ip ucu veriyor. "Müzisyenler yaptıkları işe saygı duymadıkları ve yaptıkları işten zevk almadıkları için Türkiye'den ayrıldım." Bugün de böyle mi, fazla bir şey söylemek istemiyor. Derken şimdi yaşadığı yer olan Amerika hakkında konuşuyoruz. "Amerika bana sabır, saygı ve insanları olduğu gibi kabul etmeyi ve sevmeyi öğretti. Orada çok mutlu muyum bilemem ama Amerikan toprağı ile ilişki kurmakta zorlanıyorum, ancak benim kendi problemim. Toprak ile bütünleşemiyorum ve tabiata inemiyorum. Bizleri ayıran doğduğumuz yerlerdir. Her insan doğduğu toprağın karakterini temsil eder. Doğduğun topraktan uzak olmak insanı kısıtlıyor. İçimdeki kompleksleri atamıyorum, içinde yetiştiğim sistemin bana verdiği

kalıpları kıramıyorum. Yoksa Amerika'nın bana karşı bir önyargısı yok. Dünyalıyım, diyebilmek için içindeki kompleksi yenebilmen lazım. Benim dünyam bütün dünyadır demeye çalışıyorum, bu duyguya yakın yaşıyorum."

Ne kadar orada yaşasa da Arto'nun köklerinin ve yüreğinin burada olduğunu hissediyorum. Açıkça söylemese de satır aralarından bu okunmakta. Konuşmaya devam ediyoruz ve ben yeniden düşünmeye başlıyorum. "Farklı olabilmek esas güzelliğimizdir ama farklılık güç olarak kullanıldıkça kötü oluyor. Tek tip olunca kontrol de çok kolay olur ama esas güzellik farklılıkların armonisinden çıkar. Fasulye ve pirinç ayrı şeylerdir, çiğ olarak yan yana yenemezler, ancak piştikten sonra tüm dünyanın fasulyeleri ile güzel bir armoni oluşturur (Türklerin milli yemeğinin kuru fasulye pilav olması herhalde tesadüf değil). Milliyetçilik ve din insanın kalbinde kalması gereken şahsi şeyler. Ben buralıyım ve bu ülkenin insanıyım. Ne kadar uzak yaşasam da buradan hiç kopmadım. Ermeni olmaktan hep gurur duydum. Ermeni olduğum için ben ve ağabeyim bir baskı ve sıkıntı hissetmedik. Zaten Onno'nun cenaze töreni de Türkiye'nin onu nasıl bağrına bastığını gösterdi. Dürüstüz, ismimizi değiştirmedik. Onno, Orhan olmadı. Ayrılıklarımız var ama gittiğimiz yol aynı."

Karşımda konuştuğum Arto beni bir köşeden alıp bir başka köşeye götürüyor. Biraz şaşırıyorum, biraz düşünüyorum, ama en önemlisi onun açıklığı ve sıcaklığından etkileniyorum. Zaman akıp geçiyor, biz Arto gibi becerikli olup şu söyleşinin zamanını yavaşlatamıyoruz. Gene de ona son bir sözü ve ya Türkiye'de yaşayan insanlara bir mesajı olup olmadığını soruyorum. Şöyle diyor: "Kendinize ve birbirinize karşı dürüst, saygılı ve sevgi dolu olun. Enerjiniz varsa bunu birşeyleri yok etmek için harcamayın. Bakın bugün en kıymetli şey temiz hava ve temiz su oldu. Enerjinizi temiz hava ve temiz su için harcayın. İnsanın tek gerçek ihtiyacı bunlar. Meselenin tam özüne inerseniz bunun böyle olduğunu göreceksiniz ve bu dil, din, ırk, sosyal ve ekonomik sınıf ayrımsızın herkes için aynen geçerli. Yıllar sonra İstanbul'a döndüm, gördüm ki Arnavutköy'den artık denize giremiyoruz. Çok üzüldüm. Madem denizleri bu hale getirecektik, o zaman neden bu vatan için kanımızı döktük ki."

Sonunda zaman bitti, odasına dışarıdan gelen telefon sesleri sıklıkla. Onu diğer insanlarla da paylaşmak gerektiğini üzülerek de olsa idrak ettim. Kendisi hakkında merak ettiğim birtakım başka şeyleri sordum ama her şeyi öğrenemedim.

Arto aslan burcu, evli ve iki çocuğu var, karısı da bir melez. Amerika'da, New York'da, Manhattan'da yaşıyor. Bu kısımda yaşamanın her yere kolay ulaşım açısından kolaylık olduğunu belirtiyor (Amerikalı olmak ile New Yorklu olmak farklıdır, bunun için özellikle belirtiyorum. Farkı merak edenler Serdar Turgut'un yazılarını okusunlar, ben onun yazılarından öğrendim). Okulunu, müzik dışı hobilerini, sevdiği yazarları, tuttuğu takımı ve daha birçok şeyi öğrenemedim ama içimden hissettim. Zaten bunları öğrenmemin de pek önemi yok. Ancak Amerika'ya gitmesinde ve bugünkü kültür birikiminde rahmetli Onno'nun çok büyük bir desteği ve teşviği olmuş. Bu çok açık. İlerisi için planlarında rahmetli ağabeyi Onno için yapmak istediği bir CD var. Night Ark grubu ile de İstanbul'a gelecek ve Onno için çalacaklar. Onno Arto'nun içinde hep kalacak olan bir acı ve özlem. Konserde de söylemişti "işler eskisi gibi değil". Ondan ne zaman bahsetse sesi kısılıyor, durgunlaşıyor.

Bu noktada da gene Sadettin Davran'ın konser hakkındaki yazısına sığınyorum. "Her konserin bir tasarımı vardır. Parçaların seçimi, sırası, takdimi; neredeyse icranın kendisi kadar önemlidir. Her konserin bir öyküsü vardır. Hiçbir konser bir diğerine benzemez, hiçbir konser başladığı gibi bitmez. Her konserin sonunda müzisyenler de dinleyenler de kendilerini konser öncesinden farklı hissederler. Araya müzik girmiştir".

İstanbul'daki konser de Marc Johnson'un popüler bestesi "Samurai Hee Haw" ile başlamıştı. Konserin son parçasında Arto davulun üstüne kurunca melodi çalan birkaç oyuncak bıraktı ve onlar hala çalarken sahneyi yavaşça terketti. Marc ve Wolfgang o giderken hala çalıyorlardı. Arto ise çocuklarını güzel masallar ve ninniler ile rahatlatarak uyutan bir anne gibi bizi bıraktı ve gitti, ta ki gelecek İstanbul seyahatine kadar.

İstanbul'daki söyleşimizde onunla konuşurken de bir başka konser yaşamış oldum, müzikal değil ama felsefi. Araya bir şeyler girdi, ikimiz

de farklı hissettik. Konuşma bittiği zaman ikimiz de aynı insan değildik, değıştik.

Bu söyleşiyi yaparken teyp kullanmadım, sözleri tam söylendiği gibi yazamamış olabilirim, yanlış anladıklarım veya yazdıklarım olmuştur, doğru anladıklarım da... Zaten Mevlana'nın dediği gibi "ne kadar söylersen söyle, karşındakinin anlayabildiği kadardır söylediklerin". Ben de umarım Arto'yu doğru anlayabilmişimdir. Zaten amacım da Arto denen bu dünyadan sizlere empresyonist bir rüzgar estirebilmektir.

AŞKIN ARSUNAN VE ETHNO KARMA PROJECT

Bazen insan ağaçlara bakarken ormanı göremez, derler. Bu söz detaylara bakarken bütünü gözden kaçıran insanlar için söylenir. Ama bir gün benim için bunun tersi de oldu. Ormana bakarken ağaçları göremediğimi fark ettim.

İstanbul Caz Festivali için bastırılmış olan küçük bir broşürde şöyle yazıyordu:

"Aşkın Arsunan son zamanlarda caz sahnemizde adından sıkça söz edilen bir piyanist/besteci. Ethno-Karma Project'in müziği, modern jazz ile doğunun etnik öğelerinin ustaca harmanlanmış coşkulu bir sentezi."

Sonra Aşkın ile beraber çalan müzisyenlerden bahsedilmiş. Biletler sekiz milyon lira ama indirimli tarife de var. Küçük bir fotoğraf, dokuz gülümseyen müzisyen, sevgili kardeşim Şenova Ülker Aşkın'ın arkasından trompetini havaya kaldırmış. Yabancı bir göz baksa hangisinin bu projenin yaratıcısı olduğunu bile fark etmez.

Cümleyi tekrar okudum. Adından sıkça söz edilen piyanist besteci, coşkulu sentez falan filan. Peki ne dersiniz, bu coşkulu sentez durup duruken gökten mi indi?

"Günün birinde jazz müziğinde bir milyon dolar yapmak isterseniz önce iki milyon dolarla başlamanız gerekir."

Aşkın Arsunan ile konuşmamız bana söylediği bu cümle ile başladı. Üstelik içinde bulunduğumuz ev de insana böyle bir başlangıç yapmış olduğu havasını veriyordu ama konuşmamız bittiğinde farklı düşünecektim.

"46 yaşındayım. 1972'de Türkiye'den ayrıldım ve yeni döndüm. Uzun yıllar yurt dışında bulundum.

Tüm ailem müzisyen. Dayım ve amcam saksofoncu. Babam trompet, piyano ve kontrbas çalıyor. Ablam Amerikada oturuyor, o da piyano öğretmeni. Ağabeyim tromboncu. Ailemde herkes müzikle ilgili.

Çocukluğumuzda evimizde çok ilginç bir kültür sentezi vardı. Babam jazz çalardı. Ablam klasik müzik ile ilgilenirdi. Ağabeyim rock and roll'cuydu, annem ise Türk Klasik Sanat Müziği ile ilgilenirdi. Ben herkesin aynı anda prova yaptığı böyle bir evde büyüdüm. Ben de beş yaşımdan itibaren hep bir şeyler çalardım. Piyano öğrenimine evde başladım. Ankara Devlet Konservatuarı'nda okudum ama okulu bitirmeden ayrıldım. Erol Erdinç dönem arkadaşımı.

Sonra yurt dışında gidecek okul aradım. Bir yandan da piyasada çalışmaya başlamıştım. İlhan Feyman Klüp'te çalıştım. Zamanla günde üç ayrı yerde çalışmaya başladım. Gündüzleri matinelere, geceleri düğün salonlarında çalışıyordum ve gece yarısından sonra da pavyonlarda çalışarak günü bitirirdim."

Ama bir gün gelmiş ve Aşkın yurt dışına gitmiş. Bu yıllarda birbirinden ilginç deneyimleri olmuş. Almanya'da müzik öğrenimi göreceği bir konservatuar arayışı, Turan Eteke Orkestrası'na katılımı, İsveç'e yerleşmesi, burada Flamingo adlı bir grupla çalışması ve onlarla beraber altın plak alışı, hepsini dün yaşanmışçasına heyecanlı bir şekilde anlattı. Ama bana göre en önemli şey onun çalıştığı süreler boyunca her zaman müzik öğrenimine büyük bir ciddiyetle devam etmesi ve bundan gurur duyması:

"İsveç'in önemli bir müzik okulu olan Semus'a devam ettim ve ileri piyano dersleri aldım. Hocam Carl Axel Hall hem klasik hem de jazz müziği konusunda iyi bir müzisyendi. Dünya şekeri bir insandı. Bir sene öğrencisi oldum. Klasik piyanoyu ve Debussy'i o bana sevdirdi."

Aşkın hayatının bundan sonraki bölümünde kendi kurmuş olduğu jazz fusion grubu Illusion, İsveçli şarkıcı Lil Babs'a ve Birleşmiş Milletler kültür büyükelçisi Aria Sayoma'ya eşlik ettiği konserler var.

Ama bir gün aldığı bir davet yaşamını değiştiriverir.

"Bir gün rahmetli Erol Pekcan beni aradı ve Türkiye'de bir jazz klübünde çalmamı istedi. Ben on beş yıldan beri Türkiye'den uzaktım. Arada sırada tatil için geliyordum ama kesin dönüş yapmamıştım.

Telefonu kapattıktan sonra içimde Türkiye'nin çanlarını duymaya başladım. Geldim ve Yeniköy Bilsak'ta çalmaya başladım. Bu arada kendim de bir orkestra kurdum ve jazz çalmaya başladık. Levent Yüksel, Sertap Erener, Fatih Erkoç. Bu şekilde 1990'lara geldik. TRT müzikleri, TV Show'lar, Sezen Aksu, ve daha bir yığın pop müzisyeni ile birlikte çalıştım."

Ama Aşkın için yurt dışı yaşantı henüz bitmemiştir. Arada bir müzik çalışmaları için Amerika'ya da gidip gelmektedir. Sonunda temelli olarak oraya yerleşmeye karar verir ve 1991'de bunu gerçekleştirir. Amerika'da da onu yoğun bir müzik yaşamı beklemektedir. Film müzikleri, dökümanterler, kayıt stüdyoları, gece klüpleri derken bu sefer de başka bir ünlü şarkıcı olan Perry Austin ile yolları kesişir.

Berberce güzel çalışmalar gerçekleştiriler ama gün gelir bir kere daha doğduğu yere dönecektir.

"Türkiye'ye 1996'da döndüm. Rahmetli Onno Tunç ile ortaklık yaptım. Bazı prodüksiyonlar yaptım. Zuhâl Olcay ile yapmış olduğumuz çalışmayı çok beğenirim.

Sezen Aksu ile çalıştım. Manhattan'ın telefon bölge kodu olan 0212 adlı bir müzik grubu kurdum. Şenova Ülker, Levent Altındağ, Aycan Teznel, Volkan Öktem. Backstage'de çalıştık. Grafiğimiz yavaş yavaş yükseldi. Önce jazz ile açıyor ve standartlar çalışıyorduk, sonra Latin'e, Fusion' a geçiyorduk."

Ben Aşkın'ı işte bu çalışmalar sırasında tanıdım. 0212 gerçekten çok iyi bir gruptu ama çalıştıkları klüp ile anlaşamadılar ve dağıldılar. Ama Aşkın için bu yeni arayışların bir başlangıcı oldu. Bu noktada bana ülkemiz hakkındaki düşüncelerini anlattı:

"Uzun yıllar ayrı kaldığım Türkiye'yi çok özlemiştim. Yurt dışında yaşamak ne olursa olsun çok zor. O ülkenin dilini çok iyi konuşsanız bile insanlar farklı, kültürleri farklı. Ben yurt dışında her zaman yaşadığım ülkenin A Takımı müzisyenleri ile çalıştım. Bu insanlardan çok önemli bir şey öğrendim: paylaşmayı.

Bana göre insan başkaları ile paylaşmak ve onlara haz verebilmek için müzik yapmalı. Paylaşmadan müzik olmuyor."

Bana göre bugün Türk Pop müziği denilen müziklerden zehirlenmiş genç bir nesil var. Doktor önce onlara bir sakinleştirici vermeli ki rahatlasınlar. Sonra gerçek müziği dinlemeye başlasınlar.

Türkiyede jazz müziği dinletebilmek için yanına bir rahatlatıcı koymak lazım. Kültür olarak jazz müziğine uygun bir "background" umuz yok. Biz tek sesli müzikle yetişmiş bir milletiz. İnsanlar ile buluşabileceğiniz bir platform lazım."

İşte bu platformda buluşma kavramı Aşkın Arsunan'ın yeni projesinin temelini oluşturuyor.

"1998'de sadece ticari müzik yapan kişiliğimden sıyrılarak derin bir öz eleştiri yapmaya başladım. Yirmi beş yıl kadar gerilere gittim, o zamandan beri neler yaptığımı tarttım ve sonra müziğe yeni bir bakış açısı ile dönmeye karar verdim. Tekrar piyano çalışmaya başladım.

Ama bir de yaşamın varolma çizgisi var. Ailenizi geçindirmeniz gerekiyor ve bunun için de para kazanmanız lazım.

Müzik ve var olma çizgisinin doğru bir şekilde dengeleneceği bir proje düşünmüştüm.

Bu arada yıllardır beraber olduğum arkadaşlarım Levent Altındağ ve Aycan Teztel'in desteği ve ısrarı ile tüm düşüncelerimi harmanlayan Etno Karma projesini hazırlamaya başladım.

İstanbul Jazz Festivali yöneticisi Görgün Taner ile buluşup projemi açtım, o da enteresan buldu ve festival sırasında bir konser verdik.

Sahnede on kişi oluyoruz. Levent Altındağ tenor ve soprano saksofon ve Aycan Teztel tuşlu çalgılar ve trombon çalıyorlar. Şenova Ülker ve Halil İbrahim onlara trompetleri ile katılıyorlar. Eylem Pelit bas, Sıtkı Sırtlanoğlu ise gitar da bize katılıyorlar. Bir de etnik enstrumanlarımız var. Bunlardan ilki Ertan Tetik'in duduk'u. Mehmet Akatay, Hamdi Akatay ve Cengiz Ercümer etnik perküsyon grubunu oluşturuyorlar.

Kavramımız "Doğu Jazz"ı yapabilmek. Bakın Kuzey Avrupa ülkelerinde "Nordik Jazz" diye kabul edilen bir jazz var. "Amerikan Jazz"ı da var, peki o zaman niye İstanbul gibi doğu ile batının buluştuğu bir yerde Doğu Jazz'ı diye bir şey olmasın ki.

Tabii bu çok zor bir iş. Aslında biz şanslıyız. Türkiye'de yaşayan insanlar olarak hem doğuyu hem de batıyı hissedebiliyoruz. İkisi de içimize işlemiş. Ama bu şans aynı zamanda işimizi zorlaştırıyor çünkü bu ikisi arasında bir denge oluşturmak çok zor. İlk önce enteresan bir tat yaratacaksın, sonra da hem doğu kültürünün, hem de batı kültürünün insanı bu tadı aynı keyfiyle yiyebilecek. Ayrıca böyle bir sentezde ne doğu, ne de batı birbirinden bir şeyler çalmış olacak.

Ben Avrupa'da ve Amerika'da insanları nasıl mutlu edebileceğimi biliyorum ama Türkiye'de bunu başarabilmek çok zor. Başka ülkelerde müzikte üç boyut varsa burada dokuz boyut var.

Bir kere Türkiye'de her şeye rağmen uluslararası bir jazz kültürü var, başlangıç noktası bu. Sonra bunun üzerine Anadolu'da asırlardır birikmiş olan derin doğu kültürünü katacaksın. Ortaya çıkan tüm boyutları hiçbirini ayırmadan aynı özenle besleyeceksin, yoksa hemen ölürler. Böyle bir yaklaşım tabii ki ilk defa denenmiş olmuyor biliyorum. Ama şimdiye kadar yapılmış olan deneylerden de iyi netice alındığını düşünmüyorum."

İşte bu noktada tüm jazz müzisyenlerine sorulan ama onların yanıtlamayı asla sevmedikleri soruya sıra geliyor.

Peki jazz nedir ?

Aşkın da bu konuda bir istisna değil. Uzun uzun düşündükten sonra bana düşüncelerini aktardı:

"Jazz şey be ağabey... Kalbinin içi, yaşadığın her şey, sevinç, zulüm, etrafımızda olan tüm şeyler, tüm bunların ifadesi, anlatımı, bir dil, kelime kullanılmayan bir dil ve her şeyden önemlisi jazz özgürlüktür..."

Ethno Karma Band siz bu satırları okuduğunuzda büyük bir ihtimalle stüdyo kayıtlarını bitirmiş ve albüm çalışmalarına başlamış olacak.

Aşkın Arsunan'ın Ethno Karma Band'ın dışında da ilginç çalışmaları var. Amerika'da başlamış olduğu senfonik müzik çalışmalarına Türkiye'de devam etmek istiyor.

Bir başka projesi de bazı jazz standartlarını kendi hissettiği şekilde yeniden düzenleyerek çalmak. Bu bir trio çalışması olacak ve

seslendirilecek parçalar arasında "Take Five", "Autumn Leaves" ve "Bridge Over Troubled Water" da var.

Aşkın kendi çalışmalarının temel anlayışını da şu sözlerle ifade ediyor:

"Kimseye benzememeye, kimseden kopya çekmemeye çalışıyorum. Yirmi dört saat müzik ile yaşıyorum.

Benim için hayattaki her ses bir müziktir. Aslında doğada her şey var. Yazdığımız müzikler de doğada var, ve biz doğada zaten var olanı yeniden yazıyoruz.

Bir kırk altı yıl daha yaşayabilir miyim bilmiyorum, artık zamanımız azalıyor, insanlara daha hızlı erişmek istiyorum. Bu yüzden daha avant- garde olabileceğim halde olmadım.

Yaşam felsefem herkese çok saygı, herkese çok sevgi olarak ifade edilebilir.

Ancak şunun da farkındayım: Türk müzisyenlerinin birbirleri ile sıkıntıları var. Her biri çok özel ve duygulu kişiler, ama herkes çok sıkıntılı. Ben bu konuda bazı olumlu şeyler yapılabileceğine inanıyorum. İnsanlar arasında kurulması gereken daha bir çok köprü var. İnsanları ortak projeler çevresinde toplamaya çalışıyorum.

İleride iyi müzik yapan bir müzisyen, iyi bir arkadaş, ve dostluğu iyi paylaşan bir insan olarak hatırlanmak isterim."

İstanbul Caz Festivali için bastırılmış olan küçük broşürün bir kopyasını Aşkın Arsunan'ın evinin zemin katındaki stüdyosunda da gördüm ve tekrar okudum:

"Aşkın Arsunan son zamanlarda caz sahnemizde adından sıkça söz edilen bir piyanist/besteci. Ethno-Karma Project'in müziği, modern jazz ile doğunun etnik öğelerinin ustaca harmanlanmış coşkulu bir sentezi."

Demek ki coşkulu sentez gökten inmemişti.

Konuşmamız bittiğinde biraz da olsa artık ormanın içerisinden ağaçları ayırabildiğimi fark ediyordum. Sıra benim iki milyon dolar bulmama kaldı.

"BİR BAŞKADIR BENİM ÖYKÜM"

AYTEN ALPMAN İLE GEÇMİŞE BİR YOLCULUK

Gün olur bir şarkı onu yaratanın öngördüğü boyutların ötesinde anlamlar yüklenir, sınırlarını aşar ve çok büyük insan kitlelerinin duygularını düşüncelerini ve umutlarını otelere taşır. Lili Marlene işte böyle bir şarkıdır, İkinci Dünya Savaşı'nda cephenin her iki yakasındaki insanları dost olsun düşman olsun bir duyguda birleştirmiştir.

Sizlere böyle bir şarkıdan ve onun arkasındaki kadından bahsedeceğim, bir şarkıcı, bir anne, bir sevgili, bir dünya vatandaşı ve her şeyden önce bir insan.

Yıl 1974, Türk ordusu Kıbrıs'a çıkmaya hazırlanıyor, seferberlik var, tüm askerler bu hedefe kilitlemiş. Kıbrıs açıklarında bir Türk denizaltısı denizin sessiz ve derin beklemektedir. Denizaltı dediğin bir ufacık mekan, içinde ancak alışkın olan yaşayabilir, herkes birbirine yakındır orada, hatta askeri hiyerarşi bile yok olur bu mekanda. Tam o sırada üstlerinde bir Yunan denizaltısı olduğunu fark ederler. Deniz tüm sesleri mükemmelen taşır, en ufak bir ses düşmanın Türk denizaltısını fark etmesi demektir. Büyük bir sessizlik içinde gergin bir bekleyiş başlar. O an ölüm ile yaşam arasındaki çizginin en ince olduğu yerdir. Askerler birbirleri ile sessizce helalleşmektedirler. Denizaltının telsizi açıktır, merkezden emir beklemektedirler. Ama o an başka bir şey olur, telsizden bir kadın sesi duyulur, güzel ve derin bir ses, kelimeler ölüm sessizliğini bozar: "Bir başkadır benim memleketim." Ölüm ile yaşam arasındaki ince çizgide bekleyen askerler bir anda duygulanırlar, vatanlarından gelen bu güzel ses onları coşturur, herkes ağlamaya başlar. Ölümün yanbaşıda yaşam yeniden güçlenir. İşte o sırada gemi komutanı içinden bir yemin eder. "Eğer günün birinde bu badireden sağ dönersek su şarkıyı söyleyen

kadını mutlaka bulacağım ve ellerinden öpeceğim." Kader ileride o duyguları derinden hisseden Amiral Kolbuken'in bu arzusunu gerçekleştirecektir.

Hemen hemen aynı zamanlarda evine dönmekte olan bir yorgun şarkıcı apartmanın alt katındaki komşusunun açık olan televizyondan şarkı söyleyen kendi sesini duyar, şaşırır, yukarı çıkar ve hemen kendi televizyonunu açar. Duyduğu doğrudur ama esas şaşırtıcı olan gördüğüdür. O şarkı söylerken arka planda Jet uçakları uçmakta, tanklar geçmekte ve askerler gözükmemektedir, bir an şarkının sözlerini tekrarlar: "Bir başkadır benim memleketim". Bir an için savaşın eşiğindeki gencecik askerlerin yanında olmak ister. Kader ileride bu duyguları hisseden Ayten Alpman'in bu arzusunu gerçekleştirecektir.

Yılların jazz şarkıcısı hiç beklemediği bir anda hiç beklemediği bir şekilde savaşa girmiş olan bir ülkeyi tek bir şarkıda ama jazz olmayan bir şarkıda birleştirmiştir, ne tuhaf bir kaderdir bu.

Aslında "Memleketim" şarkısının öyküsünün başlangıcı hiç de ilginç değildir. Her şey Şerif Yüzbaşıoğlu'nun ona bir Mirelle Mathieu parçasından bahsetmesi ile gelişir. "Tam senlik bir parça Ayten, Fikret Şenses de güzel Türkçe sözler yazdı, mutlaka okumalısın." O güne kadar jazz olsun hafif müzik olsun şarkılarında hep aşk ve duyguları dile getiren Ayten'e memleket temalı bir şarkı çok ters gelir. Arkadaşlarının zoru ile yarım saatte stüdyoda kayıt yaparlar. Daha sonra o zamanlar çalıştıkları Carlton otelinde bu parçayı da repertuarlarına alırlar ama kimsenin ilgisini çekmez. Derken 1974 yılının temmuz ayındaki o unutulmaz günler gelir ve "Memleketim" bir hit olur. Sonrası ise artık bir tarihtir. Tüm askeri birlikler teker teker Ayten Alpman'i çağırmağa başlarlar. Bir gün pır pır bir nakliye uçağı ile Kıbrıs'a götürülür, Girne kalesinin içinde ters çevrilmiş bir portakal sandığının üstünde mikrofonsuz olarak savaş gazisi askerlere şarkı söyler, herkes ağlamaktadır. Sonra Gölcük'teki denizaltı filosunu ziyaret eder, artık her gittiği askeri birlikte teftişe gelmiş bir general gibi karşılanmaktadır. Bu geziler uzun zaman sürer, ayrıca binlerce mektup alır, bu şarkıyı çok defalar söyler ve insanlar hep beraber ağlarlar. Kendi tabiri ile hiç kimseye nasip olmayan bir askerlik yapar Ayten Alpman.

Ben kendimi bildim bileli Ayten Alpman oldu hayatımda, onun ile konuşmaya giderken içimde tuhaf duygular vardı. Gerçek denen şey görecelidir, zamana ve mekana göre değişir ve bazen gerçek ile hayal öylesine birbirlerine karışırlar ki hangisi nerede başlar hangisi nerede biter anlayamazsınız; ta ki hayalden kopup sadece gerçek ile karşı karşıya kalıncaya kadar. Ayten Alpman, hatıralarımda ve hayallerimde yarattığım ikon ve ben onunla gerçekten tanışmaya gidiyorum.

Kapısını çalmadan önce karşılaştığım bir beye hangi katta oturduğunu sordum. "Doktor musunuz?" diye sordu. Yüreğim ağzıma geldi, "hayır" dedim, "Niye sordunuz?" Biraz rahatsızdı, çantanıza baktım, doktor sandım, dedi. Sonunda kapısını çaldım ve endişe ile bekledim. O kısacık an çok uzun geçti ama kapı da açıldı. İşte karşımda idi, önce o şaşırды, niye geldiğimi unutmuştu, bir an bozuldum ama çabucak randevumuzu hatırladı ve beni içeri davet etti. Artık ikondan gerçeğe dönüşün hikayesini yazabilirdim.

Ona kendisini yeni nesil jazz sevenlere tanıtmak için geldiğimi söyledim, biraz dudak büktü, yeni nesil jazz dinliyor mu diye sordu. Aslında sorusunun içinde kendi cevabı da vardı ama hemen ona gerçek olan cevabı verdim, evet, çok değil ama çok meraklı ve güzel bir genç jazz dinleyicisi de var. İnanmış göründü. Kendisi çay içiyordu bana da ikram etti.

Davetsiz misafirlik zordur ama şükür ki çayın da etkisi ile heyecanım yatıştı ve kısa zamanda beklenen misafir statüsüne geçebildim. Yavaş yavaş etrafımı gözlemeye başladım. Önce iki sevimli kedi dikkatimi çekti. Bir tanesi tek göz idi, adını sordum. "Sürahi" dedi, şaşırдыm, hani televizyondaki "Sürahi hanım var ya işte onun gibi" diye açıkladı. Sonra kedilerin ve onun arkasındaki hayvan sevgisine girdik. Önce bana 13 yıl büyütüp baktıktan sonra kaybettiği kurt köpeğinin fotoğrafını gösterdi. Onun acısı ile bir daha köpek sahibi olmamaya yemin etmiş. Ama zamanla fark etmiş ki tüm mahallenin bakımsız ve terk edilmiş kedilerine sokakta kendisi bakıyor. "Ben onları seçmem, kediler beni seçer" dedi. Derken iki gözü hasta olan Sürahi hayatına girmiş, tedavisini yaptırmış ve bir tanecik de olsa gözünü kurtarmış, sonra sokakta dayak yiyen bir başka kedi evin misafiri olmuş. Onun henüz ismi yok, "Belki yazımı beğenirse benim

adımı verir" diye düşündüm. O an aklıma gelen eski bir kişilik testini ona uyguladım ve "Hangi hayvan olmak istersiniz?" diye sordum. Hiç düşünmeden "kuş" dedi, "Neden?" dedim ve cevap verdi: "Kuşlar hürdür, sonsuz hürriyetleri vardır, güzel sesler çıkartırlar, karamsarlıkları iyimserliklere çevirebilirler, güzel yaşar kuşlar." Bu testte cevap veren kişi aslında kendini anlatır ve çoğu zaman test doğru çıkmıştır.

Karşımda duran insan hürriyetine düşkün ve şarkıları ile karamsarlıkları yok eden bir insandı: Ayten Alpman, küçük ve özgürlük düşkünü kuş.

Kuş deyince evinin önündeki balkon dikkatimi çekti. Burası oldukça genişti.

"Sabahları kuşlarım beni görmeye gelir. Ama her kuş aynı değildir. Bak en beğendiğim kuş karga. Karga akıllı olur, güvercin ve serçeler kendilerine verilen ekmekleri sadece gagaları ile kapmaya çalışırken düşürürler, ama karga önce ayağı ile lokmasını sabitler, insanlar gibi kuşlar da bir değil işte."

Kimdir Ayten Alpman? Müzik onun için nedir, jazz nedir? Sordum doğrudan; o cevapladı:

"Son long play'imi on beş yıl önce çıkartmıştım. Çok oldu ki albüm yapmadım. 65 yaşındayım, son beş yıldır konser hariç hiç şarkı söylemedim. Tüm yaşamım müzikle iç içe geçti ama ben de kim olduğuma karar veremedim, niye bu dünyaya geldim, ne yapıyorum hala tam bilemiyorum.

Müzik nedir, diye soruyorsunuz, bakın bunun cevabı zor, müzik insanın yasamı, hayatı, her şeyidir. Müziksiz bir hayat olmaz, mutsuz da mutlu da müzik dinlerim. Yemek içmek ne ise müzik de o işte, bitmeyecek bir ihtiyaç, yaşamın sürmesi için gereken bir şey.

Bak şimdi de jazz nedir, diye soruyorsunuz, jazz benim kırk senemi verip de hala anlayamadığım bir müziktir. Bakın insanların beni aptal sanmasını istemiyorum, ama jazz'i sökmek ve içine girebilmek gerçekten zordur. Dinlerken bir şeyler anlarsın ama çalan ile konuşunca bambaşka şeyler sana söyleyebilir, jazz'in öykülerini anlamak zordur."

Bu sözler üzerine sehpadaki tabakta duran üç kandil simdinden birini derhal kaptım, bir bardak çay daha ister misiniz, diye sordu, konuşmaya devam ettik.

"Mainstream jazz seviyorum, hani şu herkesin bildiği jazz'ı. Jazz'ın tüm babalarını dinledim. Duke Ellington, Miles Davis, Thelonious Monk, Dizzy Gillispie, Quincy Jones ve en önemlisi Ella'yı dinledim.

Ella'nin benim için ayrı bir yeri vardır. O benim ilk dinlediğim jazz şarkıcısı idi. 11 yaşındaydım ve "Tisket a Tasket"i dinledim. O zamanlar Türkiye'de LP falan yok, bir akrabamız yurtdışından bize hediye getirmişti, yüzlerce defa dinledim. Yıllar sonra bir gün İsveç'teydim. Bir gün çaldığımız klübe geldi. İsmet (Sıral) Ella geliyor, hemen Misty'i söyle, dedi. Aklınca hava atacak. Aslında ben Misty'i çok güzel söylerdim ama hiç Ella'nin yanında olur mu? Reddettim ve Besame Moucho'yu söylemeye başladım. Ella, toprağı bol olsun tam karşımdaki masaya oturmaz mı? Bana bakıyor. Heyecandan öleceğim, ne söylüyorum nasıl söylüyorum hatırlamıyorum bile. Şarkı bitti, Ella yanıma geldi: "You are a good girl!" dedi, heyecanım geçmişti. İnsanlar büyüdükçe ruhen mütevazileşiyorlar. Büyük Ella gencecik bir meslektaşının gönlünü alacak kadar alçakgönüllü idi. Sonra biz onu dinlemeye Stockholm'e gittik, İsmet imzalatmak için bir LP'sini almıştı. Konserden sonra yanına varmak için kalabalığın içerisinde bocalarken bizi uzaktan fark etti ve hemen yanına çağırdı. İsmet'in imzasını attıktan sonra bize dönüp: "Yarın bana Stockholm'u gezdirir misiniz?" diye sordu. Büyük insandı Ella.

Duke Ellington çok yakışıklı idi, onu çok beğenirdim. Bir gün onun orkestrasında sıçan gibi bir herif gördüm; güzelim Duke'e hiç yakışmıyordu. Derken herif keman çalmaya başlamaz mı? İlk defa jazz'da keman çalındığını işitiyordum, o zaman adını merak ettim, Ray Nance dediler. Sonra onun kim olduğunu anladım.

Monk'u hep kocaman elleri ile hatırlarım. Bir keresinde triosu ile İsveç'e gelmişti, Maffy Falay onun ile çalmak için trompetini kaparak Stockholm'e koştu, biz de peşinden gittik, beraber çaldıkları yeri bulduk, içeriden piyano sesi geliyordu, sessizce kapıyı araladım ve o kocaman bir çift eli gördüm, bir de kalpağını hatırlıyorum. Sonra Maffy ile jam session yaptılar."

Gözlerine baktım, yavaş yavaş anılarına doğru yol aldığını hissettim, aslında soru bile sormama gerek yoktu, o anlattı ve ben sessizce onu dinlemeye devam ettim.

"Yeşilköy'de doğdum, annem dünyanın en güzel kadını idi, kızıl saçları vardı, babamdan ben üç yaşında iken ayrıldı, ben annem ile büyüdüm, babamı çok az hatırlarım. Bir gün Nişantaşı Kız Lisesi'nde okurken beni görmeye gelmişti, korkudan yanına çıkamadım. Herhalde annemin onu kötülemesinden korktum. Annem dedemin doktoru ile evlendi, çok büyük bir evde kalabalık bir aile olarak yaşardık.

Orta okulu Erenköy Kız Lisesi'nde bitirdim, leyli olmaktan sıkıldım ve bir yıl da Nişantaşı Kız Lisesi'nde okudum. Sonra tekrar Erenköy Kız Lisesi'ne döndüm ama kendisine çok yakınlık gösterdiğim bir kız arkadaşımın iftirası yüzünden okuldan uzaklaştırıldım. Hayatım boyunca hep zayıf olanlara, hastalara, özürllülere karşı içimde bir zaaf oldu ama bana da böyle bir arkadaşım ihanet etti, hiç kaçmadığım halde okuldan kaçtığımı söyledi. Disiplin kuruluna verildim ve ceza olarak simsiyah uzun saçlarım bir tarafından kesildi. Üvey babam: "Bir yıl okula gitme evde otur sonra tekrar devam edersin." dedi, ama kısmet işte o kış okulum yandı ve ben bir daha asla o okula dönemedim."

Bu sözleri söylerken gözleri boşluğa takıldı, o okula bir daha gidememenin yüreğinde bir yara olarak kaldığını hissettim. Bana bir çay daha doldurdu. Sürahi ayağının dibine kıvrıldı ve devam ettik.

"Üvey babam Malatya belediye başkanı olunca annem onun ile gitti, ben de gittim ama dayanamadım ve üç ay içinde döndüm, bana anneannem baktı.

Hırant Lusikyan bir zamanlar Yeşilköy Çınar'da çalardı, biz bisikletle onu dinlemeye giderdik, Hırant o zamanların çok mühim adamı idi, hepimiz bayılırdık çalışına. Bir gün bana sordu; "Sen niye şarkı söylemiyorsun?". Ben o zamanlar Judy Garland'ın şarkılarını söyledim. "Sesin güzel, ders almalısın, istersen ben sana ders vereyim." dedi. Hırant bana jazz'cı olabileceğimi ilk hissetiren kişidir. Beni Cüneyt Sermet ile tanıştırdı, Cüneyt de beni yetenekli buldu. O da

beni Arif Mardin ile tanıştırdı. Arif Mardin ve Cüneyt çok iyi arkadaşları, ikisi de Sarıyer'de oturlardı. Bana jazz plakları verdiler, eğer jazz'cı olmak istiyorsan çok dinlemelisin, dediler. Dinleyip dinleyip tekrar onlara gittim, şarkılarımı dinlediler. İkisi birden bana Sevinç Tevs'i örnek gösterdiler. O yıllar jazz'ın ilk tadına vardığım seneler oldu, 1945-1946 yılları. Ella'dan sonra June Christie'yi çok beğendim ve taklit ettim. Aynı onun gibi oldum. Onun söylediği "It Had To Be You" parçasını söyledim, sonra onun havasından kurtulmam gerektiğini anladım. June beyazdı, zaten bir beyaz ne kadar jazz söyleyebilir ki."

Bu sözlerinde kesin bir önyargı hissettim, değişik düşündüğümü belirtmek istedim ama o artık beni duyacak vaziyette değildi, geçmişini yaşamaya devam ederek gene anlattı.

"İlham Gencer'i çok eskiden beri tanırdım. Bana "esmerim" der akordeon ile serenatlar yapardı. İlk evliliğimi 19 yaşında onunla yaptım. İlham 23 yaşında idi. Yedi buçuk yıl evli kaldık ve çok pişman oldum. İki çocuğumuz oldu. Sonra boşandık. Hemen arkasından İsmet Sıral ile İsveç'e gittik. Orada jazz tutkum tekrar depreşti. Bir gün Miles Davis'in "I Remember Clifford" unu dinledim ve tabiri caiz ise delirdim. Bir kursa yazıldım ve şarkı söylemeyi teknik olarak öğrendim. Artık gırtlak yerine karın boşluğumu kullanabiliyordum. Bir yandan durmadan İsveç'teki jazz'cılarını dinledim. Bir Lars Gluin vardı, onu çok beğenirdim, sonra eroininden öldü. Duke Ellington, Dizzy Gillespie falan derken gırtlığıma kadar jazz'ın içine girdim. Üç yıl böyle geçti, derken Türkiye'ye dönme vaktim geldi. Kendimi jazz'ı öğrenmiş ve dönüşünde İstanbul'u yıkacakmış gibi hissediyordum. Dönüşümde Erdem Buri'nin işlettiği "Çayhane" adlı klübe gittik. Tülay German'ı dinleyeceğiz. Sanıyorum ki Tülay benim olmadığım o üç yılda çok gelişti. Tülay çıktı, arkasında sazlar filan var, derken bir söylemeye başladı, türkü gibi bir şeyler söylüyor. Anlayamadım, şaşırıp, şoke oldum. Beni oraya getiren İsmet'e sordum "ne oluyor" diye, cevap verdi: "Buna aranjman derler, şimdi artık bu müzik yapılıyor, Türkiye'ye hoş geldin." Sene 1965 idi, çok hayal kırıklığına uğramıştım.

Daha sonra İhlamur'da Amerikan hastahanesinin arkasında bir klüpte söyledim: Orhan'ın Yeri. Orhan'ın soyadını hatırlamıyorum ama idealist bir insandı, sonra öldü. Her gece bir iki masaya söyledik.

Sonunda klüp kapanmak zorunda kaldı. O yıllar sözsüz yıllardı. "Besame Moucho" bile yoktu. Her yer aranjman ile dolmuştu, İtalyanca şarkıya bir Türkçe söz yazarlardı işte oldu sana aranjman. Toprağı bol olsun bir gün Fecri Ebcioğlu beni çağırıldı: "Bildiklerini kendine sakla, evde dinle, ben sana birkaç tane Türkçe sözlü şarkı yazayım, üç beş kuruş para kazan." dedi. Beni elimden tuttu ve o zamanların Odeon plak şirketine gittik. Onlar ile bir çok 45'lik plak yaptım, tam sayısını hatırlamıyorum. Geçenlerde Bilsak'ta benim şarkılarımın çalındığı bir gece yaptılar. Gece saat dokuzdan bire kadar çalmışlar. O kadar şarkım olduğuna inanmadım.

Bu devirden en çok "Hayal Gibi" ve sözlerini Fikret Şenses'in yazdığı "Tanrı Aşkı Yarattı" yı severim.

Sonra Ümit Aksu ile tanıştım. O zamanlar Süheyl Denizci'nin piyanisti idi, Bursa Çelik Palas'ta tanıştık. Esas para getiren plaklarımı bu devirde yaptım. Ümit ciddi ve olgun bir insandı, İlham'ın tam tersi, bana çok destek oldu. Bu devirden "Tek Başına", "Feelings", "Ben Böyleyim", "Yanımda Olsa", ve herkesin favorisi "Memleketim"i sayabilirim. Bunlar çok sattı ama benim esas beğendiklerim daha az popüler olan "Birazcık Umut", "Ben Varım", ve "Yalnız Kadın" oldu.

Jazz'i hiç unutmadım, hep içimde bir ateş olarak kaldı. Jazz her zaman bana bir ayrıcalık duygusu ve gurur verdi. Jazz çalınan bir yere girince evime girmiş gibi olurum, o mekan benimdir, benden bir parçadır. Bana hep jazz dinle dediler ve ben de çok jazz dinledim.

Zaman içerisinde jazz'ın içerisinde oluşan sesleri ve diyalogları çözmeye başladım. Tam jazz'i anlamaya başladım zannederken aslında hiç anlamadığımı hissettim. Ama anlamadığım zamanlarda bile ritm ve swing duygularını anladım. Swing jazz'in vazgeçilmez bir parçasıdır, eğer swing yoksa hemen hissedilir. Hep jazz'ın içinde oldum. Özellikle Big Band'i çok severim. O ne müthiş bir sestir, Big Band'in önünde söylemek çok başkadır. Yıllardır buna hasret kaldım. Süheyl Denizci TRT Jazz Orkestrası'nı kurdu ama bana altı yıl kan kusturdu ve şarkı söyletmedi. O emekli olunca Neşet yerine geçti, sağ olsun beni çağırıldı. En son İstanbul festivali çerçevesinde onlar ile söyledim, müthiş bir duygu idi. Önce bir hafta çalıştık, ses açtım sonra Kamil Özer'in aranjmanları ile "Going out of my head" ve "All of Me" yi söyledim. Zaten jazz defterini de sanırım bu noktada kapadım."

"All of me" benim de ilk tanıdığım jazz parçamdı, mırıldanmaya başladım, güldü ama tüm ısrarlarıma rağmen bana katılmadı. O devirde annem ve babamla gittiğim Taksim Belediye Gazinosu'ndaki açılışı yapan trompet melodisini sordum, ismini hatırlayamadı ama uyuyan kediler bile beni duyunca söyle bir başlarını kaldırdılar. Artık "Bir kahve içer misiniz?" diye sorduğunda son kandil simidini de götürmüştüm. "Şey," dedi, "çok güzel kanepeler yapabilirim beş dakikacık beklerseniz." Ama onu dinlerken beş dakika ayrı olmak bile bana uzun geliyordu, "sadece kahve" dedim. Büyü bozulmadan konuşmaya devam ettik.

"Her söylediğim şarkıyı derinlemesine hissederim ama benim için en özel olanı "Someone To Watch Over Me"dir. Kızım bazen bana sorar, "Anne nasıl benim on beş dakika bile kalmaya sıkıldığım klüplerde iki saat şarkı söyledin." Ona şöyle derdim: "Kızım halkı unut, duy, hisset, havaya gir ve kendin için söyle, sadece kendin için."

Ben müziği ve jazz'ı yüreğimde hissederim, hayatım boyunca da hiç kötü bir şey söylemedim. Bazen şarkı söylediğim klüplerde ortam gerçekten tatsız olur, tabak çanak sesi, kötü çalan bir orkestra. Aldırış etmem, o karmaşanın ortasında bir güzellik arar ve bulurum, mesela güzel bir mehtap, ve artık o güzel şey benim şarkımın içerisinde. Nasıl anlatmalı bilmem, hiç esrar içmedim ama galiba esrar gibi bir şey olmalı, şarkının veya o şarkının hikayesinin içerisine girerim, ve onu anlatırım. Her ortamda o şarkıyı yaşarım. Bazen o şarkıyı gerçekten çok iyi söylediğime inanırsam kendi sesime ağlarım, çok az olur bu.

Kendi şarkılarımı ise hiç dinlemem, yüreğim sızlar da kaldıramaz. Televizyonda "Memleketim" çalınırsa hemen kapatırım."

Eski albümlerinin çoğunun kapağı var kendisi yoktu. Bir tanesini nisbeten sağlam gördüm ve bana çalmasını rica ettim, ama çalamadı, evindeki müzik seti bozuktu. Halbuki onun albümünü onun yanında dinlerken yüzünü görmek istiyordum.

"İsveç'e ilk gittiğimde o zamanlar esmer kadın çok azdı, bir de giderken Olgunlaşma Enstitüsü'ne güzel bir gardrop yaptırmıştım, çok süksemiz oldu. Ehliyetimi de orada aldım. 15 sefer imtihana girdim, yok yok direksiyonum iyi idi ama yazılıda sorulan İngilizce tabirleri

anlamakta güçlük çekerdim. Her denemenden sonra gazeteler yazardı, Ayten Alpman gene ehliyet alamadı diye, ama sonunda aldım."

Bu noktada bana bir albüm çıkardı ve o ehliyeti aldığı gün imtihana girdiği hocası ile çektiği fotoğrafı gösterdi. Sonra bir dolu sararmış gazete kupürüne, fotoğrafa ve mektuba baktık. Kendisi ile röportaj yapan her gazeteci bu eski anıların bir kısmını alıp gitmiş, her gidenle beraber Ayten Alpman'ın geçmişinden bir parça kopmuş. Ben de bir parçasını aldım bu anıların ama geri götürmeye söz vererek. Ama hissettim ki pek da fazla aldırış etmiyor bu konuda.

Albümün içerisinde bir de sararmış film afişi gördüm bunun hikayesini sordum.

"Oyuncu olarak çok yeteneksizim ama "Tek Başına" çok sevilmişti. Tutturdular, üstüme üşüştüler, ille de film yapılacak. Oynayamam, dedim dinlemediler. Karşımda baş rol oyuncusu olarak büyük Yıldırım Önal var. Hamlet gibi bir adam, inanılmaz, muazzam bir tiyatrocü. "Ben sizi oynatırım." dedi. Ve başladık, hakikaten beni oynattı, hatta bir sahnede ağlamam gerekiyordu, ağlattı. Allah rahmet eylesin. Resim olarak güzel bir film oldu ama oyuncu olarak ben sıfırdım.

Aslında bu ilk film denemem de değildi. Memduh Ün de beni Muzaffer Tema ile oynatmıştı. "Aşk İstiraptır" adlı film, gerçek bir ıstıraptı."

Zaman su gibi akıp gidiyordu ve ben fareli koyun kavalcısını dinleyen bir çocuk gibi onu dinliyordum. Bazen odada olup olmadığını bile fark etmediği hissine kapılıyordum. Sonra birden aklıma geldi, geçmiş geçmiştir ama ya bugünün Ayten Alpman'i ne durumda idi.

"Aslında kişi olarak dışa dönük ve girişken de değilim, yeni insanlar ile tanışmayı sevmiyorum, insan ilişkilerimde çok tutucuyum, kırk yıldır aynı terzi ve berbere gidiyorum, saç modelim yıllardır aynı ve en mühimi 32 yıldan beri hayatımda Ümit var. Ümit Aksu ile dört yıl evli kaldım ve ondan da boşandım ama Ümit benim dostum olarak kaldı. Gene benimle kalıyor ama gene de kendimi çok yalnız hissediyorum, neden böyle onu da bilmiyorum.

Bu gün düşünecek çok zamanın oluyor, ama kendimi çok yalnız hissediyorum. Çocuklarım var, torunlarım var ama gene de çok yalnızım. Yıllarca çok büyük bir tempo ile çalıştım, kişilik olarak verilen işi çok iyi yapmaya çalışırım. Tatil nedir bilmedim. Dünyanın herhalde bir yarısını dolaştım, ama dostluklar kuracak ve geliştirecek vaktim olmadı. Bunu istemeden de olsa ihmal ettim.

Bugün iki arkadaşım var çok şükür. Handan bir büyükelçi eşi idi, şimdi eşinden boşandı, çok şık ve hoş bir hanımdır, hayatım boyunca ona benzemek istedim. Yıllar boyunca çok kopukluklar da olsa dostluğumuz sürdü."

Tam bu sırada telefon çaldı ve açtı. İnanılmaz bir tesadüf, arayan Handan Hanım idi ve Mısır'dan döndüğünü bildiriyordu. Ayten Alpman'ın gözlerinin parladığını gördüm, kalp kalbe karşıdır sözünü hatırladım. Bir müddet konuştular, bir röportaj yapıldığını söyledi. Handan Hanım'ın dediklerini Ayten Alpman'ın cevaplarından tahmin edebiliyordum. Bir ara gazetecilere dikkat et, yanlış bir şey yazmasınlar gibi bir şeyler söylemiş olmalı ki "Yok şekerim, çok iyi bir arkadaş." diye benim hakkımda bir şeyler söyledi. İşin doğrusu bu sözler beni çok mutlu etti. Kahveleri tazeledik ve o anlatmaya devam etti.

"İkinci arkadaşımı herhalde tanırıyorsunuz, Alev Oraloğlu. Lise yıllarından beri tanışırız. Hani okulda ceza olarak saçımı kesmişlerdi ya, bir çay davetine gideceğim kesik saçlarımdan dolayı gidemiyordum. Alev bana annesinin kestiği kendi saçlarından bir kısmı ile benim kesik saçıma bir ek örgü yapmıştı. Tek bir sorun oldu, Alev'in sapsarı saçları vardı, ben ise çok esmerdim. Benim siyah saçlarımdan üstünde onun sapsarı saçları biraz tuhaf durdu. Aslında bir anlamda en Türkiye'nin ilk "Punk" ıyım.

Çalışma hayatının o pırıl pırıl havası geçtikten sonra insan yalnız kalıyor, bir gün çalışma hayatı bitiyor ve aslında yalnız olduğunu hissediyorsun. O her sabah işe gitme duygusunu arıyorsun. Tek hobim golf idi, onu İsveç'te olduğum yıllarda geliştirmiştim, hatta 1963 yılında orada aldığım bir derece bile var ama bugün o da kalmadı. Hobisiz olmak çok zor. İnsanın bir uğraşısı olmalı. Sabahleyin gazeteyi okuduktan sonra ne yapacağımı bilemiyorum, o an gün bitmiş oluyor. Birilerine gidip çan çan konuşmayı da sevmiyorum, kafam o kadınlara

da uymuyor. Bol bol yün örüyorum, yazın şu kocaman balkonda çiçek yetiştiriyorum ama ne yaparsam yapayım sıkılıyorum.

Hayatım boyunca deli gibi roman okudum, derken bir gün ben de bir roman yazdım, bir çeşit deneme de diyebilirsiniz. Kendi hayatımı isimlerden bahsetmeden olduğu gibi yazdım. Ama bir baktım ki yazdıklarım çok kişiye ayıp olacak, hevesim kaçtı, boşverdim. İlham Gencer'den iki çocuk ile ayrılmamın da öyküsü var ama vazgeçtim, İlham'ı da kıramam.

Aynı şiddet ile on beş kişiyi de sevebilir insan, tanrının insanları böyle yarattığına inanıyorum. Çok aşık oldum hayatım boyunca ama sanırım artık bitti. En son ne zaman aşık olduğumu soruyorsunuz ama bunu söyleyemeyeceğim. Ancak şunu söyleyebilirim. Aşk dünyanın en güzel şeyi. Tek inandığım şey aşkın her zaman var olduğudur. Ve hep aşk oldu hayatımda.

İnsanlara şunu söylemek isterim: Aşk bularlar onu asla kaçırmayın ellerinden, bol bol ve utanmadan, sıkılmadan yaşasınlar, hesap vermeden, aşkın hatırası bile güzel insanın ileri yaşlarında.

Her insanın hayatında kavşaklar vardır, bu kavşaklar bazen kişiyi iyiye bazen de kötüye götürür. Kavşakların ötesini çoğu zaman onları dönmeden göremeyiz ve gene çoğu zaman kavşaklarda yolumuzu değiştirmeye cesaret edemeyiz. Ama yıllar geçip de hayat akıp gidince herkes içinden yaptığı bu geçmişe yolculuklarda o kavşakların ardlarını sorgular.

Hayata yeniden gelseydim aynı şeyleri yapardım, geriye bakınca iyi ki her şeyi yapmışım, diyorum. Çok dolu dolu yaşadım. Belki de bugün içinde olduğum boşluk biraz da bu yüzden. Ama benim de hayatımda kaçırdığım iki fırsat oldu. Bugün olsa onları da denerdim. Bunlardan ilki BBC'nin müdürü Villace Connover'in yeni ve yetenekli şarkıcıları keşfetmek için İstanbul'a gelip bizleri o zamanki "Çatı" klüpte dinlemesi idi. Kimler söylemedi ki o gece, Ayfer, Sevinç, Tülay, hatta Erol Büyükburç bile vardı. İlham çok kıskançtır, beni kulübün arkalarına bir yere oturttu. O zamanlar iki çocuğum var, bir yandan mutsuz bir aile hayatı bir yandan da müzik dolu geceler sürdürüyorum. Adam beni de çağırttı ve iki parça söyledim, "Black Cofee Blues" ve "I Have Got You Under My Skin". Yerime döndüm ve kaldığım yerden iskambil falı

bakıyorum. Adam biraz sonra yanıma geldi: "Sen deli misin?" dedi. "En iyiniz Sevinç Tevs ama sende olan onda olmayan bir şey var, sen yürekten söylüyorsun, moody bir şarkıcısın, isterdim ki sana bir fırsat vereyim." Bir an düşündüm, nasıl gideyim, iki küçük çocuk ve derken İlham tepemde bitti, bakışlarında kıskançlık ve hiddeti aynı anda gördüm, karar verilmişti gidemedim. İkinci şansım İsveç'te oldu. Quincy Jones ile tanışıyordum, o zamanlar bugünkü kadar şöhretli değildi, başıma musallat oldu: "Sana söz vermiyorum ama gel beraber Amerika'ya gidelim, sana bazı imkanlar yaratabilirim." dedi. İsmet: "Deli misin git yahu" diyordu ama ben gidemedim. İsveçli bir adama aşığı, gönlüm onu bırakmaya elvermedi. Bilmem bir şey olur muydu ama dünyaya bir defa daha gelsem bu iki fırsatı mutlaka denerdim."

Ne çay kaldı ne de kahve, saatler geçti gitti. Konuşmamızın başında bugünkü gençler jazz dinliyor mu diye sormuştu, ben de evet demiştim, son olarak onu tekrar bugüne döndürmek istedim.

"İstanbul'da 45 yıldır doyumlu bir jazz mekanı olmadı, eskiden bir özenti vardı samimi değillerdi. Şimdi bir samimiyet var ama mekan yok. İsterdim ki İstanbul'da beş altı tane jazz mekanı olsun, benim gibi artık para kazanma kaygısı olmayan insanlar buralarda söyleyebilseler. Kendimi koparılmış hissediyorum, birikimimi gençlere şarkı söyleyerek aktarabileceğim jazz mekanları olsun istiyorum. Şu son konserimde aldığım zevki asla unutamam. Arkamda otuz kişilik bir orkestra ile çalarken yıllarca önce kaybettiğim bir şeyi buldum, jazz'ın ritmini ve duygusunu yaşadım, jazz'da ritmin içinde duyguyu da katabilmek müthiş oluyor.

Bugünkü nesilde damadım İmer Demirer'i beğeniyorum, çok iyi bir trompetçi o. Gitarcılardan Kamil Özler dikkatimi çekiyor. Bir de TRT orkestrasında İsveç'ten gelmiş bir tromboncu çocuk var, adını hatırlamıyorum; ama iyi çalışıyor. Bugünlerde yabancılardan Stephane Grappelli'yi dinliyorum, arabamda kaseti var. Frank Sinatra ve Barbara Streissand'ı da çok beğenirim. Mel Tormé'yi biliyor musunuz, bir an onun için çıldırmıştım."

Stephane Grappelli'nin 1 Aralık'ta öldüğünü söyleyince çok üzülüyor ve ah canım, diyor.

Bir insanın anılarını paylaşmak güzeldir ama biraz da zordur. Her duyduğunuz şey sanki yaşamışçasına sizin de bir parçanız olur. Ben

de böyle öyle hissettim ve dolu dolu yaşanmış bir hayatı bir ucundan yükledim. Paylaşmak aynı zamanda sorumluluk da getirir, onun anılarını kelimelerini değil ama ruhunu bozmadan başka insanlara aktarmanın ağırlığını hissettim.

O gece ben ikonum ile tanıştım ve onu yaşadım. O ete kemiğe büründü ve bana kendini anlattı. Önce her şeyden elini eteğini çekmiş ve gagesiz bir insan portresi çizmeye gayret etti, hatta kendisi ile ilgilenildiği için kızgın olduğu bile söylenebilirdi. Ama sonra sisler dağıldı ve ben sahnenin arkasına geçtim, o zaman içinde hep bir ışık yanan özgür küçük kuşu gördüm. Yıllar kuşu hırpalamıştı ama içindeki coşku aynen duruyordu. Jazz ile yaşanmış bir hayat gördüm ama sanıldığına aksine bitmemiş ve için için yanıyordu tıpkı bir kor gibi.

Bugünün Ayten Alpman'ın genç nesillere aktaracak çok güzel şeyleri var, hepsi de yaşanarak öğrenilmiş ve mutlaka ileriye taşınılması gereken birikimler. O ülkemizin önemli bir jazz birikimi, sevseniz de sevmesiniz de asla kayıtsız kalamayacağınız biri. Arto Tunçboyacıyan'dan duymuştum, jazz yaşadıklarımızın ses olarak ifadesidir, Ayten Alpman'ın ise tüm yasadıklarının aktarmamış olduğunun şahidiyim.

"Memleketim", bir başkadır bu şarkının yeri hayatımızda. Şarkının aslı 1942 yılında ölmüş olan bir Yahudi bestecinin eseridir ve duadan sonra hahambaşının duyduğu mutluluğu anlatır. Ama kader bu, o mutluluk şakısı nerelerden gelir ve ne umulmadık zamanda ne umulmadık bir anlam yüklenir.

Yıl 1974, Türk ordusu Kıbrıs'a çıkmaya hazırlanıyor, seferberlik var, tüm askerler bu hedefe kilitlenmiş. Kıbrıs açıklarında bir Türk denizaltısı denizin sessiz ve derin beklemektedir. Tam o sırada üstlerinde bir Yunan denizaltısı olduğunu fark ederler. Deniz tüm sesleri mükemmelen taşır, en ufak bir ses düşmanın Türk denizaltısını fark etmesi demektir. Büyük bir sessizlik içinde gergin bir bekleyiş başlar. Ama o an başka bir şey olur, telsizden bir kadın sesi duyulur, güzel ve derin bir ses, kelimeler ölüm sessizliğini bozar: "Bir başkadır benim memleketim."

Acaba o sesi yukardaki denizaltıdan da duyuyor muydular?

DOMATESİN KOKUSUNU ÖZLEMEK: CAN KOZLU

Onu Kuştepe'de, Bilgi Üniversitesi'nin karşısında mütavazı ama tertemiz bir Gaziantep pidecisi olan "Erenler"de bulduğumda lahmacununu bitirmiş çay içiyordu, karşısına oturdum. Lahmacun yer misin, diye sordu, ama içim gitmesine rağmen bana ayırdığı iki saati aşmak korkusu ile hayır dedim. Bana da çay getirdiler ve daha ne olduğunu anlayamadan koyu bir sohbeta başladık.

Bulduğumuz mahalle 1950'lerde gecekonduları yıkılan "yeni" İstanbulluların daha iyi şartlarda yaşama umuduyla yerleştikleri bir bölge. Türkiye'nin farklı yörelerinden gelenler burada yaşıyorlar, yeni değerler üretiyor. Yeni kent kültürü burada Kuştepe'de ete kemiğe bürünüyor.

"Mahallenin tam ortasında bir ada gibi duran Bilgi Üniversitesi bu mahallenin yaşamını derinden etkileyen ve değiştiren bir kültür mabedi."

Hesap geldi, inanılmayacak bir para, garson Can'a büyük bir saygı ile pusulayı getiriyor. Mahalle okulun ve hocanın değerini biliyor. Can hesaba göre yüklü bir bahşış bırakırken konuşuyor:

"Biliyor musun, üniversiteye bakan evlerde mahalleli okula saygısından balkonlarına çamaşır asmaz."

Hemen balkonlara bakıyorum: doğru. Bu ilk Kuştepe dersinden sonra okula giriyoruz. Aslında sohbet daha o ilk içilen çayda başlamış akıp gidiyor. Onun dolu dolu olduğunu hemen hissediyorum, soru sormak bile gereksiz o yanıtlar veriyor:

"Annem Emel Kozlu piyanist idi. Evde ciddi bir kulak eğitimi oldu. Çocukken evimizdeki Grundig marka radyoya kulağımı dibine kadar dayayarak müzik dinlerdim. Babam Bülent Kozlu İş Bankası genel müdür muavini idi. Ankara'da yaşadık. O zamanlarda Mithat Fenmen,

İdil Biret ve şimdi soyadını hatırlayamadığım bir müzisyen Vahdet Hanım konserlerden sonra sık sık bize gelirlerdi. Annemin o devirde bir yolunu bulup yurt dışından getirdiği plakları dinlerlerdi. Vahdet Hanım benim kulağımın olduğunu söyleyince annem beni altı yaşında iken klasik müziğe başlattı. Jazz zaten o günlerde söz konusu bile olamazdı. Önce çok iyi ama sert bir müzik hocam oldu. Bir gün derse geç kalınca beni çok azarladı. Rus ekolü bir hoca idi. Kızınca cetvel ile ellerime vururdu. Seneler sonra annemden öğrendim. Ben geceleri kalkıp sayıklamaya başlamışım. Bir gece annem benim yanımda yatmış ve sayıklarken "piyano" dediğimi duymuş. Depresyon geçirmişim. Sonra bana başka bir hoca buldular; genç bir kız. İlk hocamın aksine yumuşak ve yavaş öğreten bir hoca idi. Bu da beni çok gevşetti. Bir gün hocam benim notaları okumadığımı ve doğaçlama yaptığımı farketmiş. Annem dersleri kesti.

On iki yaşında babamı kaybettim. Çok dramatik idi. Ağabeyim Amerika'da okuyordu. Bir Dostoyevski romanı gibi şeyler yaşadım. Annemin dairesine karlı bir kış günü at arabasında eşyalarımız taşınırken sessizce ağladığımı hatırlıyorum. Oğlum da benim gibidir, her şeyi içine atar. Tüm bu olaylar bana küçük yaşta başımın çaresine bakmayı öğretti. Özgür ve bağımsız oldum ama işlerini başkalarına delege edemeyen bir insan oldum. Bu yüzden de çok tenkit edildim."

Berberce okulu geziyoruz. Can müzik bölümünü küçük bir Berklee modeli gibi düzenlemiş. Küçük çalışma odaları var. Öğrenciler bazen tek bazen gruplar halinde çalışıyorlar. Can beni bu odalarda gezdirirken gurur duyduğu hemen belli oluyordu. Bazen öğrenciler ile karşılaşıyoruz, hepsine gülerek selam veriyor. Sonra bir başka oda açılıyor ve öğrencilerden oluşan bir küçük jazz grubu Carlos Jobim'in unutulmaz Siyah Orfe filmi için yaptığı müziği çalışıyorlar. Genç bir saksofoncu Stan Getz'in solosunu bitirince çok güzel bir kız sesi şarkıya devam ediyor. Kim bu, diye soruyorum, cevap veriyor: "Jülide, çok yeteneklidir." Okulu ve öğrencilerini bir başka yazının konusu yapmaya karar veriyoruz. Boş bir oda bulduğumuzda ilk sorum onun öğrencilerine bakışı ile ilgili oluyor. Bu arada hem onlardan hem de jazz'dan konuşuyoruz.

"Öğrencilerime hep söylediğim bir şey vardır: Biz size bu işin zanaatini öğretiyoruz, teknik bilgiler veriyoruz, repertuar öğretiyoruz.

Zanaat size tıpkı bir mimarın bina inşa etmesi gibi müziğin yapısını kurmanızı sağlar. Akademik olarak bunları öğretmek mümkündür. Ama gerçek bir sanatçı olmak için bunun ötesinde bir şeyler var. Önce insan olarak bilinçli ve güvenilir olmak gerekir. Sonrası ise çok çalışmak ile ilgilidir. Bakın Bill Evans bunu nasıl anlatıyor:

"Jazz yüzde doksan dokuz ter dökmek yüzde bir de ilhamdır." Birincisi olmadan ikincisi olmaz. Böyle bir tavır almadan hiç bir yere varamazsınız. Günümüzde elektronik de müziğe ve müzik eğitime girdi, ama akustik bir enstrümanı çalabilmek, ona hakim olabilmek için gereken zaman değişmedi.

Sanat ise bir insanın yaratıcılığı ve iç dünyasının inceliği ile ilgili bir şeydir. Bu yetenek varsa sanatçı olunabilir. Okul müzisyen yetiştirir ama sanatçı yapamaz.

Jazz'ın özgürlüğü içermesi, esoterik yönü gençlerin bu müziği yanlış değerlendirmesine yol açabiliyor. Bir umursamazlık, kuralsızlık havası olabiliyor.

Jam session'ı "kaptırmak" gibi tuhaf bir söz ile ifade ediyorlar. Bu yanlış bir intiba. Jazz derbederlik içermez. Tam tersine doğaçlamanın içerisinde çok belirgin bir yapı vardır, yoksa kaos olur."

Sanatta şansın yeri var. Bazı insanlar daha şanslı olabiliyorlar ama sonunda şans da bir "break", yani bir geçici ara. Fırsat hadisesinde büyüklüğün fazla yeri yok. Hep bir önce çıkmış olduğun basamağın üstüne basarak yükseliyorsun. Amerika'da her zaman bir gözlem altındasın, seni hep "check" ederler. Berklee'de her an bir Gary Burton ile karşılaşabilirsin, bir sınıfta karşına çıkıp seni dinleyebilir. Bir konserden sonra bir başkası için davet alabilirsin. Hep ortalıkta olman lazım. Sahnede ne yaptığın kadar ne yapmadığın da gözükür. Hak etmediğin bir başarı senin için negatif de olabilir. Bir seviyeye hazır değilsen taşıyamazsın, çıkmak değil çıktığın yerde kalmak önemlidir. Her an yeni bir başarı için hazır olmalısın, ancak son çaldığın kadar iyisindir. Bana bugüne kadar kimse diplomamı sormadı. Ben ancak bir gece evvel çalabildiğim kadar iyiyim. Eskiden iyi çalmış olmak önemli değildir. Ama deneyim iyi olabilmeyi sürdürebilmek için çok önemli."

İçinde oturduğumuz odada bir piyano var: Petrof. Rus malı, her taraf yepyeni, dal odaya günlerce çal, hoş bir ortam. Can sürekli

daldan dala atlayarak konuşuyor, doğaçlama ama bir "belirgin yapı"ya dönüyoruz.

"Babam eşsiz bir insan idi. Tam bir İstanbul beyefendisi, etik sahibi. Onu yıllar geçtikten sonra daha iyi anladım. Önemli konularda hep onun ne diyeceğini düşünürüm. Benim için her zaman mistik bir varlığı var. Ağabeyim Cem Kozlu ile beni birbirimize bağlı olarak eğitti. Ağabeyim benden çok farklıdır. O daha politiktir, ben daha nadanım. Kendimi pek kontrol edemem, kızınca söylerim. Babamdan ve denizden geçen bir bağ var aramızda. Babamızı kaybetmek daha sonra bizi yakınlaştırdı. Bana hep destek oldu. Sorbonne Üniversitesi'ni bitirmemi istedi."

Ağabeyi Türkiye'nin çok iyi tanıdığı bir isim, Cem Kozlu. Ondan bahsederken hep saygılı ama çok fazla ayrıntıya girmiyor, bazı şeyleri kendisine saklıyor.

"Deniz üzerindeki bir eğitimin baba oğul ilişkisinde çok derin bir yeri vardır.

Bir tekne almayı düşünüyorum. Benim babamdan aldığım eğitimde o zamanki küçük teknemizin çok etkisi oldu, onun üstünde çok vakit geçirdim. Dover yapısı bir Manş teknesi idi. Ağabeyim ile birlikte o tekneyi 20 yıl yaşattık, bir ara İstanbul'un en yaşlı teknesi oldu. Şimdi o tekne Koç müzesinde duruyor."

O konuştukça son zamanlarda okuduğum Can yayınlarından çıkmış olağanüstü Marcello Mastroianni'nin anılarını aktardığı "Hatırlıyorum" gözümün önüne geliyor. Kitabın giriş bölümü "Yaşlı bir Fil Gibi"de aktörün hatırladığı bir çok şeyi anlatılıyor. Bir muşmula ağacı, çocukluğu, annesi, yediği yemekler, dinlediği müzikler, ikinci dünya savaşı günleri, ilk sevgilisi, daha birçok güzel şeyi. Can'ın anlattıkları Marcello'nun havasına uyuyor. Ben de Can'ın hatırladıklarını aktarırken aynı üslubu kullanmak istedim:

"İlk dinlediğim jazz plaklarını hatırlıyorum, Abdullah Kuran'ın oğlu arkadaşım ve bana babasının plaklarını getirirdi. Galiba on bir-on iki yaşlarındaydım. Beatles olayını çok çabuk geçtim. Shadows, Cream, Air Force, Led Zepplin, Deep Purple derken epey yol aldım. Bu müziklerin içerisinde blues'un uzantısı olarak doğaçlama vardı. On

dört yaşında iken bir zil-trampet ikilisi hediye aldım. Saint Joseph okul orkestrasında çalmaya başladım. Bu on yedi yaşına kadar sürdü. Ağabeyimin bir gün bana ilk gerçek davulumu getirişini hatırlıyorum: Sonor Swinger.

Ama kolay olmadı. Davulu Almanya'dan dönerken almıştı ve Bosfor turizim otobüsü ile getirirken sınırda el koymuşlardı. Ne hayal kırıklığına uğramıştım bilemezsin. Sonra onun arkadaşlarından biri ile Edirne'ye gittik, o davulu gümrükten kurtaracak bir formül bulmuştu. Güzelim davulumu gümrük ardiyesinde çamaşır makinalarının arasında tozlar içerisinde gördüğümde ağlamıştım. Davulu İstanbul'a getirmek de ayrı bir macera oldu. O zamanlar otoban falan yoktu, davulu tren ile İstanbul'a getirmek için gece bindik. Sabah gözlerimi açtığımda vagonumuzun bir istasyonda durduğunu fark ettik. Ama dışardaki levhaları okuyamıyorduk. Harfler bilmediğimiz bir alfabe ile yazılmıştı. Korkarak davulumu sarıldım. Meğer o zamanlar Edirne İstanbul tren yolunun bir kısmı Bulgaristan' dan geçermiş, tren bir Bulgar istasyonunda durmuş, harfler de Kiril alfabesi. Öğrenince rahatladık."

Ancak davul bu zorlu göçten sonra yeni vatanında sahibinin müzik dünyasındaki büyük gelişmenin tanığı olur. Can Saint Joseph okul orkestrasında çalar, 1971'de Herbie Mann Türkiye'ye gelir, hepsi hayran olurlar ve onun gibi çalmak isterler. Hemen bir flütçü bulup çalışmaya başlarlar. Bu grupta Rene Macaroğlu, Eril Tekeli, Argun DüNDAR, Setrak Bakirel vardır. Rene onları çalıştırır. 1972 yılında Milliyet liselerarası müzik yarışmasında hem beste hem de icra dalında yüzlerce okulun arasından sıyrılarak birinci olurlar.

"Yarışmayı düzenleyen Milliyet gazetesinin attığı manşeti hatırlıyorum: Zafer Cazın. Bunu hiç unutmam. Bu olay bizim okulu da uçurdu ve o sert imajını olumlu yönde değiştirdi. Bu birincilik çerçevesinde bir çok başka okula gittik ve konserler verdik. Olayın olumsuz yönü de oldu. Bir yıl sadece müzik ile ilgilendim, okulu boşladım. Ama bir şey öğrendim. Hayattaki hiçbir başarıda çok sevinmeyeceksin. Her başarı aslında uzun bir yolculukta durup alınan soluk, mola. Sonra her şey yeniden başlıyor ve yolculuk devam ediyor."

Bir gün Saint Joseph biter ama Can'ın müzikal yolculuğu devam eder.

"Benim idealim Berklee jazz okuluna gitmekti ama ailemizin maddi olanakları el vermedi. Üç arkadaşım Fransa'ya müzik okumaya gitmişlerdi. Ben de Fransa'ya gittim ve Grenoble Üniversitesi'nde matematik okumaya başladım. Bir gün Le Figaro gazetesinde bir ilan gördüm. Fransa'nın ilk jazz okulu açılıyordu. Adı CIM, Centre Informatique Music. Kurucusu Alain Guerrini çok önemli bir adamdı. Yirmi dört saatte karar verdim ve Paris'e giderek okula kayıt oldum ama okulun diplomasının Türkiye'de geçerliliği yoktu. Eh bari bir de geçerli diplomam olsun diye Sorbonne Üniversitesi'nin Ekonomi bölümüne devam ettim. Bu bölüm bana kolay geliyordu. Bir yandan da para kazanmak için otelde gece bekçiliği yapıyordum. Ayrıca akşam sekiz sabah sekiz nota kopyaladım. Sabah iki-üç saat uyku ile Sorbonne'a gider, öğleden sonra ise müzik okuluna devam ederdim. Böyle iki sene geçti. Müzik okulunda girdiğim derslerin aslında üçte birinin parasını veriyordum. Bir gün rahmetli Alain beni çağırdı, durumu fark etmiş, "helal olsun sana" dedi ve bana burs verdi.

Okulda yüz kadar öğrenci vardı, çoğu varlıklı ailelerin çocukları, güzel şık evlerden ve çevrelerden geliyorlar. Ben ise onlara göre fakir ve açım ama onlardan çok daha hırslı ve atılganım. Bu yüzden de öğrenmeye çok daha alçak gönüllü olarak yaklaşıyorum. Artık Alain'in koruması altında idim. Bana çok imkan sağladı ve arkamdan ileri itti. Bir gün geldi beni kolumdan tutup hoca olarak derse soktu. Bu doğaçlamaya yönelik bir kulak eğitimi dersi idi ve ben bu vesile ile ilk paniğimi de yaşadım. Bir yandan da tromboncu Michel Zwerin ile çalıştım. Ornette Coleman, Carla Bley, Charles Mingus çalardık. 1979 da bir yarışmaya katıldık. Concours de la Defence. Zimba gibiyiz, çok iyi çaldık ve birincilik çantada keklik. Son anda bir yarışmacı daha var, dediler. Bir adam kucağında taşıdığı çocuğu sahneye getirdi. Oğlan on beş yaşında idi ve bu ilk yarışmasıydı. O bir çaldı, hepimiz apıştık kaldık. Oğlan bizim ötemizde bambaşka bir düzeyde. Sonra ona özel bir ödül verdiler ve bizi gene birinci yaptılar. O çocuğun adı..."

Yoksa Michel Petruccianni miydi, diye atıldım. Can "evet" deyince bir anda gözlerim yaşardı ve ağlamaya başladım. Can şaşırıyordu. Ben

Michel'i dinleyen bir jazz sever olarak anılarımı, dinlediğim albümlerini, İstanbul konserini, onun hakkında yazdığım yazıları anlattım. Bu sefer Can beni dinleyerek destek verdi. İyi bir jazz adamı olarak hemen desteğe geçmişti ve beni topladı. Duygu yoğunlum geçince devam ettik.

"Alain beni çok ilginç çevrelere soktu. Bir klüpteki house band'ın ritm seksiyonunda çalarken çok önemli adamlar ile beraber çaldım. Sık sık yabancı solistler gelir biz de onlara eşlik ederdik. Barney Kassel ile çaldım. Chris Wood normalde bir gecede üç set çalardı. Bir gece bana son setinde bir davul solosu verdi, madden ve manen bitinceye kadar soloyu yaptım ve set bitti. Tam davulumu toplarlarken bana "Dur Can, nereye gidiyorsun?" demez mi. Dördüncü sette beni spetula ile kazıdılar. Otele dönünce odasına gittim, öyle sırt üstü yatıyor. "Gel" dedi. "Bu bir maraton koşusudur, bu akşam bir şey öğrendin." Sonra sırtını döndü ve uyudu. Solistin arkasında çalarken ne olacağı belli olmaz. Daima bir rezervin olacak.

O gece çok önemli bir şey öğrenmişim: İnsanın her zaman bir rezervi olmalı."

Gün gelir Paris okul yılları da biter ve oturma iznini uzatamaz. Ünlü davulcu Daniel Humair ona tek yön bir bilet alarak Amerika'ya gitmesine yardımcı olur.

Hamisi Alain bu karara çok üzülür ama yapabileceği bir şey yoktur. Sekiz yıl yaşadığı Fransa'dan bir gecede ayrılır. Bu ülkeye bir daha ancak on yıl sonra dönecektir.

"Amerika'ya gelişimin ikinci gününde Ali Perret ile tanıştım ve beraberce çalmaya başladık. Amerika Fransa'dan çok farklı idi, kimse beni rahatsız etmedi. Etnik kökenin önemli değil.

Ben Amerika'da jazz kompozisyonu okudum. Bir gün fark ettim ki doğa denen bir şey var. Sanat doğanın içerisinde bir halka, müzik sanatın içerisinde bir başka halka ve jazz da müziğin içerisinde bir halka. Davulda jazz'ın içerisinde bir halka. Bir gün geldi her şeyi yukarıdan görebilir bir hale geldim ve bir doygunluk noktasına ulaştım. Bir "change", değişiklik aradım. Konserler artık bana bir değişiklik gibi gelmedi, onları birer teknik olay gibi görmeye başladım. Teknik ise

geldiğim yerde beni etkilememeye başladı. İnsan gençken teknik onu etkileyebiliyor. Ama yaşın ilerleyince şunun farkına varıyorsun: Söylediğin şeylerin tapusu sende değilse inandırıcı olamıyorsun. Sende ise karşıdakini ikna edebiliyorsun. Müzik beni tatmin etmeyince halkalarımı genişletmeye karar verdim. Bugün geldiğim yerde ilham almak için müziğe ihtiyacım yok. Hatta sound check'e bile gitmek istemiyorum.

Yıllardır müziğin içindeyim, çalışıyorum, eğitiyorum, konuşuyorum. Beynimde bir yorgunluk var. Belki analiz edemediğim bir yeni müzik beni "charge" edebilir, yeniden dolarım. Ben de milyonlarca insan gibi evime gidip müzik dinlemek ve keyif duymak istiyorum. Ama yeni bir şey olsun. Referansını ve jargonunu bilmediğim yeni bir şey."

Bu şekilde yıllar geçer. Ama yurt dışında geçirilen uzun yılların bir de beklenmeyen bir duygusal faturası birikmektedir. Bunu Can şöyle ifade eder:

"Amerika'da, "ya çal, ya öl" havası hakimdir. İnsanlar ertesi gün ölüp gidecekmiş gibi çalışıyorlar. Her şeyde bir aciliyet, bir telaş var. Bir de korkunç bir rekabet var, insan ilişkileri çok berbat, yaşamdan zevk alamıyorsun. Amerika'da iken gettolarda yaşadım. Doğadan nimetlenemedim, denizin toprağın kokusunu özledim. Hani belki toprak çekti. Tavuğun dibinden çıkan yumurtayı özledim.

Amerika'dan döndüm, kendime kendi kafama göre bir ev kurdum, her şeyini kendi yapmaya alışmış biri olarak evimi de kendim kendim inşa ettim. Önce Finli bir ustabaşı buldum, daha sonra yedi Zileli işçi bana yardım etti. Bir yılda bitirdik.

Bugün bahçemde domates yetiştiriyorum. Nedendir bilmem buranın domatesi bir başka güzel kokuyor. Depremin ertesi günü moralim bozuktu, kendi tavuğumun yumurtalarından bir menemen yaptım yedim, moralim düzeldi. Burada yepyeni bir hayat kurdum. Bir iki ufak tefek şey beni buralara döndürdü."

Can'ın jazz konusundaki düşüncelerini soruyorum. Sözlerindeki kırgınlık var.

"Jazz'da yeni bir nesil var. Bunlara genç Türkler de diyorlar. Başlarını Wynton Marsalis çekiyor. Bunlar jazz'ın 60'lı yıllarından

sonrası ile ilgilenmiyorlar. Çoğu virtuoza olan bu gençlere plak şirketlerinin ciddi bir desteği de var. Otuz yıl öncesinin müziği daha içgüdüsel, spontane keşfedilmiş bir müzikti. Tabii bu yüzden biraz da çapaklı ve saf olamayan bir müzikti bu. Ama bu günün gençleri o yılların müziğini bu gün yeniden analiz ederek ve temiz olarak çalıyorlar. Ama tapu kendilerinde değil ve ortaya steril ve heyecan vermeyen bir müzik çıkıyor. Bu hareketin amacı bir toplanıp, durma, toparlanma ve jazz'ın geçmişine sahip çıkma. Repertuarları koruma. Ama tüm bunlar jazz'ın önünde bir ikilem oluşturuyor. Bir görüşe göre jazz hep yaratıcı olmak ve ileriye yönelik olarak yapılmaması keşfetmek zorunda. Şimdi hangi görüş doğru bilemem, bu beni aşan bir soru. Bizden önceki nesil Herbie Hancock, Wayne Shorter, McCoy Tyner, Chick Corea eğer kariyerlerinin en verimli devirlerinde yaratıcılıklarını zorlasalardı bugünkü neo klasik harekete gerek olmayacaktı. Bunların hepsi 1970'li yıllarda öncelikleri böyle olduğu için alanlarını başka yönlere kaydirdılar. Miles (Davis) onları bir yere getirdi ve koydu. Onlar ise Miles'tan aldıkları çekleri bozdurmak için başka başka yönlere dağıldılar. Wayne Shorter önemli bir kompozitör olarak bir yere vardı. Keith Jarrett bir istisnadır o hep kendini başka bir yere koydu. Diğerleri için ise önce fusion sonra da confusion (karmaşa) başladı. Bir gün geldi herkes "jazz elden gidiyor" diye bağırmaya başladı ve işte o zaman jazz'ın eskisine dönen Wynton Marsalis ve genç aslanlar ortaya çıktı. Herbie Hancock ve Chick Corea'yı affetmiyorum, onlar yüzünden jazz'da otuz yıllık bir duraklama ve bu duraklamaya karşı ağır bir tepki oldu."

Ancak Can Kozlu'nun jazz hakkında öğrendikleri sadece Amerika ile sınırlı değil, bir başka ilgi alanı olan etnomüzikoloji ona jazz'ın bambaşka bir boyutu hakkında ipuçları veriyor.

"Etnomüzikolog yönüm var. Amatörce başladı, uzadı gitti. Dünyadaki bazı stilleri öğrendim. Batı Afrika, Hint, Güney Hindistan, bunlar çok önemli müzikal zenginlikler. Hepsinin ortak bir özelliği de var. Etnik müzik son derece tutucu ve dışı kapalı. Mesela en haşın olanlar Kübalılar; hiç kimseyi içlerine almazlar. Ama ben alçakgönüllülükle onlara yanaştım ve diyalektlerini öğrendim. Jazz'a bulaşmış olmak önce bende bir zorluk yarattı ama öğrenme sürecine

bir önyargı ve tavırla giremezsin. Etnik müzikleri öğrenmenin hem zanaatına hem sanatına faydası olur, dünyayı daha iyi anlar kendini daha iyi ifade edersin. En moderninden en gerisine kadar tüm çağlar boyunca yaşamış toplumlarda bir davul kültürü var. Bu yüzden de davulcular tüm dünya kültürlerine diğer müzisyenlerden daha açıktırlar. Her gittikleri yerde ortak bir dil ve anlayış bulurlar. Bir Yehudi Menuhin çingene kemanına ilgi duyabilir ama davulda bu yaklaşım ve kaynaşma çok daha kolaydır. Şu anki aklımla yeniden davul çalmayı öğrensem Batı Afrika'ya giderek işe başlardım. Etnik müzikte insanlığın öğrenmesi gereken birçok şey keşfettim. Bunlardan en önemlisi müziğin cemaat boyutu. Tek başına anlamsız olsan bile bir bütünün küçük bir parçası olabilirsin. Tek başına çaldığın zaman anlamsız olabilir ama hep beraber çalarken anlam kazanır bireylerin tek tek toplamından daha büyük bir bütünün parçası olabilirsin. Kibir Afrika kültüründe hiç bir şekilde kabul edilebilir bir şey değildir, asla cemaati küçümseyemezsin. Bunu anlayamayan da jazz'ı anlayamaz. Bu jazz'ın da olmazsa olmaz bir koşulu. Az şey ile çok şey söyleyebiliyorsun.

Jazz'ın bir tarifi varsa o da ekip çalışmasıdır. İfade yeteneği de bir başka boyuttur. Az şey ile çok şey söylemeyi öğreniyorsun. Batı kültüründe davulun yeri orkestranın en arka tarafındadır. Ama bir Afrika davulunda sekiz-dokuz tını vardır. Davulcu bunları değişik sıralarda çalarak çok fazla şey ifade edebilir. Teknik ve virtuoziye yok. Sadece ortak bir dil ve ifade gücü var. Virtuozite bireyselliği ve solistliği getiriyor. Solistik ise yalnızlıktır. Zenci bireyselliği ne zaman öğreniyor, kölelik kalktıktan sonra. Afrika'dan geldikten iki yüz elli yıl sonra yalnızlığı ve bireyselliği tanıyor, blues söylemeye başlıyor, zenci bireyselliği ortaya çıkıyor.

Jazz uç bir cemaat anlayışı ile uç bireyselliğin tek potada eritildiği başka bir sanat dalı. Böyle bir başka sanat dalı yok. Bireysellik olmasına rağmen hep çalarken başkalarının açığını kapatıyorsun, birisini heyecanlandırıyorsun, eşlik ediyorsun, kıskanıyorsun, seviyorsun, solo yapıyorsun. İşte bu yüzden ben jazz'ı seviyorum ve yapıyorum. Bu benim için bir oyun. Çok entellektüel olursan bu oyunu oynayamazsın, müzik yapamazsın, aynı sahneyi paylaşamazsın.

Mesela Fransızlar oynayamıyorlar, biraz içgüdüsel ve çocukça olmak lazım.

Jazz'da kimi beğendiğime girmek istemiyorum. Sana tesir eden kişiler başkalarının tanıdığı ünlü kişiler olmayabilir. Benim en büyük hocalarım beraber çaldığım müzisyenler. Ben davul çalmayı davul çalmayan müzisyenlerden öğrendim. Tüm geçmişimde beraber çaldığım insanların bu gün geldiğim yer ve anlayışta etkisi vardır. İnsan çaldığı ve dinlediği herşeyin bir toplamı oluyor. Bu açıdan baktığınızda çoğu jazz müzisyeninde bir Charlie Parker var; adam bir lisanı getirmiş.

Jazz kavramı öyle bir yere geldi ki içi boşaldı. Her şey işin içine girdi. "Jazz eşittir doğaçlama" da değil. Başka müziklerde de doğaçlama var. Bireysellik ve cemaat anlayışı iç içe. Jazz bence en demokratik müzik. Kendi sınırlarının bittiği yerde başkasının sınırları başlıyor. Ama doğru sınırı çekmezsen de cemaat seni kabul etmeyerek dışlıyor."

Okay Temiz'in benzer duyguları taşıdığını söylüyorum. Birbirlerini çok iyi tanıyorlar ama ortak bir çalışma yapabileceklerini belki şimdi fark edebilirler. Cemaat denince aklımıza içinde yaşadığımız ve toplum dediğimiz cemaat geliyor.

Cemiyet hayatı açısından Can Kozlu'yu merak ediyorum. 1991'de arkadaş çevresinden bir finans uzmanı hanım ile evlendiğini eşlerin ayrı mesleklerde olarak birbirlerini tamamlamalarını çok doğru bulduğunu öğreniyorum. Altı buçuk yaşında bir oğlu ve dört yaşında bir kızı var. Çocuk yetiştirmeyi dünyanın en romantik olmayan şeyi olarak görmesine rağmen çocuklarına çok düşkün olduğunu hissediyorum. Geç evlenmiş olmasına rağmen eşinin kıymetini bildiğini vurguluyor. Sonra bugün geldiği noktanın ilerisini irdeliyoruz.

"Türkiye'nin gündemi çok yapay. Burada herkes kendi konusunun dışında konuşuyor. Gün oluyor gençleri özellikle öğrencilerimi görüp umutlanıyorum, gün oluyor ülke idaresini görüp üzülüyorum. Belli bir yaşa ve yere gelince çevrendeki insanlar seni bir yerlere getirmek istiyorlar. İnsanları çok erken emekliliğe ayırıyorlar burada. Tedirgin oluyorsun. Hoca olmak güzel ama gençlerden öğrenilecek şeyler var.

Benim yaşımdakiler çoğu zaman gençlere kapalı olabiliyorlar. "Ağabey bilir" dokunulmazlığı oluyor. Bu noktaya gelen insanlar astığı astık kestiği kestik insanlar oluyorlar. Arkaları ile bağları kopuyor, halbuki öğrenmenin sonu yok.

Bugün kırk altı yaşındayım. Daha yapmayı düşündüğüm şeyler var. İlk olarak bir albüm meselesi var, insanlar albümü olmayan bir müzisyeni yadırgıyorlar. Müziğin dışında da hayallerim var. Bilgi Üniversitesi'ndeki öğretmenliğim, çiftlik evime sera yapmak, çocuklarımı istediğim gibi büyütmek. Sonra deniz hasretim var. Üç yıldan beri bir yelken grubum var. Denize çıkıyoruz. Yelkencilik ve gemicilik öğreniyorum. Biz ailece bir şeye merak sardık mı onu esaslı bir şekilde inceleriz. Uzun deniz yolculuklarında okuyarak deniz bilgilerimi arttırıyorum. Deniz ve gemicilik çok kapsamlı bir konu. Yelken, navigasyon, meterloji, dizel motor, binbir çeşit şey. Zaten derler ki hayatının sonuna kadar uğraşsan da iyi bir denizci olamazsın. Denizde geçirilen üç gün karadaki üç haftaya tekabül eder. Ağabeyim ile birlikte tekne yapıyoruz. Boyumun ölçüsünü alayım istiyorum. Oğlum da benim gibi denize ilgi duyuyor, geçenlerde dümen tutarak bizi marinaya soktu."

Bu noktada konuşmamızın başındaki baba-oğul eğitiminde denizin rolü konusuna tekrar değiniyoruz Tabii hoca kimliği ağır basıyor ve jazz yolculuğuna çıkan gençler için verebileceği öğütleri soruyorum.

"Türk insanı az yetenekli değil ama jazz'a soyunacak kişilerin bilmesinde yarar var. Bu uzun ince bir yol ve çok zorluklarla dolu. Nefeslerinizi ona göre ayarlamanız lazım.

Türkler çalmak istedikleri jazz'ın sentaks ve lehçesini yeterince bilmiyorlar. Sadece nota okuyarak çalınan müziği anlamak ve çalmak mümkün değil. Mesela bir davulcuyu anlamak için mutlaka beraber çaldığı solisti bilmek lazım. Elvin Jones'ı tanımak için John Coltrane'i, Max Roach'ı tanımak için Charlie Parker'ı, Jack de Johnette'i anlamak için Keith Jarrett'i bilmen gerekir. Max Roach'u dinlemeden anlayamazsın, sadece notaları görerek olmaz, aksan yanlış olur.

Türkiye'de insan yirmi beş yaşında iki CD yapmamış, on festivale katılmamışsa kendisini "kaybetmiş" bir insan olarak hissedebiliyor. Bu

işin ustası olabilmek oldukça uzun zaman alabiliyor. Müziği uzun dönemde para, ün, statü gibi farklı nedenlerle yapabilirsin ama mutlaka yaşamının bir bölümünde müziği müzik için yapmak zorundasın yoksa belirli bir seviyeye gelemezsin. Müzik öyle bir ortam ki uzun zaman herkesi aldatamazsın, söylediklerinin tapusu sende değilse ve boşlukların varsa bu mesleği yürütemiyorsun. Sahnede çaldığın zaman aslında bir striptiz gibi, her şeyin ortaya çıkıyor, görülüyor. Aldatmaca mümkün değil. Bu sanat vasatı da kaldırmıyor. Çok iyi ol, çok kötü ol, ama bence en korkuncu vasat olmak. Çok iyi ol, çok kötü ol ama sakın vasat olma. Olayın bir başka yönü de disiplinli ve çalışkan olmak.

Hayatının bir döneminde enstrümanıyla baş başa bir inzivaya çekilmen lazım. Hepimiz gerçeği hep dışarıda arıyoruz, biraz da içimize bakmamız lazım. Böylesi bir inziva insanı depresyona da itebilir ama içerisinden çıkabilirsen çok daha özgüvenli, inandırıcı ve bütün bir sanatçı olabiliyorsun. İnsanın kendini araması ve bulması en zoru. Ben bunu Amerika'da yaşayarak öğrendim.

Çal, seni çal, yüreğini çal, referans yok, kendin ol. Bu bizim kültürümüze yabancı bir şey, ağır bir şey. İnsanlarımız korkarlar. Amerika'da söylenen bir söz vardır: "Jesus said pray, Parker said play." Türkçesi kafiyeyi kaybediyor ama şöyle denebilir: İsa "dua et" dedi, Parker "çal" dedi.

Duygusal referanslarını yok et, emniyet ağlarını at, çalmanın hakkın olduğunu bil."

Andre Gide Oscar Wilde'ın De Profundis adlı kitabına yazdığı önsözde yazarı şöyle anlatır:

"İnsanı eserinin arkasına gizlemeye çalışmak yerine şimdi yapmaya çalışacağım gibi önce insanın eşsizliğini göstermek gerekirdi, sonra da eser aydınlanırdı zaten. Yunan filozofları gibi Wilde de bilgeliğini yazıya dökmez, konuşmasıyla ve hayatıyla aktarırdı; bilgeliğini tedbirsizce insanların uçucu belleğine emanet ederdi, suyun üzerine yazar gibi. Hayat hikayesini onu daha uzun süre tanımış olanlar yazsın; onu can kulağı ile dinlemiş olanlardan biri, burada sadece bazı kişisel anılarını anlatacak."

Ben bir gün Can Kozlu'yu yakından dinlemek fırsatını buldum, can kulağı ile dinledim. Onu yılın jazz davulcusu seçen bir çok dergi okuyucumuz gibi ben de yaşıadığı Şeyleri kendi özgün albümünde bizlere kalıcı olarak bırakmasını istiyorum. Ama onu tanıdıkça aslında en büyük eserinin kendi yaşıamı olduğunu farkettim. Tüm sert ve soğuk görünüşünün ardında sımsıcak ve hayatın zor yollarında olgunlaşmış bir ruh buldum.

Onun hayat hikayesinin günün birinde yazılacağına da eminim. Ama bunu onu uzun süre tanımış olanlar yapacak. Ben sadece onunla geçirdiğim kişisel bir öğleden sonrayı sizlere aktardım.

Sevgili Can umarım lkende domatesin kokusu her zaman sana güzel gelir.

"A" DAN "Z" YE BİR YOLCULUK

İki kişi doğaçlama çalarsa neler olabileceğini biliyorum, çok güzel örneklerini duydum. Peki iki kişi doğaçlama konuşursa ne olur? Hadi hayal edelim: Şu misafir geldiğim ev bir stüdyo olsun ve ev sahiplerim de doğaçlama konuşan iki dost. Kayıt başlıyor.

"Şöyle de: Nefesli çalar ama burnu hep tıkalıdır."

"Benim içinde şunu diyebilirsin: Böreği hep eli ile yer ve yağlı elleri ile bas çalar."

Ev sahiplerimiz ilk temalarını sundular. Misafir, evdeki hi-fi aletlerine takılmıştır ve bundan ilham alan birinci ev sahibi ilk yolculuğuna çıkar.

"Hi-Fi ile platonik olarak ilgileniyorum, ekonomik olarak kişisel spektrumumun dışında.

28 yaşındayım ve 26 yaşında evlendim.

Başlangıçta sadece bir gaz bulutu vardı; yoksa gerçekten var mıydı?

Hayır, hayır, galiba önce düşünce vardı.

Klarinet de çalmaya çalışıyorum, konservatuarda klasik müzik eğitimi görmedim. İç mimarlık eğitimi gördüm.

Büyük laflar edip sonradan altından kalkmamak istemiyorum."

Misafir bu ilk doğaçlamadan biraz şaşkındır, ama ikinci yolculuk başlar.

"32 yaşındayım ama ruhen kaç yaşındayım bilmiyorum. Müziğe üst katımızda oturan iki kızkardeş yüzünden başladım. Onlar melodika çalardı. Ben de onların melodikalarını alıp popüler müzikler çalardım. Kızlar derdimi çok çabuk anladılar. Teyzem bana ilk melodikamı aldı.

Önce benden yedi yaş büyük olan ablaya aşıktım, sonra bir gün rüyamda küçük kızı gördüm ve ona aşık olarak uyandım. İlkokulda

müzik yeteneğim keşfedildi, koroya girdim, tek melodikacı bendim, herkes mandolinci idi, mandolini çok sıkıcı bulurdum, ilk müzik dönemim böyle bitti.

...

Önce gaz bulutu vardı."

Misafir şoke olmuştur, işin içine bir aşk öyküsü de girmiştir, gaz bulutunu düşünmeye başlar, yoksa önce düşünce mi vardı derken birinci konuşmacı ikinci yolculuğa çıkar.

"Ben önce resim yaptım. Lisede progressive rock grubunda synthesiser çaldım. Ama bu sesi çok sıkıcı buldum. Sonra blues dinlerken piyano çaldım. Piyano plaja gidemeyecek kadar ağırdı. Hafif olarak gitar vardı ama herkes plaja gitar götürüyordu. Ben en çok klarinet seviyordum ve klasik müzik olarak da dinlemiştim. Bir dükkana girdim ve: "Klarinet almak istiyorum, en ucuzundan" dedim. Adam: "Si bemol değil mi?" dedi. Sol elinin üç parmağını basınca do çıkar ama aslında si bemoldür. Bu bana hayatta her şeyin göreceli olduğunu keşfettirdi. Yirmi yaşında idim, klarinet çalmayı kendi kendime öğrendim. Ben dinleyerek öğrenenleri severim, hiç ders almadım, kurcalayarak öğrendim."

Ve bir anda ucuna gelinen izafiyet teorisi... Ama ev sahipleri hiç ara vermezler.

"On sekiz yaşıma kadar başka bir şey çalmadım. Koroya takıldım. İzmir Bornova Anadolu Lisesi'ni bitirdim. Sonra gitara başladım. İyi müzik dinliyor kötü gitar çalıyordum. John McLaughlin'i tanıyordum. Önce rock sonra blues, funk derken bir gün jazz'a geldim. Bu arada tıp okuyordum, üniversitenin müzik klübünü kurdum, oyunculuk da yaptım. Bir gün okul bitti. 1991 yılında doktor oldum. İngilizce bilmek kendi kendime müzik öğrenmek için çok yararlı oldu, İzmir'deki Amerikan Kütüphanesi'nden çok yararlandım. Gunther Schuller'in kitaplarını, Down Beat dergilerini orada okudum, John Cage'i tanıdım."

"Klarinete başlamadan önce piyano ve blok flüt çalıyordum. Piyanoda bildiklerimi klarinete aktardım. Kitaplardan ve ustalardan öğrendim. Gerekli zaman ve enerjiyi ayırırsan karşılığını veriyo. Bir yere kadar!"

Gülme sesleri duyulur, herkes gülmektedir, misafir tüm dinlediklerinden şaşkındır, izin ister ve tuvalete gider, elini yıkarken kendisinin yazılarının olduğu dergiyi görür: JAZZ.

Sevgili dergisi evin bu en mahrem köşesinden ona bakmaktadır. Kararını verir, jazz insanların en önemli ve mahrem özgürlüklerinden biridir. İşittiği doğaçlama onu da kendi doğrularını sorgulamaya itmiştir.

Sound of Music filminde bir sahne vardır. Tüm rahibeler manastırın haşarı kızı Maria'dan şikayet eden bir şarkıyı söylemektedirler. Herkes Maria'nın bir yönüne değinir. Son bir rahibeye sıra gelmiştir, o önce bir şey söyleyemez, sonra gülmeye başlar ve şarkının özü olan cümleyi söyler: Maria beni güldürüyor.

Bu iki genç adam da hem beni hem bizi dinleyen eşlerini güldürüyorlar. Tabii kendilerinin de güldüğünü söylemeye gerek yok.

"Müziğin bin çeşit çeşidi ve yönü var. Doğaçlama yapmak benim için çok önemli ve ilgim de bu yönde gelişti. İkimiz de ayrı ayrı çalışıyoruz. Beraber bir funk grubunda çalmıştık. Geçmişte beraber yapmış olduğumuz ilk albüm Hindistan'da yayınlandı; adı "Golden Days".

Afrika müziği, elektronik müzik, Barok müzik, hip hop, her şeyi biraz kullanıyoruz.

Ne iş yapıyorsun, diye sorulsa: "Ben müzisyenim." derim veya "Doğaçlama da çalabilen bir müzisyenim." derim.

Jazz bir duygudur, anlatılmaz yaşanır. Ben müziğimi katogerize etmek istemiyorum ama ille de tanımlamak gerekirse, jazz diyorum."

"Sesler ve onların zaman içerisinde düzenlenişi vardır. Bazısı iyi olur bazısı kötü. Veya diyelim ki bazı düzenlenişler insanın ruhuna hitap ederler.

Doktorluk yapmadım, Kaş'a gittim ve inzivaya çekildim. Bir ara Hindistan'a gittim. Askerliğimi doktor olarak Isparta'da yaptım ve tekrar Hindistan'a döndüm. Bir yıl önce tekrar İstanbul'a döndüm, bir müzisyen olarak hayatımı bıçak sırtında kazanıyorum."

"Resim ile ciddi olarak ilgilendim ama sadece müzisyen olarak çalıştım. resim tek başına yapılıyor ve onu yapmak için gereken

zaman uzun veya kısa olabiliyor. Resim plastik bir obje, madde olarak kalan bir şey, sonradan birileri ona bakabiliyor. Resimin tek başına yapılabilmesi bir noktadan sonra onu müzikten farklı kılıyor. Doğaçlama müzik özellikle de başkaları ile yapılırsa yüksek bir enerji ortaya çıkarıyor. O an yapılıyor ve o an dinleyenlere kalıyor. Müziğin başkaları ile yapılabilmesini ve plastik bir obje olarak kalmamasını seviyorum. Evet CD kalır denebilir ama o bile farklı. Bir resme bakma süresi göreceli bir şey, müzikte ise belli bir dinleme süresi var, tabii müziğin de kişi üzerindeki etkisi göreceli olarak farklı olabilir. Müzik ciddi olarak zamanı kullanıyor, bir zaman referansı var."

"Müzik belki de insanların yaşarken yapabildiği en iyi şey veya şeylerden biri. Müzik ilginç bir şey, hiçbir zaman sıfır noktasından fazla uzaklaşmıyorsun, hep karşında bir sonsuzluk var. Bu da insanı ister istemez alçakgönüllü olmaya zorluyor. Müziğin öğrettiği en önemli şey bu alçakgönüllülük. Çalarken her şey olduğunuzu hissedebiliyorsunuz ve karşınızdakine aktarabiliyorsunuz. Ama öte yandan sonsuzluğun karşısında çok ufak olduğunuzu hissediyorsunuz.

Müzik bağımsız bir şey, müzisyenden bağımsız. Biz ikimiz de müziğin insanı veya müzisyeni çaldığını düşünüyoruz."

"Bugün tüm sanat tarihi boyunca yapılan müziğe insanlık olarak sahibiz. Enstrüman müziğin tamamına sahip, çalan kişi ise enstrümanın sahip olduğunun ancak bir kısmını ortaya çıkartabilir."

Dikkatle ev sahiplerimi dinliyorum, kelimeleri tıpkı notalar gibi kullanarak inanılmaz sololar yapıyorlar. Ama jazz ayrılık kadar bütünlüktür de. İşte şimdi artık "ensemble" konuşmaya başladılar. Ortak bir temaya varıyoruz, bu onların en son albümleri, adı "A Z" iki harf arasında ciddi bir mesafe var, AZ diye okunmuyor ama iki harf arasında tire de yok, bir çok anlamı aynı anda yüklenmiş bir isim bu.

"A Z birlikte yaptığımız bir çalışma. Bu albüm bizim için birçok farklı şeylerin harmanı; özellikle böyle olmasını istedik. Birçok değişik yönümüzün harmanı değil. Biz yönümüzün içindeki çeşitlilikten harman yapmak istedik. Funk yok, Bizans müziği yok, elektronik yok.

Stüdyoya girdik, ayarlar yapıldı, kapılar kapandı, konsantre olduk ve çaldık. Hiçbir üst üste kayıt yok. Aslında çalarken konuşuyoruz.

Müzik o anda oluyor. Anı yakalıyoruz ve her şey bitiyor sadece müzik kalıyor.

Albümdeki çalışmalar teknik olarak üç gruba ayrılıyor. Bir kısmı tamamen yazılı, hiçbir doğaçlama yok. Bazıları tamamen doğaçlama, hiç nota yok, stüdyoya girdik ve çaldık. Parçaların bir kısmı da hem yazılı notaya hem de doğaçlamaya dayalı. Daha önce belirlenmiş bir melodik ve ritmik formları var.

Albümümüzün samimi olmasını istedik, karmaşık olma amacı olmadı. Bir insan kendisi gibi olmayı seçemez, çeşitli şeylerden öyle olur. Bu müzik de bizim kendi içinden geçtiğimiz şeylerden doğdu. Tıpkı bir doğum sancısı gibi başladı günahı ve sevabı ile doğdu. Artık yaşıyor ama biz yenisine bakıyoruz, bu bitti.

İnsan oğlu ne yaparsa sevmek için yapıyor, kendini sevmek için, başkalarına sevdirmek

için. Biz de bu albümde kendimizi sevdik ve insanlar bizi sevsinler istedik, insanlar sinir olsunlar istemedik. Doğaya baktığımızda her şeyin erkeği renkli ve gösterişli, sanatçıların çoğunluğu da erkek. Kimbilir belki de erkeklerde sevgi ihtiyacı daha fazla oluyor."

İşte bu anda Oğuz'un eşi İlknur'a bakıyorum, "Bu adamın nesini sevdiniz diye soruyorum" cevap veriyor: "Bu dünyada böyle birinin var olabildiğini sevdim." Aynı duyguyu Çağlayan'ın eşi Selma başı ile sessizce onaylıyor.

Oğuz Büyükberber ve Çağlayan Yıldız ortak arkadaşlar vasıtası ile Kaş'ta tanıştılar. Çağlayan o sırada Kaş'ta inzivaya çekilmişti. Bir gün ekstra tabir edilen bir iş buldu, Oğuz'u çağırdı. Oğuz Kaş'a otobüs ile gitti. Otobüsten indikten sonra ağzına bir lokma bile koymadan Çağlayan'ın işi bulunduğu yere gittiler ve çalmaya başladılar. Ağızlarından pek fazla söz dökülmedi ama hemen konuşmaya başladılar. Zaman geçti, bir gün yaşadıklarını başkalarına ile paylaşmak istediler. Uzun bir hikaye idi, A'dan başladılar ve bir CD'de Z' ye vardılar.

Yukardaki sözlerden hangisinin hangisine ait olduğunu merak mı ediyorsunuz. Bu artık çok önemli değil. Son bölümde söyledikleri sözler ise aynı anda yüreklerinden döküldü, ben canlı olarak dinledim.

CAZA MI CUZ, CUZA MI CAZ/ TÜRKİYE'YE JAZZ'I SEVDİREN ADAMIN ARDINDAN

O birçok kişiye jazz müziğini sevdirdi ama bunlar içersinde bir de şair vardı. Can Yücel bir gün kendisine jazz'ı sevdiren dostuna şiir ile sordu:

"Caza mı cuz, cuza mı caz"

Davulunu kimselere emanet etmez, kendisi taşırdı, ama Can Yücel'i davulunun başına oturtmuştu.

Adam karşısındaki kıza sordu: "Bana babanı anlatır mısın?"

Kızın gözleri uzaklara daldı gitti. O kadar çok anlatabileceği şey vardı ki... Bir yerden başladılar:

"Babam dünyanın en matrak adamı idi. Babam varken arkadaş sıkıntım yoktu. Beraber çok eğlenirdik, çok keyif alırdık. Aramızda baba kız ilişkisi yoktu. Az görüşürdük ama bana komik şeyler anlatarak güldürürdü. Fıkra anlatmayı çok severdi. Amerika'dan sürekli yeni fıkra kitapları getirirdi. O zamanlar Çankaya'da otururduk. Babam Jusmat'ta çalışırdı. İngilizceyi çok iyi konuşurdu. Ama okulda öğrenmedi. Kafasına takmış, kitaplardan kendi kendine öğrenmiş. Herkesten uzak olsun diye mezarlıklara gider çalışmış.

Prensipleri vardı ve onlardan hiç ödün vermezdi. Bana karşı da katı olduğu şeyler vardı. Piyano dersi almam için tutturdu. Ben gitar istiyordum, o piyano aldı ama ben çalışmayınca kızdı sattı. Gitar alsaydı belki de bugün çalıyor olacaktım. Konservatuara girmemi istemedi. O çevreyi hiç sevmiyordu.

16 mm'lik bir film makinası vardı. Evde bize ve dostlarına Türk filmleri seyrettirirdi. Ayrıca kapıya filmin özgün afişini asar bir de gelecek programı gösterirdi. Ben de arada şakacıktan frigo satardım.

İnsan haklarına çok önem verirdi. Sigara içmeye başladığıma ona ben kendim haber verdim. Bir gün beraber içki içerken bana sarı Pall Mall sigarasından ikram etti. Çok şaşırmıştım. Yanımda sigara içmemen benim için saygı değildir. Hadi yak, içki ile çok iyi gider, dedi. Bir gün film gösterirken bir sigara çıkardım, hemen çakmağını çıkartarak yaktı. Evdeki misafirlerden biri tepki gösterince ona dönerek: "Sen aramızdaki saygı alışverişine karışmazsın, ben kızıma saygı gösteririm." dedi."

Kız durdu, bir sigara içebilir miyim, diye sordu, adam başı ile sessizce onayladı. İlk duman tüm sigaralarda en derin çekilenidir. Dumanı üfledi ve devam etti:

"Hediye verişçi çok ince idi. Bir gün annem ve beni Erdek'teki yazlık evimizden almış İstanbul'a getirmişti. Ankara'daki evimize vardığımızda içeri girmeden önce sigorta kutusunu açtı ve bir şeyler yaptı, sonra eve girdik. O an elektrikler gelmişti, içeride gözlerimize inanamadık, tüm ev baştan aşağı yenilenmişti, yeni mobilya kumaşları, badana boya, birçok şey. Pikap yavaşça dönmeye başladı, Blue Moon çalıyordu, annem ve babamın aşk şarkısı. Annem şok geçirdi, benim tüylerim ürperdi. O anı hala unutamam.

Anneler gününde annemden başka tüm teyze, hala ve yengelerime çiçek gönderirdi. Ankara'dan bile İstanbul'a çiçek gönderdiği olmuştur.

Sol hareketlerin yoğun olduğu yıllardı. Bir gün Ankara'daki evimize döndüm. Apartmanın girişine solcu göstericiler dolmuştu. Bildiri dağıtıyorlardı. Bizim dairenin kapısını açtım bir de ne göreyim. Duvarı bir afiş vardı ve üzerine bir çift çizme sanki havada duruyor gibi idi. Eyvah adamlar annemi babamı öldürdüler diye düşündüm, çok korkmuştum. Sonra afişe yaklaştım, üzerinde bir şiir vardı ve her satırın baş harflerini alt alta koyunca ismim yazılıyordu. Çizmeler ise benim için alınmış bir hediye idi ve babam onları afişe seloteyp ile iliştiirmişti."

Adam şiiri merak etmişti, kız yanıtladı:

Sensin/ En güzeli/ Bu hayatın/ Leylak, zambak gül gibi/ Aşığız sana

"Sebla uzun kirpikli güzel göz demekmiş. Annem babamın flört ettikleri devirde uzun kirpikli bir güzel kız varmış ve adı Sebla imiş. Ben doğunca bir isim piyangosu yapmışlar. Annem, babam ve anneannem torbadan Sebla ismini çekmişler."

Adam onun babasına hiç şiir yazıp yazmadığını sordu, kızın cevabı olumsuz idi ama adam o an babasına aynı şekilde bir şiir yazmasını istedi. Sonra kalkıp kızın babasının tek yapmış olduğu albümün CD'sini koydu. Biraz sonra kız ona bir şiir gösterdi:

En güzeldin her zaman

Rahat uyuyamıyorum şimdi

Olsan hep yanımda olsan

Lanet olsun kadere, çok gereklisin şu an.

"Çok papatya severim, papatya mevsimi gelince ilk papatyayı o bana alırdı.

Ben repertuarına aldığı parçaların sözlerini çıkarırdım. "The Man I love" ikimizin de en sevdiği parça idi. Benim için şarkıdaki insan babamdı, onu severdim. O ise beni çocuğu olmamın ötesinde bir sevgi ile severdi. Hakikaten ona benzerdim. Dinleyicilerinin en sevdikleri parçaları aradan yıllar geçse bile hatırlar onlarla tekrar karşılaştığında çalardı. Çok geniş ve sürekli geliştirdiği bir repertuarı vardı. Evde 5000 Long Play'i olan bir insan düşünün, çok renkli bir insandı.

5000 LP' si hala duruyor. Bir radyo programı yapmak istiyorum. Adı "EP nin LP si" olacak. Değişikliğe meraklı idi, başkalarının yaptığı ötesinde şeyler yapmayı severdi. Ama ilk CD çalıcılara karşı çok direndi. CD sesini çok yapay bulurdu. Hep pikabın iğnesinin doğallığını aradı.

Hayatının iki önemli hobisi deniz ve jazz idi. Yeniköy'de Bilsak'ta çalışırken teknesi kıyıda bağlı dururdu. Kaç defa programından sonra gece balığa çıkmış, tuttuklarımızı pişirip yemiştir.

Teknesi minicik idi, sanırım sekiz metre falan. Adı jazz'dı. Minicik olmasına rağmen her türlü konforu vardı. Her şey çok ayrıntılı olarak düşünülmüştü. Bardaklıklar, ufak bir gaz tüpü, daha bir çok güzel ayrıntı

Müzik onun hayatı idi ve onsuz yapamazdı. Anneme: "Senin bir tane kuman var, o da jazz" derdi. Her yerde jazz dinlerdi. Tuvaletimizde bile jazz dinlediği bir hopperlör tesisatı vardı. Kulağını deldirip üzerinde jazz yazılı bir küpe takmıştı."

Bir kahve daha alır mısınız; veya bir likör? Kız portakal likörünü onayladı, ilk kadehi içerken tekrar artık yaşamayan insan ile ilgili anılarına döndü.

"İçkiyi çok severdi. Bir yere gittiğimizde içkisi bitmezse bardağı yanına alır cebine koyar sonra arabasını sürerken oradan içerdi. Bana hep "içki ve kahveyi bardakta bırakma" derdi. İkisini de çok severdi. Gece eve geç geldiğinde bana acele acele konuşarak: "Suko, kahve yap." derdi. Suko dediği "Su koy" idi.

İçki kültürü çok iyi idi, her türlü içkiyi severdi, önceleri çok viski severdi ama son dönemlerinde rakıya sarmıştı. Evinde bir barmenin kullanabileceği tüm aletleri ve takımları bulundururdu, bir de kokteyl tarifleri kitabı vardı."

Peki yemek ile arası nasıl, diye sordu adam; beklediği yanıtı aldı.

"Boğazına çok düşkündü, deniz mahsullerini çok severdi. Ayrıca çok güzel yemek de yapardı. Salataları ve börekleri enfes idi.

Hep değişik yemekler severdi ve buzdolabımızda kurbağa bacağı, pavurya, salyangoz gibi şeyler olurdu. Bir gün Süheyl ağabey geldi; "Aç mısın?" diye sordum, şaka olsun diye kurbağa bacağı istedi, ben tutup getirince de çok şaşırdı."

CD değişti, bu sefer kızın sevdiği parça çalıyordu: The Man I Love. Bir sigara daha yaktı ve babasını anlatmaya devam etti:

"Jazz'a yedi yaşında evdeki pufun üzerinde davul çalarak başlamış. Radyoda Voice of America dinlermiş. Dedem çok sert karakterli bir asker idi. Onun davul çalmasına karşı çıkarmış ama babam inatla davulcu olmuş. Davul çalmayı kendi kendine öğrenmiş, yani alaylı. Bir ara nota dersleri al dedik. "Davulun notası mı olur, o bir duygudur." dedi ve karşı çıktı.

Babannem ut çalardı. Dedemi uyutup beni sinemaya götürürdü.

Dedem çok cimri bir adammış, sanırım ona tepki olarak paraya ve maddiyata hiç önem vermezdi. Parası zaten pek az oldu, olanı da bizlere harcadı. Çok gönlü zengin idi. Yedik içtik, davetler verdik, hoş bir hayat yaşadık. Çok sosyal bir yaşantımız vardı. Sefirler, sanatçılar, hepsi çok renkli idi. Bir çok zengin insandan çok daha güzel yaşadık. Tüm serveti plakları oldu. Her kız çocuğu babasını ideal erkek olarak görür ama benim babam gerçekten ideal bir erkekti.

Çok çalışırdı, bazen gece yarısı eve telefon eder bizleri toparlar eğlenmeye götürürdü. Feyman Klüp'e gider, sabahlara kadar eğlenirdik. Ben sabah bir duş alır okula giderdim. İnanmayacaksınız ama böyle gecelerden sonra girdiğim sınavlarım da iyi geçirdi.

Çok uykusuz geceleri olmuştur. Ben uykusuz kalmasına üzülürdüm. Böyle gecelerden birinde radyo programı yapıyordu, benim ısrarımla uyudu. Elindeki notlara baktım. Radyoda çalacağı parçaların listesi yazılı idi ama bir noktadan sonra garip bir cümle gördüm. "Sayın Tanzanya başbakanı ülkemizi ziyaret edecekler." Güldüm yorgunluktan konuları karıştırmış olmalı idi.

Yeni bir plak alınca hep beraber sabaha kadar onu dinlerdik. Bazen birbirimizle hiç konuşmadan sessiz sessiz ağlardık.

Eski eşimin ailesi beni istemeye geldiklerinde babam körkütük sarhoş oldu. Gelenlere garip garip sözler etti. Herkes gittikten sonra beni göbeğine oturttu ve saatlerce karşılıklı hüngür hüngür ağladık. Nikahımın olduğu gün Ziya'da bir kokteyl verdik, herkes hüngür hüngür ağladı ve gitmemeye karar verdik."

CD bitti, derin bir sessizlik oldu. O ana kadar hep daldan dala atlayarak konuşmuşlardı. Kızın aklına bir şeyler takıldı ve tekrar konuştu

"Babam Türkiye'de jazz'ın Atatürk'ü idi. Atatürk ileriye gördü ve hep daha ileriye yürüdü. Babam da öyle. En yakın arkadaşları bile onunla Türk jazzı olur mu diye dalga geçtiler. Melek gibi insandı. Herkese yardımcı olur herkese bir şeyler öğretirdi. Her parçanın değişik versiyonlarını dinletirdi. Fatih Erkoç, Kudret Öztoprak, Tarık Öcal, Tuna Ötenel, hepsi bizim evde kalmışlardır. İmer Demirer'i, Neşet Ruacan'ı Sevinç Tevs'i çok severdi. Ayten Alpman bir gün babam için şöyle dedi:

"O gitti, jazz Türkiye'de bitti." O herkesi toparlardı, şimdi kimse kimse ile ilgilenmiyor. Jam sessionlar olurdu. Selçuk Sun, Süheyl Denizci, Tuna Ötenel, bu jam sessionlara katılırlardı. Birlik ve beraberliğe hep o ön ayak olurdu. Kerem Görsev ise şöyle dedi: "O bayrağı bize verdi, bıraktığı yerden biz yürüyoruz."

Babam olmasa idi Türkiye belki de jazz'ı sevmezdi.

Yabancı müzisyenleri çok iyi takip ederdi. Onlardan hatırladığım kadarı ile Chet Baker, Dave Brubeck, Art Farmer, Sarah Vaughan, Tommy Bennet, Miles Davis'i severdi. Big Band müziğine de düşkündü. Demir perde ülkelerinin jazz müziklerine düşkündü. Amerika'ya konferanslar vermek üzere davet edildiğinde Amerikalılar onun jazz bilgisinin derinliğine şaşırılmışlardı. Voice of America tarafından da çağırılmıştı ama gerçekleşmedi.

1993 yılında Parliament Jazz Festivali sırasında kalp krizi geçirdi. Hastanede yatarken bile akli festivalde idi ve gidemediği için çok üzgündü. 1933 yılının 11 Haziranı'nda doğmuş, bir başka 11'li günde öldü, 11 Ocak 1994, 61 yaşını göremedi.

Babamın ölümünden sonra her şey bana normal geliyor. Bir yanımda eksildi. Depremden de korkmuyorum. Ama hayat devam ediyor. Annem var çocuğum var. Fakat jazz'a küstüm. Babam öldükten sonra İstanbul Festivali'ne gittim ama konserin yarısında çıktım. Benim değil onun orada olması gerektiğini düşündüm. Jazz Festivali'ne gitmekle ondan bir şeyler koparıyormuşum gibi hissettim."

Adam tekrar likör şişesine uzandı, kız istemedi, gitmesi gerekiyordu. Ardında kaybetmiş olduğu bir babası vardı ama önünde de ertesi gün okula hazırlaması gereken bir çocuğu vardı. Adamın kızı tanıdığı günden beri neredeyse bir yıl geçmişti. Kızın babasını anma gününde tanışmışlardı. Adam: "Onun hakkında başka ne demek istersiniz?" diye sordu.

"Bir jazz kitabı yazmak, bir de jazz okulu açmak istiyordu.

Ocak ayında onu anmak için hoş bir şeyler yapacağız. Bir okulun müzik bölümüne adını vereceğiz. Önümüz ramazan, başka bir anısı aklıma geliyor, bir keresinde çalmadığım bir bu davul kaldı diye sahurda davul çalmıştı.

Ciddi Türk sanat müziğini ve klasik müziği severdi. Ama diğerlerine tahammül edemezdi. Bir gün çaldığı klüpteki müşteri ona dönüp "Neden Saçların Beyaz Arkadaş" demiş. Adam parçanın çalınmasını beklerken babam cevap vermiş: "Yaşlılıktan Arkadaş."

Babam dünyanın en matrak adamı idi."

Adam düşündü ve Can Yücel'in Erol Pekcan'a sorduğu soruya cevap verdi:

Caza da cuz, cuza da caz, Erol Ağabey, seni asla unutmayacağız.

RUHUNU TROMPETE ÜFLEYEN ADAMIN İZİNDE, İMER DEMİRER

"Bu nasıl ses hanımefendi ?"

Genç trompetçi Bodrum'da beraber çalışacağı jazz şarkıcısı hanıma telefondaki ilk tanışmalarında böyle hitap etmişti. 1986 yılının bir yaz günü ilk defa bir araya geldiler. Genetik olarak kızın sesinin güzelliğinin şaşılacak bir tarafı yoktu, hem annesi hem babası şarkıcı idi ve Türk müzik dünyası onları çok iyi tanıyordu. Ama genç trompetçi ilk defa bir vokalist ile çalışacaktı ve o gün uzun uzun sahne düzeni hakkında konuştular. O an fark etmediler ama artık beraber yaşayacakları bir hayatın düzenini de konuşmaya başlamışlardı. Bodrum'daki iş bitti herkes evlerine döndü, fakat İstanbul'da da görüşmeye devam ettiler. Bir festival sırasında yaşanan on gün ayrılık ise hayat beraberliğini getirdi. İmer Demirer İlham Gencer ve Ayten Alpman'ın kızları Ayşe Gencer ile evlendi.

"Benim için her yeni gün Ayşe ile doğuyor. O şu sıralarda Hilton'da çalışıyor. Beraber de çalıştığımız oluyor. Karı koca sahneyi paylaşmak zor. Ben sahnede Ayşe'yi eşim olarak değil bir müzisyen olarak görürüm. Bence Ayşe çok iyi bir jazz standartçısı. Sürekli olarak birbirimize daha çok müzik dinlememiz gerektiğini söylüyoruz. Müzikte her şeyi dinlemek ve anlamak lazım."

İmer Demirer'i herkes tanır ve sever. Onun hakkında olumsuz tek bir söze rastlamasınız. Geçtiğimiz kasım ayında rahmetli Erol Pekcan'ı anma gecesinde onu dinledim. Her türlü formatta aynı rahatlıkla idi. Big band, quartet, solo, aklınıza ne gelirse. Ve bir gün geldi onu daha yakından tanımak üzere evinin kapısını çaldım.

İçeri girdiğim an hayal kırıklığına uğradım. Salonda müzik namına hiçbir şey yoktu. Ama yanıldığımı İmer'in çalışma odasına girdiğimde

anladım. Küçük bir odaya İmer yılların birikimi bir jazz dünyasını sığdırmıştı.

Duvarlar çeşitli jazz festivallerinin ve konserlerinin posterleri ile dolu idi. Jazz fotoğrafçısı dostumuz Aykut Uslutekin'in çekmiş olduğu güzel bir İmer Demirel resmi tüm bu kompozisyonun merkezinde parlıyordu. Sonra rafları dolduran sıra sıra makaralı kasetler gözüme çarptı. Yerde bir çarşafın içine bohça yapılmış yüzlerce kaset ve bütün bunları kucaklayan eski bir makaralı teyp odayı süslüyordu.

"Dijital ses sevmiyorum, makaralı teybin analog sesini dinliyorum."

İstanbul Hi-Fi klubündeki sevgili dostlarımla kulaklarını çınlattım ve aramıza mutlaka katılması gereken bir yeni dost bulduğumu anladım. Etrafı incelemeye devam ettim.

Odadaki aletler çok eski idi, Türkiye'de imal edilmiş Beta speaker'ların bir zamanlar babasının dükkanında kullanıldığını söyledi. Sealed box tipi, bir arıza yüzünden speaker kablosu ön sürücünün yanından içeri giriyor, dehşete düştüm, onları dikkatle incelediğimi görünce konuştu:

"Elektronik ve elektronik aletlere meraklıyım ama hiç önem vermedim. Bazı dikkat ettiğim şeyler var. Bakın manyetik kasetler her zaman tahta rafların üzerinde saklanmalıdır. Metal onları bozabilir. Kaydın kalitesi beni çok etkilemiyor, sesi duymak bana yetiyor. Şu an dinlediğiniz şey bir eski kayıt, ama benim için çok önemli tarafı eski bir hatıra olması, bas tiz çok önemli değil."

Önem vermedim, diyor ama KEF Coda 8 speaker'lerini bir kornet alabilmek için satmak zorunda kalmasını anlatırken neredeyse gözleri doldu. Benim de Kef dinlediğimi söyledim. Coda serisinin yeni modellerinin çıktığını öğrenince gözleri parladı. Kendi yapmış olduğu equaliser eski bir kasetli teype yaslanmış hurdacıyı bekliyordu. Sonra bunun evdeki "esas oğlan" kasetli teyp olduğunu öğrendim. İmer'in Hi-Fi klübe katılması düşüncesini yeniden gözden geçirmeye karar verdim.

Tavandan sarkan hafif bir avizenin etrafı nota kağıtları ile sarılarak abajur haline sokulmuştu. Odaya girdiğim sırada çalan Miles Davis bitti, Chet Baker'ın makarası takıldı. Üstünü okudum, "Nightbird" yazıyordu. Flugelhorn'un sesi odayı doldurdu.

"Bilirsiniz, Chet'in dişleri bir kavgada kırılmıştı. Bir trompetçi olarak onun çekmiş olabileceği sıkıntıyı çok iyi hissettim. Allah korusun. Hayır, dişleri kırıldığı için flugelhorn çalmadı. Bir trompetçi için flugelhorn güzel bir tondur ama insanı trompetten uzaklaştırır, trompet daha yalındır."

Sonra bana çay ikram etti. Çay ve gırtlak düşkünlüğümü Neşet ağabeyden duyduğunu sanıyorum. Tulip pasthanesinden minik sıcak pizzalar ve çay, gözlerime fer geldi.

"Ben herkes gibi müziğe çocukken başlamadım ama çok müzik dinledim. Dedem Ferruh Başağa Türkiye'nin ilk soyut ressamlarından idi ve Güzel Sanatlar Akedemisi'nde ders verirdi."

Dedesinin resimlerinden yapılmış kartpostallar odanın duvarlarını süslüyordu. Bir de gerçek yağlıboya resim çıkarttı, inceledik. Soyut resim, ayrı bir dünya. O devam etti:

"Aneannem bir bale yazarı idi. Ailemin bu tarafı Saraybosna'dan geliyor. Dedem başta olmak üzere hepsi sanat ile ilgileniyorlar. Annem ve babam Almanya'ya çalışmaya gittiklerinde dedemlerin yanında kaldım. Sonra ben de Almanya'ya gittim. Hiç unutmam bana "Bon Tempi" marka bir org aldılar. Televizyonda ABBA'yı dinlerken melodileri orgumda çalabilmemden çok hoşlanırlardı. Annem çok güçlü bir kadındı, o yaşamı boyunca iki eş ben de iki baba kaybettim. İkinci babam Yetkin Yörükoğlu bana çok şey öğretti. Galatasaray mezunu idi. Bir şey sorduğunuz zaman doğrudan cevap vermek yerine doğruyu bulmana yardımcı olurdu. Moğollar grubundan Engin Yörükoğlu'nun ağabeyi idi. Evimizde bir piyano vardı, Cahit Berkay ve Moğollar sık sık bizde prova yaparlardı. Yetkin, çok aydın ama tam bir Osmanlı erkeği idi. Almanya'dan döndükten sonra bir hediyelik eşya dükkanı açtık. Annem ve kardeşim ile ben evde hediyelik eşyalar üretirdik ve babam bunları dükkanımızda satardı. Evin içerisinde devamlı üretimimiz vardı. Paşabahçe'den cam mamuller alır onları değişik şekillerde boyardık."

Kollarına ve ellerine baktım. Çok güçlü idiler. Dedesinin vitrayları için kardeşi ile nasıl kurşun döktüklerini anlattı. Konuşmamız bir yerden döndü dolaştı jazz'a geldi.

"İlk tanıştığım jazz'a gönül vermiş kişiler Can Ayer, Cem Aksel, İlkin Deniz, Tahsin Endersoy idi. Beraber kurduğumuz grup ile yarı klasik, yarı jazz çalardık. Konservatuara gidiyordum ve hocaların üzerimizde ağır baskısı vardı, jazz çalmamızı istemezlerdi. Ama benim trompet hocam Gökmen Ahmet Noyan başka idi. O benim aynı zamanda ağabeyim, yol göstericim ve her şeyimdir. Ona çok şey borçluyum. Bence klasik müzikte de bir swing var ve hocam Avrupa'nın en iyi trompetçilerinden biri olarak bu ruhu çok iyi veriyor.

İstanbul Jazz Quartet benim için hayatımdaki ikinci önemli gruptu. Ali Perret, Yaz Baltacıgil, Selim Selçuk ile hayatlarımızı bu gruba adadık. Daha sonra Ateş Tezer ve Nezih Yeşilgil bize katıldılar."

Geçenlerde Can Ayer ile birlikte 15 yıl önce yapılmış olan bir video kayıtlarını seyretmişler. Bunları söylerken gözlerinin uzaklara daldığını gördüm, sonra tekrar konuştuğumuz mekana döndü.

"Belki de bu iki grup ile devam etmeli idim. Bunlar zamanlarına göre armonik yapı olarak ve özgürlük olarak çok ileride idiler. Beraber saatlerce müzik dinler kaset alışverişi yapardık. Sonra Önder Focan da bize katıldı. İlk defa klüplerde çalışmaya başladık. Bir yandan da okul devam ediyordu. İkisini birden yürütmekte zorlanıyordum. Gece hayatı ve uykusuzluk beni yıpratmaya başladı.

Bir gün Gayrettepe'de çaldığımız Jazzino klübüne Tuna Ötenel geldi. jam session yaptık. Tuna klasik bir jazz'cıdır, dört dörtlük bir insan, anlatmaz, öğretmez, konuşmaz ama onunla çalan farkında olmadan çok şey öğrenir. Kendisi de ne kadar öğrettiğini farketmez. Onunla çalınca Tuna sizi her yere götürebilir. Tuna bir jazz okulu gibidir. Okula gitme onu dinle daha iyi. Standartları anlamak için onun üstüne yoktur. Standartlar kabul edilen parçalar yaklaşık 350 tanedir ve tamamı blues, latin gibi yedi-sekiz formda olur. İşte bu formları öğrenmek zaman alır. Bir blues 12 ölçüdür ve çabuk öğrenilebilir ama insanın içine işlemesi zaman alabilir. Ama standartların formunu öğrenirsen dünyanın her yerinde özgürce çalabilirsin. İşte tüm bunları Tuna'dan öğrendim. Ayrıca bana çok yol gösterdi, tavsiyelerde bulundu. Bir gün Neşet Ruacan da bize katıldı. Hiç ara vermeden saatlerce çalardık. Bu şekilde iki yıl çalıştık."

Kader böylece onun göbeğini jazz dünyasına kesmişti ama acaba başka bir yön olabilir miydi diye merak ettim. Bir an düşündü, belli ki bu ihtimali hiç düşünmemişti.

"Jazz'cı olmasam? Hiç düşünmedim, hem iyi değil bunu düşünmek. Jazz kan gibi bir şey, onsuz olamaz, kötü olmayan bir bağımlılık, yaşamak nefes almak gibi bir şey."

Bu sorunun bir anlamı olmadığı ortada idi. Ama jazz'cı olmayı seçtiği yolda nereye varmıştı, biraz da bunun üzerinde durduk.

"Evet yıllarca hep geri planda kaldım, doğru. Kendime hiç vakit ayıramadım. Yıllarca değişik gruplarda, değişik yerlerde ve değişik müzisyenler ile çaldım. Çoğu zaman gece saat dörtte iş biter, eve dönüp uyumanız saat altıyı bulur, sonra saat dokuzda okula giderdik. O hale geldim ki çalışmasam da sabahları uyuyamıyorum. Evde bir şeyler yapmak istiyorum olmuyor. Emin (Fındıkoğlu) Hoca ile tanıştık. İlk beraber çalışmamızda "I Love You" için bana bir solo yaptırttı. Çok kötü çaldım o da "Ne biçim çalıyorsun" diye beni tersledi. Ama Emin Hoca böyledir, hep haklıdır, ona asla kıyamazsınız. Emin hoca tanıdığım en iyi aranjördür, çok güzel besteler yapar. Çok güçlü bir kişiliği vardır. Üç saz için yaptığı basit bir aranjmanda bile o kişiliği yansıtır. R harflerini söyleyemez. Bir gün bize üç ay önceden yollamış olduğu Euphony isimli bestesinin düzenlemelerini Tuna ve ben provalarda çalamadık, çok kızdı. "İme, Tuna ikiniz de sıfı, sıfı" dedi. Gece geç vakite kadar çalışmaktan onun partiyonlarını çalışmamıştık, provadan kaçtık."

Çayları kaçınıcı defa tazelediğimizi hatırlamıyorum. Baktım biraz daha rahatlamıştı, bana ikram ettiği şeylerden o da yemeye başladı. İnsan karnı doyunca hayatın anlamını ve varmak istediği şeyleri irdelemeye başlıyor.

"Hayatta neye sahip olmak mı isterim? Çok iyi bir müziğin peşindeyim. Aydın Esen, John Coltrane, Miles Davis, Chet Baker, Herbie Hancock gibi. Bu müziğin başka müziklere benzemesine tahammül edemem. Bir kişilik sahibi olmak istiyorum. Aslında çok az insan buna sahip. Şu an dinlediğim müzisyenlere benziyorum. Bir çok trompetçi birbirinin devamı ama Miles kimsenin devamı değil. O bir

şeyin hem başı hem de sonu. Bence bu noktaya varmaktan daha iyi ne olabilir ki?

Açıkça anladım ki İmer için jazz'da bir Miles var bir de diğerleri. Diğerlerini şimdilik unutup odanın her tarafına ruhu sinmiş olan Miles'ı sordum.

"Miles Davis'i anlamak diğer trompetçilerden daha zor ve farklı. Onun otobiyografisini şimdiye kadar dört defa okudum. Sanki müzik dinler gibi hissediyorum onu okurken. Her seferinde ayrı bir haz alıyorum. Miles denilince aklıma trompet geliyor, yüzü gözlerimin önünde canlanıyor, müziği düşünüyorum. O bambaşka, trompetten çıkan onun sesi, ses enstrümandan değil de sanki doğrudan onun gırtlığından çıkıyor. Ruhunu trompetin içine üfleyen tek adam, sonuçta hava üflüyor ama havanın içerisine ruhunu dolduruyor, hüznü katıyor. Resim yapar gibi sesler ile bir kompozisyon boyuyor. Miles Davis çalarken mi yerine sol üflese de gülemiyorsun. O çalarken enstrüman ortadan kayboluyor ve ruhunun sesi ortada kalıyor."

Miles başka ama İmer için trompette sevdiği başka jazz ustaları da var. Soruyorum ve bir çırpıda sayıyor, hiçbir tereddüt yok: Chet Baker, Woody Shaw, Wynton Marsalis, Tom Harrell, Lee Morgan, Clifford Brown, ve Dizzy Gillespie. Chet Baker'ın da Miles kadar olmasa da bir ayrıcalığı var. Onu da anıyoruz:

"Günümüzde teknikalite olarak büyük bir yarış var. Bu akım Wynton Marsalis den sonra çıktı. Herkes daha iyi çalabilmek için yarışıyor. Teknik üstünlük bir marketing olayı haline geldi. Ama Chet Baker dışlarından dolayı sadece 1.5 oktav aralıkta çalabilirdi. O kısacık aralığa ne kadar çok şey sığdırırdı. Demek ki duygularını ifade etmek için çok büyük bir tekniğe ihtiyacı yokmuş."

Doğal olarak kendi ülkemize dönüyoruz ya, bizimkiler hakkında ne düşünüyor merak ediyorum. Ona göre Türkiye'de çok az iyi jazz müzisyeni var. Yakından incelenince her katogeriye pek az gerçekten gönlünü jazz'a vermiş insana rastlanıyor. Sonra burda takdir ettiği trompetçileri sıralıyor: Güray Aktalay, Erdoğan Ergun, Müfit Kiper, Muaffak Falay, Ergün Şenlendirici. Trompetçilerin dışına da çıkıyoruz. Ateş Tezer'i çok mücadeleci, Veysel Çadır'ı ise disiplinli ve düzenli

oldukları için beğeniyor. Neşet Ruacan'dan hep ağabey diye bahsediyor. Onun baba, ağır ve güvenilir yönlerine hayran. Bir de Erol Pekcan var, onun yeri de ayrı:

"Erol ağabeyin son nefesinde yanında idim. Hayat tarzı ve temposu onu hasta etti. Bu tempoya ben de uymaya çalıştım. Yılbaşı sabahı Brunch'ta çalardı. O çaldığı zaman hakikaten çalardı. Monotonluk olmazdı."

İmer'e göre bir başka özel insan da Aydın Esen. Onun Cumhuriyet tarihinde ilk gerçekten dünyaya açılabilen Türk jazz müzisyeni olduğunu, kendine has müziğini araştırdığını ve bir ışık bulunduğunu düşünüyor.

Sonra da bizim müzisyenlerin hep birbirlerine küs olduklarını ve çok yoğun duygular içerisinde yaşadıklarını belirtiyor. İster istemez Türkler ile yabancıları kıyaslıyoruz:

"Bizler Avrupalı ve Amerikalıya kıyasla aslında yılda dört ay çalışıyoruz. Amerikalı haftada iki gün çalışsa bile her gün çalar. Amerika'da ise jazz yaşamı çok ağır, boşa geçirecek vakit yok. İleri gidiyorlar çünkü birbirleri ile uğraşmıyorlar. Türk müzisyenleri ise birbirleri ile çok uğraşıyorlar. Bizde sahnede her şey Türk filimlerindeki ağır sahneler gibi. Amerikalı sahnede herşeye hakim, onların enstrümanlarından çıkan ses sizin sesinizi de etkiliyor."

Yavaş yavaş onu tanımaya başlamıştım. O da artık daha rahat ama hala bana "siz" diye hitap ediyor. Ben ona kendisi hakkındaki düşüncelerini soruyorum, biraz tereddüt ediyor ama samimiyet ile içini döküyor:

"İmer Demirer, trompetine saygı duyan, yürekten bağlı ve onu iyi çalmaya çalışan bir insan. Liderlik ruhum yok. Trompet çalmak benim için bir ihtiyaç. Herkes ile çalıyor ve mutlu oluyorum. Yapıcı olmaya çalışıyorum ama aceleci ve sabırsızım. On dakika yerimde oturamam. Bu aceleci tarafım insanları rahatsız ediyor ama kimse açıkça bundan rahatsız olduğunu söylemedi.

Ben kendimi gerçekten bir çalgıcı gibi hissediyorum. Bazen çalıştığımız yerde vestiyere palto bırakırken adam sorar "çalgıcı mısınız" diye. Herkes kızar, ben kızmam. Çalgıcılık insanın içinden

gelerek vücudunun bir uzantısı olmalıdır. Mükemmel olmak imkansız ama rahat ve konuşur gibi sazımı çalmak ve istediğim sesleri çıkartabilmek isterim. Bence önce çalgıcı olunur sonra müzisyen.

İnsanlara artık notalar ve armoniler ile değil seslerin bileşimi ile bir şeyler anlatabilmek istiyorum. Tabiki teknik önemli ama tekniğin ötesinde de bir şeyler var.

Bazen trompetim elimden çıksın uzasın istediğim oluyor, hani trompetimle bütünleşmek gibi bir şey. Trompetin sesini unutmak ve yeni bir dil yaratmak istiyorum."

Bana göre dil yaratmak kadar o dili bir hedef ve ideal için kullanmak da önemli, düşüncelerimi paylaşıyor ve konuyu derinleştiriyoruz:

"Bazı bestelerim var ama onları çalınırken dinlemekten hoşlanmıyorum.

Herkes gibi benim de bir idealim vardı ama kaybettim. Türkiye'de yapmak istediğim iyi müziğe varamadım. Sadece trompet çalmak kişilgi ortaya koymuyor. Bazen soruyorlar "niye beste yapmıyorsun" diye, kızıyorum. Demek ki içimden gelmiyor veya içimde birikiyor. Belki de kendimi henüz yeterli görmüyorum. Bir ara verip düşünmek istiyorum. Çok müzik dinliyorum. Kafamdaki müziği notaya dökemiyorum, biraz zaman geçmesi lazım."

Her jazz sanatçısının hayalinde bir albüm vardır. İmer için de bu geçerli. Hadi gel senin ilk albümünü düşleyelim diyor ve soruyorum: Nasıl bir albüm olsun?

"Bugüne kadar kimse bana nasıl bir albüm yapmak istediğimi sormadı. Çok teklif aldım ama teklifleri yapanlar onların kafasındaki albümü yapmamı istediler. Marketing anlayışı ile yaklaştılar ve kaç tane satar diye sordular. Bu yönlendirmeleri sevmedim."

Önce bir kapak çizmesini istedim, itiraz etti ama sonra sağ üst köşeden sol alt köşeye uzanan çok basit çizgili bir trompet çizdi. Resim yeteneğini dedesinden almadığını hemen anladım ama onun soyutlama tarzından bir şeyler kapmıştı.

"Aranjmanları ben yapacağım, en iyi bildiğim şey bu. Standartları çalacağım, dünyaya açılmanın başlangıcı standartlardan geçiyor."

Hemen parçalarını seçmesini söyledim, o fazla düşünmedi:

"Portrait Black and White(Jobim), I Love You (Porter), Oh Ave Prevaive(Parker), In Your Own Sweet Way (Brubeck), But Not For Me (Gershwin), Chelsea Bridge(Strayhorn), ve Body and Soul (Green)."

Şaşırdım ama sonra albümün kafasında çoktan şekillenmiş olduğunu fark ettim. İyi ama İmer kendini herkes ile çalmayı seven bir insan olarak tanımlamıştı. Yol arkadaşlarını sordum.

"Piyanoda Tuna Ötenel olacak. Bas için kısmen Kürşat And kısmen de Seçuk Sun'un çalmasını isterim. Aynı şekilde iki davulcu Ateş Tezer ve Deniz Dünder albümde çalacaklar."

Artık havaya girmiştik ben ona alternatif bir kadro daha yapmasını söyledim. Bu sefer piyanoya Nilüfer Ruacan yerleşti, Basta Volkan Hürsever ve Mahmut Yalay değişik parçalarda çaldılar. Elvan Aracı perküsyonist ve Cem Aksel ise davulcu olarak albüme katılıyorlar. Annemin sözlerini hatırladım: "Oğlum isteyeceksen Allah'tan iste, en çok onda var". Biz zaten istemeye başlamışız, devam ettik. Bu sefer bir de yabancı müzisyenlerden bir alternatif yapmasını istedim.

"Piyanoda Oren Evans, davulda Ari Honning, basta ise Janos Egri olsun. Janos bir Macar çingenesi, hiç nota bilmiyor ama müthiş bir tekniği var, ne duysa sektirmeden çalıyor."

Haydar Volkan ağabeyim bana fotoğraf dersleri verirken bir şey söylemişti: "Çekirge, fotoğraf aslında beyinde çekilir. Makina sadece beynindekini kağıda dökebileceğin bir araçtır". İmer'in albümünü çoktan beyinde yaratmış olduğu belli idi, üç nal ve bir atı bulmuş tek bir nalı bekliyordu: sponsor. Ama bir nal eksik bile olsa at koşamaz işte.

Bu arada öğrendim ki Tuna Ötenel'in albümünde çalmak için TRT ona bir devlet memuru olduğu için izin vermemiş. Fakat bu kuruma çok şey de borçlu.

"TRT Big Band'de çalışıyorum. Big Band'de çalmak çok güzel bir duygu. O kadar insanın bir arada o tınıları çıkartması müthiş bir şey. TRT beni EBU'dan (Europe Broadcasting Big Band) çağırdıklarında da gönderiyor. EBU tüm ülkelerin jazz müzisyenlerinden oluşan bir

topluluk. Üç defa katıldım, Münih, Prag ve Lubyana'ya gittim. On gün boyunca günde altı saat çalışıp, sekiz-dokuz prova yapılıyor ve bir iki konser veriliyor. Geceleri jam session'lara katılıyorsunuz. Avrupanın en iyileri geliyor. Yepyeni sesler duyuyorsunuz buradakilere benzemeyen. Avrupalılar sazlarına çok hakimler. Her an çağırılmaya hazır olmak lazım, ben her gün dört saat çalışıyorum."

Janos Egri ile işte bu big band'de tanışmış. Evans ve Hönning ise bir başka beraber çalışmanın hatırası:

"İnsan müzik dinledikçe dünyayı daha iyi tanıyor. Hiç gitmediğim halde sırf jazz müziğinden dolayı Amerika'yı iyi tanıdığımı düşünüyorum. Üç yıl önce Amerikalı müzisyenler ile Q Bar'da çaldım. Orene Evans, Ari Hönning ve John Ormond bana sahnede kendimi çok farklı hissettirdiler, sanki New York'a gitmiş gibi oldum. Hepsi sazlarına çok hakim ve sahnede müzikten başka bir şey yapılmıyor. Sahne terbiyesi var, herkes müziğe konsantre; bu çok önemli. Bu insanlar ile albüm yapmaya karar verdim."

Bu sözlerin arkasından bana dudaklarındaki nasırları gösteriyor. Meğer bu nasırlara "chap" denirmiş. Sonra bana nasıl trompet çaldığını gösteriyor, olay dudakların belirli bir pozisyona getirilip ısıklık çalar gibi üflenmesi. Ama trompetin ağzı dudakları gerçek çalışta eziyor.

Çaydanlık boşalmıştı, "Limonata içer misiniz?" diye sordu. Bu sefer salona geçtik, limonata tam kıvamında idi, o sırada kapı açıldı ve Ayşe eve döndü.

Masanın üzerinde dikkatimi çeken bir CD var. John Coltrane-Ballads. McCoy Tyner, Jimmy Garrison ve Elvin Jones eşlik etmişler. Bu çocukluğunda çok severek dinlediği bir Engin Yörükoğlu albümü. Yıllar sonra bir beyaz eşya bayiinde tesadüfen CD'sini bulup almış. Eski bir aziz dostu yıllar sonra tekrar bulmak gibi bir duygu.

Anlatırken gözleri ışıltıyor:

"Ballad'ları çok seviyorum. İnsan daha çok ruhunu ortaya koyabiliyor. Ballad sevmemi bu albüme borçluyum. Rekabetten uzak olmak istiyorum çünkü müziği sertleştiriyor. En güzeli klüplerde çalmak, sakin ve rahat oluyorum. Bunun bir altında provalar ve konserler geliyor. En kötüsü ise kayıt stüdyosu."

Trompetlerden bahsediyoruz. İmer'in iki trompeti var. Bir tanesi Bach öbürü Schilke marka, ikisi de Amerikan. Bir de gene Bach marka bir flugelhorn'u var. Monet marka bir trompetin 6000 dolar olduğunu öğreniyorum.

"Esas olan fiyat değil, önce o sazı çalabilmek lazım. Elvin Jones İstanbul'da iken Bizim Tepe'de patlak bir davul ile çaldı ama kimse anlamadı bile."

İmer benim için çok değerli bir şeyi de gerçekleştiriyor. Sevgili hocasından öğrendiklerini o da kendinden sonra gelenlere aktarıyor.

"Haftada iki gün Bilgi Üniversitesi'nde Ensemble dersleri veriyorum. Öğrencilerimi arkadaşlarım olarak kabul ediyorum.

Genç jazz severlere söylemek istediğim şeyler var. Jazz'ı hemen öğrenemezsiniz, sabırlı olun. Dinlenilmesi gereken şeyler var. Örneğin Pat Metheny den jazz gitarı dinlemeye başlayamazsınız. Geçmiş jazz gitarcılarını da dinlemelisiniz. Erol Pekcan ve arkadaşları beni bu anlayışla yetiştirdiler. Dinlemek öğrenmenin yarısıdır."

İmer bugün otuz beş yaşında. 26 Şubat doğumlu. Doğum tarihinden hayat amacı analizini yaptım, 30/3 katogorisine giriyor. Buradaki insanlar için kitap şöyle diyor:

Bu hayat yolunda olanlar ifade ve duyarlık sorunlarını halletmek, kendilerinden kuşkuyu yenerek kendilerini ifade etmek ve içsel yeteneklerini başkalarını yüreklendirmek yüceltmek ve onlara ilham vermek üzere kullanmak için buradadırlar.

Bir de uyarı var:

Kendilerinden kuşkuyu bir dur işareti olarak değil, aşılması gereken bir engel olarak görmeli ve ona göre davranmalıdırlar.

Bu katogorideki ünlü jazzcılar arasında Miles Davis'de var, sanırım tesadüf değil.

Konuşmamız bittiğinde İmer'in artık bir albüm yapacağına ve bu albümün başka insanlara ilham vereceğine inanıyordum.

KAMİL ERDEM ile ASIA MİNOR ÜZERINE BİR ÖĞLEDEN SONRA

Onları ilk defa Migros'ta tanıdım. Hayır, alışveriş yapmıyorlardı. Bölüm görevlisi arkadaş raftan mavi kapaklı bir disk çıkarttı ve bana gösterdi. Üzerinde "Asia Minor" yazıyordu. Hayırdır inşallah, acaba majörü de var mı, diye genç arkadaşına takıldım. Bir kaset aldım ve şaşırarak dinledim. İstanbul Jazz Festivali'ndeki konserlerinden sonra onlar ile ilk defa gerçekten tanıştım ve sonunda sıcak bir ağustos günü Ankara'da, grubun bestecisi Kamil Erdem'i annesinin evinde doyasıya tanımak fırsatını buldum.

Kamil 1959 doğumlu, Koç burcu. Tek çocuk. 1983'de ODTÜ'den Elektrik Mühendisi olarak mezun olmuş ve yakın bir zamana kadar da mühendis olarak çalışmış. Ancak zamansızlığın baskısı ile ve müzik seviyesini aksatmamak için tercihini müzikten yana yapmış. Mühendislik eğitimine boşa geçmiş bir zaman olarak bakmıyor. Bas gitara olan ilgisi ilkokul çağında başladığı klasik gitar çalışmalarının içinden filizleniyor. Gitar çaldığı yıllarda klasik müziğin yanı sıra o dönemin Modern Folk Üçlüsü'nün tarzında ancak vokalsiz Türk Müziği denemelerinde bulunuyor. Böylece Türk Müziği'ne olan ilgisi başlıyor. Kendi çağının çocukları gibi o da olanaklar çerçevesinde müzik dinlemeye başlıyor. Küçük pilli Phillips pikapta dinlenen Beatles, Animals, Engelbert Humperdinck ve Tom Jones ile gelişen bir müzik zevki. Jazz ile bas gitar çalmaya başladıktan sonra tanışıyor. İlk aldığı album 1979'da Bob James'in BJ4 albümü. Bu ilk jazz albümündeki tüm bas partiyonlarını ezberliyor. Pop jazz'ın jazz'a girmek için yumuşak bir iniş sağlayabileceğini düşünüyor. Ama bugün artık Bob James dinlemiyor.

Türk Müziği merakı sürmüş. Müzik kariyerinin bir dönüm noktası da Okay Temiz. 1981'de tanışmışlar ve beraber çalmışlar. O zamanlar

Okay bu tarzın tek temsilcisi. Türkiye'ye her gelişinde ve her çalışında Okay Kamil'i yanına alıyor ve sonunda 1986'da Avrupa turnesine çağırıyor. Turnenin İsviçre ayağında bir prodüktör ile tanışıyor. Kendi adına bir şeyler yapmak fikri bu noktada çıkıyor ve Asia Minor'un ilk albümü "Along the Street" İsviçre'de yayınlanıyor.

Asia Minor gurubu hakkında konuşuyoruz. "Jazz uluslararası bir sanatsa mihenginin de uluslararası piyasa olması gerekir." diye konuya giriyor. "Ancak uluslararası olmak bir "yücelik" kriteri değildir." diye devam ediyor. Bir bağlama virtüozunun yetkinliğini sadece Türkiye'de, aynı şekilde bir sitar ustasının da sadece Hindistan'da kanıtlayabileceğini, buna karşılık jazz müzisyenleri için icra platformunun kendi ülkeleri dahil tüm dünya olması gerektiğini söylüyor. Kamil Jazz standartlarını dinlemeyi ve çalmayı çok seviyor; ancak bu parçaları andıran besteler yapmayı klasik müzikle uğraşan bir bestecinin barok tarzda besteler yapmasına benzetiyor. Barok müziğin en yetkin örneklerinin yüz yıllarca önce yapılıp bitirildiğine, aynı şekilde John Coltrane, Miles Davis ve Cole Porter'ın geçtiği bir dünyada yeniden aynı tarz müziği bestelemenin anlamı olmadığına inanıyor. Bu açıdan bakılınca da yerel müzikten zevk almanın kendine özgü bir müzikal ifade yaratabilmek bakımından bir şans olduğunu vurguluyor. Bu çerçevede de Asia Minor Türkiye'ye ve dünyanın bu bölgesine ait değerleri tüm dünyanın anladığı ortak bir dille yani müzik ile ifade etmeyi amaçlıyor. Bunun tarif edildiği kadar kolay olmadığını çok iyi biliyor. Bazı örnekler de veriyor: Mozart'ın Türk marşını ud ile çalarak veya herhangi bir akorlar dizisinin içine derme çatma ney partiyonları koyarak bir sentez yakalanamayacağını düşünüyor. Zaten bu doğu batı sentezi tabirini de sevmiyor (Sentezcilerin kulakları çınlasın).

Asia Minor'un elemanları grubun kurulmasından önce de arkadaşmış. Grup, bireylerinin de ötesinde bir kişiliğe sahip. Yaptıkları işe derin bir sevgi ve saygı duyuyorlar. Aslında hepsinin ayrı ayrı işleri var ama grup için hayatlarında bir öncelik tanıyorlar. Dört kişinin yarattığı bir sinerji bu Asia Minor. Müzik hakkında konuşmaya devam ediyoruz. Kamil'e göre müzisyenler, hele ki beste yapıyorlarsa sürekli bir birikim ve dışavurum süreci içindedirler.

"Müzik dinlemek müzisyenin birikiminin tek değilse bile en önemli unsurdur. Müzik dinlemeyi sadece bir zevk değil aynı zamanda bir görev olarak kabul etmek gerekiyor. Dinlediklerini harmanlayıp yeni bir müzik ortaya koyabilirsin. Ama bu zorlama ile olmayacağı gibi sadece ilginç bir şey yapıyor olmak için de yapılmamalı. Yaptığım beğenilsin ya da yaptığımın bir benzeri olmasın kaygısı ile yapılan bir beste en azından samimi değildir. Bugün "sentez" anlayışı ile yapılan şeylerin hem batı hem de doğu olabilmesi kadar ne batı ne de doğu olması da mümkün. Türkiye'de gördüğümüz örnekler daha çok ikinci kapsama giriyor ve ne yazık ki kabul görebiliyor. Buna da şaşmamak gerek zira eğriyi doğruyu ayırt edemeyen bir toplum olduk ve böyle bir toplumda eğri doğru diye kabul ettirilebilir. Yeter ki eğrinin tanıtımı iyi yapılsın."

Sentez konusu ile ilgili bir benzetme yapıyor.

"Mutfak da bir kültürdür ve farklı mutfakların ürünleri ile lezzetli karışımlar elde edilebilir. Ama sentez yapıyorum diye kokorecin üstüne böğürtlen sosu dökersen berbat bir şey olur." (Kokoreççilere artık bir başka göz ile bakmaya karar veriyorum.)

Kamil Asya Minor için yaptığı besteleri kendi müzikal birikiminin bir dışavurumu olarak görüyor.

"Yaptıklarım benim samimi olarak kendimi ifade tarzım. Bunun adının jazz olarak tanımlanıp tanımlanmaması da önemli değil. Ama şimdiye kadar sadece jazz festivallerinde çalmamız da herhalde tesadüf değildir."

Asia Minor'ın performansına gelince; genel olarak icrada mükemmellik olamayacağını çünkü mükemmel olanın tekamül etmeyeceğini söylüyor. Kamil'e göre önemli olan, bugün dünden ve yarın da bugünden iyi çalmak. Ama bu da hiç kolay değil. Bunun için hem grup içindeki uyumun gelişmesi hem de müzisyenlerin sürekli bir bireysel gelişme sağlamaları ve bunu gruba yansıtmaları gerekiyor. Bir grubun bunu gerçekleştiremediği noktada tıkanacağını söylüyor.

Özeleştirisinde de çok açık yürekli. Her şeyden önce kendisine bugüne kadar ciddi bir eleştiri gelmediğini belirtiyor. İkinci albümünde (Longa Nova) çok seslilik dozunun arttığını, bunun bazı parçalarda iyi oturduğunu ancak blues formunda müzik yapmanın Asia Minor için ne

kadar doğru olduğundan hala emin olmadığını söyleyerek "Mahur Blues" ve "Trakya Blues" parçalarını örnek veriyor.

Asia Minor'da gelmek istediği nokta hem yeni projeler üretmek hem de dünyada ve Türkiye'de yılda yüz civarında konser verebilmek. Proje yönünden Kamil çok zengin. Asia Minor dışında "Ensemble Ankara" diye bir grup kurup Ankara Festivali'nde de çalmış, ama bu grubunu yakın bir zamanda Asia Minor ile birleştirmek istiyor. Mısırlı grup "Sharkiat" ile zaman zaman çalışıyor. Kamil bana bir CD'lerini hediye etti. Bir çeşit Arap-Jazz fusion'u diye tanımlayabilirsiniz. Kamil felsefe olarak müziği zaman zaman değişik kıyılarından içine girilmesi gereken bir okyanus olarak görüyor ve "Sharkiat" ile çalışırken onlardan çok şey öğrendiğini altını çizerek belirtiyor. Almanya'da çalarken tanıştığı basçı Martin Lillich'i çok beğeniyor. Martin'in tabiri ile birbirlerinin havuzlarında öğrenecek şeyleri varmış. Kendilerine BASSic Connection adını veren bu ikili sonbaharda Türkiye ve Almanya konserlerine başlayacaklar.

Peki Kamil Bas aleminden kimleri beğeniyor? Olayı derhal "kontrbas" ve "elektrik bas" diye ikiye ayırıyor. Verdiği liste "Who Is Who In Jazz Bass" gibi (Sevgili Kamil Sükun'un kulakları çınlasın). Scott La Faro'yu Bill Evans albümlerinden tanımış. Bugünkü kalburüstü basçıların tümünün ondan etkilendiğini düşünüyor. Eddie Gomez'i ilk defa Chick Corea'nın yaptığı Mad Hatter albümündeki çalışmada dinleyip çok etkilenmiş. Eberhard Weber, Ron Carter, Ray Brown, Niels Henning Orsted Pedersen, Stanley Clarke ve son olarak da Jimmy Haslip'i sayıyor. Elektrik Bas da ilk üç tercihi rahmetli Jaco Pastorius. Jaco'nun dünyaya gelmesinin elektrik bas çalanlar için bir şans olduğunu onun sadece bir basçı değil aynı zamanda bir aranjör ve besteci olarak da çağımız jazz'ını bir basamak yukarıya çıkartan sanatçı olduğunu vurguluyor. Daha sonra Stanley Clark'i bu sefer de elektrik basa kimliğini kazandıran bir sanatçı olarak listesine alıyor. Listenin sonunda Marcus Miller var. Kamil ayrıca beğendiği basçılar olarak başka isimler de verdi. Bunlar Victor Wooten, Victor Bailey, Anthony Jackson, Jeff Berlin, Michael Manring ve en son olarak da Ralph Armstrong. Son zamanlarda Bela Fleck (Banjo) dinliyor.

İş mülakatlarında kullandığım bir yöntemi denedim ve çantasını açtırdım. Açtı. Ron Carter'den "Jazz My Romance", Bela Fleck'den "Tales From the Acoustic Planet", Marcus Miller'den iki tane, "The Sun Don't Lie" ve "Tales", Roman Bunka'dan "Color Me Cairo", Glenn Moore'dan "Dragonetti's Dream", Eberhard Weber'den "Orchestra", Jaco'dan "Blackbird", Victor Wooten'dan "A Show of Hands", Bireli Lagrene'den "My Favourite Django" (kimin değil ki) ve Alman ve Polonyalı Jazz'cılardan oluşan bir gruptan "New Way Out".

Kamil'e son bir şeyler de müzik dışından sormak istedim. Bekar, ama özel hayatı hakkında kesinlikle konuşmak istemiyor. Beşiktaşlı. Keşke Galatasaraylı olsa idi ama değil işte. Tarihe meraklı, hayvanlardan kedileri seviyor. Yemeklerden Ankara dönerini ve mantıyı seviyor ama "prensip olarak her şeyi denerim" diyor. Yani tutucu değil (Bence çok tutucu ya). Ailesinde müzisyen yok ama duvarlardan gördüğüm kadarı ile annesi amatör bir ressam. Acaba annesinin sanatsal yönü Kamil'de müzik olarak mı ortaya çıkmış? Gelecekte grubun diğer elemanlarını tanımak istiyorum ki Kamil'in sanat yönünün tam bir resmini çekebileyim ve aralarındaki sinerjiyi daha iyi olarak algılayabileyim.

Kamil beni bizzat havaalanına götürdü ve yolda da son çalışmalarının kasetini dinledik. Sonunda ayrıldık ama artık kesinlikle biliyorum ki müzikal yolculuğumda yeni bir dost kazandım. Sizlere Kamil'i mümkün olduğunca kendi ifadeleri ile tanıtmaya çalıştım. Düşüncelerinden paylaştığım da var paylaşmadığım da. Bana düşen kıymetli olduğuna inandığım bir insanı sizlere tanıtmaya çalışmak. Çetin Altan'ın hep söylediği gibi kıymetli insanın da ülkemizde önemli insan olarak kabul edilmesi. Ancak bu şekilde ülkemizdeki sanat hayatının uluslararası düzeye daha yaklaşabileceğini düşünüyorum. Son sözüm de şu: Sanatçı insanların birbirleri ile sıkı bir düşünce alışverişinde olması gerekiyor. Kamil bu konuda yurt dışında yurt içinden daha başarılı gözüküyor. Yurt dışında yapabildiğimizi niçin yurt içinde de yapamayalım? Bence diyalog her düzeyde ve her ortamda daha iyiye varmanın esas yoludur.

KENT METE, ZOR BİR BAŞAK BURCU

Gelin bir test yapalım. Lütfen doğru yanıtı işaretleyin:

Aşağıdaki kelimeler arasındaki ortak bağ nedir?

"N.Y.Z", "A.B's Dream", Bıyksız Kedi, Virgo, Jerusalem

a) Hiç bir şey / b) Müzik / c) Piyanist / d) Çellist / e) Özgün çalışma.

Doğru yanıtı bulabildiniz mi ?

Size bir sır vermek istiyorum. Tüm seçenekler doğru sayılabilir, bu tamamen Kent Mete'ye nasıl baktığınıza bağlı. Gelin, sizlere nedenlerini anlatayım:

Kent Mete'yi tanır mısınız? Ben onu önce İstanbul Senfoni Orkestrası'nın sessiz ve sakin çellistlerinden biri olarak haftasonu konserlerinde göürdüm. Sonra bir gün arkadaşım Bozkurt Cendey'in çok sevgi ve hayranlık ile bahsettiği piyano hocasının o olduğunu öğrenerek şaşırdım. Kent hem klasik, hem de jazz müziği kulvarlarında koşan özel bir sanatçıydı. Bestelerini dinledikçe daha da çok şaşırdım. Her beste yapan müzisyen gibi onun da hayalinde yapmayı planladığı bir albüm vardı. Vardı diyorum çünkü kendisi ile konuştuğum gün o albümün somut olarak değilse bile soyut olarak onun gönlünde yaratılmış olduğunu gördüm.

"Türk jazz müzisyenlerinin özgün eserlerinden oluşan bir konser vermeyi planlıyorum. 26 Eylül günü Borusan Kültür Merkezi'nin katkıları ile İtalyan Kültür Merkezi'nde çalacağız. Daha sonra bu konserde çalacağımız parçaları bir albüm haline getirmeyi planlıyoruz. Her müzisyen gibi ben de bir albüm yapmayı hayal ediyorum. Ama benim seçtiğim parçalar klasik Amerikan jazz standartları değil. 50 yıllık parçaları icra etmektense kendi memleketimdeki çok değerli müzisyenlerin yapıtlarını değişik bir tını ile icra etmek istedim.

Müziklerini seçtiğim tüm bestecilere teşekkür ederim. Hepsi çok değer verdiğim insanlar. Bana şeref verdiler. Onların yapıtlarını seçmemin bir sebebi de klasik Amerikan standartlarına benzememeleri.

Standartların belli kalıpları var, çoğu birbirine benziyor. Bundan kaçınıyorum. Ben değişik tınılar arıyorum, doğaçlamaya geniş ufuklar açacak soluklu parçaların peşindeyim."

Kent'e kontrbasta Yaz Baltacıgil eşlik edecek. Türkiye'de daha evvel hiç denenmemiş bir formatta çalacaklar. Kent de Yaz da davuldan hoşlanmıyorlar ve davul olmadan daha homojen bir tını yakalayacaklarını düşünüyorlar. Ama CD yapılırsa davul dışı bir perküsyon kullanmayı planlıyorlar.

Kent'in parçalarını çalmayı planladığı tüm müzisyenler yakından tanınmış isimler.

İlk parça Emin Fındıkoğlu'nun bir bestesi olan "N.Y.Z". Bu üç harf aslında bir isim olan Niyazi'nin kısaltılmış hali. Sanırım Emin Hoca espirili dünya görüşünü yansıtan bir seçim yapmış.

Sırada Emin Hoca'nın çevresinden bir başka tanınmış müzisyen var. Kent aynı zamanda Türkiye'de en çok beğendiği jazz müzisyenlerinden biri olarak tanımladığı İmer Demirer'den de üç parça seçmiş. "Ballade for Ayşe", "Monday Morning", ve "İmer'in Valsi". Bilmeyenler için söylemekte yarar var. "Ballade For Ayşe" İmer'in çok sevdiği eşi Ayşe Demirer için yapılmış bir aşk şarkısı. Diğerlerinin temasını sanırım konserde öğrenebileceğiz.

Bana göre eğer bir Türk jazz standardı varsa o da sevgili dostum Önder Focan'ın çok sevilen parçası olan "Erken"dir. İmer de bu parçayı uluslararası platformda en tanınmış Türk jazz bestesi olduğunu düşündüğü için seçmiş. "AB's Dream" Önder'in geçen yıl gencecik yaşında kaybettiğimiz Ajlan Büyükburç'un anısına yapmış olduğu bir beste.

Albümde iki parça daha yer alıyor. Bunlardan birisinin bestesi tanınmış orkestra şefi Erol Erdinç'e ait, ve ilginç bir ismi var: "Bıyıksız Kedi". Diğeri ise Elvan Aracı'nın bestesi "Night Flower".

Albüm burada bitmiyor. Sırada Kent'in kendi besteleri var. Bunlardan ilki "Virgo", Türkçede "başak" anlamına geliyor ve Kent'in doğduğu burç da başak. Bu burcun insanları detayların üzerinde çok hassasiyet ile dururlar, hesap kitap işlerini çok iyi takip ederler. İnşallah bu albümde de öyle olur ve ortaya güzel bir şey çıkar. "Merve" Kent'in ablasının sevimli kızı için yapılmış bir parça, bir dayının yeğeni için hissettiği güzel şeyleri ifade ediyor. Albümde yer alan bir başka bestesi için Kent henüz bir isim düşünmemiş. Siz bu dergiyi okuduğunuzda sanırım o da tamamlanmış olur.

Son parça dünyanın en ilginç şehirlerinden biri olan Kudüs için yazılmış. İngilizce yazılışı ile albümde yer alan bu parçanın ismi de "Jerusalem". Kent'in ifadesi ile "makamsal" bir müzik, hiç gidilmemiş bir kent için sadece hayal edilerek yaratılmış bir parça. Benim önsezim doğru çıkarsa tüm albümün en güzel parçası bu olacak, çünkü hiçbir gerçek şey insanın hayallerindeki şeyler kadar güzel olamaz.

Ama Kent için hayallerin bittiği ve gerçekler ile karşı karşıya kaldığı bir nokta var:

"Konser projemi kalıcı hale getirmeliyim. Önceden bir sponsor bulmak bana çok zor geliyor. Zaten bu finansman eksikliği Türkiye'de jazz müziğinin gelişimini engelliyor."

Ona müzikte varmış olduğu noktayı sorduğumda çok ilgimi çeken bir yanıt veriyor:

"Hala çok eksikim var. Çok çalışmalıyım, vaktim yetmiyor. Elimde olsa günü 24 saatten 30 saate çıkartırdım."

Jazz benim için spontane bir olay. Önümde bir melodi var, onu çalarken ne hissediyorsan onu çalyorsun. Beyninden o an geçeni parmakların uygulayabilmeli. Bunun için de iyi bir enstrüman hakimiyeti, dolayısıyla da çok sıkı çalışma gerekiyor.

Jazz müziği klasik müzikten farklı. Bir Beethoven sonatını nasıl yazıldıysa o şekilde çalmak gerekir. İstediyin şekilde çalamazsın. Ama bir jazz standardını sonsuz şekillerde yorumlayabilirsin."

Kent kendisini bir jazz müzisyeni olarak nitelendirmiyor ve çalışmalarını "jazz üslubunu kullanarak kendi müziğini yapmak" olarak

ifade ediyor. "Beni katogerize etmeyin, ben temel olarak bir müzisyenim." diyor ve her çalışmasında Jazz kalıplarını kullanmak zorunda olmak istemiyor.

Kent 19 Eylül 1965 yılında İstanbul'da doğmuş. Eşi Zeynep de çellocu.

1974 de İstanbul Devlet Konservatuvarı Kontrbas Bölümü'ne girmiş ama iki yıl sonra çello bölümüne geçerek 1987'de mezun olmuş. Askerliğini yaptıktan sonra 1989'da tekrar konservatuara girerek 1994'de kompozisyon lisans bölümünü pekiyi derece ile bitirmiş. Bu bölümde Evlin Bağçevan ile çalışmış ve ciddi bir piyano eğitimi görmüş.

Konservatuar yıllarında birçok değerli hocadan ders aldığı önemle vurguluyor. Profesör Reşit Erzin'den çello, Profesör Ercivan Saydam'dan armoni, ve Profesör Cengiz Tanç'dan çağdaş kompozisyon dersleri almış. Bir müzisyen olarak çok iyi bir eğitim aldığı düşünüyor.

Babası kontrbasçı Aydemir Mete, oğlunu da kendisi gibi müziğe yöneltmiş ve Kent onunla çalışırken jazz müziği dünyasına da bir şekilde girmiş:

"Jazz müziğinin temelinde ve teorisinde zaten klasik müzik var. En büyük şansım babamın müzisyen olması. 1983'de babamın orkestrasında piyano çalmaya başladım. Hilton otelinde çalışıyorduk. Babam aslında İstanbul Senfoni Orkestrası'nda kontrbasçı idi ama bir çok jazz kontrbasçısı da aslında klasik müzik orkestralarından emekli olmuşlardır. Ron Carter buna iyi bir örnektir.

Çok iyi müzisyenler arasında çalarak sahnede çok şey öğrendim. Sahne farklıdır, orada hiç şansınız yoktur. Ya çok iyi olacaksınız, ya da yapamazsınız. Babamla çalışmak benim için çok büyük bir tecrübe oldu, çok zorlandım, ondan epey laf işittim. Ama bu sayede de geliştim ve bir profesyonel olarak mesleğimde olgunlaştım.

Sonuçta her zaman profesyonel yaklaşımı öğrenmeniz gerekiyor."

Kent'e göre çalışma hayatına eşi Zeynep'in de çok önemli katkıları olmuş ve müzikte birçok şey bölüşmüşler.

"Eşim Zeynep bana her zaman çok destek oldu. Her yıl bir iki klasik müzik içerikli resital gerçekleştiriyoruz. Geçen yıl eşim için bir çello sonatı yazdım ve iki değişik yerde beraberce çaldık. Ayrıca yaylı sazlar ve çello için yazmış olduğum bir poem var onu da Bursa Devlet Senfoni Orkestrası icra etti."

Kent 1985 yılında girmiş olduğu İstanbul Senfoni Orkestrası'nda çellist olarak çalışmaya devam ediyor. Klasik müzik ve jazz çalışmalarının yanı sıra bir çok genç müzisyene ders veriyor:

"Türkiye'de ciddi anlamda bir jazz eğitimi henüz yaygınlaşmadı, insanlar daha çok kendi kendilerini yetiştiriyorlar. Herkesin Berklee Jazz Okulu'na gitme şansı olamıyor. Hem belki bu okullara gidememenin yararlı bir yönü de olabilir. Okulun tekdüzeliği yerine çok daha geniş bir perspektiften, daha çok öğrenme isteği ile ve dinleyerek işe sarılma bazen daha iyi netice de verebilir. Bunun Mozart, Beethoven, Schumann gibi örnekleri de var. Bir çok önklasikçi diye tanımlanan müzisyen okullara giderek değil özel dersler ile yetişmişlerdir."

Kent kendini işine tamamen konsantre olmuş, onun dışında pek bir şeye vakit ayıramayan ve "zor" bir insan olarak tanımlıyor. Piyanosundan on gün bile uzaklaşmadığı için yıllardan beri eşi ile tatil yapamamış.

Ama tatil için olmasa da gitmek istediği bazı yerler var:

"Bundan sonra Balkan Ülkeleri jazz festivallerinde yer almak istiyorum. O ülkelerde müzik dinlenme seviyesi oldukça yüksek. Kendi yetiştirdikleri müzisyenler de çok üst düzeyde. Onlara müziğimi sunmak ve kendimi önce bu ülkelerde tartmak, eksik yönlerimi tamamlamak istiyorum.

Onlarla birlikte bir proje üretme düşüncem de var."

Jazz müziğinde yoğunlaşmış, kulağıyla değil, beyniyle jazz yapan müzisyenlerle çalışmak istiyorum.

Gelin bir test daha yapalım. Lütfen doğru yanıtı işaretleyin:

Aşağıdaki kelimeler arasındaki ortak bağ nedir?

Tommiks, Teksas, Teks, Tuna

a) Hiç bir şey / b) Hepsinin T harfi ile başlaması / c) Kent Mete /

d) Kahraman

Doğru yanıtı bulabildiniz mi ?

Yanıt, gene olaya nasıl baktığınıza bağlı. Ama size bir tiyo vereyim. Kent Mete için tüm bu isimler birer kahramanmış. Tuna Ötenel'i çizgi roman okuduğu yıllarda hayranlıkla izlediğini öğrendim. Peki bu dört kahramanı hangi sıra ile beğeniyorsun diye de sormadım, çünkü alfabetik sıra ile diyebilirdi.

Sevgili Kent, bence sen zor insan değilsin, biz seni anlamakta zorlanıyoruz.

ST. PETERSBURG'TA BİR SONBAHAR GÜNÜ

Siz hiç St. Petersburg'a gittiniz mi?

St. Petersburg şehrinin kuruluşu bizim "deli" diye bildiğimiz, ama Rusların "büyük" diye ifade ettikleri bir insanın tutku ve hayallerinin gerçekleşmesinin öyküsüdür.

Çar Petro bundan yaklaşık 350 yıl önce Rusya'yı geri kalmışlıktan kurtarmak ve dünyaya açabilmek için ülkesinin kuzeyinde yepyeni bir liman şehiri kurmak istiyordu. Petro o güne kadar hiç kimsenin düşünmediği ve cesaret edemeyeceği bir şey yaptı. Oysa Neva nehrinin hemen ağzındaki bataklık delta bir çok insan için böyle bir proje için hiç de uygun bir mekan olamazdı.

Ama Petro'nun bir rüyası vardı, asla karşılaştığı zorluklardan yılmadı. Şehir kurulurken işin başından ayrılmamak için tahta bir kulübede yaşadı, zamanının en iyi mimar ve mühendislerini tuttu, bataklıkları kanallar haline getirdi ve sonunda bir gün hayallerindeki şehiri kurdu.

İşte St. Petersburg şehri böyle bir tutkunun sonucu olarak yükseldi.

Yıllar sonra bir başka tutkunun peşinde, genç bir müzisyen ve onun bir avuç yoldaşı aynı şehire kendi hayallerini gerçekleştirmek üzere vardılar.

St. Petersburg onlara da kucağını açtı...

"November in St. Petersburg" Kerem Görsev'in en son albümünün ismi ama aslında bir albümden daha kapsamlı bir proje. Yayınlanmış olan albüm ve İstanbul Jazz Festivali kapsamında izlediğimiz konser bu projenin ilk iki adımını oluşturuyor. Kerem'in esas hedefi bu projeyi dünya jazz festivallerinin bir parçası yapabilmek. Proje aslında yaylı sazlar eşliğinde bir trio ile jazz standartları çalmak üzere tasarlanmış.

Kerem bu proje için New York'tan kırk sekiz tane büyük orkestra aranjanlı jazz standardı notası almış. Amerika gibi jazz müziğinin beşiği bir ülkede bile onları çok zor olarak ve sadece bir yerde bulabilmiş.

1996'da kaybettiği arkadaşı Murat Erseven Antonio Carlos Jobim'i çok sevdiği için Kerem başka bir arkadaşı olan Kamil Özler'den kendi parçalarından bazılarını Jobim tarzında düzenlemesini istemiş. Ortaya çıkan sonuçlar çok hoş olunca, Kamil Özler tüm albümü Kerem'in bestelerinden yapmalarını önermiş. Bir iki deneme daha yapmışlar. Bu sonuçlar da Kerem'in hoşuna gidince albümün kavramını yeniden oluşturarak bu gün dinlediğimiz şekilde karar kılmış.

Kerem'i İstanbul'da verdiği konserden sonraki gün projesinin öyküsünü kapsamlı bir şekilde öğrenmek üzere evinde ziyaret ettim.

O gün yaptığımız sohbette en çok neyi hatırladığım sorulsa idi herhalde kocaman güzel bir piyano demem gerekirdi. Oturduğumuz salonun baş köşesinde duran muhteşem piyano, bir "Steinway D274, Concert Grand", yani tam boy bir konser piyanosu idi. Kerem onu bana gösterirken gözleri parıldadı. Bu piyanoyu almak için gene Steinway marka olan iki eski piyanosunu satmak zorunda kaldığını öğrendim.

"İleride bir çiftlik evi alarak stüdyo haline sokmak istiyorum. Bu piyanomu da inşallah oraya götüreceğim. O evde tıpkı bir ilkokul öğrencisi gibi piyano çalışmak istiyorum."

Halbuki Kerem ilkokul günlerini ardında bırakalı çok yıllar geçmiş olmalıydı. Ama içindeki çocuksu heyecan aynen duruyordu.

Sonra evindeki müzik sistemine baktık. Benim meraklı olduğum düzeyde olmadığını biliyordu ama ben onu teselli ettim. Bana göre Hi-Fi müzik seti bekleyebilirdi, Kerem gibi bir piyanistin parası kendi çaldığı enstrümanın en iyisine gitmeliydi.

Kerem koleksiyonunu karıştırdı ve bir albüm çıkarttı. "Bill Evans Trio with Strings" albümünü dinletmeye başladık. Kafasındaki kavramı anlatabilecek albüm olarak bana dinletmek üzere onu seçmişti.

"Bu albüm benim 1970'li yıllardan beri dinlediğim bir müzik tarzının kendi müziğimdeki yansımaları.

Kendi CD koleksiyonum içerisinde 30-40 tane böyle prodüksiyon var.

Bill Evans'ın Symbiosis albümündeki yaylı sazlar düzenlemelerini yapmış olan Claus Ogermann'a hayranım. Bu adam aynı zamanda Antonio Carlos Jobim'in düzenlemelerini de yapan kişidir.

Gene aynı şekilde Robert Farnon, Johnny Mandel ve Nelson Rieddle'e hayranım. Bunlar yıllardan beri yaptıkları muhteşem düzenlemeleri hayranlıkla dinlediğim müzik adamları. Onların düzenlemeleri tüm bestelere bambaşka bir derin boyut kazandırıyor. Bu büyük prodüksiyonlar bana bu hayalleri kurdurdu. Niye ben de ileride böyle bir müzik ve albüm yapamayayım, diye düşündüm.

Bestelerimi büyük bir orkestranın eşliğinde çalabilmeyi hayal ettim.

Onları dinledikçe zamanla benim içimde de bir özlem oluştu.

Eski Amerikan filmlerinde görürdük. Büyük orkestralar jazz çalarken insanlar bu müzik ile dans ederlerdi. Ben küçüklüğümde Sammy Davis Jr., Frank Sinatra ve Dean Martin'in müziklerini de hayranlıkla dinlerdim. Onlara eşlik eden orkestralarda da yaylı sazlar olurdu ve o orkestraların ciddiyetlerine hayran olurdum. Bu orkestralar benim için müzikalitenin en üst seviyelerini oluştururlardı. Orkestranın yay çekmesi, lirik ve sevecen bir şekilde Ekim ayında esen bir tatlı rüzgar gibi çalması bana hep büyüleyici geldi.

Jazz düzenleyicilerinin yarattığı teknik benim için okyanus dalgaları gibi yumuşacık sallanan bir müzik oluşturdu."

Bill Evans bitmişti. Kerem ayağa fırladı. Yüzlerce albüm arasından eli ile koymuş gibi bir başkasını seçti. Bir Claus Ogerman albümünü dinlemeye başladık. Kerem Ogerman'ı şöyle anlattı:

"Ogerman'ın yaptığı düzenlemeler ile Antonio Carlos Jobim'i dünyaya tanıtan adam olduğunu söylemişim. Bak bu düzenlemelerin bende uyandırdığı duyguları sana şöyle tarif edeyim: Gökyüzünde sabit ve bir hizada duran iki sessiz helikopter hayal et. Onların arasına bir ipek çarşaf ger. Rüzgarda yumuşacık bir salınımla uçuşan bir çarşaf. Kendini bu çarşafın üzerinde hafif hafif yaylanırken hisset. İşte öyle bir duygudur yaylıların yaptığı müziği dinlemek.

Ben bunlarla büyüdüm. Yaylı sazlar eşliğinde bir albüm yapmak, kendi bestelerimi böyle bir düzenleme ile çalmak ve dinlemek, bunu hep hayal ettim, tam yirmi yıldır."

Ama yaylılar ile Kerem arasındaki bağlantı sadece dinlediği müzikler ile sınırlı değilmiş, biraz da geçmiş günlere döndük:

"1967'de Belediye Konservatuarı'na girdim. Rana Erksan'ın sınıfında Mehveş Emeç ile beraber piyano bölümünde okuduk. 1972'de devlet konservatuarı açıldı ve oraya transfer oldum. Gönül Gökdoğan ile beş yıl keman, profesör Özer Sezgin ile üç sene viyola çalıştım. Konservatuar döneminin sonuna doğru Bill Evans Trio'yu yaylı sazlar ile beraber yaptıkları bir albümde dinledim ve çok etkilendim."

Başka bir müziğe geçtik. Bu sefer Johnny Mendell'in düzenlemesi ile Shirley Horn'u bir yaylı sazlar orkestrası eşliğinde dinledik. Albümün ismini okudum: "Here's to Life". Kerem bu sefer de klasik öğrenimden sonra nasıl jazz müziğinin kıyılarına vardığını anlatmaya başladı:

"Fotoğrafçı ve ressam Ali Arif Ersen bana ilk jazz müziğini dinleten ve sevdiren kişidir. Hank Jones, Red Garland, Wynton Kelly, Tommy Flanagan gibi jazz müzisyenlerini ve daha bir çok diğerlerini bana dinleterek o öğretti. İçimdeki gelenekçi jazz sevgisini, akustik jazz'ı, natürel aletler ile yapılan müzik sevgisini ondan aldım."

Kerem Görsev'in iyi bir icracı olduğu kadar çok verimli bir besteci yönü de var:

"Bir şeyi yaşamadan beste yapamam. Olayı hissetmem gerekir. Benim için beste yapmak ipek yapmak için tırtıl büyütme benzer. Ben tırtılı kendim büyütmeliyim. Onu dut yaprağı ile beslemeliyim. O tırtıl koza yapmalı ve sonra kelebek olarak uçup gitmeli. Ben onun bıraktığı ipekten güzel ve yumuşak bir kumaş örebilmeliyim. Ancak o zaman bu kumaştan elbise dikebilirim. Ben terzi değilim, sipariş üzerine elbise dikemem.

Tüm bu albümde yaşadığım tabiat olaylarını, insan ilişkilerini, kendi kişisel deneyimlerimi ve eski arkadaşlarımı anlattım." Projenin gerçekleşmesinde Kerem'in yanı sıra iki değerli müzik adamının daha çok önemli katkıları var. Bunlardan ilki olan Kamil Özler'e tekrar döndük.

"Kamil Özler'i TRT Caz Orkestrası'ndan tanırım. Ben de o orkestranın elemanı idim.

Kamil'e beğendiğim CD'leri verdim ve dinlettim. Sonra bir müddet evinde çalıştık. Onun keyboard'unu kullandım. Daha sonra o benim bestelerim üzerinde çalışmaya ve onların yaylı sazlar ile beraber icra edileceği düzenlemeleri yapmaya başladı. Bazen gece yarısı telefon eder yaptığı düzenlemeleri kendi bilgisayarından bana telefon aracılığı ile dinletirdi."

Ancak Kerem için işin en zor yanı Kamil'in işini bitirmesinden sonra başlamış. Her bir beste için yapılan düzenlemelerin teker teker fotokopilerinin çekilmesi ve alt alta getirilip yapıştırılmasını bizzat Kerem yapmış. Bu onun bir hayli vaktini alan bir çalışma olmuş.

Daha sonra düzenlemeler incelenmek üzere St. Petersburg Filarmoni'ye gönderilmiş ve Ruslar hiçbir rötüş yapma gereği hissetmemişler. Yalnız İstanbul'da verilen orkestra konseri için arşe çekimleri yeni baştan yazılmış.

Projenin diğer önemli ismi ise klasik müzikseverlerin yakından tanıdığı bir şef olan Erol Erdinç. Onun katkısını da Kerem'den şöyle dinledim:

"Erol Erdinç eski bir arkadaşım. Son üç dört yıldan beri beraber bazı çalışmalarımız oldu. Çift piyano çaldığımız konserler verdik.

Erol jazz müziğini bildiği için klasik müziğe de değişik bir açıdan bakabiliyor. St. Petersburg Orkestrası'nı şeflerinden biri olarak evvelden beri tanıyordu. Bu orkestra ile temasını Erol Erdinç sağladı. Geçtiğimiz kasım ayı için gün aldık. Altı kişi gittik. Eski bir kilisede kayıt yapıldı."

Kayıtlarda Ateş Tezer davulda yer almış. Kontarbasta Rusya'da Valentin Malinev trioyu tamamlamış. Volkan Hürsever ise İstanbul konserinde Kerem'e eşlik etmişti.

Parçaların her birinin ayrı bir öyküsü var:

"A Morning in New York" Kerem'in New York'da yaşadığı bir sabahı anlatıyor. Evine yakın bir yer, 57. Cadde. Kamyonlar sabahın erken saatlerinde dükkanlara mal getirmişler. Herkes yeni uyanmış, insanlar

işlerine gitmek üzere acele acele yürüyorlar. Burası her şeyin büyük olduğu bir şehir; otomobiller, insanlar, herşey yollarda yaylana yaylana gidiyor. Her şeyin çok büyük olmasından dolayı kimse şehirin hızını fark edemiyor. Bir kısım insanlar sabah kahvaltısında yemek için bir şeyler almak üzere dükkanlara giriyorlar. İşte böyle bir dükkana 'bagel' almak için giren Kerem o sırada dükkan sahibinin mırıldandığı bir melodiyi duymuş. Hiçbir şey almadan hemen evine koşarak Kawai marka piyanosunu başına oturmuş ve dükkanda duyduğu melodiyi çalmaya başlamış.

"I Love May"ın ilhamı eşi Pınar. 1995 yılında Pınar'ın Amerika'dan Türkiye'ye gelmesini beklerken duyduğu özlem ve mayıs ayında gelmesi üzerine içinde hissettiği sevinci yansıtıyor.

"Relaxing"ın farklı bir öyküsü var. Türkiye'nin geçtiği çok kötü dönemlerden birinde çok sıkıntılı olduğu bir gün hissettiği şeyleri yansıtıyor. Toplumun ferahlamasını isteyen bir müzik adamının duygularını yansıtan bir beste. Burada insanlar üstlerinde oluşan baskıdan kurtulsunlar, ferahlasınlar istemiş.

"Hands and Lips" iki önemli jazz müzisyeni için yazılmış bir parça. Kerem piyanist Eliane Elias ve Toots Thielemans'a olan hayranlığını ve sevgisini bu parça ile ifade etmiş. Burada "Hands", yani "Eller" Elias'ı, "Lips", yani "Dudaklar" ise Toots'u temsil ediyorlar. Kerem bu bestesinin notalarını 1994'de tanıştığı Toots Thielemans'a hediye de etmiş ama sonradan onun bunları değerlendirip değerlendirmedini bilmiyor.

"November In St. Petersburg" hem Kerem'in albümde en sevdiği parça hem de tüm projenin adı. Gitmeden hayalini kurduğu güzel St. Petersburg şehrini, onun görkemli tarihini, o şehirde yaşayan muhteşem sanatçıları, güneşin asla batmadığı beyaz geceleri, her biri sanat eseri olan Nevski Caddesi'ndeki biblo gibi evleri ve kasım ayında çabucak kararan havaları, düşünmüş. Sonra piyanosunun başında tüm hayal ettiği güzel şeyleri müzik olarak ifade etmiş. Şöyle diyor:

"Tüm bunları içimde hissederek bir beste yaptım. Gün geldi güzelliklerini hayal ederek kendisi için beste yaptığım şehre gittim ve yarım saat içerisinde hiç de yanılmamış olduğumu farkettim."

"Painter", Kerem'in yirmi yıllık ressam arkadaşı Argun Okumuşoğlu için yapmış olduğu bir beste. Biz konuşurken Kerem bana onun duvardaki resimlerini gösterdi. Kerem yaz tatillerinde Fethiye'deki Hillside Otel'i'ne gitmeyi tercih edermiş çünkü bu otelde çalabileceği yarım kuyruk bir Stainway piyano varmış. Bu bestesini de şöyle anlattı:

"İşte orada olduğum bir gün Argun ile beraber oturuyorduk. Kendisi çok dramatik bir insandır. Beraber oturduğumuz o gün hem karanlık hem de aydınlık bir anda onun yüzüne bakıyordum, içime ilham geldi. Piyanonun başına oturdum, yarım saatte parça çıkmıştı."

"I Remember Your Face", on yıldan beri görmediği babası için yapılmış bir parça. Bu besteyi yaptıktan sonra babasıyla görüşmesi kısmet olmuş ve onunla da tesadüfen Hillside Otel'de de karşılaşmışlar.

"Linden" Türkçede ıhlamur demek. İhlamur yokuşundan aşağı yürüdüğü pırlıl pırlıl bir günün öyküsü:

"İhlamur kokusu dayanılmaz bir hoşlukla genzimi yakıyordu. İçim heyecan doldu. Hemen yokuşun bitimindeki Yapalı'nın piyano dükkanına girdim ve bir piyanonun başına oturdum. İnanılmaz bir hızla bestemi bitirdim."

Albümde Kerem'in çok sevdiği bir dostu olan Sadettin Davran içinde yapılmış bir beste var, "Sailor Longed For". Sadettin Davran'dan bahsederken gözleri parıldıyor. Bu parçanın geçmişini konserinde de anlatmıştı:

"Sadettin biz jazz müzisyenlerini uzun yol kaptanlarına benzetir. Parçanın ismi Türkçede yolu beklenen denizciler anlamına geliyor. Bu besteyi onun sakin ve beyefendi kişiliği için yaptım."

"Sunset" aslında arşe ile çalınan bir kontrbas parçası. Kerem'in geçmişte yaşadığı Rumelihisarı'ndaki muhteşem gün batışlarını anlatıyor. Klasik müzik havasındaki bu parçayı bir keresinde kontrbasçı Eric Reeves seslendirmiş.

"Jumping to the Void" albümde bir dosta ithaf edilmiş üçüncü parça. Kelime "boşluğa uçmak" olarak tercüme edilebilir. Onun ardındaki ilhamı Kerem'den dinledim:

"Yavuz Baydar da yakın arkadaşımıdır. Bir gün onun Baltalimanı'ndaki evinde oturuyorduk. Yavuz'un çok çılgın bir koleksiyonu vardır. O gün bana inanılmaz bir jazz piyanistleri koleksiyonu dinletti. Çok doldum ve kendimi çok yukarılara uçmuş hissettim. Bu parçayı beraber yaşadığımız o özel günün anısına Yavuz için besteledim."

Albümde eşi Pınar için yazmış olduğu ikinci parçayı onun yanında anlattı:

"Seems so Far"ı Pınar için yazdım. Onun Amerika'ya gittiği ve benim onu çok özlediğim bir zamanı anlatır. O günlerde Amerika bana çok uzak gözüküyordu."

Albümde yer alan "Expectations" Kerem'in 1987'de yapmış olduğu ilk bestelerinden biri ve çok yalnız kaldığı bir gün içinde hissettiği korkuları yansıtıyor.

Kerem'in müzik anlayışında genç müzisyenler için bazı mesajlar olduğunu düşünüyorum.

"Müzikte katı olmamak lazım, her zaman ve herkesten öğrenilecek şeyler vardır. Ben beş yaşındaki bir çocuğu bile dinlerim, ondan da öğrenilecek şeyler vardır."

İnsanın hayal kurması güzel bir şey ama sonra onu gerçekleştirebilmesi için hayalden başka şeyler de gerekiyor. Kerem bu albüm ile ilgili tüm harcamaları önce kendi cebinden yapmış. Albüm bittikten sonra Garanti Bankası murahas azası Akın Öngör Bey'e dinletmiş ve o beğenince de banka sponsor olmaya karar vermiş.

Artık zaman ilerlemişti, ışıklar karardı. Kerem'in arkasında dolunayın yükselmeye başladığını farkettim ve "Ne güzel bir ay doğuyor." diye kendisine işaret ettim. Ama Kerem'in dolunaydan hoşlanmadığını da bu vesile ile öğrenmiş oldum. Kalktı, bu sefer de George Shearing orkestrasının bir albümünü koydu, onu dinlemeye başladık. Bir yandan da masamıza getirmiş olduğu diğer albümlere baktım. Hepsi kendi son albümüne ilham veren müziklerdi. "How Beautiful is the Night, The Robert Farnon Orchestra", "Charlie Parker with Strings, the Master Takes". Hepsi birbirinden güzel şeylerdi ve her birinden bir şeyler dinledik.

Piyanonun altında bizimle beraber müzik dinleyen köpek dikkatimi çekti. Bu Bebop'du, Kerem'in Dalmaçyalı cinsi sevgili köpeği. Onları Nişantaşı'nda sokakta sahibi ile yürürken ve bazen de Kerem'in jazz barında gördüğümü hatırladım. Kerem'e göre Bebop müziğe çok düşkün bir hayvan, Kerem'in piyanosunun altında onun müziklerini dinleyerek büyümüş.

Yakında Kerem'in sonbahar temalı bir başka albümü daha olacak ve "Warm Autumn" adını taşıyacak. Altı kişilik bir orkestra ile çalacaklar. Üç nefesli saz, trompet, trombon ve tenor sax; piyano, bas ve davul üçlüsünü tamalayacak. Kerem bu projenin kapsamını 1960'lı yıllarda Benny Golson, Art Farmer, ve Curtis Fuller in yaratmış olduğu "sound"un aynısını yıldızı yeni parlayan genç müzisyenler ile gerçekleştirmek olarak tanımlıyor.

Ama son tahlilde Kerem için jazz müziğindeki ideal formatı piyano, davul ve bastan oluşan klasik trio. Ona bir an için herhangi bir sınır düşünmeden kendisinin piyanoda olacağı ideal bir trio hayal etmesini istedim:

"Kendimi şanslı hissediyorum, çok iyi bir kontrbasçılar ile çalıştım, Steve Kirby, Eric Reeves. Steve Kirby ile daha sonra Elvin Jones Jazz Machine grubunda çaldım. Çok özel bir konserdi. Böyle bir soruyu yanıtlamak çok zor."

Bir an sustu, sonra yavaşça devam etti:

"Aslında trio değil ama Bill Evans ile birlikte çalmak isterdim, iki piyano olarak. Basta Paul Chambers, davulda Philly Joe Jones'un olduğu bir grup. Gerçekte kendimin piyano çaldığı bir çok başka triolar düşleyebiliyorum. George Mraz ve Jimmy Cobb ile, Lewis Nash ve Christian McBride ile çalmak isterdim. Bunlardan başka triolar da var hayalimde. Örneğin Mulgrew Miller ve Niels Henning Orsted Pedersen ile de çok iyi bir grup olabilirdik."

Ben St. Petersburg'u görme şansını yakalamış insanlardan biriyim. Kerem ile yaptığımız tüm sohbet sırasında bir zamanlar gitmiş olduğum bu güzel şehri tekrar hayalimde yaşadım.

Kerem Görsev için aynı şehir gün geldi gençlik hayallerinin gerçekleştiği şehir oldu. Tıpkı 350 yıl önce onu kuran tutkulu bir çarın hayallerini de gerçekleştirdiği gibi.

Herkesin mutlaka bir hayali vardır, eminim sizlerin de. Ama bilmem onları gerçekleştirmek için bir şeyler yapabiliyor musunuz ?

Şurası muhakkak ki Kerem Görsev'in albümünün öyküsünde, ruhunda bir tutku taşıyan ve hayal kurabilen her insanın alabileceği bir ders vardır.

JAZZ PORTRE/ MEHMET SANLIKOL

Onu Audio Fact'in konserinde tanıdım, yılan derisi kovboy çizmeleri giymişti. "Badireler atlattık, olduğumuz yere geldik. Hala sıkıntılar yaşıyoruz.

İlk albümümüz Türkiye'de çıktı ve buradan dünyaya açılacağız.

Bence bu albüm bizim için doğru dürüst bir şeyler yapma çabası."

Böyle anlatıyor Mehmet Audio Fact'in son albümünü. Yüzünde hafif utangaç bir gülümseme olan hiperaktif bir genç adam, bakışları sık sık yanındaki tatlı kıza gidiyor. Ben de kıza soruyorum, o cevaplıyor:

"Bence Mehmet açık fikirli ve olması gerektiği gibi bir müzisyen, kalıp dışı, geniş bir müzikal düşünce açısı var, hiçbir şeye tamamen hayır demeyen, açık bir kapı..."

Aklıma bir oyun geliyor; Mehmet'e hiç düşünmeden arka arkaya yirmi dört kelime yazdırıyorum ve sonra bunları ikişer ikişer kümelendirip üç kelimeye kadar indiriyorum. Şunlar kalıyor: Sevgili, Audio Fact, İlişki. İkinci kelimedenden başlıyoruz:

"Ben jazz'cı değilim ama grubum Audio Fact temelini jazz'dan alıyor. Ben bir yandan da klasik müzikler besteliyorum, zaten bestelemesem kendimi eksik hissederim."

Mehmet'in ilginç bir hikayesi var. Bursalı, çocukluğunda oranın en iddialı orta okuluna gidiyor ve çok iyi bir öğrenci. Annesi piyano öğretmeni, babası doktor. Çok küçük yaşta piyano çalıyor ve beste yapıyor. Protest yapısını okulunda bir gün haksız yere dayak yemesine ve arkadaşlarından ayrı oturtulmasına bağlıyor. Bu olay onu okul hayatından da soğutuyor. Liseyi bitirinceye kadar psikolojik olarak zor zamanlar geçiriyor. Babasının ısrarı ile düşük puanlı bir fakülteye giriyor ama rastlantılar karşısına Aydın Esen'i çıkartıyor ve Aydın babasını ikna ederek Mehmet'i 1993 yılının sonbaharında Berklee

Jazz Okulu'na yerleştiriyor. O andan sonra Mehmet yeni okulunda büyük bir hırs ile çalışıyor ve eksiklerini tamamlıyor. Aydın Esen'den aldığı temel ile çok ileri bir noktaya varıyor. İlk sömestrenin bitişine az kala ödev olarak bir folk şarkısını düzenlemesi isteniyor. Önce folktaki duygusallığı bozmamak için buna sıcak bakmıyor ama seçtiği parça "Niksar'ın Fidanları" onun düzenlemesi ile okul orkestrası tarafından çalınınca Berklee de bir hit oluyor ve onu okulda tanıtıyor.

"Konser tekrarlandı, havaya girmiştim. Olayın büsbütün üstüne gittim, yaz okulları dahil okula devam ettim. Bir gün geldi yaptıklarımı eskisi kadar çok beğenmemeye başladım. Derken kötü not aldığım ödevlerim de oldu. Berklee benim ufku mu açtı, objektif olmayı öğrendim ve artık müziğimin üzerinde daha çok düşünerek yazmaya başladım. Pop müzik bile olsa en içime sineni yapmaya çalışıyorum. İyi hocalarım oldu. Trompetçi Herb Pomeroy bunlardan biri idi. Orada hocalar öğrencilerine bir şeyler empoze etmek yerine doğruyu bulmak için kılavuz oluyorlar."

Mehmet'in beğendiği müzisyenler arasında Joe Zawinul ve Weather Report'un ayrı bir yeri var. Kendine yakın bulduğu müzikleri dinliyor, Aydın Esen'i hem hocası hem de müzisyen olarak beğeniyor. Miles Davis, Charlie Parker ve Duke Ellington onun için jazz'da başka bir anlam ifade ediyorlar. Ellington'un tam olarak anlaşılmadığını düşünüyor. Stravinsky, Mozart ve Bach klasik müzikteki favorileri.

Jazz'ın yanı sıra film müzikleri de yapıyor, jazz kompozisyon master çalışmasını bitirince iki diploması olacak. İlk film müziğini efeler ile ilgili bir film için yapmış.

Kovboy çizimleri Deep Purple dinlediği rock müziği günlerinden yadigar. Bugün felsefe okuyor ama müzik çocukluğundaki resim yapmaya olan ilgisini bitirmiş.

"Saygı gören bir müzisyen ve huzurlu bir insan olmak istiyorum. Müzikte ulaşılmamış veya başkalarının ulaşamayacağı yerlere ulaşmak istiyorum. Kendi müziğimi icra etmeyi tercih ettim, başkasının yanında sideman olmak istemedim. Kendim olarak bir yere gelince sideman de olabilirim."

Bence insanın olabileceği şey istemeyi hayal edebildikleri ile sınırlıdır ama Mehmet Sanlıkol bir gün mutlaka iyi bir sideman olma yolunda sevgi ile ilerliyor.

BİR ARTİST, BİR ANNE

Salona varabildiğimde Yapı Kredi Sanat Festivali'ndeki piyano konserinin klasik müziğe ayrılmış ilk bölümü bitmek üzere idi. Sahneye baktım, erkek smokini giymiş bir kadın Schumann'ın Do majör fantezisinin sonlarını çalıyordu. Sessizce ve dersine geç kalmış bir öğrenci gibi arka sıralarda bir yere iliştim. Sanatçı piyanodan kalktığı anda herkes çöşku ile alkışlarken o zarif bir reverans ile seyircisini selamladı, tıpkı küçük bir kız çocuğu gibi yanakları kızarıyordu. Kaç yaşında olduğunu merak ettim. Meral Güneyman'ın piyano resitalinin klasik bölümünü kaçırmam yazık olmuştu.

İkinci yarıda ev sahibemiz Şule Usmantekin'in bana gösterdiği güzel yere oturdum ve konser bir Gershwin medley ile başladı. Müzik ile birlikte piyanistin yüz ifadesi ve jestleri değişti, woogie boogie çalarken büyük vücut hareketleri yapıyor ve ayakları ile sürekli ritm tutuyordu. Schumann'ın ince duyarlılığından jazz'ın kıpır kıpır dinamik dünyasına metaformoz gibi bir geçiş oldu. Konser sonrası onu sahne arkasında tebrik eden insanların arasına ben de katıldım. Smokin papyonu yerine taktığı, sonradan aile yadigarı olduğunu öğrendiğim zarif bir kolye dikkatimi çekti. Ufak bir erkek çocuğu "anne" diye ona koştu, o hem oğluna sarıldı hem kendini tebrik eden insanların övgülerine karşılık verdi. Sonra beni tanıştırdılar; onun dünyasını kendi okuyucularımıza aktarmak istediğimi söyledim ve ertesi gün kaldığı Richmond Oteli'nde buluşmak üzere sözleştik.

Sabah bir akşam evvel dinleyicisinden aldığı olumlu enerji ile dolu olarak beni karşıladı. Bu kez sahne makyajı yoktu, ama gene de yaşını tahmin edemedim.

Kıyafet kişinin aynasıdır, derler; ben de önce onun giydiği smokin ve erkek ayakkabılarını sordum:

"Erkek kıyafetini sadece çaldığım jazz müziğine uyumundan dolayı giydim. Aslında konserin ilk kısmında klasik bir hanım elbisesi de giyebilirdim ama defile havası vermek istemedim. Evet biliyorum bu kılıkta biraz George Sand'a benziyordum."

Bu arada kolyesinin eski bir aile yadigarı olduğunu fark ettiğimi işitince gülümsedi, 1928'den kalma imiş. Kahveleri söyledik ve nostaljik Markiz pastahanesine bakan bir masada onun öyküsünü dinledim.

Eski bir söz vardır, her insan bir adadır diye. Ben de piyanonun başında bir stilden diğerine çok rahat geçebilen sanatçıyı çok merak ediyordum.

"Kim miyim? Cevabı güç bir soru sordunuz. Çok zor bir insanım, hayatı kendime zorlaştırıyorum."

Bir an gözleri uzaklara daldı ve bir yerlere gidip geldiğini hissettim:

"Artist ve anneyim, bunlar aslında çok zor bağdaşan şeyler. Her ikisinde de çok kendinden verici olmak gerekiyor. "Anne hasta mısınız?" sorusunun ardından hemen "Akşam yemeğinde ne var ?" sorusu gelir, ama bu arada piyanonuz size bakarak sessizce: "Çal beni çal" demektedir. Nerede vakit? İki oğlum var on dört ve on yaşlarında, büyüğü gitar ile heavy metal çalıyor, küçüğüne ise ben piyano öğretiyorum. Çok kızıyorum çünkü bana hoca gibi değil anne gibi muamele ediyorlar ve şımarıyorlar."

Bunları söylüyor ama çocukları ile çok gurur duyduğu belli, gözleri parlıyor:

"Yama yama bir hayat. Yapılabileceğin en iyisini yaptığımı sanıyorum. Ünlü olma çabam yok ama dinleyicime tapıyorum, onlara en iyi şekilde hizmet etmek istiyorum. Para iyi yaşayabilmek için gerekli bir şey ama hayatımdaki esas yön değil. Az ama güzel konserler verdim. Her zaman daha çok öğrenmek ve daha çok çalmak istiyorum."

Bir an tekrar düşündü ve kendi içinde bir değerlendirme yaptığını fark ettim. Sonra devam etti:

"Ben aslında birkaç insanın hayatını birden yaşadım."

Piyano çalmaya dört yaşında İstanbul Devlet Konservatuvarı'nda Rana Erksan'ın öğrencisi olarak başladım. Ferdi Statzer, Meral Yapalı ve Raşid Abed'in öğrencisi oldum. Okulu birincilikle bitirdim ve Salzburg'taki Akademie Mozarteum'a devam ettim. Bana devlet burs vermedi, kendi bursumu kendim kazandım. On dokuz yaşında Amerika'ya gittim ve klasik müzik çalışmalarımı Juliard Müzik Akademisi'nde sürdürdüm. O zamandan beri bağımsız olmayı öğrendim. Juliard'da piyano bölümünde "post graduate" diploma derecesini yirmi beş yaşında aldım. Ama daha sonra iki yıl da "professional study" çalışmalarına devam ettim."

Kendi bahsetmiyor ama biyografisinde Juliard'da Maria Geuree ve Jadeishon ödüllerini kazandığını okumuşum.

"Yıllar önce klasik müzik eğitime başlarken kendimize örnek model aldığımız insanlar vardı: Verda Erman, İdil Biret, Ayşegül Sarıca. Bunlar iyi ailelerde yetişmiş, hanımefendi insanlardı. Rahat yaşamları oldu.

Ama bir gün aramızdaki nesil farkını anladım. Bizler 80'lerin dünyasında gençlik günlerimizden farklı bir dünya bulduk. Mekanik, gürültülü ve materyalist bir dünya idi bu. Her şeyi kendim yapmak zorunda kaldım.

Meral Güneyman bu yıllarda ülkesinden de hiç kopmuyor. Zaman zaman dönüp Türkiye'de konserler verdiğini öğreniyorum. İlk konserinin öyküsünü anlatıyor:

"Türkiye'ye ilk dönüşüm 1975 yılında oldu. Mükerrer Berk Bey'e mektup yazıp konser vermek istediğimi bildirdim. "Seni hiç tanımıyorum." diye cevap verdi. Ama sonra konser vermeme yardımcı oldu ve Prokofyef konçertoyu çaldım.

İlhan Mimaroglu da bana Webern, Bridge ve Decaux'un eserlerinden oluşan bir albüm yaptırdı. Bu albüm o yıl Amerika'nın en beğenilen ilk beş plağı arasına girdi. Ayrıca Mimaroglu'nun piyano parçalarını, Şostokoviç'in 2. Konçertosunu ve Chopin'in en popüler eserlerini içeren albümler yaptım."

Müzik denizindeki bu yolculuk sırasında bir gün geliyor karşı sahili keşfediyor:

"Amerika'daki yıllarımda jazz'a olan ilgim gelişti. Kendim de besteler yaptım, "ballad" tarzı şeyler. Okulda bir gün bunları arkadaşım ile beraber konser olarak çalmak için izin istedik, önce vermediler, arkadaşım hemen pes etti ama ben etmedim, okula bizi kısıtlamamaları gerektiğini anlatabildim. Çok güzel bir konser oldu, herkesin dans ederek ve gülerek oradan ayrıldığını hatırlıyorum. 1974 yılı idi ve o zamanlar klasik müzik öğrencilerinin kendi sahaları dışına çıkmaları kabul edilebilir şey değildi. Bu konserden sonra Lincoln Music Center stüdyo programına kabul edildim. 1974'de Berklee jazz okulunun yaz kurslarına katıldım, çok bir şey öğrenemedim ama daha sonra kendi kendime çalışmaya devam ettim.

Bir gün Bill Evans ile tanıştım ve ona kendi bestelerimi çaldım. Çok büyük bir sanatçı idi, çalışmalarımı dinledi ve bana büyük bir cesaret verdi. Daha sonra da bana Hindermith sonatlarını tanıttı."

Bu gelişmeler onda artık sönmeyecek bir jazz sevgisi ateşliyor. Konunun biraz daha içine giriyoruz:

"Bence jazz çok köklü ve önemli bir sanat. Amerikan tabiri ile "Acquired taste", yani jazz zamanla edinilen ve geliştirilen bir zevk.

Aslında ben çocukluğumdan beri jazz çaldım, kimse bana "çalma" demedi. Armoni hocam Raşit Abet Bey çok yaratıcı bir insan idi, bize bir çok yeni şey öğretti ve jazz çalışmalarımı teşvik etti.

Ama bir gün Leonard Bernstein hayatıma girdi. Bernstein klasik müzikten jazz'a kapı açan ilk öncülerden biridir. Sonra onu diğer müzisyenler takip etti. Benim de doğaçlama merakım onun ile birlikte oldu."

Sonra birden durup döndü ve o bana sorular sormaya başladı. "Jazz" dergimizi merak ediyordu, sabah telaştan yanıma almayı unutmuşum ama konuştuğumuz yer Beyoğlu, her yer dergi kitap. Hemen sokağa çıktım, Suriye Pasajı'nın kapısındaki gazeteciden bir tane son sayıdan aldım ve ona takdim ettim.

Eşinin rahatsız olduğunu konserde ona: "Sen lokomotiften de güçlüsün!" diye bağırarak bir hanımdan öğrenmişim: Eşlerimiz de bizim kişiliğimizin kilometre taşlarındandır. Bir ucundan bu konuya eğildik:

"Sonradan eşim olacak kişi o zamanlar otuz dört yaşında bir iş adamı idi. Ben ise biraz erkeklerin ilişki kurmaktan çekindikleri deli dolu ve sert görünümlü bir kız idim. Kanlıca'da oturuyorduk ve ailelerimiz komşu idi. Bir gün rıhtımda kitap okurken tanıştık ve konuştuk. İkimiz de yalnızdık ve birbirimize destek olduk. Bizim çevrede artistlere deli gözü ile bakarlardı, ama o bana kendimi kendimi önemli hissettirdi.

Yirmi yedi yaşında iken onunla evlendim. Benimle Amerika'ya gelip her şeye yeniden başlamayı göze aldı. Çok mütavazi işlerde çalıştı ve yavaş yavaş toparlandık. Otuz yaşında anne olmak istedim, oldum ve kendimi anneliğe verdim. New York'un dışında bir ev tuttuk. Biraz izole bir hayatımız oldu. Müzik çalışmalarına devam ettim. Amerika'nın belli başlı eyaletlerinde az ama kaliteli konserler verdim, müzik severler beni tanıdı ve takdir etti. Takdir edildiğimi anlamak benim için en büyük armağan."

Türk dinleyicilerinin de onu takdir ettiğini dün akşam hem konser sırasında hem de sahne arkasında yakından görmüştüm. Biraz da onlardan bahsettik:

"Beni takip eden bir dinleyici kitlem var İstanbul'da ve umuyorum ki bu kitle büyüsün. Çok çalışıyorum. Ben kendini ön plana atarak lanse edebilecek bir insan değilim. Yapabildiğim en iyi şey konser verebilmek. Ama istiyorum ki insanlar ilgili olsunlar. Bir yenilik yapılıyorsa onlar için yapılıyor. Albüm de yapıyorum ama bence albüm gerçekten dinlenmeye değerli, yoksa sanatçı popüler olduğu için alınmamalı."

Kendisi gibi yurt dışında Türkiye'yi temsil eden diğer piyanistlere söz geliyor. Hayata olumlu bakan bir insan olarak sanatçı meslektaşları için hep güzel şeyler söylüyor, ama sıra Fazıl Say'a gelince geniş bir parantez açıyor:

"Fazıl Say çok büyük bir piyanist. Bakın yetenek demiyorum. Yetenek demek piyanist olma yolunda bir sanatçı demek olurdu. Bence o Horowitz ayarında bir sanatçı. Bulunmaz bir inci ama umarım Türkiye onun kıymetini bilir. Deli dolu tarafları olduğunu işittim ama dehanın olduğu yerde böyle şeyler oluyor."

Meral Güneyman'ın sanatçı yönünün ilginç bir uzantısı da eğitimci yanı. Bunun ardında ayrıca güçlü kişiliğinden kaynaklanan bir iş kadını tarafı da var:

"Bir gün mali açıdan Amerikan tabiri ile bir "gimmick" düşündüm. Piyanoyu tek başına biraz nankör buldum, en ufak bir ara verme ile sizi terk edebiliyor. Çocuklara yönelik bir eğitim stüdyosu açmaya karar verdim. Princeton Üniversitesi'nin ilgili bölümlerinden ders almaya karar verdim. On sekiz aylık bebeklerden yedi yaşına kadar olan yaş gruplarına yönelik müzik eğitimi metotlarını öğrendim. Sonra on yıl bu okulu sürdürdüm. Çok rağbet gördü. Başka benzer eğitim kurumları da vardı ama hiçbirinde sanatçı bir müziyen ders vermiyordu. Sadece hoca olmak yetmiyor, sanatçı olmak önemli çünkü o zaman olaya sadece ABC değil, A'dan Z'ye bir bütün olarak görebiliyorsun. Bu şekilde çocuğun seviyesine inebiliyorsun. Tiyatro, beden eğitimi, oyun, vurgulu sazlar gibi araçlar ile on yıl boyunca müzik öğrettim. Bir örnek vereyim. "Daha dün annemizin..." şarkısını söyletirken çocuklara eşarp çevirtiyordum. Bu şekilde hem şarkı söylüyorlardı hem de beden eğitimi yapıyorlardı. Eşarp çevirerek aynı zamanda müzik cümlelerini ve nefes alma zamanlarını hissettiler. Oyuncak bir zilofona vururken aslında piyanoya nasıl ses vermek yerine ses alacak şekilde vurmaları gerektiğini gördüler. Eşim rahatsızlanınca ve çocuklarıma bana ihtiyacı yüzünden on yıl sonra bu işi bırakıp konserlere döndüm. Ama eğitimlik bana çok şey kazandırdı."

Eğitmenlik tecrübelerimizi paylaştık, kıyasladık ve tartıştık. Ama son tahlilde biz bir jazz dergisiyiz ve ben de klasik müzik dinlemekle beraber konserin ikinci yarısına yetişebilmiş bir jazz severim. Ana temamıza döndük ama o olayı çok daha geniş bir açıdan ele aldı:

"On beş-yirmi yıldır kendi hayatımla uğraşmıştım. Dışa açılmam son iki üç senelik bir olay. Zaten klasik ve jazz yakınlaşması da gene son bir kaç yılda yoğunluk kazandı. Hazır olduğumu hissettiğim gün bir başlangıç programı yaptım.

Benim için müzik bir bütündür. Müzik hayattır, aldığımız nefestir, hissettiğimiz şeylerdir, müzik bir güzellik ve ifadedir, dünyada güzellik varsa o müziktir. Suyun vücudumuza hayat verdiği gibi müzik de ruhumuza hayat verir.

Benim için jazz da klasik de büyük müzik denizinde iki kıyıdır. Son yıllarda bu türler arasında büyük bir yakınlaşma başladı. Her ikisinin de sanatçıları karşı kıyıyı merak etmeye ve keşfetmeye başladılar. Keith Jarrett, Chick Corea, Herbie Hancock jazz kıyısından ilk aklıma gelen isimler. Hancock zaten klasik müzik eğitimi ile müziğe başlamış. Klasikçilerden de Itzhak Perlman'ın Oscar Peterson ile yapmış olduğu albüm aklıma geliyor. Kathleen Battle çok güzel şeyler yaptı. Bir de Kronos Quartet var. Onların Bill Evans'ın müziğini yorumladıkları albümü çok beğenmiştim.

Piyano ise benim vücudumun uzantısı ve müziğe uzanan köprüdür.

Bill Evans, T. Monk ve H. Hancock'u beğeniyorum. Monk aslında bir şizofren di. Onun konser kayıtlarını videoda izledim. Çalışında bir sinir bir gerginlik var.

Eskilerden Art Tatum, Fats Weller ve James Johnson hayranıyım. Bence jazz'ın temelleri de onlar. Bugün woggie boogie çok ticari bir müzik oldu, anlamını yitirdi. Bu insanların mevcut albüm kayıtları çok eski ve ses kalitesi onların çalışındaki renk ve dinamiği aksettiremiyor. Bir albüm yaparak onların müziğini bugünün teknolojisi ile yeniden yapmayı düşünüyorum."

Meral Güneyman'ın evi de bu ideallerine uygun bir ortam oluşturuyor.

"New Jersey'de köy gibi bir yerde evimiz var, sakın kendi halinde. Evimin ilk katı bir stüdyo. Burada biri büyük biri de orta boy iki Steinway kuyruklu piyano duruyor. Ayrıca iki tane de bilgisayar bağlantılı dijital piyanomuz var.

Ev kumsal kenarında, ortam çok çekici değil ama tabiat güzel ve bir bahçemiz var. Onunla uğraşıyorum. Ağaçlar diktim. Tabiatı seviyorum, bahçemde yabancı çiçek yetiştiriyorum, çiçek yetiştirmek pozitif bir zevk ve insanı tabiat ile haşır neşir ediyor. Geçen sene biber ve domates de yetiştirdim."

Domates ve ev konuları bana yemek konusunu hatırlattı. O sırada yanıımızdaki masaya gelen şnitzelin de etkisi ile yemek hakkındaki düşüncelerini sordum:

"Yemek yemeye çok düşkün değilim ama yemek yapmayı çok seviyorum. Çok güzel tavuk yaparım, tavuğu fırına sürmeden önce "seasonining" ile tencerenin içinde pişiririm ve yumuşatırım. Sonra fırında pişirince çok güzel olur. Bir de iç pilavım vardır, etsiz yaparım. Fıstık ve üzüm ile. Pirinci önce sıcak suda pişirip ılınmasını beklerim, sonra kızarmış fıstık ve tavuk suyunu ilave ederim."

Sonra birden aklına geldi ve bu sefer o bana niçin yemek yapmak ile ilgilendiğimi sordu. Cevap verdim: "Yemek pişirirken kendinize has bir stiliniz var ve ayrıntılara önem veriyorsunuz. Aslında piyano çalışınıza da yansıyan bir özellik bu."

Bu cevabı beklemiyordu, bir an düşündü ve haklılığını onayladı.

"Hiçbir şeyim yoksa da bir stilim var, buna önem veririm. Benim kişisel müzik anlayışım da en önemli husus da budur. Bir önemli şey daha var: duygular. Herkes teknik biliyor ama işin sırrı notaların arkasındaki duyguyu yakalamaktır. Senkoplara duyabilmek önemlidir.

Bir zamanlar Juliard'da okurken Arminda Canterus isimli bir Arjantinli hocayı gizlice dinlemeye giderdik. O bize Juliard'ın veremediği bir şeyi veriyordu: rahatlık ve rahatlıktan doğan müzikalitenin getirdiği bir teknik. Canterus gelişimimdeki en önemli hocamdır. Teknik müziği yaratmaz ama müzik tekniği yaratır."

Meral Güneymen'in muhakkak müzikal birikimini aktardığı genç nesillerin olduğunu düşünüyordum; yanılmamışım:

"Şu an üst düzey piyano öğrencilerine ders veriyorum, onları girmek istedikleri daha üst derece okullara hazırlıyorum. Mesela İngiltere'deki Royal School Of Music için çalıştırdığım öğrenciler var. Türkiye'den de öğrenci alıyorum. Mine Okay Türkiye'de yetenekli kabul edilmemiş bir öğrenci idi ama burada Juliard'da en üst puanları aldı."

İster istemez Türkiye'deki eğitim sistemine dönüyoruz, bu konuda ikimizin de gözlemleri pek umut verici değil. Bu seferde Türk müziği hakkındaki düşüncelerini soruyorum. Türk Sanat Musikisi'ne ilgi duyuyor ve şunları söylüyor:

"Türk Sanat Müziği ile ilgilenemedim ama öğrenmek istiyorum. Orada benim içine giremediğim güzellikler var. Mesela ney ilgimi

çekiyor. Onda mistik bir kalite var. Bence Türk müziği denince ilk akla gelen enstrüman neydir."

Sonra Leyla Aktay'ın radyo programından gelen bir ilham ile soruyorum: "İssiz bir adaya gitseniz yanınızda ne götürürsünüz?"

Hemen sevdiği insanların dışında mı olduğunu soruyor ve ben "evet" deyince o sayıyor:

"Bir gün issiz adaya gitse idim yanıma önce bir gözlük alırdım, kitap okuyabilmek için. Her halde Sheakspeare'in eserlerini yanıma alırdım, en güzel kitapları o yazmış."

Ben onun piyanosunu alacağını tahmin etmişim, yanılmışım, o devam ediyor:

"Sonra piyanomu alırdım tabii, bir de Beethoven'in piyano sonatlarını. Onları yirmi yıl önce öğrenmişim ama yeniden öğrenmek isterim. İnsan kırk yaşından sonra öğrendiklerini bir başka göz ile değerlendirebiliyor."

Peki ya bir yirmi yıl sonra bir solist ve besteci olarak nerede olmayı umduğunu merak ediyorum, esas ilginç cevap bu soruya geliyor:

"Besteci tarafım için fazla bir şey söyleyemiyorum. Sanırım repertuar çalmak ve doğaçlama bana daha cazip geliyor. Öğreniyorum ve öğrenmeye hep devam edeceğim. Yirmi yıl sonra bugün kendi hayatımla çizdiğim resmi tamamlamak istiyorum. Benim kendi hocamdan öğrendiğim ve beni örnek almak isteyebilecek genç sanatçılara aktarmak istediğim şeyler var: Her türlü engele karşı çalmıya devam edin. İyi olduğunuza inanın ve tanrıya size verdiği yeteneklerden dolayı bir borcunuz olduğunu unutmayın ve gene tanrının verdiği yeteneklerin ziyan edilmesini istemediğini bilerek olabildiğiniz kadar iyi olmaya çalışın."

Saatler geçti ve ayrılık vakti geldi. Onun dünyasını ve ideallerini biraz olsun yaşayabilmekten sonsuz bir mutluluk duyarak vedalaştım. Bir gün belki New York'a gidersem fıstıklı iç pilavını yerim, diye düşündüm. Eve dönerken ona sorduğum sorunun cevabını kendim vermeye çalıştım: Kimdi o? Ama cevabım hazırды: Dolu dolu yaşayan bir cesur kadın, hem artist, hem anne, hem klasik müzik, hem jazz ve

zıtlıkların uyuma dönüştüğü birbirinin içine geçmiş renkli bir dünya. O kendisi bunu yamalı bohça diye adlandırsa da bence onun dünyası bir Amerikan sanatına yani "patchwork" a benziyor. Zıtlıkların birbirini beslediği bir güzellik ve denge. Yirmi yıl sonra yeniden Beethoven sonatlarını öğrenmek isteyen her zaman genç kalmış bir ruh, kendi yolunda azimle ilerlerlerken ailesine öğrencilerine ve dinleyicilerine ışık taşıyan bir büyük yürek.

Meral Güneyman: 001 609 927-45-87 tel/fax

İnternet: www.aolmeral53.com

BİR MÜZİSYEN VE BİR BEYEFENDİ

Bazı insanları tanıdığınızı sanırsınız; sanki hep var olmuşlardır. Neşet Ruacan da benim için böyle bir kişi idi, değişik jazz olaylarında gitar çalan sessiz bir beyefendi. Bazen selamlaştık da, ama soğuk bir Mart günü onu ne kadar az tanıdığımı öğrendim.

Benim çocukluğumda yapılmış bir Moda apartmanında oturuyordu. Kapıyı çaldım, her zamanki kibar ve sessiz hali ile beni karşıladı ve içeri buyur etti. Kendime rahat edebileceğim bir yer aradım. Sigarasını ve cep telefonunu yerleştirdiği yemek masası müzik setini de dinlemeye uygun bir yerde idi, karşılıklı oturduk. Bir dolu plak ve hatıra plakeleri ile dolu raflara baktım. Müzik ile geçen bir hayatın sessiz tanıkları gibi idiler. Yan odada gitarlar ve notalar vardı. Bir pazar günü uzun uzun konuştuk.

Onu tanıyan birilerinden duymuştum ve doğru mu diye merak ettiğim bir şey vardı. New York'ta olduğu bir gün çok önemli jazz müzisyenlerinin olduğu bir ortamda çalma sırası ona geldiğinde belki de meslek hayatının dönüm noktası olabilecek bir fırsatı son anda çalmayarak reddetmiş. Bu tip hikayelerin kişiden kişiye aktarılırken ne kadar dejenere olabileceğini bildiğimden aslını merak ediyordum.

Sözlerimi sessizce dinledi, gözleri bir an için daldı, ne evet dedi ne de hayır. Ama duyduğumun gerçeğe oldukça yakın olduğunu hissettim. "Çay içer misin?" diye sordu ve bardağımı doldururken söze başladı:

"Rekabet ortamını sevmiyorum ama bir yandan da kendimi yenileyerek rekabete hazırlıyorum. Bence rekabet ortamı bir marifet gösterisi, müzikten uzak bir şey. New York rekabet ortamının en uç noktalarından biri, orada her bir şeyler yapan ve çalan birilerinin kafasını eziyor gibi. Büyük bir baskı var, ama New York'a enerjisini de

veren bu ortam. Ben kendimi Türkiye'de arkadaşlarımın içerisinde rahat hissediyorum."

Etrafıma baktım, düzgün bir bekar evi, aile apartmanında bir daire. Stüdyo gibi düzenlenmiş, tüm mekanlar yatak odası hariç açık. Mutfaktaki en önemli aletler su ısıtıcısı ve çaydanlık. Bir kaç tane bıçak ve bez de görünüyor. Burada dolma pişirilmediği çok açık idi. Konuşmaya ve çay içmeye devam ederken onun çocukluğundan başladık.

"İstanbul'da doğdum, 1948 yılında. Tüm çocukluğum Moda'da geçti. O yılların Moda'sı çok farklı idi, sanat ve kültür düzeyi çok gelişmiş idi. Bizlere yol gösteren çok değerli insanlar oldu.

Adnan Benk, rahmetli oldu, keman çalardı, bir yandan da Meydan Larousse ansiklopedisini çıkartmıştır, bize müziğin felsefesini öğretti. Neyi dert edip neyi etmeyeceğimizi ondan öğrendik. Şadan Çaylıgil Grunding teybine yaptığımız müzikleri kaydeder bize dinletirdi. Sonra yaptığımız müzik hakkında düşüncelerini söylerdi. Bu bana konservatuar eğitiminden bile üstün gelmiştir. Çok heyecan verici bir şeydi. Onun sayesinde bir çok yeni kavramlar ile tanıştık veya bilip de tarif edemediğimiz şeyleri fark ettik. Doğru yolda olduğumuzu hissettik. Başkaları da vardı. Bir Mehmet Akter, o da rahmetli oldu, klarinet çalardı. Fazıl Abrak o devrin efsane gitaristi idi, aslında cerrah idi, çok samimi olmadık ama çok etkilendik.

Tüm bu insanlar Türk jazz'ının kuyruklu yıldızlarıydı, bugün pek az kimse onları hatırlar."

Pencereden sokağa bakarken aşağı yöne yürüyen bir grup genç gördüm, "Barış Manço'ya mı gidiyorlar?" diye sordum. "Evi bir sokak aşağıda, tanıyordum, güzel insandı." diye karşılık verdi. Aynı devrin Moda'sında çocukluklarını ve gençliklerini yaşamışlardı. Yeni bir sigara yaktı ve devam ettik:

"Babam Ethem Ruacan kıdemli piyade albay idi, çok müzisyen olmak istemiş ama kısmet değilmiş. Halalarım ve anneannem de ud çalarlarmış. Biz üç kardeşiz hepimiz bir şeyler çalarız. Ruacan isminin kökleri çok eski. Rua Hun kralı Atilla'nın hukuk konularına bakan amcası imiş, bizim ailede de çok hukukçu var, dedelerimin yaşadığı

Erzincan'da insanlar birbirlerine "can" diye hitap ederler. Biz de Ruacan olmuştuk.

On yaşına kadar mızıka çaldım, sonra ilk defa gitarı elime aldım. Sadece açık telleri kullanarak bir melodi besteledim, bunu yüzlerce defa çaldım, bir daha da gitar elimden hiç düşmedi. Önce Modalı Rıza Başeskiöğlü'ndan klasik gitar dersi aldım. Sonra Doktor Metin Bulut'tan elektro gitar dersi almaya başladım, klasik gitar bir kenara kondu."

Biraz müzik dinleyelim, dedi, o bir albüm seçerken ben müzik setini inceledim. Çok değişik "speaker"ları vardı. Konik sürücüler speaker kutularının tepsinden aşağı asılmış gibi dik olarak yerleştirilmişti. Merak ettiğimi görünce bana hikayelerini anlattı. Bunları Amerika'dan 500 dolara almadan önce çok değişik "speaker" dinlemiş. Ama bu "speaker"daki sesin doğrudan insanın yüzüne doğru değil de sürücülerin diplerinden yayılarak gelmesini sevmiş. "Tıpkı Miles Davis'in trompeti gibi insana dolaylı yönden ulaşan sesi seviyorum." dedi Sonra İstanbul'daki konserinde izlediğim Miles Davis'in utangaç bir çocuk gibi sık sık seyirciye sırtını dönerek çaldığı konseri hatırladık, jazz beklenmedik bir noktadan konuşmamıza girdi:

"Jazz bence çok şey demek. Baskı altında bir toplumun otoriteye başkaldırısı olarak ortaya çıkmış. Bu başkaldırı dolaylı yoldan, müzik ile yapılan bir başkaldırı. Jazz'ın ruhunda bu dolaylı yoldan anlatım hep var ve müzikal dile zenginlik getiriyor. Doğrudan ve buyuran bir tavır çok kolay, yetenek de istemiyor, sadece güç istiyor.

Bence insanların buyurma yetkisi yok, sadece düşüncelerini ifade hakkı var. Yeni dünyanın felsefesi de bu. Ama dolaylı olarak aynı güçte bir etki yapabilmek yetenek ve çalışma istiyor. Zaten sanatı zenginleştiren şey de bu: mecaza verilen önem.

Caz hiç bir düşünceyi yalın ve kaba olarak iletmez. Bir defa da duyup anlaşılabilen hiçbir şey sanat eseri olamaz. Sanat içine girip baktıkça yeni boyutları keşfedilen bir doku içerir. İlk girişteki çarpışın verdiği motivasyon ile tekrar keşfetmek üzere yeniden içeri girmelisin."

Çaylar bitmişti, yeniden demlemek üzere kalktı, çay konusunda deneyimi olduğunu hissettim. Geri geldiğinde kaldığımız yerden yeniden onun gençlik günlerine döndük.

"İlk grubum Vahşi Kedileri Kadıköy Maarif Koleji'nde okuduğum yıllarda Arda Uskan, Selçuk Oskay ve Murat Sümen ile kurduk. Çoğunlukla Shadows, Cliff Richard gibi günün popüler müzisyenlerinin parçalarını çalardık. Ergun Özer ve Şerif Yüzbaşıoğlu'nun dikkatini çektim, bana iltifat ettiler. Profesyonel olmaya karar verdim, bir yandan da askerlik ertelemek için derse devam etmenin gerekmediği bir yüksek okula yazılmıştım. Erol Büyükburç, Şerif Yüzbaşıoğlu, Yalçın Ateş, Süheyl Denizci ile çalıştım. O devirlerde kötü olan popüler müzik pek olmazdı ve hepsi insana bir şeyler öğretirdi.

İsmet Sıral Orkestrası'nı dinlerken güzel müziğin ardındaki gerçeğin jazz müziğini bilen müzisyenler olduğunu keşfettim. Özellikle armonik duyarlılıktan etkilendim. Günnur Perin ve Ayhan Yünkuş'u da yakından tanıyınca yolumun jazz olduğunu keşfettim. Ayhan Ağabey'den iyiyi takdir etmek için başka birinin kötülüğü ile kıyaslamak gerekmediğini öğrendim.

1965-72 yılları arasında jazz normal mesaiden sonra çalınan bir kaçamak müzik idi. Bir tek Erol Pekcan sadece jazz çalarak hayatını kazanırdı. Tuna Ötenel ve Kudret Öztoprak ile beraber çalışırdı. O bizlere jazz çalarak var olunabileceğini öğretti. Toprağı bol olsun Erol ağabey Türk jazz müziğinde gerçek bir öncü olmuştur."

Müzik bitmişti. Ayağa kalktı ve bir başka CD koydu. Kapağına baktım: "Mads Winding Trio, The Kingdom Where Nobody Dies- Kimsenin Ölmediği Krallık." Bunun ne güzel bir hayal olduğunu düşünürken ona sordum: "Senin bir hayalin var mı?"

"Bir hayalim var mı, evet var. Keith Jarrett Triosu'nun düzeyinde bir grup ile çalmak isterdim. Ama ben de o düzeye çıkabilmeliyim. Kendimi aşmaya çalışıyorum. Demin dinlediğimiz albümdeki basçı Mads Winding ile çalmak istiyorum. Davulcum ya Cem Aksel ya da Woody Williams olmalı. Her ikisi ile de iyi iletişim kurabiliyorum ve ev ödevlerini iyi yapmış insanlar. İletişim birçok seviyede olabiliyor olmazsa diyalog olmaz ve yanlış iletişim beni en çok mutsuz eden şey. İletişimin olduğu ortamda herkes bir ucundan besleniyor. Benim isteğim oldukça üst düzeyde bir iletişim, risk alınabilen. Risk alabilecek kadar yedekleri olan insanları seviyorum. Gönlü risk almaya açık insanlarda defans mekanizması iletişimin önüne geçmiyor.

Bence trio ve kuartet gerçek grup. Bu düzenlerde hiçbir müzisyen tek bir görev ile sınırlı değil, roller birbiri arasında değişken olabiliyor. Doğrudan iletişim en üst düzeye çıkıyor. Grup büyüyünce bu özellik kayboluyor."

Aslında Neşet Ruacan iletişim ve risk alma konusunda çok engin bir geçmişe sahip ve müzik hayatında birçok kişi ve grup ile beraber çalışmış. Bir çırpıda ilk aklına gelenleri sıraladı:

Kerem Görsev, Nilüfer Ruacan, Nükhet Ruacan, İmer Demirer, Tuna Ötenel, Erol Pekcan, Süheyl Denizci, Selçuk Sun, Kürşat And, Önder Focan, Salena Jones, Aretha Kitt, Alan Clark Orkestrası, Nathan Davies, Woody Williams, John Ormond.

Bunların içerisinde Herbie Hancock ile üç gün üst üste yapılan Jam Sesison'un onun anılarında ayrı bir yeri var.

Bir de unutamadığı jazz olayları var. Elvin Jones'un İstanbul konserini babasının rahatsızlığı yüzünden kaçırmış, buna hala üzüyor. Ben Webster'i yıllar önce İngiltere'de dinlemiş, "yere yapışmış" olarak konserden çıktığını hatırlıyor.

Kendi meslektaşları arasında Wes Montgomery, Jim Hall, Tall Farlow, Johnny Smith ve Berney Kessel'i beğeniyor ve gülerek şöyle diyor:

"Ben bunların hamurundanım, hepsinden birer parça al ve karıştır, ortaya bir Neşet çıkar."

Evdeki plak ve CD'leri karıştırmaya devam ediyorum, gözüm bir Neşet Ruacan albümü arıyor ama yok. Hayalindeki iletişimi kurarak yapacağı albümü beklemekten başka çare yok. Albümlerin çoğu plak ve eski TRT kontrabaşçısı Eray Turgay'ın koleksiyonundan. Ev sahibimin tabiri ile kontrabaşçının kendisine sattığı 300 plak herhangi bir insanı jazz sever yapabilirmiş. Ama jazz sadece albüm değildir diye itiraz ettim, o gülerek devam etti:

"Jazz bambaşka bir şey. Demin bahsettiğim Woody Williams'ı ele alalım, olağan üstü bir davulcudur. Benim konserimde çalarken "her şey senin istediğin gibi olacak." dedi. İşte bu jazz'cının üstünlüğü, başkasının projesinde kolayca yer alabilmek. Bu çok değerli bir

kavram. Hem şef hem şefin izleyicisi olabilmek. Bunu yapabilmek için güçlü bir müzikal benlik ve şeffaflık gerekiyor. Diğer müzisyenlerin titreşimlerini algılayabilmek ve iletişim kurabilmek jazz"ın en önemli yönü.

Jazz'ın protokolü böyle, düzgün, insanca, hep gelişmeye ve paylaşmaya açık. Ön yargılara yer yok. Duke Ellington: "Jazz müziği yoktur, sadece iyi ve kötü müzik vardır." demişti. Bence iletişimin olmadığı yerde kötü müzik ortaya çıkar."

Arada sırada telefon çalıyor ve arkadaşları arıyor. Böyle bir anda ben de onun gitarlarını inceliyorum. Gitarları kafamda zarif ama isterse vahşi olabilen iyi cins kedilere benzetiyorum. Yanıma geliyor ve bir tanesini eline alırken anlatıyor:

Gitarın perdelerini vücuduma çizilmiş gibi hissediyorum. Hiçbir şey beni bu kadar etkileyemez. Tren rayı gibi, gitar sapı beni büyülüyor.

Gitarım Ivanez Art Star, jazz gitarında iyi bir marka. Fender ve Marshall amfiler kullanıyorum. Bütün gitarlarda çalanın tercihlerine göre bazı eksiklikler oluyor. Bu yüzden gitarımda standardın dışında kendime göre bazı değişiklikler yaptım. Manyetik ve köprüler Gibson'dur. İçine bazı balkonlar ilave ettim, göğsü ağırlaştırdım, feedback'i azalttım. Zaten gitarlarda sürekli geliştiriliyor, tamamen oturmuş bir model yok."

Derken saatine bakıyor, öğle vaktini geçirmişiz. "Yemek yer misin?" dediğinde gözlerim umutsuzca o fare düşse başı yarılır tipi mutfağa kayıyor. Her yer bomboş. O ise mutfak yerine cep telefonuna yöneliyor ve günün en önemli sorusu geliyor: "Kebap mı Çin yemeği mi?" Ben de ona bir Tatar atasözü ile cevap veriyorum: "Misafir ev sahibinin eşeğidir, nereye bağlarsa orda oturur." Ancak laf arasında tatlı ekşi bir Çin tavuğuna gönderme yaparak kişisel tercihim i ima ediyorum. Biraz sonra kapı çalıyor ve çok güzel yemekler geliyor. Tuğrul Şavkay'ın kulaklarını çınlatarak yerken konuşuyoruz.

"Yemekte sınır tanımıyorum, sağ yağlı yaprak dolma, pilav, bezelye, bakla, nohut, fasulye, hepsine bayılırım. Bak bir kovboy usulü nohut pişirsem parmaklarını yersin. Kovboy usulü aslında bir kahve terimi, at nalını içine atınca çakılıp kalacak, batmayacak. Bol soğanlı ve

domatesli, kısık ateşte uzun pişireceksin ve sarımsağını da ihmal etmeyeceksin. Bu günlerde et yerine soya kıyması da kullanıyorum, kızkardeşim Nükhet vejetaryendir, eve o almış, hem et gibi de değil, epey bozulmadan durabiliyor. Dolmayı da annemin usulü severim, uzun ve iyi pişmiş. Biliyor musun, müzik de böyle olmalı, uzun ve iyi pişmiş, ama içine bir pürüz gelmeyecek."

Tevekkeli değil, aç ayı oynamaz demişler, temel iç güdülerimizden en önemlisini halledince dünyayı ve Türkiye'yi kurtarmaya karar verdik. Onun görüşlerini çok ilginç buldum:

"Günümüzde dünyada çok fazla saldırı var. Saldırganların başında da Amerika var. Saldırganlık mutlaka dizginlenmesi gereken tehlikeli bir gidiş. Amerika'ya karşı gelmeye çalışan İslami güçlerin yaratıcılıkları yok. Dünya IMF, Dünya Bankası, Çok Uluslu Şirketler gibi kurumların eline kalmış ve bu kurumlar uzun vadede insanlar için adil davranmıyorlar. Fakir daha fakir zengin daha zengin oluyor. Bunun alternatifini ben bir müzisyen olarak bulamam ama görüyorum ki bu konuda dünyada gittikçe artan bir duyarlılık var.

Türkiye bu gelişme içerisinde bir yara almadan var olmaya çalışıyor ama bir şey de yaratamıyor. İyi değerlendirmeler yapacak kadrolar olduğunu sanmıyorum. Atatürk den beri de mühim bir devlet adamı yetişmedi."

Devlet adamı dağda yetişmeyeceğine göre herhalde entellektüel kesimden yetişmesi gerekir, diyorum ama onun bu insanlardan beklentileri de oldukça zayıf:

"Türkiye'de durum çok vahim. Entellektüellerimizin kapasiteleri dünya entelektüellerine göre çok düşük, kavimsel ve yöresel müzik tarzlarına çok ilgi gösteriyorlar. Saf temiz ama eğitimsiz insanlara büyük müzisyenlik payeleri veriyorlar. Basit bir blues, rock veya folk şarkıcısı onların idolleri olabiliyor. Gerçek anlamda müzik entellektüeli olmak çok zor ve bundan kaçıyorlar. Entellektüellik verilen emeğin ve yaratılan çok boyutluluğun gerçek değerini ölçebilmektir. İnsan bir konuda entellektüel olup başka bir konuda ilkel olana aşık olamaz. Düşünceye ve hizmete saygı gösteren insan sanata gelince primitif olabiliyorlar. Bizim entellektüeller için bu çoğu zaman böyle, seçiciliklerini çoğu zaman yanlış yerde kullanıyorlar."

Bu noktada sanat ve onun değerlendirme ölçüleri konusundaki görüşlerini de ilave etti:

"En büyük yanlış sanatsal ortamları yanlış ortamlarda değerlendirmek. Tınsal ortamdaki bir eser ancak tınsal ortamda değerlendirilebilir. Sözel ortamda onu değerlendiremezsiniz. Resim bir lekeler ortamı, o ortamda tanınıp anlaşılması lazım. Ama ne oluyor; tüm sanat ortamları sözel ortama çekilip tanımlanıyor. Yanlış ortamda değerlendirilince müziğin değeri kayboluyor. Bir şey sizi sözsel ortamın dışına çıkarabiliyorsa orda gizli bir değer vardır. Müzikteki diyalogun yüksekliğini anlayabilen onu sözsel ortama getirmek istemez. Entellektüellerimizin her şeyi sözel ortama çekmek yerine diğer ortamları tanımaya çalışmaları lazım.

Müzik sessizliği bozma sanatıdır ve sadece tınılar ortamıdır, ve tınılar ortamının entellektüeli olarak Aşık Veysel'in tınısı bana yetmez.

Bill Evans der ki: "Ne kadar çok konuşursanız o kadar kötü çalarsınız." Müzisyenler için esas olan çalmaktır; dinlemek müzisyen olmayanlar içindir.

Timur Selçuk'tan duymuştum, Türkiye kültürel zenginlik açısından belli başına bir planet. Bu hem iyi hem de kötü. Türk Halk Müziği, Klasik Türk Müziği, tasavvuf müziği, çok köklü ve çeşitli tarzlar var ve hepsi de çok gelişmiş. Bu iyi tarafı. Kötü tarafı entellektüellerimiz bu zenginlikte bardaklarını doldurabiliyorlar ve Türkiye dışında neler olup bitiyor ilgilenmiyorlar. Ben dolu bardağa karşı değilim ama diyorum ki bardağı büyütme lazım, hem yerel hem evrensel kültür zenginliklerini kucaklamak lazım."

Evrensel zenginlikleri kucaklamanın söylerken hoş ama uygulamada zor olduğunu biliyordum. Bunu yapmak üzere yola çıkan insanın ne kadar yalnız kalabileceğini ona hatırlattım ve bazı örnekler de verdim, o ise güldü.

"Yetişirken şunu fark ettim. İki aynı seviyede arkadaş dan biri zaman içerisinde daha fazla yol almaya başlayınca diğeri yalnız kalmaktan korktuğu için onun yolunu kesmeye çalışıyor. Bunun en iyi yolu da geride kalanın ileri gideni övmesi oluyor. Bu şekilde onun kendisinden uzaklaşmasını ve aranın açılmasını önüyor. Ben buna

karşı bir defans mekanizması oluşturdum ve belki de biraz aşırıya kaçarak ihtiyacım olan övgü beslenmesini de alamadım. Ama övgüyü kabul etmemek ile daha çok ilerledim. Akıllı eleştiri iş görür bu yüzden acı dilli insanları severim. Olağanüstü gitarist denilmesi yerine devamlı kendini aşıyor denmesini tercih ederim."

Ölünceye kadar kendini aşmaya çalışan bir jazz gitaristinin hayatının güzel bir film senaryosu olabileceğini düşündüm. Moda'da bir pazar sabahı müzik dinleyen beyaz saçlı adam sokakta ilk gitarını sahip olmuş genç bir çocuğu görür, ilk gitar, ilk sevgiliden de önemli. Sonra kendi çocukluğu aklına gelir. Sportif oyunlarda başarısızdır. En çok sevdiği oyun ise miskettir. Bu oyunda atmak ve hedefini vurabilmek önemlidir, hedefi tutturup vurduğunda çocuğun yüreğinde duyduğu sevinç çok özeldir. Hedefi tutturmanın dayanılmaz hafifliği. Bir gün gelir eline bir gitar geçer, sihirli bir el onu yönlendiriyor gibidir, gitarı tutar ve dört çıplak teli çalarak ilk defa bir gitardan kendi yaptığı müziği duyar, şimdi artık misketler geride kalmış hedefi her zaman tuturabileceğini hissettiği yeni bir dünya önünde açılmaktadır. Sonra hocalar dersler ve gruplar derken bir jazz gitarına sığınan yaşamdan sonra sokakta yürüyen bir başka çocuğa bakarken kendi yaşamının muhasebesini yapar:

O anlatırken ben kafamda yazdığım senaryoyu sözleri bitince ona aktarıyorum. Gülüyor. Senaryo yazıldı ama şimdi aktörü seçmek gerek, bunu ona bırakıyorum:

"Hayatım bir film olsa idi Sergei Regianni'nin beni oynamasını isterdim. Onun bakışlarındaki derinlikte kendimi bulabiliyorum."

Ben olur mu olmaz mı diye düşünürken o filmimize devam ediyor:

"Elli yaşındayım, Nilüfer ile 1978'de evlendik, yakın bir zamana kadar da evli kaldık. Yirmi yaşında bir oğlumuz var: Nedim; davul çalıyor. Bu günkü yaşantımı devam ettirmek istiyorum, sağlığımı korumak önemli, yaş ile beraber bazı şeyler aşağı gidiyor ama fiziki eksiklikleri insan kafaca gelişim ile tamamlıyor.

Şu an Bilgi Üniversitesi'nde ders veriyorum. Gençler ile ilişkilerim iyi, onlara gitar ve kulak eğitimi dersleri veriyorum. Ben de onlardan çok şey öğreniyorum ve kapıyorum. Gençler bu güne kadar

hayatımdan hiç eksik olmadılar. Kendi oğlumla da iyi ilişkim var ama yeterince beraber olamıyoruz.

Sanırım biraz daha seyahat etmek ve dünyadaki başka ülkelerin müzisyenleri ile çalmak isterdim. Ama maddi zorunluluktan Türkiye'de oturup çalışmak zorundayım. TRT Caz Orkestrası'ndan başka Bilgi Üniversitesi'nde çalışıyorum. Bunlar ister istemez beni kısıtlıyor."

Ama TRT Caz Orkestrası'na çok emek verdiğini bildiğimden biraz onun üstünde durmasını istiyorum. Anlatıyor ve sesinde çocuğunu anlatan bir babanın şefkatini hissediyorum:

"TRT Caz Orkestrası'nın şefiyim. Bu orkestra on beş yıl önce kuruldu. Bir zamanlar böyle bir grubu hayal bile edemezsiniz, kurucu müzisyenler ona çok emek verdiler, bu günlere getirdiler. En başta Süheyl Denizci'nin büyük emeği var."

Süheyl Denizci kendisinden önceki şef ve ondan bahsederken saygı duyduğu hemen hissediliyor. Sonra kendi şeflik deneyimlerinden bahsediyor:

"Şeflik çok heyecan verici bir şey, aslında bu bana verilmiş bir görev, ben aday olmadım. Bence her müzisyen hayatının bir döneminde şef olmalı, bir müzisyen bunu öğrenmezse eksik kalıyor. Şef olarak karşısındakinden bir şeyler istiyorsun ve bunu istemenin bazı yolları var. Ancak şef olabilmek için kendine karşı da acımasız olmak zorundasın ve kendinden de bir şeyler istiyorsun. Somut olarak söylersek orkestrandan müzikal olarak bir şey istiyorsun, istediğin müzikal ölçülerdeki eşitlik ve genişliği kendinden de istemek zorundasın. Bence bu müzisyenliğin yapı taşı. Bu da kendini geliştirme zorunluluğunu getiriyor. Amerika da şeflik dersi almıştım, bence tüm müzisyenler almalı."

Filmin son sahneleri gelir, gitarıcı doğduğu dünya ile yaşadığı dünya arasında bir değerlendirme yapar. 2000 yılına bir kala hayallerini ve gerçeği sorgular:

"Teknoloji ilerledikçe insanlar kendi içlerine kapandılar ve gerçek insani iletişim geriledi. Bunu çok tehlikeli buluyorum. Bugün dünyanın üç ayrı noktasındaki stüdyoda üç ayrı canlı kayıt yapıp bir başka stüdyoda birleştirilebiliyor. İnternet müzisyenleri de birleştiriyor;

aralarında bilgi alışverişi gerçekleştirebiliyorlar. Dijital ortamın tınılar ortamında söz sahibi olması hoşuma gidiyor. Tınılar bu şekilde kanatlanıyorlar. Ama teknolojinin kullanım bilincinin de olması gerekir. Teknoloji bazı şeylerin kaybına sebep olmamalı. New York'ta yaşarken bunu gördüm. İnsanlar gittikçe yalnızlaşıyorlar. Köşe başı sohbetleri ölüyor, insan ilişkileri ölüyor. İnsan ilişkilerinin ölmesine karşı tıpkı Greenpeace gibi örgütlerin kurulmasını ve karşılıksız, menfaatsiz sohbet ortamları yaratılmasını hayal ediyorum."

Son sahne, beyaz saçlı adamın ülkesindeki tek jazz dergisi bir anket yapar: En çok hangi Türk jazzcısının albüm yapmasını istiyorsunuz? Derginin hanım editörü Sergei Regainni'nin oynadığı karaktere telefon eder, okuyucular büyük bir çoğunlukla onu seçmişlerdir. Demek ki insanlar işlerini sevgi ve saygı ile yapan kişiyi takdir edebilmektedir. Risk almanın zamanı gelmiştir. Gitarist ilk kendi albümünü yapmak üzere müzisyen arkadaşlarını çağırır, stüdyoya girerler. Yıllardan beri ilk defa bir Neşet Ruacan albümü müzikseverler ile buluşur.

Filmi burada bitirirken gerçek hayata döndüm...

Konuştuğumuz gün Neşet Ruacan ile vedalaştık diyemem, çünkü her röportaj bir başka yeni dostluğun kapısını açıyor. Ama vakit geçmişti, o gün için ayrıldık. Ben jazz dergisindeki tüm müzikseverler gibi ilk Neşet Ruacan albümünü heyecan ile bekliyorum.

OKAY TEMİZ, SADE YAŞAMIN GÖRKEMLİ TINISI

"Yıllarca gittim gittim, ancak kendi ülkeme varabildim."

Kendi adını taşıyan filmde Hindistan'a neden döndüğünü soran kişiye Gandhi'nin verdiği cevap aslında birçok insanın ortak öyküsüdür. Başlanılan yere dönmek.

Bir başka mekan ve saçları beyazlaşmış bir adam Türkiye'ye neden döndüğünü soran kişiye cevap verir:

"Benim en büyük kaynağım Türkiye oldu. Araştırmanın sonu yok, dış ülkelere Türkiye'yi araştırmak ise bir yere kadar oluyor. Ben peşinde olduğum müziğin kaynağına gidip hem içmek hem de başkalarına içirtmek istiyorum.

Artık bildiklerimi bu ülkenin insanları ile özellikle de gençleri ile paylaşmak istiyorum. Böyle bir paylaşımın da başka bir lezzeti var."

Bugün sizlere çok giden uz giden ama doğduğu yere varan bir insanın öyküsünü anlatacağım.

Editörüm telefon edip de onun döndüğünü söyleyince çok sevindim, Okay Temiz tekrar Türkiye'ye yerleşmişti.

Levazım subayları sitesindeki evinin dar merdivenlerinden çıkarken Okay'ın konserlerinde çaldığı onca enstrümanı bu daracık merdivenlerden nasıl yukarı taşımış olabileceğini düşündüm, kapıyı çaldım...

Değişmişti. Yüzünde resimlerinden hatırladığım sert ve hırçın ifade yerine beyaz saç ve sakalların çerçevelediği sıcak bakışlı ve gülümseyen bir çift göz gördüm. "Merhaba ağabey" dedim. "Kahveyi nasıl içersin?" diye sordu; "Şekersiz, sade." diye cevaplarırken onun rengarenk dünyasından içeri girdim.

Aslan ininden belli olur derler; önce çevreme bakındım.

Kapalıçarşı gibi birbiri ile ilgisiz olan şeylerin bile tatlı bir bohemlikle bir arada yaşayarak yarattığı alabildiğine renkli bir dünya. Tabii ki bir müzik seti, kesinlikle hi-fi'ci tipi değil, koca bir cam sehpa, içinde minik kaplumbaların yüzdüğü bir akvaryum, koca bir TV, bol bol kaset ve CD, hava temizleyici, egsersiz bisikleti, top, peluş oyuncak ve kocaman kocaman kauçuk bitkileri. Tüm bu manzarayı ise sağda solda yayılmış tuhaf müzik aletleri tamamlıyor. Bir tanesine yaklaştım, küçük tahta bir vibrofon'a benziyordu. Okay ilgimi sözleri ile tamamladı:

"Adam Afrikalı idi, ülkesinden getirmiş, İsveç'te konserden sonra elinden kaptım, koca şey buradan dönmez, sen ülkeneye dönünce nasılsa yenisini yaptırırısın, dedim."

Gözlerinde yaramaz bir afacanın ifadesi vardı, hemen bagetleri kaptı ve küçük bir solo yaptı. Derken sapsarı ufacak bir çocuk aramıza katıldı. Bu oğlu Tomy idi. Dört yaşında ve Dennis the Menace'e benziyordu; çok sessiz bir Dennis. Oyuncakların sahibini bulmuştum. Ama benim oyuncaklarım olan müzik seti elektronik aletler plaklar ve kitaplara bakarken kafamı ne tarafa çevireceğimi şaşırılmıştım. Derken karanlıktan ışığa geçen insanın gözlerinin alışması gibi etrafımdaki renk ve eşya cümbüşü yerli yerine oturmaya başladı, kendime rahat edebileceğim bir yazı köşesi buldum. Yemek masasının köşesini gözümeye kestirdim ve bir kahve fincanının etrafında konuşmaya başladık.

"Annem paşa kızı idi, akşamları asker olan babama içki sofrasında müzik çalarken ben de kanepenin kenarına vurarak ritm tutardım. O zamanlar davulcu olmayı hiç düşünmedim.

Bir gün babam askerlikten ayrıldı, bir çiftlik alarak Çatalca'ya yerleştik. Menekşe Çiftliği, 1000 dönüm, 1950'li yıllarda oldukça modern bir çiftlik, 4 traktör ve 450 koyun var. O çiftlikte çok koyun güttüm, traktör sürdüm. Çiftlikte çalışmaktan ortaokulu beş yılda bitirebildim. O yöredeki düğünlerde çalan Roman müzisyenleri dinledim. Trakya'da çok göçmen bulunur, kültürü de Balkan kültürü ile iç içedir. Çalanların çoğu da göçmendir, Balkan havaları çalarlar. Farkında olmadan tüm bunlar benliğime girdi ve bugün çıkıyor. Bugün yaptığım müziği oradaki köy düğünlerinde duydum.

Tabiat, makina ve müzik dolu bu yaşam tam 12 yıl sürdü."

Çok şaşırdım, benim tanıdığım hırçın bakışlı ve dinamik adamın yıllarca çiftlikte traktör sürmüş bir insan olduğunu asla tahmin edemezdim. Onu dinlemeye devam ettim:

"1955 yılında Ankara'ya yerleştik, annem konservatuara gitmemi istedi, bu benim için bir rüya idi ama giriş imtihanları aynı derece güzel olmadı. Önce trompet bölümünü istedim, birisi geldi at seçer gibi dişlerime baktı ve gitti. Sonra, olmaz dediler. Kontrbas istedim, boyun kısa, dediler. Trombona başvurdum kolun kısa dediler. Sonunda davul bölümünün hocası kollarıma baktı ve beğendi. Böylece konservatuara girdim. Her şey çok zevkli idi. Heyecan ile çaldım ve çalıştım. Arkadaşlarım ile sinemaya gitmez oturur çalışırdım. Yılın ortasında çalışma metotlarını bitirmiştim, beni kompozisyon bölümüne almak istediler kabul etmedim. Bir yıl sonra beni trombon bölümüne almak istediler, o bölümde hiç adam kalmamıştı. Bana kolu kısa diyen hocaya trombonun slide'ını sonuna kadar çekip çıkartarak uzattım, şaşırdı. Davul bölümünde kaldım.

Piyanist Metin Gürel, kardeşi kornocu Melih Gürel ve kompozisyon bölümünden Çetin Işıközlü benim konservatuvar arkadaşlarımdı ve akşamları onlarla kaçak olarak kulüplerde çalışırdık. Akdeniz müzikleri, cha cha cha, mambo ve jazz derken bir gece piyano hocası bizi Turan Lokantası'nda gördü. Ben bongo çalıyordum. O zamanlar klasik müzik çok tutucu idi, yaptığımız asla kabul edilecek bir şey değildi. Sene sonu sınavını çok ağır yaparak beni çaktırdılar ve okuldan ayrıldım. Halbuki bugün anlayışlar ne kadar değişik."

Sesinde hem kırıklık hem de hırs olduğunu hissettim, bir an sustuktan sonra devam etti:

"Kızdım, üzüldüm ama bu olay beni hayata karşı kırbaçladı. Para kazanma hırsım yoktu ama en iyisi olma hırsım vardı. Bir şey olmak veya başarmak için içinde aşk olacak ve kararlı olacaksın. Bunlar varsa işin yüzde yetmiş hallolmuş demektir. Derhal piyasaya girdim ve çalışmaya başladım. Ama bir de askerlik meselesi var. Babam araya girdi, sen asker çocuğusun, bari yedeksubay askerlik hakkını kazan, dedi. Çocukluğum traktör üstünde geçmişti, makinaları seviyordum, o

devirde mezunları yedeksubay olabiliyordu, ben de sanat mektebine girdim ve iki yılda torna tesfiye bölümünü bitirdim. Sanat okulu bana çok şey öğretti, alet yapmayı, elektiriği malzemeyi hep bu okulda öğrendim. Bu arada da akşamları Orhan Sezener ve Yaşar Güvenirgil ile çalıştım. Bir gün okul bitti ve askerlik zamanı geldi çattı. Ben ordu evinde müzisyen olarak askerlik yapmak istiyorum ama o zamanlar subayların müzik çalması hafiflik kabul ediliyordu, sadece erler çalgıcı olabilirdi. Babam çok üzüldü ama er oldum. Dört buçuk ay Manisa'da ön eğitim gördükten sonra Ankara Orduevi'ne tayin oldum. Öğlelerin yemek müziği, akşamüstü çay müziği, akşamları düğün müziği derken sonra ver elini Ankara Palas. Burada da Yaşar Güvenirgil ile sabah saat beşe kadar müzik. Ayrıca askeri nöbetlerimi de hiç aksatmadan tutardım. Teenage yaşlarımı hep çalışarak geçirdim, hiç kız arkadaşımız filan olmadı, sadece çalıştık.

Jazz'a taklit ederek başladık. Amerikalı jazz'cuları taklit ederdik, onlar gibi giyinirdik.

BBC'de jazz yayınları yapan Willys Canovel Türkiye'deki birçok idealistin jazz'ı öğrendiği kaynaktır. Gece yarısı onun naklen yayınlarını küçük transistörlü radyolarda dinlerdik. Amerikalıların alışveriş yaptığı bir dükkana o zamanlar Türkiye'de olmayan jazz plakları gelirdi. Bunları bir şekilde elde eder önce dinler sonra dinlenmek üzere diğer jazz sever arkadaşlarımıza verirdik. Bizim plaklar aramızda gidip gelmekten ve defalarca çalınmaktan dolayı çığnenmiş asfalt gibi olurlardı. Miles Davis, Charlie Parker, Max Roach, Clifford Brown, Cannonball Adderley, Phil Woods, Duke Ellington, Count Basie, Louis Armstrong ve tüm Dixiland'i bu asfalt olan plaklarımızdan öğrendik. Jazz'ın esas kökü dixiland'dan gelir, başlangıç odur."

Ama bir gün gelir Okay Temiz için Türkiye'de deniz biter, içindeki enerji bulunduğu ortama sığmaz ve taşar. Bunun öyküsünü ise şöyle anlattı:

"16 sene bu şekilde otellerde çaldım. Hilton, Ankara Palas, Klüp 47, Çınar, Dedeman, Klüp Reşat.

1967'de Türkiye'den gitmeye karar verdim. Yurt dışına gittim çünkü

burada kaçamak jazz çalıyorduk. Jazz o zamanlar Türkiye'de sevilen bir müzik değildi. Gazinolarda normal program bittikten sonra müşterileri kaçırtmak için jazz çaldığımız olurdu.

Önce bir dans orkestrasına girdim ve Almanya' ya gittim. Sonra sırası ile Danimarka ve İsveç'e gittim."

Kahveleri tazelerken albümler çıkarttı. Herkesin evinde olan ve sararmış fotoğrafların süslediği albümler, insanın geçmişinden kesitler veren. Annesi, çok şık bir hanım, yanında askeri üniforması ile ciddi bir baba, yanlarında ufacık bir oğlan çocuğu. Sonra çiflik resimleri, kuzular, kırlar ve traktörler. Ankara yıllarındaki Okay'ın da resimleri vardı. Bob stil ceketler, favoriler, kocaman kemik çerçeveli gözlükler ve o devrin Amerikan müzik guruplarında olduğu gibi pozlar. "Tempus Fugitus", ama hayat devam etmeli, biz de konuşmaya devam ediyoruz:

"Stockholm'de Maffy Falay'ı buldum, o beni jazz çevresine tanıttı. Orada bir Artist Club vardı, beni bir jam sessiona davet ettiler ve hemen çalışma teklifleri geldi. İsveçliler beni hemen kabul ettiler çünkü hiçbir şey olmadığını hazmetmiş bir kişi idim ve öğrenmeye açtım. Tabii bir de işin teknik yönü var. Teknik ilk başta gelir ve enstrümanı kontrol edebilmek demektir. İyi bir tekniğin ve bunu kullanacak fiziki kondisyonun varsa ilk etapta bir puan alıyorsun. Ben İsveç'e gitmeden önce çok çalışmışım ve kondisyonum da iyi idi.

İsveç'te 23 yıl çalıştım, Stockholm Radyo Senfoni Orkestrası'nın perküsyoncusu oldum. Birçok ünlü jazz'cıyı burada tanıdım ve beraber çaldım. Dexter Gordon, Clark Terry, Art Farmer, Johnny Griffin, Albert Heath. Çala çala repertuarlarını öğrendim. George Russell Big Band ile çaldım.

İskandinav ülkeleri kültüre çok önem verirler. Yıllarca çalışmamı İsveç Kültür dairesi destekledi, beni birçok dünya jazz festivallerine taşıdılar. Kariyerimi bu çalışmalar sırasında yaptım. Uzun yıllar İsveç ve Türkiye'yi dünyada temsil ettim, tüm bu çalışmalarını İsveç hükümeti finanse etti ama artık doğduğum yerlere dönme zamanı geldi."

İşte o an Gandhi filimindeki sahnenin Okay Temiz filmindeki şekli gözümün önüne geldi. Eminim ki bir gün onun hayatını da film yapacaklardır ve her halde şu sözleri söylediği bir sahne olacaktır:

"Jazz çalmaya gitmiştik, çaldık şimdi de ana rahmine dönüyoruz, daha da gelişmek için. Okay Temiz'e kariyerini Dexter Gordon vermedi. Kendi özüm ve öz müziğime dönerek, etnik yönünü araştırarak ve kökenlerine inerek kariyerimi yaptım. Bu dediğim şeylerin ne derece değerli olduğunu ise İsveç gibi kültüre değer veren bir ülkenin ortamında öğrendim."

Senaryo fikrine ısındım ve yazmaya devam ediyorum. Derken bu sahnede beyaz perde de bir flashback olur ve seyirci geçmişe döner ...

"1967 yılında "world music" Stockholm'de başladı. Severek yaptık, isim koymak için yapmadık. Kültürleri buluşturduk. Aslında bu olayın kökeninde bizim göbek dansözlerinin de yeri vardır. Çalıştığımız kulüplerde dansözler için de müzik yapardık. Ben o sırada davulu bırakıp diğer vurgulu enstrümanlara geçtim. Süheyl ise flüt çalardı. Zaman içinde göbek dans müziğinin içinden çıkan bir başka müzik çıktı. Çoğu zaman bizimle çalışmış olan dansözler sonradan ayrıldıklarında çok üzülürlerdi."

Perdede Okay, Süheyl'le geçmişte veda eden dansözler birer birer gözükür, bunlardan bir kısmı artık tüm yaşamları boyunca jazz dinleyeceklerdir. Sonra kamera günümüze döner:

"Türk ve onun parçası olduğu orient ritmlerini jazz'a ilk uygulayan kişiyim. Üzülerek söylüyorum çok zaman kaybettik ama her şeyin bir bedeli var. İlk başlayan olmak güzel şey. Hata yapmadan iyi müzisyenler ile başlamak da aynı derece mühim. Önce folköre yakın oldum, sonra klasik müzik eğitimi gördüm ve daha sonra büyük bir ilgi ile jazz'ı öğrendim. Beni jazz'cı olarak bilmezler, Süheyl bana sorar "Niye davul çalmıyorsun?" diye. Halbuki ben onun dediklerinin tamamını çaldım ve geçtim.

İsveç'te bir çok ülkeden üst düzey jazz müzisyeni ile tanıştım ve "World Music" denen şeyin başlangıcını yaptım. Joe Zawinul benden sonra bu işe girişti.

İsveç'te Don Cherry ve diğer yabancı jazz'cılar: "Türk müziği nasıl?" diye sorunca onlara "Sarı Kız"ı çalardık. Bu melodi trompet ile çalınınca bebop sesi oluyor. Don Cherry bunu jazz'ın bebop'ına benzetti. Hatta

niye repertuarının yüzde yetmişi oryantal diye sorulunca şöyle demiş:
"Trompetimde bana hareket kabiliyeti sağlayan oynak bir ritim bu."

Etnik değerlere sahip çıkılmazsa yapacağın yeniliklerde hata olur. Kökeninin kültürünü ve kendi değerlerini incelemelisin. Ben hata yapmamaya çalıştım. Beraber müzik yaptığım gruplarda her zaman bir iki tane olsun orjinal Türk müzisyeni de koydum. Bunlardan bazılarını sana hatırlatayım. Neyde Aka Gündüz, Kemanda Salih Baysal, klarinette Saffet Gündeğer, tulum ve neyde Hacı Tekbilek çeşitli çalışmalarında benimle beraber çalan müzisyenlerden bir kısmı. Ama ben bu insanları etiket gibi kullanmadım. Amacım orjinali ile yaptığım yeni yorumu kaynaştırmak idi. Kendi müziğini dünya müziği ile kaynaştırmak istiyorsan bunu mutlaka yapmalısın, kimse folklorcular gibi etnik müzik çalamaz. Benim en büyük kaynağım Türkiye oldu. Araştırmanın sonu yok, dış ülkeden Türkiye'yi araştırmak ise bir yere kadar oluyor. Ben peşinde olduğum müziğin kaynağına gidip hem içmek hem de başkalarına içirtmek istiyorum.

Bir de işin gurbet yönü var. Yıllarca yurt dışında yaşadım. Artık bildiklerimi bu ülkenin insanları ile özellikle de gençleri ile paylaşmak istiyorum. Böyle bir paylaşımın da başka bir lezzeti var."

Bu noktada film tekrar ilk başa döner ama her senaryoda olduğu gibi aktörleri yönlendiren en önemli şey devreye girer. İşte bir kadın, en iyi yardımcı oyuncu.

"Anne", Okay'ın Finli eşi. 39 yaşında sapsarı saçlı, son derece atletik yapılı bir kadın. O ana kadar kendisi ile konuşmamıştım ama sırası gelmişti. Okay Temiz'in serüvenini anlamak için onu da anlamak gerekiyordu. "Anne" kendi tabiri ile bir "Movement Therapist". Bu fizyoterapi ve psikoterapiden kaynaklanan bir üçüncü boyut tedavi şekli, dans ağırlıklı. Filmlerde sorulur, ben de "Anne"ye sordum: "Okay'da neyi beğeniyorsun?"

"Onda biz insanların gizlice düşündüğü ama dile getirmeye çekindiği bir çok şeyi doğrudan ifade edebilme yeteneğini gördüm. Onun müziğinin hayatının karmaşık dönemlerinde olan insanlara iyi gelen bir yönü var. Olumlu duygular veren her şey bir terapidir. Okay her zaman dürüst bir insan olmuştur ve bu dürüstlüğü pratik yönü ile

birleşerek müziğinin de temelini oluşturur, insanlara olumlu duygular verir. Bugün artık onun müziğini terapimde kullanıyorum.

Onunla bir Workshop'ta tanıştık. O zamanlar yüreğimi özgür hissetmiyordum. Yeterince olgun bir insandım ve artık kendisinin iç dünyasına saygı duyacak bir partner arıyordum. Bunu Okay'da buldum, karşılıklı duygularımız zamanla aşka dönüştü."

Ya onun müziği hakkında ne düşünüyor acaba? Bu konuda da ilginç sözleri var:

"Bu müziği ilk defa Finlandiya'da dinlediğimde içimde bir uyanışa sebep oldu. Toptan bir uyanıştı bu. O olmadığı zaman uzun saatler bu müziği dinlerdim."

Biz konuşurken Okay'da boşluktan istifade birkaç yurt dışı telefon konuşması yaptı ve sonra bize katıldı, elinde yeni bir garip alet gördüm, önce nasıl çalacak diye tahmin etmeye çalıştım, hemen sordum, meğer bir yaprak dolma sarma makinası imiş. Geldi ve "Anne" ye gösterdi. Çok iyi dolma yaptığını da bu vesile ile öğrenmiş oldum. Ama Okay'ın menüsünde fırında patlıcanlı et, her türlü sebzeler, mantı ve kendi elleri ile açtığı yufka ile yapılmış içli börek de var. Tuğrul Şavkay'ın kulaklarını çınlattık. Ama onun merakları bununla bitmiyor. Sporcu. Halter kaldırıyor, herhalde perküsyon için bu çok önemli olmalı. Sonra traktör tamirinden kaynaklanan bir de otomobil merakı var. Eski yıllarda tüm otomobilleri egzoz seslerinden tanırdım, şimdi ise bütün arabalar aynı sesi çıkartıyor diyor. Favori arabası Chevrolet Van. Okul yıllarında öğrendiği malzeme bilgisi ve imalat tekniklerini bugün kendi tasarımı olan orjinal müzik aletleri yapımında kullanıyor. Bunlardan bir tanesi olan "Piramit" i inceledik. Bir çeşit bilgisayar kontrollü perküsyon aleti. Sesler sürekli olarak değişebiliyor. Hatta bir karşılıklı solo bile yaptık, ah teknoloji sen nelere kadirsin, çıkardığım seslere inanamadım.

Kendi icadı olan elektrikli brimbanın Sonny Rollins tarafından beğenilmesinin öyküsünü anlatıyor. Aralarında tuhaf bir elektirik olduğunu hissetmiş onunla.

Dolma falan derken Türkiye'ye döndük. Peki kahramanımız döndüğü ülkesindeki yıllar içerisindeki değişimi nasıl değerlendiriyordu?

"Türkiye'nin problemlerini biliyorum. Ülkemizin ekonomi ve kültür politikaları tam gelişmedi ve diğer ülkelerin çok gerisinde kaldı. Tabii bunda yıllar boyunca sık sık değişen kültür bakanlarının da rolü var. Böyle bir yoğun değişimin sonucunda belirgin bir kültür politikası da oluşmadı. Üç ay öncesine kadar Türkiye'ye defalarca geldim ve gittim. Ama son kültür bakanımız İstemihan Talay beni çağırdı ve sizinle çalışmak istiyoruz dedi. Benim bu konuda bakanlığa yapmış olduğum bir çok geçmiş müracaat da işleme konuldu.

İstemihan Talay'ın ilgisi hakkında çok hoş şeyler söyledi, belli ki dönme gibi zor bir kararı ona aldırın duyarlı bir bakanın verdiği cesaret olmuş...

"Kültür Bakanlığı'nın politikası çerçevesinde Türkiye'yi temsil etmek istiyorum. Bunun için tüm tecrübemi seferber edeceğim. Türkiye'nin parası ve emeği ile ülkemi uluslararası platformlarda temsil edeceğim, Türkiye'yi tanıtan kültürel etkinlikleri sürdüreceğim. Bunu kendim için milli bir görev olarak düşünüyorum. Sadece konserler değil ayrıca konserlerin uzantısı olarak müzik eğitimi, konferanslar ve seminerler vermek istiyorum. Tüm bu çalışmalar ana mektebinden üniversiteye kadar geniş bir öğrenci kitlesine hitap edecek.

Benim esas aşkı müziği en ileri boyutlara götürebilmek. Dünyanın her yerinde bir sürü kırkını aşmış müzisyen ülkelere dönmek istiyorlar. Hepimiz yeni nesillere bir şeyler bırakmak istiyoruz. Ben de Türkiye'nin yeni nesillerine kariyer yapmış bir müzisyen olarak birikimlerimi teorik ve pratik olarak bir program çerçevesinde aktarmak istiyorum."

Tüm bu konuşmalar sırasında bazen video izliyor bazen de Okay'ın albümlerini dinliyoruz. Dinlediklerim ve gördüklerim onun sözlerini teyit ediyor. Evin en küçük odasına girdik, her taraf ağzına kadar müzik tesisatı ve dünyanın kırk yerinden toplanmış müzik aletleri ile dolu. Tüm bunları jazz müziğinde kullandın mı, diye sordum ve şaşırtıcı bir cevap aldım:

"Ben müzisyenim, müzik çalarım, jazz da çaldım ama jazz müzisyeni değilim. Jazz çok kaliteli bir müzik, zencilerin çalıştığı pamuk tarlalarından çıkmış, blues olmuş, New Orleans'tan New

York'un Harlem'ine uzanmış. Çok şekil değiştirmiş. İçerisine birçok şey katılmış, gospel, spiritual, street music, marş. Ama jazz demek gene de New York demek. Jazz'da armoni kalıbı var, bu kalıbın üzerinde yapılan bir doğaçlama var. İşte bu doğaçlamanın bağrında sonsuz bir serbestlik var. Jazz'ın başlangıcı böyle oldu. Melodinin yapısına sadık kalınarak bir kontrol çerçevesinde serbestlik ve yaratıcılık sağlandı. Gerçi sonradan Free Jazz da çıktı. Armoni ve kalıpları attılar.

Bence jazz sürekli hareket ve ilerleme demektir. Ornette Coleman bana hep "keep moving" derdi. Doğaçlama olmazsa jazz olmaz. Doğaçlamanın kalitesi müziğin kalitesini artırır. Doğaçlama daima önde olacak. Yükselme, kaliteyi arayış iletişim ve mesaj alıp verme hep doğaçlama ile oluyor. Ama günümüzdeki müzik talebi arzını da değiştirdi. Hep yeni arayışlar var, müzisyenler de yeni şeyler çalmak istiyorlar, arayışa açık olmak lazım, jazz'da fanatizime yer yok.

McCoy Tyner'i çok beğenirim. Onu John Coltrane ile dinledim, Elvin Jones ile beraber çalmaları bence jazz'ın geldiği en üst noktalardan biri idi. Davulcular arasında en çok Elvin Jones'u beğenirim. Ters bir stili vardır, kolay kolay taklit edilemez, piyano ve basın çalışmalarına çok özel bir ahenk verir. Daima ileriye görür, alttan alttan bir patlama hazırlar ve zamanı gelince de patlatır. Bana göre iyi davulcu da budur ve solo çalmaktan çok kollektif çalışın içerisinde anlaşılır olmalıdır, o etraftan gelen sesleri duyar ve durumu sürekli olarak yeniden değerlendirir. "Excitement"ı hazırlar. Davulda gürültülü çalmak önemli değil, piyano çalmayı becerebilen gürültülü de çalabilir. Melodiyi ise herkes çalabilir, önemli olan doğaçlama yapılırken solist ile aynı platforma çıkabilmektir. O zaman tavllanmış bir demiri iki ayrı demircinin aynı anda dövmesi gibi güzel bir beraberlik ortaya çıkar. Davulcu aslında liderdir ama eşlikçi olması gerektiği zamanda geride kalır. Hint Müziğinde ritm baba, melodi ise anne olarak tasvir edilir. Davulcu da bu babadır.

Tony Williams bunu çok iyi yaptı. Tüm boşlukları poliritmler ile dokurdu. Miles Davis birçok şeyi ondan öğrenmiştir.

O patlamaları yapabilmek için hayatının adamlarını bulmalısın. Teknik ve mekanik olarak her zaman bulabilirsin ama duygu kaynaşması olarak onları bulmak çok zordur. Ben kendi müzik

hayatımda böyle bir noktaya İsveçli piyanist Bobo Stenson ile varmıştım. Oriental Wind arkadaşlarım soprano saksçı Leonard Aberg ve basçı Danielson ile de böyle bir duygu beraberliğimiz var."

Farkında olmadan Okay Temiz'in yeni dönemindeki ilk öğrencisi olduğumu hissettim, en azından için felsefesini anlatan sözleri beni çok etkiledi. Ama ya diğer insanlar...

Gandi ülkesine döner ama bir hedefi vardır. Zor bir hedeftir bu ve uzun ince bir yol gideceğini bilmektedir. Bizim senaryomuza dönersek kahramanımızın da beklentileri vardır. Bunları merak ediyordum:

"Türkiye'de çok boyutlu bir şeyler yapmak istiyorum. Bugün tüm dünyadaki ileri gelen davul ve perküsyoncuları tanıyorum. Hindistan'dan Güney Afrika'ya, Amerika'dan İstanbul'a kadar birçok yerde festivaller yapılıyor, birçok sanatçı bu festivallere geliyor. Dünyada jazz dinlenen her yerde adettir, konserlerden sonra o sanatçıların gittikleri ülkelerin okullarında da bir şeyler yapması lazım. Bu bir konferans olabilir, bir work shop olabilir. Ne olursa olsun daha ileri bir paylaşma ve kaynaşma yaratmak lazım. öğrendiklerimi başkaları ile paylaşmak istiyorum.

İskandinav ülkelerine uzanan bir yelpazedeki tüm bu insanlar ile ilişkiyi sürdüreceğim. Günün birinde onların katkisi ile Türkiye'de Orta Doğu'nun en büyük vurgulu çalgılar kolejini açmak istiyorum. Dünyanın en mistik şehirlerinden biri olan İstanbul, doğu ile batının buluştuğu bu kent dünyanın her tarafından gelecek müzisyenlere Türk ve oryantal ritmlerin öğretildiği bir yer olacak. Böyle bir okul Avrupa'da yok.

Çocuklara çok önem veriyorum, onlar için TV'de bir program yapmak istiyorum. Şu an TV programlarında gördüklerimiz gibi değil, daha derinliği olan çocuklara ritm duygusunu veren bir program. Tüm toplum kesimlerinden çocukların hep beraber olacağı ve hep beraber çalacağı bir perküsyon gurubu kuracağım. Şu an Banvit piliçlerini yapan firma için böyle bir çalışmalarım var. Ayrıca spastik çocukların tedavisi için sürdürdüğüm çalışmalarımı Sabancı Spastik Çocuklar Merkezi'nde sürdüreceğim."

O sırada Tommy yanımıza geldi. Babasını zaten çok gören bir çocuk olmadığından bizim kendimizi konuşmaya kaptırmamızdan

rahatsız olmuştu. Okay'ın çocuklara olan sevgisinin özünde bu ufacık oğlanın olduğu bal gibi aşikardı. Okay onu iyi yetiştirmek istiyor. İnsancıl, iyi kalpli, sertlik sevmeyen ve enerjisini kullanan bir çocuk olarak tanımlıyor oğlunu. Bu noktada eşi "Anne" söze giriyor:

"Okay çocuklara sevginin ötesinde saygı da duyar. Onların başını okşarken bu saygısını hissedebilirsiniz. Birçok insan çocukların başını okşarken hoyratça davranıyorlar ve kendi streslerini farkında olmadan onlara aktarıyorlar."

Halil Cibran'ın o güzel sözlerini karşılıklı olarak hatırlıyor ve tekrarlıyoruz. "Çocuklar hayatı anlama yolculuğunda sizin serüven arkadaşlarınızdır." Okay'ın yol arkadaşları için güzel planları olduğunu anlıyorum.

Derken söz sırası eve ilk girdiğim andan beri videoda izlediğim gruba geliyor. Karadeniz'de kıyısı olan ülkelerden gelen yedi müzisyenden meydana gelmiş bir orkestra bu, adı Black Sea Art Project. İstanbul belediyesi kültür dairesi başkanı Şenol Yoroğlu'nun desteklediği bir proje. Her biri kendi ülkelerinde çok tanınan ve kariyerlerini yurt dışına taşımış yedi kişi bu sefer kendi öz kültürlerinin esintilerini dünya müziği potasında eriterek elde ettikleri yeni yorum şekilleri ile bir üst müzik kültürü oluşturuyorlar. Yakında albümlerini dinleyeceğiz.

Uluslararası çalışmalardan bir başkası da "Balkan Big Band", Selanik'te kurulmuş. Tüm balkanların en iyi müzisyenlerinden oluşuyor ve şimdiye kadar üç konser vermişler.

"Magnetic Band" Okay'ın romanlar ile kurmuş olduğu bir müzik grubu. Onun da ayrı bir havası ve çizgisi var. İlhan Mimaroglu Okay'a yazdığı bir mektupta şunları söylüyor:

"Olağanüstü diye nitelendirme gereğini duyduğum bir müziğe varmış olduğunuzu anlıyorum. Etnik bir müzik türü cazla belki ilk defa inandırıcı sonuçlarla birleşmiş oluyor. Bugün çoğu jazz can çekişirken topluluğunuzla yaptığınız müzik cazın eski günlerinde olduğu gibi, yaşıyor."

Black Sea Art Project önümüzdeki İstanbul Festivali'nde Björk ile beraber çalacak.

Son olarak da Okay'ın dünyasında "Grup Karşılama" var. Bu grup ile Haziran başlarında Libuyano ve Atina'da konserleri var.

Görüştüğümüz gün Kurban Bayramı'nın arifesi idi, tüm İstanbul'un boşalmış olduğu ve kentin onu gerçekten sevenlere kaldığı hoş bir bahar günü. Her güzel şey gibi bu filmin de bir şekilde bitmesi lazım. Son sahneye geliyoruz. Seyirci kahramanına veda etmeden önce ondan son bir mesaj bekler, ve o şöyle konuşur:

"Geçmişim bana hayattan korkmamayı öğretti. Kalabalık ve gürültüden kaçıyorum. Tabiatın yetiştim ve tabiat bana kendimi anlattı. Gençliğimde giyimime çok düşkündüm, parlak ayakkabılı bir Beyoğlu genci de oldum ama zaman içinde sadeliği buldum. Bu duygularımı İsveç'e de taşıdım ve sade bir hayat sürdürdüm.

Zamanın akıp gittiğinin bilincine varmamız lazım, onu durduramayız ama iyi kullanabiliriz. Geçmişteki hatalarımızdan ders alabiliriz.

Her şeyi olumlu düşünün, her şeye olumlu yaklaşın. Sonra olumlunun içersisinde öz eleştiri yaparsanız az hata yaparsınız. Olumsuzluk kişinin enerji ve zamanını bitirir. Olumlu düşünün."

Her güzel şeyin bir sonu vardır. Kolumdaki saate bir düşman gibi baktım ama çok geç olmuştu. Vedalaştım ve sokağa döndüm. Her taraf sessizdi. Sabah şehirde kalan azınlıkta İstanbul'u terk etmişti. Sonra tekrar filmi düşündüm: Ufak tefek beyaz saçlı bir adam sessizce enstrümanlarını kurmaktadır. Güçlü elleri ve keskin bakışları ile önündeki işe dalmışken genç bir çocuk hayranlıkla onu seyrediyor. Sonra dayanamaz ve beyaz saçlı adama sorar;

"Ağabey, niye Türkiye'ye döndünüz?"

Adam cevap verir:

"Senin için genç arkadaşım."

Kamera yavaş yavaş yukarı dönerken beyaz perdede yüzlerce çocuğun ritm aletleri ile katıldığı bir orkestra çalar.

Evine hoş geldin sevgili Okay.

19 YIL TUTULAN NEFES, OSMAN İŞMEN PROJECT

"1952 İstanbul doğumlu, müzikal kariyerine altı yaşında aldığı piyano dersleri ile başladı. Kendi kurduğu orkestralarda müzik yaptı, aranjör olarak 300 dolayında prodüksiyona imza attı, çalışmalarını halen sahibi olduğu Arı stüdyolarında sürdürüyor."

Bu sözler Jazz Eastern albümünü tanıtan kısacık yazıdan alınmıştır ve projenin ardındaki insanı anlatmaktadır.

Peki siz bir insanı anlamak için onun ilk olarak hangi yönünü merak edersiniz? Bizim ülkemizde doğum tarihi ve okul önemlidir, çoğu insan kendini anlatmaya böyle başlar.

Falan yılda filan yerde doğdu, şu okula gitti falanca görevlerde bulundu. Eğer ölmedi ise kişi hakkında biraz da varsa eserleri liste halinde sayılır.

Ben bu bilgileri monoton bulur ve hep doğum gününün ardındaki insanı merak ederim.

Bir gün Osman İşmen'i birazcık tanıdım ve onun hakkında şunları söylemek isterim:

Şişli İktisadi ve Ticari Bilimler Akedemisi'nde okudu. O zamanların bu popüler ve havalı okulunun yerinde şimdi bir pasaj var. 30 yıldır keçi sakalı var; karısı onu kesmekten men etmiş. Kadıncağızın çocukluğundan beri müzikle arası pek hoş hiç olmadı ama zalim kader ona Türkiye'de müzik dünyasının her tarafında var olmuş bir kocayı belki de ceza olarak verdi. Yine de iki güzel çocuk da vererek bunu hafifletti. Türkiye gibi Futbol fanatizminin ortasında, o, futboldan nefret eder. Belki küçükken onu mahalle takımına almamışlardı, bilinmiyor ama o buna inat tüm kariyeri boyunca hep büyük müzik takımları

kurdu. Aslan burcu; bu burcun insanları lider doğarlar ve sanatçı kişilik taşırlar. Otomobillerden ille de BMW der; çünkü yaşamını bu marka bir arabaya borçludur. Çok gezer, seyahatlerde çok şey gözler ve iyi piştiği müddetçe tüm deniz ürünlerine bayılır. Gırtlığına çok düşkündür. Tarabya'daki Gogo'nun lokantası "Kıyı"ya bayılır ama son zamanlarda on kilo verdiği bir diyet ile bu en sevdiği hobisinden uzaklaşmıştır.

Mecidiyeköy'de Arı stüdyolarında onu tanıdım. Ufacık bir odası vardı, tam bir çifit çarşısı gibi. Her şey alt alta üst üste. Masanın sol tarafında bir kütüphane gibi dizilmiş kasetler gordüm. Üstlerini okudum, aklınıza gelebilecek tüm Türk müzik dünyasının isimleri. Açıkladı: İşte bu kasetler o tanıtım yazısında sözü geçen üç yüzden fazla prodüksiyondur. Peki bunu yapması ne kadar sürer? Kaç yıl gider insanın ömründen. İşte karşımda oturan insanın müzik kariyeri bir duvara asılmış duruyordu.

"Bir takım şeyleri yapabilmek için ideal olması lazım. Ben masanın her iki tarafında da bulundum. Okul yıllarımdan beri sürekli çalışıyorum. Hem aranjörüm hem de besteciyim. Klasik piyano eğitimi aldım. Piyano eğitimi zordur, bitirince ya hoca ya da solist olmak lazım. Solist enstrümanı olarak zor. Tüm dünya müzik akımlarını dinledim. Önce Beatles vardı onlar benim batıya açılan pencere oldu. Sonra jazz'a ilgi duydum, yıllarca kulüplerde jazz çaldım. Ali Çetinkaya, Hırant Lusıkyan ve Sevinç Tevs ile çalıştım. Daha sonra kurduğum orkestram Ritm 73 çağının en tanınmış eşlik orkestrası oldu ve 1981 yılına kadar aralarında Sezen Aksu, Erol Evgin, Nil Burak, Zerrin Özer, Nükhet Duru, Nilüfer ve Ajda Pekkan'ın olduğu birçok kişiye eşlik ettik. Daha sonra büyük müzikhol orkestraları kurdum. Nükhet Duru ve Haldun Dormen gibi sanatçıların büyük showlarına eşlik ettim. Büyük orkestralar ile Sezen Aksu ve Ferdi Özbeğen'e eşlik ettim.

"Benim müzik yelpazem çok geniş, klasik müzikten geliyorum. Yıllarca dans müziği yaptım, çeşitli büyüklükte orkestralar kurdum ve idare ettim, aranjörlük yaptım. Kendimi sadece bir jazz müzisyeni olarak tanımlayamam ama son albüm için jazz denilebilir. Bence jazz insanların duygularını en özgün olarak anlattıkları müziktir. Diğer müzikler insanı kısıtlıyor. Klasik müzikte ne kadar yorum farkı olursa

olsun herkes birbiri gibi çalıyor, bu açıdan bence Jazz klasiğın hep bir adım önündedir ve insanı kendi kişiliği ile baş başa bırakır. Jazz'ın esası olan doğaçlama sürekli değişim demektir ve insanın kendi kişiliğini ortaya çıkarmasını sağlar."

Son albümünün temelindeki jazz yolunu anlamaya başlamıştım ama olayın bir de "Eastern" tarafı vardı. Peki bu nereden geliyordu?

"1984 yılında pop müziğindeki duraksamayı fark edince Türk müziğini ve Folk müziğini öğrenmeye başladım. Bu müzikler ile o güne kadar yapmış olduğum batı müziği arasında bir sentez oluşturma fikrim de böyle ortaya çıktı. İlk defa kendi adıma albümler yaptım. "Diskomatik Katibim", "Disko Madımak", "Disko Türkü" bu düşünceler ile doğdu ve çok da popüler oldu. Bir daha albüm yapmak için ise on dokuz yıl bekledim.

Jazz Eastern müzikte yapmak istediklerimin bir kısmı ve başlangıcı oldu. Sanat insan duygularının çeşitli şekillerde ve vasıtalar ile ortaya konup aktarılmasıdır. Ben yıllarca başka sanatçılara onların duygularını ifade edebilmeleri için eşlik ettim ama sipariş ile yapılan sanat insanı mutlu etmiyor. Bu albüm ise benim kendi duygularım ve birikimimin ifadesidir. Çok iyi bir dost grubu ile beraber çaldık, aramızda lider olmadık, ve herkes solistti. Bu dostlarım olmasa idi "Jazz Eastern" de olmazdı.

Türkiye dünyada eşi benzeri bulunmayan bir ülke, büyük bir kültür birikimi ve doğu ile batı kültürünün birleştiği tek yer. Ancak bizler bu kültür birikimini dünya kültürüne açmada başarılı olmadık. Amacım bu ülkenin kültürünü batının anlayacağı biçimde ortaya koymak, sunmak. Folklorü bağlama ile çalarak batıyı etkileyemezsiniz, onlar bu ülkenin havası ve kültürü ile yaşamıyorlar. Bazıları müziklerinde gayda kullanıyor ama onu bizim algılayabileceğimiz bir formatta sunuyor. Müzikte evrensellik ancak insanların anlayacağı yaklaşımlar ile ortaya çıkabilir.

Sanatta lokal olunmamalı, o dünyada insanların birbirini anlayabileceği tek ortak dil ve müzik de bu dilin en etkili araç."

Bu noktada onun Türkiye müzik piyasasındaki diğer meslektaşları hakkındaki fikirlerini öğrenmek istedim. Bu konuda çok dikkatli konuştu.

"Bir şeyler yaratabilmek için mutlaka farklı olmak lazım. Sanat da en tehlikeli söz, "gibi". "Gibi" olunca sen kendin olmazsın. Bugün Türkiye'de Bill Evans gibi çalan ve Amerikan Jazz'i çalan piyanist var. Ama bence aslı varken "gibi" çalanın bir anlamı yok."

Ona sordum, peki 46 yıl yaşadınız, bundan sonraki 46 yıl için ne düşünüyorsunuz?

"Hayatımın bundan sonraki kısmı için ilk dileğim sağlıktır. Türkiye gibi ülkede çok üretecek şey var. Türk müzisyenlerine hayranım, bu kadar müzik okulu eksikliğinde bu kadar iyi müzisyen çıkabiliyor. Bu albümün devamını yapmayı düşünüyorum. Gene Türkler ile. Ben kendi müziğimde yabancı müzisyenler ile birlikte çalışılmayacağını düşünüyorum. Bakın Jan Garbarek'i çok severim ama doğu müziği gibi çalınca iş sırtıyor. Aynı şekilde Amerikalı da bağlamayı bir Türk gibi çalamaz, yok teknik olarak mükemmel çalabilir ama bu ülkenin duygusunu burada yaşamamış biri veremez, duygu eksik kalır."

Konuşmamız bitti, tekrar duvara baktım, o üç yüz kaset asker gibi dizilmiş Osman İşmen'in hayat okulunda aldığı diplomalar gibi duruyordu. Bir an düşündüm ne kadar zamanda dinleyebilir insan bunların tümünü. O ise bana sadece huzur duyabileceği bir işi yapabildiği ve herkese sevgi ile yaklaşabildiği için kendini başarılı hissettiğini söyledi ve ekledi:

"Sanatta son yok, kendi yapabildiklerimi başarı olarak görmüyorum, yapılan her iş aslında bir sonrakine ışık tutar."

Sonra vedalaştık, onu stüdyosunun günlük kaygıları ile baş başa bırakıp çıkarken içimden şöyle dedim:

Sevgili Osman, kendi sesini bizlere iletmek için inşallah bir on dokuz yıl daha beklemezsin. Eminim ki Jazz Eastern birçok başka Osman İşmen projesinin ışığı olacaktır.

GÜZEL SESLİ İKARUS / SİBEL KÖSE

İyi bir balık yenmiş bir Boğaz akşamını nerede bitirmek istersiniz ? Benim için bu sorunun tek bir yanıtı vardır, yanımdaki insanları "Gramofon" a götürdüm. İçeri girdiğimizde bizi derin bir kadın sesi karşıladı, yabancı misafirim Aiko sordu:

"Kim bu kız? Ne güzel sesi var !"

O ana kadar sadece ortak olarak üreteceğimiz cam kalıplarını konuşmuştuk.

Aslında bu sorunun yanıtını ben de bir zamanlar merak etmiştim.

Misafirime döndüm ve şöyle dedim: "Uzun bir hikaye, ilgilenirsen sana anlatabilirim."

Belçikalı jazz sever o gece güzel sesli bir kızın öyküsünü dinledi:

Soğuk bir kış günü Serencebey yokuşunda bir adam kapı numaralarına baktı ve kapıyı çaldı, burası işyerlerinin olduğu bir apartmana benziyordu ama en üst kata çıkınca hava değişti. Ev sahibesi hanım onu miniminnacık şirin bir çatı katına aldı, içeride Diane Reeves in sesi duyuluyordu. Ev sahibesi hanım konuştu:

"Evet bu apartmanda ev olarak kullanılan tek daire bu, hafta sonu insan kendini yalnız hissediyor ama hiçbir kısıtlama olmadan müzik dinlemek de hoş bir şey."

Evde banyo hariç her şey bir mekan altında düzenlenmişti. Mutfak tarafından tüm Nişantaşı kuşbakışı sayılabilecek şekilde gözüküyordu. Ev sahibesi mutfaka gitti, bir dolaba baktı, bakkala telefon etti. Verdiği siparişten adam onun kek yapacağını anlamıştı. Tezgahın üzerinde bir kitap gözüne ilişti. Leman Cılızoğlu'nun Yemek Pişirme Temel Metod ve uygulaması. Ev sahibesinin ilk yaptığı kek sakın bu olmasın diye aklından geçti. Sonra bir şirin kedi gördü. Ev sahibesi onu tanıştırdı:

"Adı Encük, geçen sene arkadaşım Yosun'un evinde bulduk. Keki annem iyi yapar ama İstanbul'a taşınınca ben de öğrendim. Burası Ajlan'ın evi idi. İlk geldiğimde onunla burada kaldım, sonra o başka eve gitti burayı bana bıraktı."

Adam etrafa bakarken duvarlardaki kedi resimlerini gördü. Sonra Sarah Vaughan, Billy Holiday ve Ajlan'ın resimleri... Sonra kekin hazırlandığı kabı karıştırmaya başladı, biraz sonra yiyeceği kek konusunda kendi kaderini kendi çizmeye karar vermişti. Bu seferde mutfak tezgahı üzerindeki bazı diyet yiyeceklerini gördüğünü farkedene ev sahibi açıklama ihtiyacı hissetti:

"Hayatım boyunca kilolu oldum. Ciddi yorgunluk yapıyor, aslında kiloya alıştım ama elbise bulmakta zorluk çekiyorum Hobi olarak diyet yaptığım söylenebilir."

Duvardaki bir başka resimde Duke Ellington bir jazz klubünde yanındaki diğer dostları ile hayran hayran Ella'yı seyrediyorlardı. Sonunda kek fırına verildi. Ev sahibi su böreği yapan yerin o gün kapalı olduğunu açıkladıktan sonra devam etti.

"1969 yılında Ankara'da doğmuşum, terazi burcuyum, demek burçlar ile ilgileniyorsunuz. Siz de mi Terazisiniz ? Peki nasıl oluyor Teraziler?"

Adam aklından geçenleri bir çırpıda anlattı, ona göre Terazilerin en zor tarafı bir türlü karar verememeleri idi.

"Babam eczacı, hala çalışıyor, annem emekli bir öğretmen. Ablam benden on üç yaş büyük."

Adam alışık olmadığı bir koku aldı, dikkatle bakınca yanan bir tütsü gördü.

"Mistik şeylere inanıyorum. Terazimin yelpazesi geniş. Kolay kolay ak veya kara diyemem. Kararsızım, denge ve adalet duygularım çok gelişmiştir. Ama adil olmak kolay değil. Hiçbir şeyin fanatığı olamıyorum. Okulda felsefecileri tanıdım. Herkesten ve her şeyden kendime göre bir şeyler alabiliyorum. Madde ile her şey bitmiyor. Bilim ile bitmiyor, somut ve teknik ile bitmiyor."

O an bir telefon çaldı, ev sahibesi telefonu açtı, İngilizce bir konuşma oldu.

"Ortadoğu Teknik Üniversitesine gitmeden önce TED Ankara Koleji'nde İngilizce öğrenmiştim. Demin Amerikalı bir davulcu arkadaşım aradı, gayret sarfetmeden meditasyon yolu ile öğrenme üzerine bir kitaptan bahsetti. Bence aşırı güç ile yapılan işlerde bir terslik var. Gerçi bunun tam aksi görüşler de mevcut. Kitap psikolojinin insanı nasıl kısıtladığını anlatıyor."

Kek artık pişmişti. Ev sahibesi fırından çıkardığı keki masaya getirdi. Encük kekin kokusunu alınca ayaklandı. Adam çayını koyu istedi. Limon kabuğu rendesinin keke verdiği hafif ekşilik şeker tadını çok iyi dengeliyordu, kek sınıfı geçmişti, ama Encük kek yemedi, çay içerken konuşmaya devam ettiler.

"Şarkı söylemeyi hep çok sevdim. Ablamla aramda çok yaş farkı var. Onun küçük bir portatif pikabı vardı ve bana mama yedirirken müzik dinlerdi. Hala o plakların üzerinde mama izleri vardır. Ben daha üç dört yaşında iken onun dinlediği Fransız müziklerini dinlemeye başlamıştım. Büyüdükçe kendim de müzik dinlemeye başladım. Çoğu yabancı müziklerdi. İlkokulda koroya girdim. Aslında annem beni ritmik cimnastiğe yazdırmıştı ama olacak şey mi?"

Hep beraber güldüler. Adam çevresinde gördüğü onca jazz posterleri ve durmadan çalan jazz müziğinin etkisi ile bir soru sordu.

"Jazz ne midir; ağır bir soru bu. Yani bana ağır geliyor. Bilmem gerekiyor mu emin de değilim. Çocukken radyoda bir sürü şey dinledim, çok eğlenirdim. Bir gün ablamın kasetleri arasına tesadüfen karışmış bir Ella kaseti buldum. "Bernie's Tune" diye bir parça vardı, sırf scat söylüyordu, çok şaşırdım. Bu kadın ne yapıyor dedim ve parçayı aynen ezberledim."

Adamın gözleri evin her tarafında bulunan çikolata paketlerinden birine gitti. Son bir likörlü çikolata kalmıştı. Gözleri ile izin istedi, ev sahibi hemen çikolatayı ona tuttu, kendisi de findıklı bir çikolata aldı.

"Jazz ile böyle tanışmış oldum. Sonra sırası ile Billy Holiday ve Sarah Vaughan'ı tanıdım. Onlar gerçek Jazz şarkıcıları.

Üniversite yıllarında müzisyen arkadaşlarım oldu. Metin Paksoy'un alto saks, Mehmet Kütükçüoğlu'nun tenor sax, Tefik Bultan'ın bas, İhsan Akyüz'ün gitar ve Sertaç Akyüz'ün davul çaldığı bir grubumuz

vardı. Benimle birlikte Merve Erdal da solistti. Beraberce çalışmaya başladık. Geceleri geç kalmamı evdekiler önce istemediler ama zamanla alıştılar. Bir gün Hilton Otelinde Tuna Ötenel ile tanıştım. Tek başına "My Funny Valentine"ı çalıyordu. Bir gün bizim provamıza geldi. O sırada ben "Sophisticated Lady"i sesime çok uygun olmamasına rağmen orjinal tonundan söylüyordum. Tuna ağabey "Duke Ellington mezarında şöyle bir döndü, kızım bilmiyorsan başka şeyler söyle dedi." dedi. Sonra bizi ODTÜ' deki konserine çağırdı. Bir gün çalıştığı klüpte ben onların çaldığı şarkıyı mırıldanırken beni duydu. Zamanla beraberce çalışmaya başladık. Sevgili Tuna ağabey benim için bir okul oldu. Bir gün Polonyalılar Bilkent Üniversitesinde bir jazz workshop açtılar. Birçok kişi oraya katıldı. Yahya Dai, Çağlayan Yıldız, Cengiz Baysal, Murat Arkan, Meriç Ötenel, Sarp Maden bu programın öğrencileri oldular. Çok az solist vardı ve onlar da ayrıldı, ben tek kaldım. Krzesimir Debski bizlerin hocası oldu. Ülkesine döndüğünde bana sahip çıkılmasını istedi. Daha sonra Janusz Szprot beni piyanistler ile beraber çalıştırdı. Daha sonra bizleri Polonya'ya da götürdüler. Ajlan ile bu workshoplarda tanıştım, beraber şarkılar söyledik."

Adamın gözleri fotoğraftaki Ajlan'a takıldı, öylesine sessizce kendilerini dinlediğini hissetti. Ev sahibesinin ikram ettiği çayı alırken o tekrar konuşmaya başladı

"Ankara da sıkılmıştım, Ajlan İstanbul'a çağırdı. Ajlanı çok özleyorum, çok şeyler paylaştık, kendi sesimin dışında nasıl şarkı söylediğini en iyi tanıdığım ses idi. Zaman zaman onun sesini kafamın içerisinde duymaya çalışıyorum.

Adam onun neden şarkı söylediğini merak etti.

"Niye mi şarkı söylüyorum, çok basit, sevdiğim şeyi yapıyorum. Şarkı söylerken kendimi diğer yaptığım şeylere göre daha iyi hissediyorum. Bir başka şey de var. Müzikte bir çeşit teselli de buluyorum.

Her gün düşünüyorum, ne yapıyorum, diye. Aslında dünyanın en güzel şeyini yapıyoruz. İnsanların önünde jazz söyleyebilmek müthiş bir keyif. Ama hep araştırman gerek, önce kendini, sonra müziği, yeni

akımları, hep bir araştırma içindesin. Hep dürüst olmak zorundasın, kendine ve yaptığın işe karşı. Türkiyede bu işler biraz da yapılarak öğreniliyor, şartlar kısıtlı. Amerika'da imkan daha çok ama kullanan da daha çok. Profosyonelleşmek için mutlaka bir arada çalmak lazım."

Adam ev sahibesinden bir şarkı söylemesini rica etti. Onun şarkı söylerken gözlerini kapatarak başka bir aleme kaydığını gördü. Dream a little Dream. Ev sahibine bir hayali olup olmadığı soruldu, vardı.

"Farklı sanat dallarını bir araya getiren bir show yapmak isterdim. Multimedia, Dans, enstalasyonlar, ama kafam henüz çok net değil.

Birilerine daha küçük yaşlardan burs verip yetenek yetiştirirdim. Türkiye'de eğitim çok sıkıntılı bir şey.

İmkanım olsa ileriki yaşlarımda daha profesyonel olmak ve daha çok gezebilmek isterim."

Duvarlardaki posterlerden birinde Matisse'in düşen İkarus tablosu görülüyordu. Kısa bir sessizlikten sonra ev sahibi tekrar konuştu.

"Hepimiz biraz İkarus gibiyiz, bir şeyler yapıyoruz, yükseliyoruz ama er veya geç bir gün düşeceğiz. Hayat böyle, birşeyler yaşıyorsun, seviyorsun, alıyorsun sonra arkanda bir şeyler bırakarak düşüyorsun.

Kimse hayata baştan hazırlıklı gelmedi. Hepimiz yaşayarak öğreniyoruz. Ben de şarkı söylemeyi kendime uygun görüyorum. Belki çok mantıklı değil ama zaten kendimi de mantık kutuları içerisine sıkıştırıramıyorum. Ben de hergün yeni bir şeyler öğreniyorum, sonunda her insan bir yolculuk yapıyor.

Şimdiki gençlerde şunu görüyorum. Günümüzde öğrenmek isteyenler için okullar var, onların sunduğu değişik eğitim paketleri var, herkes bir paket almak istiyor, hani bakkaldan bir şeyler alır gibi. Eskiden bu imkanlar yoktu. Bilgi Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesi gibi müzik okullarının açılması çok iyi gelişmeler. Ama sadece okulun iyi olması yetmez. Frank Lloyd Wright der ki iyi mimarlık okulu yoktur, iyi mimar vardır. Aynısı müzik için de geçerli. İyi müzik okulu olması yetmiyor, iyi müzisyen de olmak lazım. Hazır formül diye bir şey yok. Sadece okulda okuyarak iyi bir felsefeci veya tiyatrocu olunmuyor. Biraz da insanın hedefi yolda belirleniyor. Onun için sürekli olarak

denemek gerekiyor. Bazı insanların karakteri bu denemeye uygun olmuyor. Mama Jones adlı bir kadın şarkıcı vardı, altı aylığına çalışmak üzere İstanbul'a gelmişti. Bir gün eşyalarını toplamasına yardım etmek üzere odasına gittim. Tüm eşyalarını altı aylığa göre yanına almış. Elbiseler, ayakkabılar, makyaj malzemeleri. Her gittiği otel odasını yeni bir ev haline getirmiş. Şimdi bir solist olarak gelişmek için böyle bir yaşam tarzı gerekli. Ama buna katlanabilir misin, insan denemeden ve gerçekten yaşamadan bilemiyor. Hayat ve kariyer kararlarını ancak yola çıktıktan sonra yolculuğu yaşarken verebiliyorsun.

İnsanın bu yolculuk sırasında kendini yönlendirecek şeylere ve kimselere hep ihtiyacı var. Ben şarkı söylemeye başladığımda kendisinden öğrenebileceğim tek bir şarkıcı bile yoktu Ankara'da. Ama öğrenecek insan bir yolunu bulup öğreniyor. Zaten tırnakları ile kazıyarak öğrenmeyen kimse de hiçbir yerde öğrenemiyor.

Şarkı söylüyorum, harika olmasa da, bir gün gelecek, yavaş da olsa hızlı da olsa hepimiz düşeceğiz. Her gün hepimiz biraz düşünüyoruz, böyle algılıyorum hayatı. Bu kadar basit."

Misafir için o kadar basit değildi. Ama daha çok merak ettiği şeyler vardı, özellikle ev sahibesinin jazz hakkındaki düşüncelerini.

"Jazz'ın gelişimi kontrol altında değil, aslında günümüzde tüm müzikler birbirinin içerisinde ve birbirlerini etkiliyorlar.

Bu gün ben de jazz dışında müzikler de dinliyorum. Kendi zevkim için müzik dinlemeyi bir süredir unutmuştum. Başka neler yapabilirim diye düşünüyorum. Günümüzde pop müzik artık kare kare büyük bir titizlik ile planlanmış ve icra edilmiş bir müzik oldu. Tüm efektler ve düzenlemeler ince ince hesaplanarak yaonılıyor. Pek şansa ve yaratıcılığa yer yok. Müziğin uzunluğunun bile belirli bir ticari hesabı var. Whitney Houston'u da dinliyorum, o bu anlatıklarımaya iyi bir örnek."

Adam için Whitney sadece güzel bir ses idi ama o kadar, bir de jazz'ın güzel sesleri hakkında ev sahibesini dinlemek istedi.

"Son dönemde dinlediğim vokalistlerden Dianne Reeves'i çok beğeniyorum. Onu Parliament Super Band ile Ankara'ya geldiğinde de dinlemiştim. Bence son albümü "Bridges" mükemmel ve son on yılda

yaptığı en başarılı çalışma. Eski albümü "Great Encounter"a göre burada artık oturmuş bir dil oluşturduğunu düşünüyorum. Sanki uzun bir serinin sonu gibi. Albümde tek bir kötü şarkı bile yok. Joni Mitchell, Peter Gabriel Leonard Cohen besteleri söylemiş. Parçalar onun değil ama getirdiği yorumlar nefis.

Aynı şekilde Cassandra Wilson un "Miles" albümünü çok beğeniyorum. Sanırım son zamanlarda prodüktörü değişmişti. "Blue Night Till Dawn"da çok değişik enstrümanlar kullanılmış. Alışılmadık aranjmanlar var. Ses kalitesi daha ön planda ve Blues"a yakın. Bence biraz popüler olma kaygısı taşıyor. Kimileri onu hep aynı tarzda söylüyor diye eleştiriyor. Bence o kendine ait yeni bir tarz oluşturdu. "New Moon Daughter" ise bence modern bir pop albümü olarak da algılanabilir. Branford Marsalis'in oratoryasında da söylüyor. İlk albümü olan "Blue Skies" tamamen bir standartlar albümü idi ama bugün Cassandra'nın geldiği yer çok heyecan verici. Down Beat eleştirmenlerinin onu yılın jazz vokalisti seçmelerinin sebebinin artık standartlardan bıkmış olup yaratıcılık aramalarına veriyorum.

Elenie Elias'ın Carlos Jobim albümü de çok severek dinlediğim bir çalışma. Kendisine çok iyi müzisyenler eşlik etmiş.

Tüm bu müzisyenler benim için ayrı ayrı yönlerden referans oluşturuyorlar. Aslında bu işte herkes birbirini dinliyerek birbirinden beslenir. Başkalarının neler yaptığını anlamdan takip etmeden yeni bir şeyler yapabilmek mümkün değil."

Peki siz nasıl bir quartet veya trio ile çalışmak isterdiniz? Ev sahibesi nedense böyle bir soruyu beklemiyordu, bir an düşündü ve yanıtladı.

"Nasıl bir quartet hayal ettiğim sorunuza cevap veremeyeceğim. Bir müzik grubunun oluşumunda insanların o an içerisinde oldukları enerji durumunun büyük etkisi var. Bir de kendi aralarındaki iletişim çok önemli. Ben boş hayaller kurmayı sevmiyorum. Ortada somut bir proje olmalı. Bir şarkıyı çok seversin sesine uymaz, başka bir müzisyenle çalışmak istersin müzisyenliğin tutmaz. Sadece bireylerin enerjisi değil tüm kolektif enerji, iç ilişki ve paylaşım önemli.

Artık zaten tek bir isim üzerine kurulu quartet veya trio anlayışı da bitti. Keith Jarrett triosunda Jack de Johnette'ı çıkart müzik tamamen

değişir. Bill Evans'ı düşünün, önce Scott La Faro ile çalışmış, sonra Eddie Gomez onun yerini almış. En son olarak da Marc Johnson var. Her bir ayrı başçı ayrı renkte bir Bill Evans oluşturuyor.

Duke Ellington orkestrasında o an çalan müzisyenlerin yeteneklerine ve havalalarına göre beste ve düzenleme yaparmış. Hatta bunlardan bir kısmını otobüslerde yaparmış."

Adam içinden geçirdi, işte tipik bir terazi burcu, detayları, yan öğeleri düşünmekten bir türlü esas olana varamıyor. Sıkıntısından artık kaç tane atıştırdığını unuttuğu çikolatalardan bir tane daha aldı.

"Daha iyi olabilmek için farklı kişiler ile çalışabilmek önemli. Bu insanı müzisyen olarak geliştiriyor. Sahne tecrübesi de insanı geliştiren bir şey. Ama bir gruptan iyi netice alabilmek için çok uzun zaman beraber prova yapmak ve çalışmak lazım, İstanbul gibi büyük bir şehirde ise bu çok zor. İnsan bazen sırf para kazanmak için de çalmak zorunda kalıyor ama aslında seçici olmak lazım.

Bir albüm için ön çalışmalar yapıyorum. Albüm yapmak benim için şarkı söylemenin ötesinde bir şey. Bir gün kendimi yansıtan dürüst bir albüm yapmak istiyorum. Ama iş realiteye binince insanın ayağının yere basması gerekiyor. Bunun sanatın ötesinde bir de iş tarafı var. Parçaların seçimi, müzisyenlerin birbirine uyumu, teknik olanaklar hepsi çok önemli. Özellikle de stüdyo ve kayıt. Tabii bu her şeyden önce bir hazırlık, araştırma, ve bütçe çalışması gerektiriyor. Tabii ilk albümde bazı hatalar da olacaktır. Acemi müzisyenler ilk albümlerinde birçok şeyi aynı anda yapmak isteyebilirler ve bu fazla kaçabilir."

Adamın bakışları sürekli dinledikleri CD'lere gitti. Evin boyutlarına göre oldukça gelişmiş bir koleksiyon olduğunu görüyordu

"CD'lerimi alırken yalnız kadın vokalistleri alabiliyorum, çok pahalılar. Korsan CD'leri ise almıyorum. Müzisyenin emeğinin karşılığını vermek lazım.

Bu güne kadar yapabildiklerimi yaptım. On sekiz yaşın şuursuzluğuna rağmen iyi bir yere geldim. Bir okul bitirdim, mimar oldum. Mimarlık başka bir meslek ama müzisyen yönüme düşünüş biçimi olarak önemli bir katkıda bulundu. Mimarlık öğrenimi sırasında sanat tarihi, temel tasarım prensipleri, denge, armoni, doluluk, boşluk gibi kavramları öğrendim. O yıllarda bana verilmek istenen şeyleri

müzikte ancak iki yıl önce anlayabildim. Sanırım liselerde mesleğe yönelik bir eğitim olsa çok faydası olurdu.

Bir mimari projede alanlar, hacimler ve yapı vardır. Bunları bir form içerisinde hem estetik hem de işlev olarak birleştirirsiniz. Aynı kavramlar jazz'da da var. Müzik programlarında da eğlence olmalı, popülerite olmalı, ritm ve değişik müzikal renkler olmalı. İnsanlar yapılan şeyden zevk almalı ve sıkılmamalı. Hepsini düşünmek lazım. Bunları yaratabilmek için bir de bütçe yapmak zorundasınız. Sonuçta tüm bunları bir estetik katarak ruh vererek birleştirmek aynı zamanda da yaratıcı ve doğal olmak lazım."

Vakit ilerlemişti, eve ilk geldiğinde ev sahibesi adama kekin yanı sıra makarna da pişirebildiğini söylemişti. Tekrar isteyip istemediğini sordu. Adamın çikolata ve kekten midesinde yer kalmamıştı. Teşekkür etti. Sonra ev sahibinden biraz da içinde yaşadıkları ülkeden bahsetmesini rica etti. Uzun müzikal yolculukta bir soluk alan ev sahibesi ona ülkesinden insan manzaralarını aktardı.

"Türkiye'de değişik mesleklerden insanlar kolektif bir şekilde verimli olarak çalışmıyorlar. İstisnalar tabii ki var. Müzisyen var, müzik dinleyicisi var ama bu ikisinin arasında çok boşluk var. Menajer yok, prodüktör az, yeni yeni oluşuyor. Kritik yok. Örgütlenme ve organizasyon çok eksik. Sonra mevcut az sayıda insan da çok alıngan ve hassas. Herkes birbirine dargın.

Ben bir müzisyen olarak bir çok şey ile uğraşmak zorunda kalıyorum. Bir çok şeyi aynı anda düşünmek zorundayım. Konser programları, seyahat detayları, daha bir çok aslında bir müzisyenin menajerinin ve ya prodüktörlerin ilgilenmesi gereken detay. Ama aynı zamanda yeni şarkılar öğrenmek, bildiklerini geliştirmek, repertuarlar tasarlamak zorundasın. Bununla da bitmiyor. Kendi günlük ev işlerin var, yemek, su parası telefon parası, çamaşır.

En son, umut ölmüş. İyi bir şarkıcı olmaya uğraşıyorum. İyi yaptığı şeyler ile tanınmak herkes ister. Ama bunların gerektirdiği seviyeye gelmeden gelmiş gibi tanınmak da istemem."

Adamın aklına en doğal soru geldi, ev sahibine sordu: Peki bu yolculuğunuzun sonunda nasıl tanınmak isterdiniz?

" Bilmiyorum. İnsan tek bir hayat yaşamıyor ki. Değişik kişiler ile değişik ilişkilerimiz var. O ilişkilere göre farklı şekillerde algılanıp hatırlarınız. Kimi insan beni bir şarkıcı olarak hatırlayacak ama başka ilişkilerim ve ilgilerim de var. Bazı insanlar beni sadece iyi bir dost olarak hatırlayacaklar. Bazen bir insana kolayca ulaşılır, bazen de bir ömür boyu beraber yaşanır da ulaşamaz.

Ama son tahlilde ardımda bir tebessüm bırakmak isterim."

Belçikalı misafirim o gece hem sahnedeki güzel sesli kıızı hem de onu tanımaya çalışmış bir insanın anlattıklarını dinledi. Sonra ben ona sordum, peki dostum sen ne düşünüyorsun? Misafirim otuz beş yıllık bir cam kalıp uzmanı olarak bana olayları kendi gözlüğü ile anlattı:

"Güzel ve zarif bir şişe yapmak için önce iyi bir cam harmanı hazırlamalısın. Sonra bu harmanı eritip iyi üretilmiş bir kalıba dökmen gerekir ki doğru şekillendirebilesin. Cam şişeleri imal etmek için iki ayrı kalıp kullanılır. İlk kalıplara Ebişör denir. Sıcak cam topu bu kalıbın içerisine akıtılır ve ön şekil verilir. Ama ortaya çıkan şey esas ürün değildir, yarım şişirilmiş bir balon şekline dönmüş olan sıcak camdır. Esas şekillendirme ikinci bir ayrı kalıpta verilir. Buraya transfer olunan yarım şekillenmiş cam alttan bastırılarak ve içerisine hava üflenerek şişirilir, içerisinde olduğu son kalıbın şeklini alır. Bu kalıba finisör denir. Cam üretimini bilmeyenler son kalıptan çıkmış güzel bir şişeye bakarken onun aslında ilk önce sıcaktan erimiş, kalıplarda sıcak ve basınç altında şekillendirilmiş bir kumdan geldiğini asla anlayamazlar."

Çoğumuz bir insanı tanıırken onun nasıl bir yoldan ilerleyerek kendisi ile karşılaştığımız noktaya geldiğini bilemeyiz. Bazen karşımızdaki insan tıpkı cam şişe üretiminde olduğu gibi henüz ilk kalıpta şekillenyordur ve ancak tecrübeli bir camcı şişenin son alacağı şekli o aşamada tahmin edebilir. Sonra hayat yolculuğunda bir şeyler olur. Bir olay, bir insan, bir tesadüf. Kişi kalıbını değiştirir ve yepyeni bir boyuta varır.

Belçikalı dostum Sibel Köse'ye baktı ve bana şöyle dedi.

"Lütfen bu kızın kıymetini bilin. "

UÇUP GİDEN BİR SESİN ARDINDAN / ÜMİT AKSU

Gün oldu, ses uçtu gitti, sözler kaldı...

"Üzgünüm, Acı Sözlerim İçin, Üzgünüm Seni Kırdığım İçin, Haklısın Bana Darılsan Bile, Beni Terketsen Bile, Ne Yapayım Ben Böyleyim..."

Kadın kendisi ile konuşmaya gelen adama sekiz fotoğraf uzattı.

"İşte hepsi bu."

Akatlar mahallesinde sanatçıların oturduğu bir sokakta idiler. Depremi yaşam alışkanlıklarını değiştirdiği bir Eylül günü kadın komşuları ile bahçeye kurulmuş bir çay sofrasında yün örerken artık yaşamayan bir insanı anlattı:

"1931'de doğmuş. Saint Joseph Lisesi'ni birincilikle bitirmiş. Hukuk fakültesine girmiş ama yarısında terk ederek müzisyen olmuş. İlk grubunu Mehmet Akter ile kurmuştu. Sonra Süheyl Denizci ile uzun yıllar çalıştı. TRT Jazz Orkestrası'nda yirmi yıl geçirdi. İlk evliliğinden bir oğlu var. Babası eski vali ve senatörlerden Cenap Aksu."

Adam kendisine verilen fotoğrafları inceledi. Artık yaşamayan müzisyen kendi ölmüş babasına benziyordu. Dökülmüş bembeyaz saçlar ve posbıyıklar. Bir fotoğrafta mutfakta başında Galatasaray şapkası, elinde futbol topu tutarken görülüyordu. Tezgahta bitmiş bir su şişesi, yarım içilmiş bir kola ve topu tutan fanılalı bir adam. Sonra başka fotoğraflar, sahil kasabasında çekilmiş, minübüste çekilmiş, evde uzanırken çekilmiş. Bir tanesinin arkasına tarih düşülmüş: Harp Akademileri Komutanlığı Fotoğrafhanesi, 23 Ekim 1987.

Süheyl Denizci ve Neşet Ruacan da var. Herkes çok resmi giyinmiş, herhalde önemli bir davet.

Kadın yün örmeye devam etti. Artık yaşamayan insan ile beraber geçirdiği onca seneyi üç cümle ve sekiz fotoğrafa sığdıramayacağını hissederek devam etti:

"Ben tanıdığımda İsveç'ten yeni döndüğüm zamanlardı. Süheyl telefon etti, Çelik Palas'tayız, "Sen de gel şarkı söylersin." dedi. Şimdi yılını hatırlamıyorum, galiba 1965 idi, yok, 1966 da olabilir. O grubun piyanisti idi. İlk defa o gün tanıştık. Kısmet diye bir şey var. Yıllarca İsveç'te birbirimizin ardından konserler vererek dolaşmışız da fark etmemişiz. Ben manen çok yorgundum. İlham'dan boşanmışım. Onu ilk gördüğümde gri, emeklilerin giydiği tarz bir hırkası vardı. Ama sadece 32 yaşında idi. Sakin, az konuşan, entellektüel, ağır başlı bir insan. Çelik Palas'ın müdürü ile satranç oynarlarken onları seyredirdim. Çapkın değildi. Liman gibi sığınılacak bir adam olarak gördüm onu. Benim zorumla bir arkadaşlık oldu."

Masanın karşı tarafında oturan kız annesinin sözlerine devam etti.

"Aytenkolik olarak öldü, hayatı kaydı. Sen onun için bir saplantı idin."

Kadın güldü ve konuşmaya devam etti:

"Otuz yıl bu, dile kolay. Ama ikimiz de evlendiğimizde mutlu olamadık hep didiştik."

Masadan bir başka hanım lafa girdi: "Sen çıldırttın Ümit'i."

"Ümit ile darıldık, barıştık, ayrı kaldık, bir boşandık bir daha evlendik, başkaları ile evlendik, ayrıldık ama gene beraber olduk. Benim için on yedi yaşındaki dünyalar güzeli sevgilisini terk ettiğinde ikimiz de otuz iki yaşında idik."

Kadın örmeye devam etti. Hikayenin son kısmını anlatacaktı. Gözlerini kıstı, belli ki anlatmakta zorlanıyordu, bir an durdu ama şişlerine sarılarak devam etti:

"Sonra bir gün hastalandı, dört yandan hastalıklar saldırdı adamcağıza, bacağına kestiler, böbreği gitti, üre başladı. Kanser oldu. Müzikten gittikçe uzaklaştı. Hayatının son altı yılını bilgisayar başında geçirdi. Çok meraklı idi bilgisayara. Hiç halinden şikayet etmezdi. Halini soranlara hep iyiyim derdi.

Tek tesellim yaşamının son altı yılında ona bir hemşire gibi çok iyi bakabilmiş olmam. Sık sık çalışma aralarında eve gider onun ihtiyaçlarını giderirdim."

Bazı anlar vardır soru sormak gereksizdir, konuşma aralıkları sessizce soruları meydana getirir. İşte kadın böyle bir soruya cevap verdi:

"Çok iyi bir jazz piyanisti idi. Ama kendi çalışından tatmin olmazdı. Bir ara, galiba TRT'de çalıştığı yıllar idi, şahlandı. Ama arkasını getirmede, azimli değildi. Oscar Peterson'a hayrandı. Çok hasta olmasına rağmen İstanbul'daki konserine beraberce gittik. Uzun yıllar piyano çaldı ama ne yazık ki kendi adına yapılmış bir albümü yok."

Kendi adına bir jazz albümü olmayan adamın Türk Pop Müziği'ne armağan ettiği bir çok unutulmayan parçası var:

" "Ben Böyleyim" in sözlerini o yazdı. Beste Vicky Carr tarafından yapılmıştı ama Türkiye'de müzüğü popüler yapan sözleri oldu. "Ölünceye Kadar" ve "Yalnız Kadın" ın hem besteleri hem de sözleri onundur. Bunları benim için yazmıştı. Bir de "Feelings" için yazmış olduğu sözler var."

"Ben Böyleyim" bir zamanların en tanınmış parçası idi ve hiç unutulmadı. Adamın aklına kaçınılmaz bir soru geldi: Şarkıdaki sözleri kim kime söylüyor, kadın mı erkeğe, erkek mi kadına.

"Bu soruyu ona kaç defa sordum, hiç cevap vermezdi, sadece gülerdi."

Masadaki bir başka hanım söze girdi:

"Bence bu sözler onun sana söylemek istediği sözlerdi, sana duyduğu aşkı ifade ediyorlar."

Adam sordu: "Sizi neden sevdi?"

"Ben aslında çok tatlı bir kadınıam."

Sonra uzun bir sessizlik oldu.

"Benimle eğleniyordu. Müzik beraberliğimiz vardı. Otomobil sürmeyi severdi. Beraberce Avrupa seyahatlerine çıkardık. Bulgaristan ve Yugoslavya'dan geçerken hep radyoyu açar o ülkelerin jazz programlarını dinlerdi. Bir gün geldi bacağı kesildi, otomobil seyahatlerimiz de bitti."

Masadan çeşitli yorumlar geldi: "Konken beraberliğiniz de vardı. İyi insandı, gülerek gitti."

Kadın devam etti:

"Hastanede son nefesinde el ele idik. Yarı komada olduğu bir gün bana baktı ve "Özlemişim." dedi. Oysa sadece üç gün ayrı kalmıştık."

Adam, daha başka ne söyleyebilirsiniz, diye sordu. Kadın:

"İşte hepsi bu..." dedi.

Adam, kadının şişlerine geri dönerken içinde kopan fırtınayı hissetti.

Ümit Aksu bir eylül günü ardında unutulmayacak birçok müzik ve şarkı sözü bırakarak bu dünyadan uçup gitti. Onun Ayten Alpman için yazdığı ölümsüz şarkı sözleri severek yaşanmış bir hayatın en güzel tanığıdır:

"Üzgünüm Bütün Olanlar İçin, Üzgünüm Mutlu Yıllarım İçin, İster Vur İster Okşa, İster Tut İster Yolla, İster Sev İster Zorla, Ben Böyleyim"

YAHYA DAI / SONSUZ YOLCULUKTA ALINAN BİR MOLANIN ÖYKÜSÜ

Onun mutsuz olduğunu ortak bir dostumuzdan öğrendim. Halbuki benim için Yahya Dai bitmez tükenmek bilmeyen bir enerji ile saksofon çalan ve iç enerjisini etrafına tıpkı bir ışık kaynağı gibi yayan bir müzisyendi.

Bazen bir insanı tanım sanırsınız, an gelir o insan hakkında ne denli az şey bildiğinizi farkedersiniz. Önce onu telefonda dinledim. Kelimelerin arkasındaki üzüntüyü kolayca hissedebildiniz:

"Amerika'ya gitmek istiyorum çünkü yaşamımda bugüne kadar yapabildiklerimi bambaşka bir dünyadan yeniden bakarak değerlendirmek istiyorum. Bugüne kadar neyi getirebildim, bugünden itibaren neyi ileriye götürebilirim bir görmek istiyorum. Arkadaşım Alper Yılmaz'ın yanında kalmak üzere Sacramento'ya gidiyorum. Alper bana bir saksofon ustası da ayarlayacak, ondan ders alacağım. Bir anlamda kendimi ona danışacağım, beni önyargısız değerlendirecek bir adamın yorumunu alacağım.

Daha evvel Amerika'ya gittiğimde zenciler ile beraber müzik yapmaktan büyük zevk aldığımı hissettim. Çok içten çalışıyorlar ve birbirlerine destek oluyorlar. Seni de kendileri gibi içten çaldırıyorlar. Birini bir şeyler yaparken gördüklerinde ona yaptığını daha iyi yapması için destek oluyorlar.

Türkiyede ise durum farklı. Burada birisinin projesinde yer alır da beğenilirsene bir müddet sonra istenmeyen adam oluyorsun. Ne yazık ki bu gerçek.

Amerika'da iyi bir fırsat olursa kendimi geliştirmek istiyorum. Ama birşeyler planlayarak yola çıktığın zaman olan şeylerin o plana ne kadar uyup uymadıklarını gözlemlemekten olan şeylerin tadını çıkartıp onlar ile doğaçlama bir ilişkiye girme fırsatını kaçıırıyorsun.

Bugün otuz yedi yaşındayım, sağlığım, gücüm, enerjim, birikimim beni daha ne kadar bu işte destekler bilemiyorum. Ama hayatımın kalan kısmını pazarlıksız yaşamak istiyorum. Ön koşul koymaksızın ve salt müzik ile yaşamak istiyorum. Daha iyi bir müzik ortamı, beraber çalabildiğim ve benimle çalmak isteyen müzisyenler, daha iyi bir seyirci hak ettiğimi düşünüyorum."

Sözler yüreğime oturdu...

Beatles'ın çok sevdiğim bir parçasını hatırladım, "She is Leaving Home".

Eh, "she" yerine "he" koymanın bir sakıncası olmaz, diye düşündüm.

Bu şarkıda anne ve baba evden ayrılan çocuklarının ardından sorarlar: Niye gidiyor? Halbuki biz ona her şeyi vermiştik.

Onun ile birlikte yaşadığım bir konser anısı gözlerimin önüne geliyor. Açık hava Tiyatrosu'ndaki konserde Kenny Garrett saksofonu ile seyirciye karşılıklı bir şarkı söyletiyordu. Kenny saksofon ile bir cümle üflüyor sonra durup seyircinin aynı melodiyi tekrar etmesini dinliyordu.

"Çabuk saksofonunu çıkart!" Yahya bu sözlerime şaşırarak beraber hiç itiraz etmeden ayağının dibindeki kutudan saksofonunu çıkarttı, sonra tekrar seyircinin sırası geldiğinde Kenny Garrett'a saksofonu ile yanıt verdi. Kenny o sırada sahnenin ilgi merkezi ve tartışmasız kralı idi. Bir an şaşırıp ve kendi sahasına girmeye cüret eden densizi aradı, sonra Yahya'yı gördü, önce kızdığını sandım ama sonra jazz adamı dayanışma duygusunun ağır bastığını hissettim, gözleri ile Yahya'ya bir selam vererek showuna devam etti. O gece ben de Yahya ile ortak bir başka yönümü keşfetmiştim, ikimizin de içinde muzip bir çocuk ruhu yaşıyordu.

Bunca yıl sonra sadece konser salonlarında ve albümlerde tanışmış olduğum bir insanı daha yakından tanımak istedim, bir cumartesi günü öğleden sonra bu fırsatı buldum.

"Başkurt sokak No 40, giriş katı, bir numaralı daire, marketin yanı..."

Evi Taksim civarında Kazancı yokuşu civarında bir yerde idi,

telefonda bana arabamı park etmem gereken yeri bile güzelce tarif etti, yeri elimle koymuş gibi buldum.

O minicik evin içerisinde Yahya'nın tüm yaşamının bir kesitini gördüm.

Müzik seti, onları tamamlayan Castle Monitor speaker'lar, güzel bir ses. Sonra bir çalışma köşesi, bilgisayar, kitaplar, CD'ler bir mantığa göre düzenlenmiş. Saksofoncular alt sırada, trompetçiler üst rafa dizilmişler. Sonra gözlerim etraftaki yoğunluğa alıştı; bakmaya devam ettim. Maket otomobiller, Aykut Uslutekin'in çekmiş olduğu güzel bir konser fotoğrafı, ufak ama muntazam bir yatak odası, sonra bir dolu saksofon ağızlığı ve kamışı, duvarları süsleyen posterler. Mutfaktan açılan bir kapı arka bahçeye veya balkona (size nasıl gelirse) açılıyor. Burada bir çamaşır makinası ve iki yarış bisikleti duruyor. Sonunda minik bir yemek masasının etrafına çöktük, bu sefer etraftaki bir dolu bavul, saksofon ve tek başına mağrur bir eda ile duran bir pan flüt gözüme çarpıyor.

Kapkara minik bir kedi sohbetimizin başlangıç noktası oluyor:

"Adı Şobe, hayır sobe değil, Şobe. Bak şu gördüğün pencerenin önü sokak, bazen mahallenin çocukları onun dibinde saklambaç oynarlar, bir seferinde çocukların en ufağı duvara koştu elini vururken "Şobe" dedi, belli ki doğrusunu telaffuz edemiyor.

Ben de sokakta bulduğum bu minnoşa "Şobe" ismini verdim. Kedim çok entellektüeldir. Evde olmadığım zaman ona mutlaka açık müzik bırakırım, en çok Radyo Oksijen'i seviyor. Bu kanalda daha yeni tarz jazz müzikleri var."

Aslan yattığı yerden belli olur, ev titiz bir bekar evi. Yahya bir tepsi ile geldi, sıcak su, nescafe, şeker, süt, bardaklar, kaşık ve beyaz peçeteler tepsiyi süslüyordu. Onun özenli bir ev sahibi olduğunu düşündüm. Ayrıntılarda atlanan hiç bir şey yok. Bir de taze vaferlerin enfes tadını hatırlıyorum. Kahve içerken sohbetimize daldık gittik.

Yahya 25 Aralık 1963'te doğmuş, yani İsa peygamberin göğe çıktığı gün. Önce ona İsa ismini vermeyi düşünmüşler ama sonra başka bir kutsal kitap isminde karar kılınmış ve ailesi oğullarına Yahya ismini uygun görmüşler. Soyadı "Dai" ise dua eden anlamına geliyor. Sonra

zor geçen çocukluk yıllarını dinliyorum. O henüz dört buçuk yaşında iken ayrılan, her ikisi de müzisyen olan bir anne baba, iki müzisyen teyze, ressam bir dede: Abidin Elderoğlu. Onun ve anneannesinin yanında geçen çocukluk yılları, dedenin klasik müzik plaklarını dinleyiş, sonra zaman zaman annenin evine dönüşler. Annesinin küçük transistörlü radyosunu yastığının altına sokarak sessizce müzik dinleyen küçük bir çocuğun yalnız, uykusuz ve uzun geceleri.

Annesinin arpist arkadaşının hediyesi olan bir blok flüt onun yaşamında sahip olduğu ilk enstrümanı, henüz dördüncü sınıfta. On beş günlük bir blok flüt öğrenimi ile nefesli sazlardaki yolculuğuna başlıyor.

İki ev arasında geçen bu çocukluk yıllarını tamamlayan yatılı okul yıllarından bahsediyor. Bilecik Ertuğrul Gazi Lisesi, Anadolu'nun tüm yörelerinden gelen çocukların kaynaştığı bir okul burası, çoğu ya fakir, ya da anne baba ayrı. Bu okulda seçme ders olarak alınan müzik derslerini, herkesin yemekte olduğu sırada çok güzel bir reverb'i olan koridorda çaldığı blok flütü hatırlıyor. Sonra bir yıl sonu gösterisinde öğretmeninin desteği ile kendi kendine flüt ile çaldığı ABBA parçalarını ilk defa insan içerisinde çalışını hatırlıyor. Bu onun ilk resmi konseri.

Bir gün okul biter ve Ankara'ya döner ama annesi ikinci defa evlenmiştir. Üvey babası Nail Payza Bey hayatında gördüğü en disiplinli insanlardan biridir. İlk önceleri onun bir saksofon almasına engel olmasına rağmen ileride bir gün sırası geldiğine inanınca Yahya'ya bir saksafon da aynı Nail Bey alacaktır.

Bir enstrümana sahip olmak konusunda ilk duyduğu heyecan ona doğum gününde hediye edilen gül ağacı bir tenor blok flüt olur. Aslında bu flütü vitrinde görmüş ama annesinin ve yeni babasının kendisine almayacağını düşünmüş.

Kahve içmeye devam ediyoruz. Bana o gül ağacı blok flütü göstermesini istedim. Getirdi, özenle kutusunu açtı, parçaları birleştirdi, yıllar flütü yıpratmıştı ama tıpkı gençliğinde çok güzel olan bir kadın gibi hala güzelliği göz kamaştırıyordu. Bu flütün bir ruhu var, dedim o ise, her enstrümanın vardır, dedi. Blok flütü yanımıza itina ile yerleştirerek konuşmamıza devam ettik. Flütün bizi dinlediğine emindik.

Enstrüman konusundaki ikinci benzer duyguyu ilk saksofonunun kapağını açtığı an yaşar. Bu bir buçuk yıl beklenmiş bir alto saksofondur ve Yahya'nın hayatında bambaşka bir dönem başlamaktadır. Blok flütte çıkarabildiği seslerin bir sınırı olduğunu ve bunun da kendi becerisinden değil enstrümandan kaynaklandığını fark ettiği bir dönemde saksofon dünyasına geçecektir.

"İlk saksofonumu gizlice almıştım, kendi biriktirdiğim para ile yurt dışından bir arkadaşına ısmarlayarak getirttim, anneannemin evinde kalırdı. İlk saksofonumu elime aldığımdan beri on dokuz yıl geçti, seneye yirminci yılımı kutlayacağım."

Yahya liseye meslek lisesinde başlar ama başarılı bir öğrenci olarak ikinci yılından itibaren teknik liseye transfer olarak motor bölümüne kayıt olur.

Teknik lise yılları çok başarılı geçer, özellikle otomobil motorları konusunda çok şey öğrenir, bir yandan da amatör olarak bir çok değişik grupla müzik çalışmalarına devam eder.

"Aslında liseyi bitirdiğim yıllarda amacım bir atölye açmak, gündüz atölyemde çalışmak, akşamları ise saksofon çalmaktı. Makina mühendisi olmak ve tasarım yapmak istiyordum. Ama sonunda sadece ODTÜ fizik bölümünü kazandım. Malesef akademik olarak pek başarılı olamadım. Fizik bölümünde benim tanıdığım fizik on beş günde geçilmişti. Kuantum fiziği başlayınca ben tamamen devre dışı kaldım. Üvey babamın istememesine rağmen altı ay sonra okulu bıraktım ve tekrar üniversite sınavlarına girerek Antalya Akdeniz Üniversitesi Meslek Yüksek Öğretim Okulu'na girdim. İki yıllık olan bu okulu çok keyifli okudum, bol bol bisiklete bindim, müzik yaptım. Bazen Antalya yat limanına gider müzik çalardık. Antalya Develi restoranda ilk defa profesyonel olarak sahneye çıktım. Bir gün Doktor İbrahim Esener ile tanıştım. O zamanlar CD'ler yeni çıkmıştı ve ilk jazz CD'lerini onda gördüm. Bir gün bana: "Çok güzel çalışıyorsun, bu yolda git." dedi. Çok etkilendim o güne kadar hiç kimse bana öyle bir şey söylememişti. Okulun son yılında bisikletimi satmış mobilet almıştım. Askere gitmeden önce bir atraksiyon olsun diye Mobilet ile Ankara'ya dönmek istedim. İbrahim Ağabey bana bir otobüs bileti vermesine rağmen Ankara'ya Mobilet ile döndüm. Eşyalarımı otobüs ile

yollamıştım ama alto saksofonuma kıyamadım ve onu mobiletimle getirdim. On yedi saatte Ankara'ya vardım, eve bir buçuk kilometre kala motorun diyaframı kırıldı ve pedal çevirerek eve varabildim. Annem tam bir hafta benimle konuşmadı."

Annesi ile aynı görüşü paylaştığımı içimden geçirdim ama Yahya'ya açıklamak istemedim, çünkü o tatlı bir tempo ile geçmişini yeniden yaşamaya başlamıştı.

"1987'de müzisyen olarak yaşamaya karar vermiş idim ve eski arkadaşlarım Sina Hakman, Erkan Gençol, İhsan Akyüz ile "Graffiti"yi kurdum. Ankara'daki Eylül barda çalışmaya başladık. Barın sahibi Ayten Hanım bize sahip çıktı. İlk defa derli toplu parçalar çaldık. İyi bir saksofon tonu yakaladım, inanılmaz bir keyif alıyordum. Aslında saksofon çalmayı öğrenmek için hiç bir zaman ders alacak param olmamıştı. İki yıl doğru dürüst ses çıkartmadan kendi kendime çalışmıştım. Anneannemin evinin koridorlarında kendi kendime çalardım. Şunu fark ettim, müzikte o güne kadar içinde olduğum mekanik-teknik dünyasının ötesinde engin ve derin bir tat var. O güne kadar müziği sadece dinliyordum ama çalmaya ve duyduğum sesleri çıkartmaya başladıktan sonra başka bir tat aldım.

1987'de askere gittim, er olacaktım ama önce müzisyen olduğumu söylemedim, yeni yeni oluşmakta olan müzikal aromamı kirletmek istemedim. Ama bir gün bölüğe gelip içimizde müzisyen olup olmadığını sordular, ben gayri ihtiyari öne çıktım, bu şekilde ordudaki müzisyenlik hayatım başladı. Antalya Karpuzkaldıran'da müzisyen olarak çalışacaktım. Bir gün eğitim alanında çavuş içinizde kim saks çalıyor, diye sordu, bir asker kendini tutamadı güldü, çavuş onu ceza olarak kulaklarından tutup tutup havaya kaldırdı, kulak kıkırdıklarının çatırdısını duydum, kendimi çok suçlu hissettim. Unutamadığım olaylardan birisi de 1988'de Miles Davis'in İstanbul konseri oldu. Ona çok gitmek istiyordum, babası general olan İstanbullu bir arkadaş bana izin alırdıbileceğini söyledi, ama sonra bunun acısını benden çıkarırlar diye teşekkür ederek istemedim, ama bugün çok pişmanım."

Ancak Yahya Miles Davis'in kasetlerini alır ve defalarca dinler. Sonra bunu başka jazz müzisyenlerinin kasetleri izler, iyi bir dinleyici olmaya başlamıştır.

"Bir gün General Muhittin Fisunoğlu'nun huzurunda çalışıyoruz, müzik bitti komutan bizi yanına çağırdı, çok korktum, ama beklediğim gibi olmadı. Meğer Fisunoğlu çaldığım tenor blok flütün sesini çok beğenmiş, beni tebrik etti elimi sıktı, o sıkınca herkes elimi sıktı, çok şaşırmıştım. Füsunoğlu beni ve gözüne kestirdiği bir klarinetçiyi İzmir'deki Konak ordu evine getirtti. Bundan sonrası daha rahat geçti. Kokteyller, sosyal ilişkiler, çok mutlu oldum. Bana bir çalışma mekanı da sağladılar, klarinet çalmayı öğrendim, tenor saks çaldım. Her gün subaylara yemek müziği çaldım. Bu çalışmalar sırasında genel olarak pop jazz ve jazz standartları çalıyordum. Orda fark ettim ki daha önce böyle müzikleri hiç dinlememiş olan insanlar bile hoşlanabiliyor. Canlı çalışta kasetlerde olmayan bir başka etki var.

Jazz'ı yemek müziği olarak çalarak birçok insana sevdim, geldiler bana teşekkür ettiler. Bu bana sevdiğim şeyi, yani jazz müziğini başkalarına da sevdirebileceğime dair ümit verdi."

Gün gelir askerlik biter ve Yahya eve döner. Üvey babası ile olan ilişkiler zorlaşınca evden ayrılır, bir tiyatrocunun arkadaşı ile ufak bir çatı katı tutar, çeşitli gruplarda çalışmaya başlar. Hatta para biriktirip bir yarış bisikleti bile alır. O sırada hayatını değiştirecek bir şey olur:

"Şimdi ayrılmış olduğum eşim Özlem ile o sıralarda tanıştım. Özlem bir şehir planlamacısı idi, tiyatro ile uğraşıyordu ve on iki ortaklı bir kafe işletiyordu. 1990 yılında evlendik, müzik ile uğraşmaya devam ettim. Tuna Ötenel ile tanışmıştım, onunla Mimarlar Derneği'nde çalışıyordum. Tuna Ötenel'i kendi tarzına çok hakim olabildiği için beğenirim.

Evlendikten sonra bir 67 model Volkswagen minibüs aldık, tüp gaz, yatak, buz kutusu falan, yazları Bodrum'a gider çalışırdık. O zamanlar Bodrum Caz Kafe henüz marina tarafında idi. Cengiz ve Mete ile tanışmamız da o döneme denk geldi ve Caz Kafe'de çalıştık. 1991'de TAI'ye (Turkish Aerospace Industry) girdim, önce uçak gövdelerinin montajında çalıştım, sonra motor bölümüne geçtim. Beni İtalya'ya kursa gönderdiler, saksofonum ile gittim, orada jam sessionlara katıldım.

Şöyle düşünüyordum: Müzisyenlik zor iş, normal bir para kazanacak işim olsun ama hafta sonları ödünsüz müzik yapayım.

Ama kısa zamanda gördüm ki bütün hafta enerjimi işe harcadınca hafta sonu sazım bana yabancı geliyor. Değil müzikte ilerlemek, gerilemeye başlamıştım.

Asia Minor da 1990'da başlamıştı. TAI de çalışırken onlar ile beraber İtalya'ya gitmek için işimden zar zor bir izin aldım, bu benim ilk yurt dışı deneyimim oldu, Viyana'ya gittik. Ama anladım ki Asia Minor ciddi bir proje, motorculuğu bırakıp devam etmek lazım, ama bir kere bırakırsam uçak motorculuğuna bir daha kariyer olarak dönemem, bir yol ayrımına gelmişim. Ayrılmaya karar verdim, en çok kayıncımdem itiraz etti, onun için müzik bir hoşça vakit geçirme biçimi idi. Bense müzikte para kazanmasam bile çok mutlu oluyordum. Sonunda ayrıldım ve Asia Minor ile çalışmaya başladık. Bir çok yerde konserler verdik, turnelere çıktık.

Avrupa benim ufku açtı. Orada çok farklı bir dinleyici olduğunu keşfettim. Çalana ve sanatçıya inanılmaz bir saygı var. Türkiye'de bağırta çağırta arasında çalışıyoruz ve bu durum beni hep mutsuz ediyor. Orada ise insanlar nefeslerini tutuyorlar. Orada daha değerli mahluklarız, sanat ile uğraşmak önemli bir şey, bu duygu seyirciden sanatçıya yansıyor. Burada kalabalıktan birkaç kişi seni dinlerken orada seni dinlemeyen ancak birkaç kişi olabilir. Halbuki en mühim olan şey dinleyici ile müzisyenin iletişimi. Çalmanın dinleyici tarafından absorbe edilmesi lazım. İnsan tek başına çalarak bir yere varamıyor. Müzik dinleyiciye çalınınca anlam kazanıyor."

Yahya bu arada Bilkent Üniversitesi'nde Polonyalı Janusz Szpot ile çalışır. 1991'de bu üniversitede bir jazz bölümü açılmıştır ama kısa zaman sonra bunun bir vitrin olduğunu farkederek. Açıldıktan bir yıl sonra bile okula öğretmenler gelmemiştir. Jazz bölümü çabasının samimi olmadığını hissedince oradan ayrılır.

Derken bir gün gelir Yahya'nın Ankara'daki müzik hayatı biter. Beraber çalıştığı arkadaşlarından önce Volkan Hürsever sonra Sibel Köse İstanbul'a giderler. Ama onun hayatında daha ilginç bir değişiklik olacaktır.

"1994 yılında baba oldum, oğlum Ege doğdu, uçak fabrikasından ayrıldıktan sonra geçimimi sağlayamayacağımı biliyordum, bir çocuk

sahibi olmak bu açıdan daha da zor bir iş idi. Ayrıca benim için müzik bir öncelik idi, böyle olunca da özel hayata yer kalmıyor. Oğlum iki buçuk yaşında iken eşimden ayrıldım. Yok sadece ekonomik sıkıntı değil, standart dışı bir yaşam bu, sıkıntılı, evime ve çocuğuma vakit ayıramadım. Zar zor başka bir eve çıktım, yeni bir düzen kurdum, çok zor günler geçirdim. Sık sık İstanbul'a gidip gelirken en sonunda daha çok iş imkanı var diye İstanbul'a taşındım.

İstanbul bu, dışı Ankaralıyı içi İstanbulluyu yakar. Kahve filan kalmadı, Yahya mahalledeki pideciye gidelim diyor ama konuşmaya kaptırmışız, bir türlü evden çıkamıyoruz. Sonunda buzdolabından bir çiğ köfte getiriyor. Balık pazarından aldım, iyi bir yerden, bizim Antep damak tadına uyuyor, diyor. Ben yeşil yaprağa ilk köfteyi saraken o bana İstanbul günlerini anlatıyor:

"1998'de Cumhuriyet'in 75. Yılı kutlamaları çerçevesinde Amerika turnesine gittim, hem Asia Minor hem de Yeni Türkü ile çaldım. Her iki grupta da aynı özen ve performans gösterilemem için sağlığıma, konsantrasyonuma çok özen göstermem lazımdı. Küçük bir performans düşüklüğü onlara diğer gruba daha özenli çalıp kendilerini ihmal ettiğim etkisini verebilirdi. İşte bu yaşanmasın diye uğraştım. Aslında bu benim ikinci Amerika turnemdi. İlkini 1996'da Asia Minor ile yapmıştık.

Amerika'dan dönünce şu an içinde oturduğumuz bu evi tuttum. Çok umutlu idim, yaşlılarım müzisyenlerin arasında idim ve aklımdaki müziğe onlar ile beraber çalarak varabileceğimi düşünüyordum. Ama 1999 yılında ekonomik kriz başladı ve en popüler müzisyenler bile işsiz kaldı. Bu benim için büyük bir psikolojik yıkım oldu.

Fakat bundan daha da kötüsü sorunun sadece ekonomik olmadığını anladım.

Esas sorun bizim yaptığımız sanat endişeli müziğin Türkiye'de bir değerinin olmaması. Önemli olan ekmek parasının kazanılabileceği müziği yapmak, birilerinden iş kapmak, bir şekilde geleceği mümkün olduğunca garantiye alabilmek.

İstanbul'da insan ilişkileri Ankara'ya göre daha kirli veya ben kendim profesyonelleştikçe olayı böyle görüyorum. Birçok ters ve

tatsız deneyimim oldu, beraber çalmak isteyebileceğim insanların sayısı azaldı."

Sesindeki kırgınlığı saklamıyor, aslında telefonda kısaca değindiği bazı şeylere ancak şimdi sıra gelmiş oluyor. Onu dinlemeye devam ediyorum.

"İstanbul'da iki türlü jazz müzisyeni var. Bunlardan ilk grubu kendilerine düzenli bir gelir sağlayacak bir işte çalışıyorlar, kalan vakitlerinde ise müzik ile uğraşıyorlar. Aslında bu müziğe jazz demek de doğru değil, yaratıcı doğaçlama müzik dersek daha doğru olacak. Çünkü birçok insan jazz müziğini mainstream olarak algılıyor.

Bir de daha genç bir nesil var, memurluktan uzak, bunlar daha çok pop piyasasında çalışıyorlar, kayıt ve konserlerden kazandıkları paralarla geçimlerini sürdürerek kalan vakitlerinde jazz faaliyetinde bulunuyorlar.

Ben her ikisini de denedim. Ama benim için esas olan sevdiğim müziği yapabilmektir. Para kazanmak isteseydim hazır bir işim de vardı. Pop camiasına gelince, onların arasına katılınca fark ettim ki sana orada bir görev veriyorlar ve yapar yapmaz da toz olmanı istiyorlar. Ayrıca birçok dolap, hile hurda da var. Fark ettim ki herkes bana "cazıcıdır, az ile yetinir" diye davranıyor.

Ben sevdiğim müziği başkalarına da sevdirmek için yola çıkmış bir müzisyenim. Kişisel başarımın ölçüsünü radyoda dinlediğim ve sevdiğim müziği üretebilen insan olabilmek olarak belirlemiştım. "Para kazandıran" işler ile uğraştığımda müziği sevdirmek istediğim kitleye bu gün olduğu kadar erişemiyordum. Erişebilmek için doğaçlamada çok önemli, teknik de çok önemli. Ama ruhunun hissettiği gibi müzik yapmakta serbest olmazsan yaptığın müziğin adı jazz olamaz, zaten bundan gerisi de çok önemli değil. Ruh dediğin düğmeye basılınca harekete geçmiyor. O bütün hayatın geneline yayılıyor. Sosyal hayatından özel hayatına kadar kendini bu atmosferde hissetmen lazım. Para kazanmak için sevmediğin ve yaratıcı olmayan bir müziğe bulaşırsan kendi yaratıcılığını bölüyorsun. Ondan sonra gidip yepyeni bir müzik yapmak veya olan müziği yepyeni bir şekilde yorumlamak mümkün değil. Bunu umabilmek ise sadece hayalperestlik."

Yahya müziğin teknik yönü konusunda bazı eksiklikleri olduğunu düşünüyor.

"Bu günkü aklım olsa idi annemi dinler konservatuara gitmiş olurum. Halbuki ben çocukluk yıllarımda klasik müzikten keyif almamıştım. Genç yaşta temel müzik eğitimi almış olsaydım daha iyi bir alt yapı ile bugünü yaşırdım. Kompozisyon bilgim az, beste yapabilmek ve çalmak için alt yapımın eksik olmasının huzursuzluğunu hissediyorum. Tabii bunlar olmadan da beste yapılabilir ama ben ilk çalıştığım yıllardan beri hep aklımdan geçen melodiyi enstrümanıma hiçbir engelle karşılaşmadan aktarmak istedim. Melodi ve emprovizasyona çok emek harcadım, birçok kişi ile çaldım, ciddi bir sahne deneyimim oldu. Tabii bu olayın bir yönü. Ama öte yandan da bugün özgür bir yürek ve beyin ile müzik yapabilmemi herhangi bir sistemin dışına girmemiş olmama borçluyum. Dolayısıyla bedeli bugün ve ileride ödenmek kaydı ile ulaşabileceğim daha güzel yerler olabilir. Okullardan belli bir altyapı ile çıkanlar aslında o altyapının esiri oluyorlar. Birbirlerine benzer şeyler yapıyorlar ve yaptıklarını savunmak zorunda kalan insanlar haline geliyorlar. Güzellik everensel bir kavram, sadece belirli bir eğitim ile ulaşılacak bir şey değil. Ona doğru herkesin farklı bir yoldan ulaşma hakkı ve imkanı olmalıdır."

Çiğ köfte bile kalmadı, son köfteyi misafir olarak alma hakkının bende olduğunu düşündüm. Pide ihtimali gittikçe uzaklaşmaya başladı. Bu arada durmadan müzik dinliyoruz, bazen Yahya'nın henüz yayınlanmamış kayıtları da araya giriyor. Ben onun CD'lerini incelerken saksofoncuların ağırlıkta olduğunu görüyorum, eh bu çok doğal ama Yahya'nın müzik paleti oldukça geniş. Groover Washington'un albümünü elime alarak onun hakkında yazdığım ölüm yazısını okuyup okumadığımı soruyorum.

"Saksofon çalmak için bana ilham veren kişi Groover Washington Jr. idi. Onun yüzünden bu aleti çalmam lazım geldiğini düşündüm. Daha sonra da David Sanborn bana ilham verdi. Bundan sonra bir çok isimle aynı anda tanıştım. Charlie Parker, John Coltrane, Dexter Gordon, Wayne Shorter, önce onları kasetlerden tanıdım. Sonra kendimi daha da yakın hissettiğim insanlar oldu. Michel Brecker,

Kenny Garrett. Ama iki isim daha var: Miles Davis ve Marcus Miller. Steve Wonder'ı çok beğenirim, bildiğimiz anlamda jazz yapmaz ama özellikle eski albümlerinden derin bir keyif alırım."

Steve Wonder'ın albümünü dinlemeye başladık: "Love is in need of Love Today"

Bu şarkının sözlerinde günümüzü anlatan bir şeyler buluyorum:

Bugün sevginin sevgiye gereksinimi var/ Geciktirme/ Sen sevgini yolla bir an önce/

Nefret firdöndü dolanıyor etrafımızda/ Tüm yürekleri kırıp dökerek/ Durdur nefreti bir an önce/ Artık çok geç olmadan...

Bazen sessizlik sözlerden daha fazla şey iletir. İkimiz de bir an susuyoruz. Ben kütüphanedeki maket trenlere bakıyorum, Yahya tekrar söze giriyor:

"Oyuncak trenlere meraklıyım. Yatılı okullara trenler ile gitmişim, o trenlerde bir çok şey yaşadım, bir kere iren kazasında mahsur kaldım, uzun tren yolculuklarında bir çok insan ile tanıştım, sohbetler ettim. Trenler otomobillere göre daha huzurlu araçlar. Hem insanla hem doğa ile daha uyumlular. Küçük bir tren setim var. Fantezim evde rahat bir salonumun olması ve orada büyük bir tren seti dünyamın bulunması. Orada vakit geçirmek ve makinistlik yapmak isterim."

Sonra müzik bitiyor. Başka bir albüm dinlemek istemiyoruz. Sokakta çocuklar oynuyor. İçlerinden biri sanki "Şobe" dedi gibi geliyor bana. Senin çocuklar diyorum, o an aklına başka bir çocuk geliyor:

"Oğlum az görüyorum bu da beni çok mutsuz ediyor. Şartlar elvermiyor."

Gene susuyoruz, konuşmanın sonuna geldiğimizi ona gelen bir cep telefonundan anlıyorum. Bir hanım ile konuşuyor. Konuşmasından artık bitirmemiz gerektiğini anlıyorum, onun labirentlerinde son noktaya yaklaştığımı hissediyorum.

"İleride nasıl hatırlanacağımı bilmiyorum. Çok bulunmaz bir yetenek değilim, geldiğim noktada çalmış olduğum sekiz-dokuz albüm var, Jazz dergisinde en iyi ikinci saksofoncu seçildim. Ama başladığım noktadan çok başka bir yere vardım. İnandığı şeyin peşinde koşmuş,

kendine ve hayata karşı dürüst olmuş bir insan olarak hatırlanmak istiyorum. Türkiye'de jazz müziğinin anlaşılıp sevilmesinde rolü olmuş bir insan olarak anılmak öbür dünyada bana en çok keyif verecek şey olacaktır.

Bu gün geldiğim noktada şunu düşünüyorum. Müzik denen şey bu dünyaya ait bir uğraş değil. Müziği dinleyen de yapan da mental olarak bir başka dünyaya gidiyor. Dolayısıyla biz müzisyenler o mental dünyayı hasbelkader keşfetmiş gezginleriz ve dinleyici denen kitleyi o başka dünyaya götürüp getiren gemilere kaptanlık yapıyoruz ve yol gösteriyoruz.

Bundan sonra Acid jazz veya Hip Hop jazz yapacağım. Bugünün insanında ağır müzik dinleyip onu derinlemesine inceleyebilecek ruh ve enerji kalmıyor. Sistem insanın posasını çıkartıyor. Bugün sanat değil "entertainment" yani "eğlence" anlayışı egemen. Acid jazz'ın çok yavan örnekleri var ama insanların hem eğlenebildiği hem de dans edebildiği ve bir yandan da jazz'ın içerisinde yer alabildiği sınırlı çalışmalardan bir tanesi."

Yahya Dai 28 Nisan 2000 günü Amerika'ya gitti. Kendini yeniden sorgulamak ve eksik bulduğu yönlerini tamamlamak için.

Bugün otuz yedi yaşında ve henüz bunu yapabilecek enerjisi varken.

Beatles'ın çok sevdiğim parçası "She is Leaving Home"da anne ve baba evden ayrılan çocuklarının ardından sorarlar: Niye gidiyor? Halbuki biz ona her şeyi vermiştik. Bu sorunun yanıtı şarkının en son kısmında verilir, anne ve baba gerçeği fark ederler.

"Biz ona herşeyi verdik sandık ama sevgiyi veremedik."

Lütfen hepimiz düşünelim, biz çevremize yeterince sevgi verebiliyor muyuz?

YILDIZ İBRAHİMOVA ÇİĞAN ROMANLARINA VERİLEN YENİ BİR SOLUK

"Bana düşlerini söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim."

Adam iki saattir sohbet ettiği kadına son bir soru sordu:

"Nasıl bir müzik yapmak isterdiniz?"

Kadın tereddüt etti, sınırları düşündü, adam hemen anladı ve devam etti:

"Sınır yok, her şey gönlünüzce olsa, para, mekan, her şey istediğiniz gibi..."

Kadın ağır ağır konuşmaya başladı:

"Bir konser düşünüyorum, bir gösteri. Önce bir büyük senfoni orkestrası olsun, yanında bir jazz "big band"i onu tamamlasın. Bugüne kadar söylemiş olduğum tüm tarzlardan geçerek adım adım bütün insanlık kültürünü kucakladığım bir konser.

Orkestra hangisi mi olsun... Tamam, buldum: Vienna Symphony'yi isitiyorum, onları Karajan ile dinlemiştim; Çaykovski'nin altıncı senfonisini çalmışlardı. Konser bittiğinde hatırlıyorum da ne ben ne de beraber gittiğim arkadaşlar konuşamamıştık. Konser sonrası gittiğimiz kafede bile sessizce oturmuştuk. O orkestra inanılmaz bir mükemmellik ve dayanışma örneği. Karajan bir kaplıca tedavisi için Bulgaristan' a gelmişti. Sahneye güçsüz ve bitik çıktı, birden sendeledi, düşecek gibi oldu. Tüm orkestra aynı anda ayağa fırladı ve ona koşular. O ne sevgi ve saygı. Hala hatırlıyorum.

"Big band"im Amerikan olmasın, ne bileyim bence Avrupalı olmalı..."

Sorunun sahibinin dudaklarından bir isim döküldü: Vienna Art Orchestra...!

Kadının gözleri parladı ve konuştu:

"Evet, işte onlar, Mulhaus festivalinde ben kırk beş dakika solo söyledikten sonra onlar çıkmıştı. Benim kültürüme daha yakınlar, Avrupalı. Zaten Avrupa hep farklıdır."

Kadın kendi söylediklerine kendi de inanmakta zorluk çekiyordu. Ama ok yaydan bir kere çıkmıştı, devam etti:

"Bir programımız olması lazım, bu kadar insanı sahnede boş tutamayız ya."

Anadolu'da üç dört bin yıl önce acaba nasıl bir müzik vardı ? Çok merak ediyorum. Pentatonik olsa da bu müzik ile başlamak isterdim. Bence Anadolu tüm medeniyetlerin beşiği. Çok insan gelmiş geçmiş ve ortak kültüre, ruha bir şeyler bırakmış. Ben konserime Anadolu'dan başlamak isterdim. Anadolu türküleri söylemeliyim. Anneannemin söylediği güzel türküleri. Sonra Bizans'a gelirdim. Bizans Avrupa müziğine bir geçiş olurdu."

Soru sahibi duyduğu yanıtlardan şaşkıncı ama kadın ara vermedi:

"Bach' dan da bir şey olmalı programımda. "Işığın Sesi" albümümde vardı. Bence Bach dünyadaki gelmiş geçmiş en büyük besteci, olağanüstü bir yetenek, çok sesli müzikte müthiş şeyler yapmış. Katı kuralları aşip estetik yaratmak onun dehası. Bach'dan bir aria söylemek isterdim. Ama Mozart'sız da olmaz. Figaro'nun düğününden "Rozina nın Aryası" nı söylemek isterim. Wagner'in orkestrayı çağdaş bir biçimde kullanım tarzını seviyorum ama operalarında o duyguyu hissetmiyorum. Belki "Walküre" den bir parça alırdım. Bir de John Cage var, onun bir ariasını Bulgaristan'daki konserimde söylemiştim, burda da olsun isterim."

Adam duyduklarını algılamaya çalışırken bir sağanak daha geldi:

"Schubert'in Ave Maria'sını da repertuarıma almalıyım. Muhteşem bir şan parçası."

Kadın bir şey hatırladı ve sözlerine devam etti:

"Bir Bulgar korusu var, A Capella, "Svetoslav Obretenov" korusu,

mükemmeldirler, beraber söylemiştik. Onların da bana eşlik etmesini isterim."

Adamın koroyu da vermekten başka çaresi yoktu, sessizce başı ile kabul ettiğini gösterdi. Hayali sahne büyüdükçe kadın açıldı ve düşlerini genişletti:

"Carmen'i çok seviyorum, ondan söylerken mezzo sopranodan başlıyorum, sonra orkestra kısmı var, doğaçlama, şanson, jazzy bir şey. En sonunuda bossa nova doğaçlama ile bitiriyorum."

Adam çoktan bitmişti, ama kadın daha yeni yeni ısınmaktadır. Konuşmanın başındaki sakin gözler artık yırtıcı bir kaplaninkiler gibidir, pırıl pırıl ışıldarlar. Söz devam eder:

"Çaykovski'nin romanslarından bir tane mutlaka programa almalıyız. Amerikan kültürünü de beğeniyorum. Bence Gershwin'den de bir parça almalıyız. Ben bir çok çeşit müzik yaptım ama sonunda hep jazz'a döndüm. Gershwin insan sesini en iyi tanıyan ve özellikle insan sesini bir enstrüman olarak kullanarak beste yapan bir besteci. Ses için beste yapmak zordur. Gershwin'in müziği benim için klasikten jazz a geçiş köprüsü oldu. Bu konserime onun "Serene Song" parçasını alıyorum."

Her düşün bir bitişi vardır ve sonra uyanırsınız. Kadını dinleyen adam sona bölümün geldiğini hissetti ve sordu: "Peki konserinizi nasıl bitirecekseniz ?"

"Beethoven'in dokuzuncu senfonisinin koral olan dördüncü bölümü benim konserimin de sonu olacak. Tüm bu orkestralarım ve koro arkamda o ünlü tema üzerine doğaçlama söyleyeceğim. Bu müzik tüm insanlığı ve kültürlerini kucaklıyor, ben de tüm insanlığın müzik kültürünü bu şarkı ile kucaklayacağım."

Adam garsonun sözleri ile kendine geldi, "Bir şey daha ister misiniz?" O da kadına sordu: "Bir çay daha içer misiniz; ya da soğuk bir şey?" Kadın onun da en sevdiği çayı içiyordu: Earl Grey, bergamot kokan o muhteşem çay.

Son çaydan sonra vedalaştılar, adam kağıtları ve iki saat boyunca edindiği yeni anıları ile otelin lobisinde yalnız kaldı.

Bazı filmler vardır, filmin başı aslında sonudur, seyirci sonunu gördükten sonra filmin başına döner. Sonra tüm film boyunca o sona nasıl gelindiği anlatılır.

Yıldız İbrahimova ile bir gün tanıştım. Son albümü ile ilgili olarak konuşuyorduk.

Aslında ona kim olduğunu sorarak konuşmaya başlamıştım:

"İşte benim, karşınızda oturan kişi, ama gerçekten kim olduğumuzu belki de asla öğrenemeyiz."

Peki kişisel menkibeniz nedir, niye bu dünyaya geldiniz?

Tanıştığımız gün otelin çay salonunda ilk bu soruları sorduğumu hatırlıyorum. O ise resimlerinden ve konserlerinden tanıdığımdan farklı idi. Yüzünde makyaj yoktu, çocuksu bir ifade ile sakin bir şekilde karşımda otururken yanıtladı:

"Bu dünyaya şarkı söylemek ve müzik yapmak için geldim. Müzik benim için vazgeçilmesi imkansız bir ihtiyaç. Ben özgürlüğümü müzikte bulmuş bir insanım.

Bulgaristan'da bir gün beni ismimi değiştirmeye zorladılar, adımlı Suzan Evora yaptılar, tam Sovyetler Birliği'nde yapacağımız bir turneden önce oldu. Dünyalarım yıkıldı, içim ezildi, kimliğimi yok etmek istiyorlardı. Ama müzisyen arkadaşlarım o günün ortamında ve şartlarında çok büyük bir risk aldılar, bana Yıldız diye hitap etmeye devam ettiler. Hepsi bana destek oldu. Yaşlı bir şefimiz vardı, kulağıma eğildi ve "Müzik yap, başka şey düşünme yoksa aklını kaçırsın." dedi. Onun sözleri ile anladım ki benim özgürlüğüm müzik. Sonra yollara düştük, tüm Sovyetler Birliğinde konserler verdik. Ruslar bizi çok alkışladı. Çok severim Rusları, derin bir kültürleri vardır, belki bir gün onlar hakkında kitap yazabilirim."

Karşımda duran kişinin müzikal yolculuğunu artık adamakıllı merak etmeye başlamıştım. Önce onun geçmişine ve doğduğu aile ortamına döndük:

"Annem ilginç bir kişi, sesi çok güzeldir, aneannemin de öyle idi. Annenannem çok güzel şarkı söylerdi, son nefesini şarkı söylerken

verdi. Kızım da yetenekli, henüz iki buçuk yaşında ama inanılmaz bir ritm duygusu var. Misafirlerimiz gelince hemen piyanoya koşuyor ve "Anne misafirler geldi, la la la" diyor. Babamı genç yaşta kaybettim. Çok iyi Türkçe bilen bir edebiyatçı idi. Redaktör olarak çalışırdı. Yarışmalarda derecesi olan amatör bir dansçı idi. Sanırım ritm duygumu ondan aldım ama daha da önemlisi o benim tüm sırlarımı paylaştığım en iyi dostum idi.

Bir kardeşim var: Alev, mühendis olarak San Fransisko'da çalışıyor. Piyano çalar, Amerika'daki evine yatak almadan önce piyano almış bir insandır. Bana son albümümdeki Rus Çıgan müziğini o öğretmiştir. Birçok kez bana piyanoda eşlik etti."

Sonra okul yıllarına dönüyoruz, o anlatmaya devam ediyor:

"Klasik müzik eğitimi alarak müziğe başladım, şikayetçi değilim ama klasik tarz çok katı. Benim dört oktav genişliğinde sesim var. Konservatuara da önce kolarato soprano eğitimi gördüm. Bir gün hocamın bana bakmadığı bir an daha pes sesler çıkarttım, çok şaşırdı, başını bana çevirdi, sesleri çıkaran kişinin benim olamayacağını düşünerek odadaki diğer kişiyi arıyordu. Böyle bir ses aralığına sahip olmak güzel ama eğitimi de çok zor. Sesimin önce üst oktavlarını eğittiler."

Yıldız İbrahimova resim sanatına da ilgi duyuyor, ilkokulda iken resim hocasını parkta yaptığı üç boyutlu resimler ile şaşırtmış. Hoca ona altı üzerinden altı artı vermiş. Müziğin yanı sıra tasarıma olan ilgisi yüzünden akademiye de girmek istemesine rağmen konservatuar sınavlarının ağırlığı yüzünden bunu gerçekleştirememiş. Etrafıma bakıyorum, bulunduğumuz Marmara Oteli'nin lobisini kendi zevkine göre yeniden düzenlemesini istiyorum, çok hoş öneriler yapıyor, gülüşüyoruz. Ona kişisel menkıbesinin neresinde olduğunu soruyorum, bir an düşünerek yanıtlıyor:

"İnşallah henüz başındayım, daha gerçekleştirmek istediğim çok şey var. Sürekli sınırları yıkmak istiyorum. Bu misyonu üstlendim ve hep yeni riskler alıyorum. Konservatuarda bana katı kurallar konmuştu ve ben her zaman onları yıktım.

En önemli şey insanın kendi kişiliğini ve misyonunu kendi içerisinde keşfetmesi, ben keşfettim, müzik ile sonsuzluğa ulaşmak istiyorum.

Bir ömür yeter mi tüm düşlerimi gerçekleştirmek için bilemiyorum. İnsan sesi uçsuz bucaksız bir deniz, en zor enstrüman, sesimi bu yüzden özenle koruyorum."

O konuştuğunda ben daha çok onu merak ediyorum ve sorular art arda gelirken o gayet rahat bir tavırla yanıtlıyor:

"Kendimde en beğenmediğim taraf ufak tefek şeylere çok çabuk sinirlenmem. Ama Ali ile evlenince çok değiştim. O beni rahat ve ölçülü bir insan yaptı. Hayata geniş bir açıdan bakmayı öğrendim. Ali çok hoşgörülü bir insandır, yaptığım müziğe saygı duyar."

Eşi Ali bey Türk siyasi yaşamının ilginç kişilerinden biri, eski Ankara belediye başkanı Ali Dinçer. Sonra yaşamının diğer yönlerine değiniyoruz:

"Müziği seviyorum, doğayı çiçekleri seviyorum. Evimiz çiçek bahçesi gibi, her yer saksı. Bir de kedimiz var. Özel bir kedi, köpek gibi. Çok sadık, hep bizimle beraber sokakta gezer, tasmamız. İnsan olmasam kedi olmak isterdim. Kedilerin mükemmel bir fizikleri var, esnek ve estetik bir vücut, güçlü kişilik. Bağımsız ve özgür. Kedim tam on bir yavru doğurdu ben de ebelik yaptım, onun yavrularına baktım."

Kedide beğendiği özellikler aslında kendinde beğendiği ve istediği özellikler ama bunun farkında mı bilmiyorum. Evinin içinin resim ve heykeller ile dolu olduğunu söylüyor. Ressamlar ile iyi anlaşıyor, onları ruh olarak kendine çok yakın buluyor. İçlerine kapanık, yalnız çalışan, seyirci önüne çıkmayan ve sevgiye ihtiyacı olan insanlar. O bunları söylerken tüm dışa dönük görüntüsüne rağmen içe dönük bir yönü olduğunu da hissediyorum.

Benim asıl merak ettiğim onun jazz yanı, burada konu derinleşiyor:

"Jazz benim için en dürüst olan şey. Makyaja, abartıya, hiç bir sahteliğe yapmacılığa gereksinimi yok. Bazen tek bir piyano eşliğinde konser veririm. Orada o anda her şey ortadadır. Hiçbir şeyi düzeltecek zaman yoktur. Ama samimiyetim ve içten duygularım beni ilerilere taşırlar. Tabii ki deneyim benim için çok önemli. Jazz da bir çok insan ile beraber çalıştım. Bulgaristan'daki ritmik jimnastik hocam Neshka Robera'dan çok şey öğrendim. Bu jimnastik türü aslında piyano eşliğinde yapılır. Hocam risk aldı ve bu kurala uymadı. Piyanosuz

çalıştık. Onun sayesinde tek başıma söylemeyi öğrendim. Bugün jazz'da hep yeni riskler almak için kendimi provoke ederim. Bir çok müzikler yaptım ama hep jazz' a döndüm."

Jazz dünyasında onu etkileyen jazz sanatçılarını sordum, hiç düşünmeden cevap verdi: "Sarah Vaughan, Ella Fitzgerald ve Betty Carter." Her birini teker teker anarak sohbetimize devam ettik:

"Amerika'da olsa idim belki çok daha zengin olabilirdim, hatta birisi bana özel uçağım bile olabileceğini söyledi. Ama ben hiçbir zaman maddi şeylere bağlı olmadım, markaya ve eşyaya köle olmadım. Bugünkü halimden de memnunum.

Konserlerime birçok genç geliyor. Sadece üniversite öğrencileri değil, çok küçük çocuklar da var. Onları çok seviyorum. Geçenlerde Adana konserinden sonra bir çocuk bana geldi ve "Biz sizinle, yozlaşmaya karşı kaliteli şeyler yap." dedi. Çok etkilendim. Bulgaristan'da olduğum günlerde de çocuklar ile çok ilgilenirdim. Onlara kendi şarkılarını çalar daha sonra da doğaçlama yapmayı öğrettirdim. Ne yazık ki bugün onlar ile yakından ilgilenemiyorum."

Bir gece önce onun son albümünü defalarca dinlemiştim. Birden aslında o albüm ile ilgili olarak konuşmak için bir araya geldiğimizi hatırladım. En sevdiğim parça albümdeki altı numaralı parça idi. Bulahov'un "Anıları Uyandırma" adlı bestesi. Yıldız İbrahimova için de bu şarkı albümündeki en beğendiği parça imiş, çok sevdim, çay zevkimiz den sonra müzik zevkimiz de aynı idi. Bulahov meğer sadece otuz üç yıl yaşayabilmiş bir Rus bestecisi imiş. Ama tıpkı Yıldız İbrahimova'nın istediği gibi müzik yolu ile sonsuzluğa kavuşmuş. Çigan romanslarının yer aldığı İbrahimova albümüne gelince: Bana göre bu çalışmayı sözler ile ifade etmek imkansız, mutlaka dinlenmesi lazım. Bana verilen basın bülteninde Yıldız İbrahimova'nın albüm hakkında söylediği kendi sözlerini aktarmayı daha doğru buluyorum:

"Çigan Müziği romansları bana aynı jazz müziğinde olduğu gibi olağanüstü özgürlük, serbestlik duyguları veriyor. Müthiş, dinamik, renkli ve doğaçlamaya açık yanları ile bu romansları çok sevdim. Asırlardır aşığılanmış, küçümsenmiş, hor görülmüş, ezilmiş, soykırımlara maruz kalmış Romanlar'a kültürlerini ve kimliklerini koruyabilmelerinden dolayı saygı duyuyorum."

Bence albüm hakkında dil burada bitmeli ve kulak devreye girmeli.

Büyük bir konser salonu, her taraf hınca hınç dolu. Önce Vienna Symphony sahne alıyor, alkışlar içerisinde. Sonra Vienna Art Orchestra elemanları onların önünde yer alıyorlar. Onlar kadar tanınmayan bir kadın korusu sol ön tarafta yerlerini alırlarken seyircilerden biri ötekinin kulağına fısıldıyor: "İşte Bulgar kadın korusu bunlar, Svetoslav Obretenov korusu." Sonra korkunç bir alkış kopuyor, Claudio Abbado ve Vienna Art Orchestra'nın kurucusu Mathias Rüegg kol kola sahneye çıkıyorlar. Karajan artık çok uzak bir yerde. Ama esas alkış daha sonra patlıyor. Sarışın, beyaz tenli bir kadın sahneye tıpkı kedi gibi kıvrak adımlarla fırlıyor. Kadının bakışları kaplan bakışı. Aynı anda sahneye küçük bir kız koşuyor ve seyircileri göstererek kadına: "Anne misafirler geldi, la la la!" diyor. Kadın gülüyor ve seyirciye doğru eğiliyor. Sonra Abbado'nun bageti kalkıyor. Beethoven'in ölümsüz müziğinin ilk notaları salonu dolduruyor. Derken o meşhur koral bölüm geliyor. Schiller'in arkadaşına yazdığı ölümsüz dizeleri seyirci ve sahne hep bir ağızdan "Neşe" için söylüyorlar:

"Törelere ayırdıkları, Senin sihirle birleşir, Yumuşak kanadının uçtuğu yerlerde, İnsanlar kardeş olurlar."

Müzikten büyük neşe olur mu?

Adam karşısında oturan kadına son sorusunu sordu: Nasıl bir müzik yapmak isterdiniz? Kadın ağır ağır konuşmaya başladı:

"Bir konser düşünüyorum, bir gösteri."

Kadın bir solukta konuştu, sözlerini bitirdiğinde adam elindeki kağıtlar ile baş başa kaldı, nereden yazmaya başlayacağını bilemiyordu.

Nam-ı Diğer Caz

Tunçel Gülsoy ile Caz Eşliğinde Bir Sohbet

Tereciye tere satmak gibi olacaktı; ama riski almak boynumun borcuydu. Üstelik bu da yetmedi; bir hinlik yapıp Tunçel Gülsoy'a, onun şimdiye dek caz müzisyenlerine sorduğu soruları yöneltmeyi kafama koyup gittim. Ama bunların hiçbirine gerek kalmadı; neredeyse aklımdan geçeni okumuş gibi, kendimce oluşturduğum sıraya da tıpatıp uygun olarak her türlü sorunun yanıtını kendiliğinden verdi. "Caz hayatınıza nasıl girdi?" cümlesi her şeye yetti. Bu arada kaç CD dinlediğimizi kestiremiyorum...

"Evde sürekli müzik dinleyerek büyüdüm. Pop, rock, müzikaller... Ailece sık sık tiyatroya müzikallere giderdik. Kurt Weill'ın Üç Kuruşluk Opera'sını dinlemem ise benim için adeta bir dönüm noktası oldu. Mack The Knife'in melodisi beynime çakıldı. Hala en sevdiğim şarkılardan biridir Mack The Knife. O zamanlar ne kadar önemli olduğunu bilmiyordum Brecht'in ve Kurt Weill'ın tabii.

Bunun dışında Tom Jones'un iki ayrı formattaki müziği çok enteresandı. Bir yanda daha slow bir tarz ve arkasında yaylı sazlar orkestrası, diğer yanda big band ve nefesliler. Ayrıca Beatles ve Soul Müzik. Ama caz dinlemeye başlamamda esas etki Kadıköy Maarif Koleji'ndeyken olmuştur. Radyo Klübü öğlenleri Take 5'ı sıkça çalardı. Herhalde hayatımda en çok dinlediğim melodi o olmuştur. Dave Brubeck'i tanıımıyordum daha o zaman. Take 5'in önemini de sonraları öğrendim. Robert Kolej'deyken audiovisual kütüphaneye gider her gün iki saat müzik dinlerdim. Modern Jazz Quartet, Swingle Singers ve Duke Ellington'u o zamanlar tanıdım ve sevdim. Jacques Louissier'nin Play Bach'ını 1968'de keşfettim. Bu albüm beni klasik müziğe yaklaştırdı. Duke Ellington'un üç süiti vardı; biri "Nutcracker". Çaykovski'nin bu tanıdığım eserinin caz aranjmanı beni yerimde zıplattı. Bir daha da tedavi olmadım.

Jazz Dergisi'nin en sadık yazarı olarak Tunçel Gülsoy...

Jazz Dergisi ilk çıktığı zaman Hi-Fi Klübü'nün bir toplantısında Zuhâl Focan'la karşılaştım. Ona dergide yazmak istediğimi söyledim. Jacques Louissier üzerine bir yazı yazmak istiyordum. Böylece Jazz dergisinde yazmaya başladım. İlk yazıdan bu yana dergide en çok yazı yazarlardan biri benim. Sürekli olarak yazıyorum. Derginin en güvenilir yazarlarından biri olmaya çalışıyorum.

Bu arada kendime bir uzmanlık alanı seçtim. Ama bunu bir uzmanlık alanı seçmiş olmak için yapmadım. Daha önce çeşitli derleme yazılar yazıyordum. Sonra, Kamil Erdem'le ilk röportajımı yaptım. Ankara'da, Kamil Erdem'in evinde bir ağustos ayıydı. Röportaj yapmak çok hoşuma gitti; ben de yavaş yavaş Türk caz müzisyenleri ile röportajlar yapmaya başladım. Onların kişiliklerini ortaya çıkarmaya çalışan röportajlar olmasına çalıştım. İlerisi için Türk Caz Tarihi üzerine incelemelerde çok önemli olacak biyografiler çıktığını düşünüyorum. Okay Temiz, Can Kozlu, İmer Demirer ve özellikle Ayten Alpman başta olmak üzere tüm röportajlar bu açıdan büyük belgeler. İnsanlar üzerine yazmak büyük bir manevi sorumluluk olduğundan yazılarımı müzisyenlere mutlaka okuturum.

Bir de "ölüm yazıları"nız devam ediyor...

Evet, Michel Petrucciani, Erol Pekcan, Ümit Aksu, Art Farmer, Groover Washington Jr. üzerine yazdım. Bunların içinde en sıkıntılı yazdığım Petrucciani yazısı oldu. Adeta onun içime girdiğini hissettim yazarken. Yaşayanlar üzerine yazdığınızda onlara yazıları okutma, bu şekilde düzeltme şansınız var, ama ölmüş kişilerle bu tür bir kontrol mümkün değil. Ben de ölmüş bir müzisyenle aramdaki elektrik bağı yazıyı yazdığım dönemde onun müziğini sürekli arka arkaya dinleyerek sağladığıma inanıyorum. Yazı bitince de müziği kesiyorum.

Caz müzisyenlerinin yanı sıra başka röportajlarınız, yazılarınız da var...

Boğaziçi Üniversitesi'nin dergisinde yazmaya devam ediyorum. Osman Kurdaş, Deniz Gürsoy, Eser Karakaş'la röportajlar yaptım. Dergi için bir de editöryal yazıyorum. Medyada sık sık görünen kişilerin bir derinliği olmuyor. Bu yapıda çok insan var. Ayrıca Eğitim Gönüllüleri Derneği'nin Kavacık biriminde ders veriyordum yeniden vermek istiyorum. Başta bu ders bir müzik dersiyken zamanla "Kişisel İfade" dersine dönüştü. Müzik, şiir, resim, yazıyı kapsayan bir ders. Eğitime çok önem veriyorum. Türkiye'nin esas sorunu bence eğitim. Ortalama eğitimin 3.5 yıl olduğu bir ülkede haliyle üretim de yok. Bir de yanlış eğitimin düzeltilmesi sorunu var. Benim eğitimim Amerikan kökenliydi; okulda tartışmak, fikir bildirmek bir zorunluluktu bizim için. Türkiye'nin eğitim sistemindeyse "Sus, dinle" diyerek kişisel özellikler törpüleniyor. Benim dersim bu anlamda çok önemli diye düşünüyorum. Gecekondu bölgelerinde Eğitim Gönüllüleri Derneği bir çeşit tamamlayıcı eğitim veriyor. İngilizce, matematik, bilgisayar, folklor, resim gibi dersler var. Benimkiyse cazın doğasına uygun olarak doğaçlama bir ders. Evvelden planlanmış bir şey yok; genellikle bir gazeteyi alıyoruz, bir konu belirleyip o konu üzerine konuşuyoruz. Sonra o konuda öğrencilerimden bir şiir yazmalarını, bir resim ya da bir beste yapmalarını istiyorum. Yarışmalar da yapıyoruz, çok hareketli bir ders oluyor. Bu arada müzik de

dinliyoruz. Görüyorum ki çocuklar böyle bir derse çok ilgi gösteriyorlar.

Bunun dışında sizin bir de Hi-Fi Klübü üyeliğiniz var...

Klübün bir dönem başkanlığını, bir dönem de sekreterliğini yaptım. Ben bu konuda Türkiye'deki genel yaklaşımdan farklı bir bakış açısı taşıyorum. Snobizmi sevmiyorum. Zaten bir konuyu iyi bilen insanların snob olması mümkün değil. Bilen kişi o olgunluğa zaten erişmiş oluyor. Oysa bizde genel bir "Caz şöyle ulaşılmaz, siz ne anlarsınız" tarzı var. Ben radyo programlarımda kendi dinlediğim müziği değil, daha çok "entertainment" denen tarzda müzikleri çalıyorum. Dinleyiciyi sıkıkmamaya, onları bilgilendirirken ilgilerini de kaybetmemeye çalışıyorum. Yeni parçaları seçiyorum, geniş bir kitleye ulaşabilmek için daha melodik, ballade ağırlıklı şarkılara yer veriyorum. İnsanlar arasında koparıcı değil birleştirici bir rol oynadığıma inanıyorum. Genel olarak Hi-Fi'ın çok pahalı bir uğraş olduğu intibası var. Hi-Fi tabii ki ucuz bir hobi değil; ama ucuz ve pahalı izafi kavramlar. 200.000 dolara da bir sistem kurabilirsiniz, ama 1000-1500 dolar civarında bir harcamayla çok iyi ses veren bir sisteme de sahip olabilirsiniz. Önemli olan Hi-Fi sevgisinin başlaması. İnsanlara yol haritaları göstermek çok önemli. Bu yol haritaları insanların kendi kendilerine devam etmelerini sağlamakta çok etkili olacaktır. Ben hayatın her alanında bunun geçerli olduğunu düşünüyorum. Caz için de bu böyle. Kılavuzluk çok önemli bir kavram. İnsanları kaybetmeden kişiliklerini geliştirebilecekleri yollar yaratmak gerek. Oysa bizde başarıları bulup teşvik etmekten ziyade hataları çıkarma anlayışı hakim.

İlerisi için düşünceleriniz, planlarınız... (Tunçel Gülsoy da "İleride nasıl hatırlanmak istersiniz?" diye sorar röportajlarında hep...)

İleride ciddi bir eğitim projesi yürütmeyi düşünüyorum. Bir hayalim ileride bir gün Eğitim Gönüllüleri Derneği'nin Genel Müdürlüğü'nü yürütmek. Bunun dışında röportajları sürdüreceğim. Erol Pekcan üzerine, onu tanımış olan insanlarla görüşerek bir biyografi hazırlamak istiyorum.

Sevdiğiniz türler, en çok dinlediğiniz müzisyenler...

Bu anlamda bir sınırim yok. Kadın vokalistleri çok seviyorum. İnsan sesi bence en güzel enstrüman. Kontrbas ve saksofonu, akordeonu, vibrofonu da çok seviyorum. Gerry Mulligan'ı, Paul Desmond'ı, Ben Webster'i, Thelonious Monk'u ve Louissier'yi sayabilirim. Louissier hakkında Türkiye'de ilk yazıyı ben yazdım. O Türkiye'ye geldiğinde ona Fazıl Say ile bir albüm yapmasını önerdim. Mozart'ın varyasyonlarında çok sayıda caz ögesi vardı, bunlar üzerine Fazıl Say ile beraber çalışabilirlerdi. Louissier daha sonra Güher& Süher Pekinel'le bir albüm yaptı. Bir gün Fazıl Say'la da yapacağını hala umuyorum.

Röportajların kitaplaşması fikri nasıl oluştu?

Teklif Altkitap'tan geldi ve Cazname adıyla bu röportajları kitaplaştırmamı önerdiler. Cazname Açık Radyo'daki programımın adı. Kitap fikri bende daha önce de vardı; Boyut Yayınları'ndan çıkmasını istiyordum. Bu teklif gelince kabul ettim. Kitaptaki yazılar gelecek açısından çok önemli. Gerçek hayattan kesitler sunuyorlar. Her birinin ayrı bir derinliği bulunuyor. Orada müzisyenlere sevgi ve saygı duyan bir bakış açısı var. Bu yönüyle genelde yapılanlardan ayrıldığını düşünüyorum Cazname'nin...

İnternet Yayıncılığına nasıl bakıyorsunuz?

İnterneti bilgiye erişmenin hızı ve gelişim imkanları itibariyle son derece önemli buluyorum. Kesin olan şu ki, sanal kitap gerçek kitabın yerini alamayacak. Klasik kitap hep kalacak. Fakat dünyanın "Global Village"a dönüştüğü bu çağda geniş kitlelere ulaşmanın bir yolu olarak interneti çok etkili görüyorum. Jazz dergisi 6000-7000 basılıyor ama internette yurt dışından başka birçok insana erişebiliyorsunuz.

Bence önemli olan insanlar arasında iletişimin gelişmesi, internet de kitap de hepsi bu yolda birer amaç.

Tunçel Gülsoy'a begog@superonline.com adresinden ulaşabilirsiniz.
